

บทที่ ๒

การเผยแผ่วิปัสสนาภาวนา

๒.๑ ศาสนาพุทธ

๒.๑.๑ พระรัตนตรัย

พระรัตนตรัย แปลว่า แก้ว ๓ ประการ เป็นสิ่งประมาณค่ามิได้ อำนาจประโยชน์สุขให้แก่บุคคลที่เข้าถึงเป็นเอกประการ ซึ่งเทียบเคียง กับสมบัติใด ๆ ในโลกไม่ได้เลย เพราะแม้บุคคลจะได้ครอบครองทรัพย์สินสมบัติสักกี่แสนกี่ล้านก็ตาม ก็ยังเป็นการครอบครองชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น พร้อมกับความทุกข์อีกนานับประการ แต่การเข้าถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง จะมีแต่ประโยชน์เกื้อกูลและความสงบสุขโดยลำดับ บุคคลผู้เข้าถึงจะหลุดรอดปลอดภัยจากความทุกข์ทั้งปวง^๑ แก้ว ๓ ประการ คือ

๑) **พระพุทธเจ้า** พระผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง^๒ ตรัสรู้ความจริง สูงสุด ๔ ประการ^๓ คือ ทุกข์ (ความทนสภาพเดิมอยู่ไม่ได้) สมุทัย (เหตุให้เกิดทุกข์) นิโรธ (ความพ้นทุกข์) มรรค (ข้อปฏิบัติให้เข้าถึงความพ้นทุกข์)^๔ ทรงเป็นพระศาสดาของพุทธศาสนาที่ไม่มีความเชื่อใดยิ่งใหญ่กว่า สมบูรณ์ ด้วยพระองค์ ๓ ประการ คือ

๑.๑) **พระปัญญาคุณ** พระองค์ทรงรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สิ่งที่ทรงรู้จะไม่มี การเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ไม่ว่าจะสุขสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม

๑.๑.๑ พระพุทธเจ้าทรงมีพระปริชาญาณหยั่งรู้ อันประกอบไปด้วยกำลัง ๑๐ ประการ ดังนี้ คือ

๑) ฐานาฐานญาณ ปริชาหยั่งรู้ฐานะและอฐานะ คือ มีความรู้เข้าใจในเนื้อหาของกฎเกณฑ์ และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่จะนำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน ตลอดจนรู้ขีดความสามารถของบุคคลที่มีพัฒนาการอยู่ในระดับต่าง ๆ

๒) กรรมวิปากญาณ ปริชาหยั่งรู้ผลของกรรม คือ มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างดี

๓) สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ พระปริชาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่อรรถประโยชน์ทั้งปวง (จะเป็นทิฏฐิอัมมิกัตถะหรือสัมปรายิกัตถะ หรือปรมัตถะก็ตาม) คือรู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่จะนำเข้าสู่เป้าหมายที่ต้องการ

๔) นานาธาตุนุญาณ ปริชาหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เป็นเอก คือมีความรู้ในวิชาสรีรวิทยา และจิตวิทยา อย่างน้อยให้ทราบองค์ประกอบต่าง ๆ และการปฏิบัติหน้าที่ขององค์ประกอบเหล่านั้น ในกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล

๕) นานาธมุตติกญาณ ปริชาหยั่งรู้ธมุตติ คือรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความโน้มเอียง แนวความสนใจ และความถนัดโดยธรรมชาติ ของสัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นไปต่างๆ กัน

^๑ พุ.ข.อ. (บาลี) ๑/๖-๗.

^๒ วิ.มหา.อ. (บาลี) ๑/๑๐๓-๑๑๘, สารตถ.ฎีกา (บาลี) ๑/๒๗๐.

^๓ อ.จ.ต.ก.อ. (บาลี) ๒/๔๙/๓๔๗

^๔ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๙๔/๖๐๘, ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๖๑/๑๘๙.

๖) อินทรีย์ปโรปริยัตตญาณ ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย คือความรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถ พัฒนาการด้านต่าง ๆ และความพร้อมที่จะเรียนรู้

๗) ฌานาภิสังกิลเลสาทิญาณ พระปรีชาหยั่งรู้เหตุที่จะทำให้ฌานวิโมกข์ และสมาบัติเสื่อม เป็นเครื่องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น กล่าวคือรู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคถ่วง หรือส่งเสริมเพิ่มพูนผลสำเร็จของการเรียนรู้ และการฝึกอบรมในระดับต่าง ๆ ก็รู้จักใช้เทคนิคต่างๆ เข้าแก้ไข หรือส่งเสริม นำการเรียนรู้ และการฝึกอบรมให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี

๘) ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ปรีชาหยั่งรู้ระลึกชาติภพในหนหลังได้ หรือรู้ประวัติพื้นเพเดิม และประสบการณ์ในอดีตของผู้ฟัง

๙) จุตูปปาตญาณ ปรีชาหยั่งรู้จติ (การตาย) และ อุบัติ (การเกิด) ของสัตว์ทั้งหลาย

๑๐) อาสวกขยญาณ ปรีชาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย โดยความหมายก็คือ รู้ชัด เข้าใจแจ่มแจ้งและแน่ใจว่า ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นจุดหมายนั้น คืออะไร เป็นอย่างไร และตนเองสามารถ กระทำผลสัมฤทธิ์นั้นให้เกิดขึ้นได้จริงด้วย^๕

๑.๑.๒ ปฏิสัมภิตาญาณ ๔ ทรงมีความรู้แตกฉานในด้านต่าง ๆ

๑) อรรถปฏิสัมภิตา ปัญญาแตกฉานในอรรถ ได้แก่ความเข้าใจแจ่มแจ้งในความหมายของ ถ้อยคำ หรือข้อธรรมต่าง ๆ สามารถอธิบายแยกแยะออกไปได้โดยพิสดาร แม้เห็นเหตุใดๆ สามารถคิด เชื่อมโยงแยกแยะกระจายความคิดออกไปลวงรู้ถึงผลต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้

๒) ธรรมปฏิสัมภิตา ปัญญาแตกฉานในธรรม ได้แก่ความเข้าใจแจ่มแจ้งในถ้อยคำ หรือข้อ ธรรมต่าง ๆ สามารถจับใจความคำอธิบายโดยพิสดารมาตั้งเป็นกระทู้หรือหัวข้อได้ เมื่อมองเห็นผลต่าง ๆ ที่ปรากฏ ก็สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้

๓) นิรุตติปฏิสัมภิตา ปัญญาแตกฉานในภาษา คือรู้ภาษาต่าง ๆ และรู้จักใช้ถ้อยคำชี้แจง แสดงอรรถและธรรมให้คนอื่นเข้าใจ และเห็นตามได้

๔) ปฏิภาณปฏิสัมภิตา ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ ได้แก่ ความมีไหวพริบ สามารถเข้าใจ คิดเหตุผลได้เหมาะสมทันการ และมีความรู้ความเข้าใจชัดในความรู้ต่าง ๆ ว่ามีแหล่งที่มา และมี ประโยชน์อย่างไร สามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน สร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ได้^๖

๑.๒) พระบริสุทธิตุณ มีพระทัยบริสุทธิ์หมดจดปราศจากอาสวกิเลส ไม่มีอารมณ์ยินดีหรือยินร้าย ต่ออารมณ์ทั้งปวง

พระพุทธเจ้าทรงพระคุณคือความบริสุทธิ์ สะอาด ปราศจากอาสวะ กิเลสทั้งหลายทั้งปวง เป็น พระคุณที่ทำให้พระองค์เป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุดในโลก และเป็นบุคคลที่ควรแก่การเคารพ บูชา เป็นอย่างยิ่ง พระคุณข้อนี้อาจพิจารณาได้จากลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑) พระองค์เองเป็นผู้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง ไม่กระทำความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ไม่มีเหตุที่ใครจะยกขึ้นตำหนิได้

๒) ทรงทำได้อย่างที่สอน คือสอนเขาอย่างไร พระองค์เอง ก็ทรงประพฤติปฏิบัติอย่างนั้น ด้วย ดังพุทธพจน์ที่ว่า ตถาคตพูดอย่างใดทำอย่างนั้น จึงเป็นตัวอย่างที่ดี และให้ประชาชนเกิด ความเชื่อมั่นในคุณค่าของคำสอนได้

^๕ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๘/๑๔๔-๑๔๘, อง.ทสก.อ. (ไทย) ๕/-/-/๗๐.

^๖ พ.ธ.อ. (ไทย) ๔๐/๓๓๐.

๓) ทรงมีความบริสุทธิ์พระทัยในการสอน ทรงสอนผู้อื่นด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่เขาอย่าง เดียว ไม่ทรงมีพระทัยแอบแฝงด้วยความหวังผลประโยชน์ส่วนตน หรืออามิสตอบแทนใด ๆ

๑.๓) พระมหากษัตริย์ ทรงมีพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่จะ สั่งสอนพระสัทธรรม อันเป็นประโยชน์ แก่กษัตริย์และความสุขแก่ ชาวโลก ทรงพากเพียรช่วยเหลือชาวโลกทั้งปวงให้หลุดพ้น จากความทุกข์^๗

พระพุทธเจ้าทรงพระกรุณา ทรงอาศัยพระคุณอันนี้ทำให้พระองค์ตัดสิ้น พระทัยในการประกาศพระศาสนา ด้วยทรงเห็นความทุกข์ยากของหมู่สัตว์โลก ที่ตกอยู่ ภายใต้อำนาจการครอบงำของกิเลสทั้งหลาย องค์คุณอันนี้อาจพิจารณาได้จากพุทธกิจ ในแต่ละวัน ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่กษัตริย์ฝ่ายเดียว พุทธกิจของพระองค์ นั้นแบ่งช่วงเวลาได้ ๕ เวลา ดังนี้

๑) **ปุพฺพญเห ปิณฺทชปาตญจ** เวลาเช้าเสด็จออกบิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์โลกผู้ต้องการบุญ

๒) **สายญเห ธมฺมเทศน์** ในเวลาเย็นทรงแสดงธรรมแก่คนผู้สนใจในการฟังธรรม

๓) **ปิโทเส ภิกฺขุโรวาท** ในเวลาค่ำ ทรงประทานพระโอวาทให้ภรรมาฐานแก่พระภิกษุทั้งหลาย

๔) **อชฺฌมรตเต เทวปฺลหน** ในเวลาเที่ยงคืน ทรงแสดงธรรม และตอบปัญหาแก่เทวดาทั้งหลาย

๕) **ปจฺจุสเสว คเต กาลे ภพฺพาภพฺเพ วิโลกน** ในเวลาใกล้รุ่งทรงตรวจดูสัตว์โลก ที่อาจจะรู้ ธรรมซึ่งพระองค์ทรงแสดง แล้วได้รับผลตามสมควรแก่อุปนิสัยบารมีของคนเหล่านั้น^๘

นอกจากพุทธกิจ ดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นกิจหลักของพระองค์แล้ว พระองค์ยังมีพระมหากษัตริย์ต่อ พระภิกษุ ซึ่งเป็นพระสาวก ดังเรื่องที่ได้เห็นได้ชัดเจนนั่นคือ เรื่องพระพุทฺธคัตตติสสเถระ พระเถระผู้มีร่างกายอันเปื่อย เน่า กระทั่งเพื่อนภิกษุด้วยกันรังเกียจ และทอดทิ้งไม่มีใครดูแล ดังมีเรื่องย่อที่ควรนำมาศึกษา ดังนี้

"พระเถระรูปนี้ ชื่อว่าติสสเถระ ท่านบวชอุทิศถวายออกแก่พระ ศาสนา ต่อมาท่านเป็นโรคเรื้อน ซึ่งเป็นที่รังเกียจของพระภิกษุรูป อื่น ๆ เพราะท่านมีต่อมที่ผิวหนังผุดขึ้นเม็ดใหญ่สุดเท่าผลมะตูม และแตกออกมีน้ำเหลืองไหล ต่อมาก็ลูกกลมเข้ากระดูก เป็นที่ รังเกียจแก่ผู้พบเห็น ทำให้เพื่อนภิกษุด้วยกันเกิดความรังเกียจ จึง พากันทอดทิ้งท่านพระพุทธเจ้าทรงแผ่ช่วยคือพระญาณ ตรวจดู สัตว์โลก และทรงพบพระติสสเถระผู้ถูกทอดทิ้ง โดยทรงดำริว่า ยกเว้นพระองค์เสียแล้ว พระติสสเถระก็จะมีที่พึ่ง ทรงอาศัยพระ มหากษัตริย์เช่นนั้น จึงเสด็จไปโปรดด้วยการทรงต้มน้ำร้อน และ ทรงซักผ้าจีวร และทรงสงวนน้ำให้พระติสสเถระผู้มีกายเปื่อยเน่า ด้วยพระองค์เอง หลังจากที่พระติสสเถระ มี ร่างกายเบา สบายแล้ว ก็ทรงแสดงธรรมโปรด และในที่สุดเทศนา พระพุทฺธคัตตติสสเถระ ท่านก็ได้ บรรลุพระอรหันต์พร้อมปฏิสัมภิทา"^๙

๒. พระธรรม พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน "พระธรรม" แก่เพื่อนผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพื่อให้ ชาวโลกมีความสุขสงบ รอดพ้นจากความทุกข์ทรมานในอบายภูมิ^{๑๐} และหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง^{๑๑}

^๗ วิมหา.อ. (บาลี) ๑/๑/๑๐๓-๑๑๘, วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๒๖๕.

^๘ ที.สี.อ. (บาลี) ๑ / ๘ / ๔๕--๘๗.

^๙ ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๑/๔๓๖.

^{๑๐} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๓๒๕.

^{๑๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๗/๔๔๒.

สภาพที่ชื่อว่าธรรม เพราะอรรถว่า ทรงไว้ซึ่งสัตว์ทั้งหลายผู้ประพฤติธรรมไม่ให้ตกไปใน
อบาย ๔ และในวิภูฏิกุขทั้งสิ้น พระธรรมมี ๙ อย่าง คือ มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ^{๑๒} หรือมี ๑๐
อย่าง รวมทั้งปริยัติเข้าด้วย เมื่อกล่าวรวบยอด โดยย่อแล้ว ก็มี ๖ อย่าง คือ

๑) สวาग्ขาโต เป็นธรรมที่ทรงตรัสไว้ดีแล้ว สมบูรณ์ทั้งอรรถและพยัญชนะดีพร้อมทั้ง
เบื้องต้นท่ามกลางและในที่สุด คุณธรรมข้อนี้หมายถึงพระปริยัติธรรม

๒) สนทิกุฏฐโก เป็นธรรมที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง คุณธรรมข้อนี้หมายถึงโล
กุตตรธรรม ทั้ง ๙

๓) อกาลโก เป็นธรรมที่พึงปฏิบัติได้และให้ผลทันทีในลำดับนั้นเลยทีเดียว โดยไม่ต้องรอ
เวลาหรือมีระหว่างคันแต่อย่างใด คุณธรรมข้อนี้หมายถึง มัคคจิต ๔

๔) เอหิปสสิโก เป็นธรรมที่ให้ผลได้อย่างแท้จริงจนสามารถพิสูจน์ได้คุณธรรมข้อนี้
หมายถึงโลกุตตรธรรมทั้ง ๙

๕) โอปนยิโก เป็นธรรมที่ควรน้อมนำมาให้บังเกิดแก่ตน และทำให้แจ้งแก่ตน หมายความว่า
ควรบำเพ็ญเพียรให้เกิดมัคคจิต ผลจิต ก็จะแจ้งซึ่งพระนิพพาน

๖) ปจฺจตฺต เวทิตพฺโพ วิญญู เป็นธรรมที่ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตนเอง ผู้อื่นหาช่วยไม่ว่า มรรคเรา
เจริญ ผลเราบรรลุ นิโรธเราแจ้งแล้ว เป็นการศึกษาการประจักษ์แจ้งอย่างที่เรียกว่าประจักษ์ลลิต

๓. พระสงฆ์ คือ หมู่แห่งสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกต้องตาม
หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หมายถึง พุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้ปฏิบัติจนบรรลุ
มรรค ผล นิพพานได้แล้ว ได้แก่ พระอริยบุคคล ๘ จำพวก ^{๑๓} คือ

๑) พระโสดาบัน	๒) ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งโสดาบันผล
๓) พระสกทาคามี	๔) ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งสกทาคามีผล
๕) พระอนาคามี	๖) ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งอนาคามีผล
๗) พระอรหันต์	๘) ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งอรหัตตผล ^{๑๔}

คุณของพระอริยสงฆ์ มี ๙ ประการ คือ

- ๑) สุปฏิปันโน เป็นสาวกที่ปฏิบัติดีแล้วชอบแล้ว
- ๒) อุชุปฏิปันโน เป็นสาวกที่ปฏิบัติตรงแล้ว
- ๓) ญายุปฏิปันโน เป็นสาวกที่ปฏิบัติธรรมอันเป็นเครื่องออกจากทุกข์
- ๔) สามิฉิปฏิปันโน เป็นสาวกที่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

^{๑๒} โลกุตตรธรรม ๙ คือ อริยมรรค ๔ สามัญญผล ๔ และนิพพาน ๑ ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๑๑/๑๓๙. และดู
ช.ป. (บาลี) ๓๑/๔๗๘/๓๖๑.

อริยมรรค ๔ คือ โสดาปัตติมรรค สกทาคามีมรรค อนาคามีมรรค และอรหัตตมรรค อ.ป.ญจ.อ. (บาลี) ๓/
๕๗/๓๑.

สามัญญผล (ผลแห่งความเป็นสมณะ) ๔ ได้แก่ ๑. โสดาปัตติผล ๒. สกทาคามีผล ๓. อนาคามีผล ๔.
อรหัตตผล ดูใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๕/๓๗๘.

^{๑๓} อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๒๐๗/๒๒๙) อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๒๐๗/๒๒๙.

^{๑๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๔/๓๔๑, อ.น.นวก (ไทย) ๒๓/๙/๔๔๘.

- ๕) อาหุเนยโย เป็นสาวกที่ควรแก่สักการที่เขานำมาบูชา
- ๖) ปาหุเนยโย เป็นสาวกที่ควรแก่สักการที่เขาจัดไว้ต้อนรับ
- ๗) ทกขิเนยโย เป็นสาวกที่ควรรับทักษิณาทาน
- ๘) อญชสิกรณียโย เป็นสาวกที่ควรแก่การกราบไหว้
- ๙) อนุตตร ปุณญกเขตต์ โลกสส เป็นนาบุญอย่างยอดเยี่ยม ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

ปัจจุบันมีพระอรหันต์อยู่อีกหรือไม่

สำหรับคำถามที่ว่า มีพระอรหันต์อยู่อีกหรือไม่ คงจะหมายถึงพระอรหันต์ที่เป็นอนุพุทธะ หรือที่เรียกว่า พระอรหันต์สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในข้อนี้ขอตอบว่า ถ้าหากว่าเดี๋ยวนี้ยังมีการเจริญมรรคมีองค์ ๘ กันอยู่ พระอรหันต์ก็ยังมีอยู่ เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ตราบใดที่ยังมีผู้เจริญมรรคมีองค์ ๘ ตราบนั้นโลกนี้ก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์”^{๑๕}

พระอรชณธการยัท้านได้อธิบายขยายความในข้อนี้ว่า ในยุคแรกคือ นับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่จนถึง พ.ศ. ๑๐๐๐ เป็นยุคของพระอรหันต์ผู้ได้ปฏิสัมภิทาญาณ ในยุคที่ ๒ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๑๐๐๑ ถึง ๒๐๐๐ เป็นยุคของพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา ๖ ในยุคที่ ๓ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๑ ถึง พ.ศ. ๓๐๐๐ เป็นยุคของพระอรหันต์ผู้ได้วิชา ๓ ในยุคที่ ๔ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๓๐๐๑ ถึง ๔๐๐๐ เป็นยุคของพระอรหันต์สุวิปัสสกะ ในยุคที่ ๕ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๔๐๐๑ ถึง ๕๐๐๐ เป็นยุคพระอนาคามี^{๑๖}

ถ้าพิจารณาตามคำอธิบายนี้ ก็ตอบได้ทันทีว่า เดี๋ยวนี้ยังมีพระอรหันต์อยู่ เพราะเป็นยุคที่ ๓ ซึ่งเป็นยุคของพระอรหันต์ผู้ได้วิชา ๓

๒.๑.๒ พระพุทธเจ้าคือใคร?

พระพุทธเจ้าทรงเป็นมหาบุรุษของโลก เป็นอัครมหาบุรุษของจักรวาลอุบัติมาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์สุขและเกื้อกูลแก่มวลสรรพสัตว์ เป็นแสงสว่าง เป็นดวงประทีปของจักรวาล ทรงชี้หนทางสว่างแก่ผู้ไม่รู้ ทรงประกาศสัจธรรมเพื่อความสงบร่มเย็นของโลก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูล และความสุขสงบของเทวดาและมนุษย์^{๑๗}

ในทรศนะของผู้เขียนเองมีความรู้สึกต่อพระพุทธเจ้าดังนี้

“เมื่อก่อนนี้ พระองค์ก็เป็นเพียงคนธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น รู้จักร้อน รู้จักหนาว รู้จักกิน รู้จักถ่าย เหมือนกับเรานี่แหละ มีกิเลสมากกว่าเราเสียด้วยซ้ำ เพราะมีสิ่งปรนเปรอมากมาย แต่ในที่สุดพระองค์ ทรงเพียรพยายามจนบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณได้ด้วยพระองค์เอง มิใช่เทพเจ้าประทานพร หรือพระพรหมดลบันดาล แต่ด้วยความเพียรและหยาดเหงื่อของมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่เพื่อนมนุษย์อีกจำนวนมากยอมเหนื่อยยาก ยอมเสี่ยงชีวิตในบางครั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเพียงน้อยนิด แต่พระองค์กลับทิ้งสมบัติมหาศาล แล้วไปนั่งให้ยุ่งกัตุอยู่กลางป่า ขณะที่พระองค์ตัดสินใจพระทัยออกจาก พระราชวังไปนั้น พระองค์ก็ยังไม่รู้เลยว่า จะพบวิธีดับทุกข์ได้จริงหรือไม่? จะดับทุกข์ได้ด้วยวิธีใด? แต่พระองค์ก็ตัดสินใจได้เด็ดขาดว่า “จะทิ้ง” ..เป็นการตัดสินใจพระทัยที่เด็ดเดี่ยวยิ่งนัก.. หลังจากตรัสรู้แล้ว ก็ไม่จำเป็นเลยที่จะต้องลำบากเดินด้วยเท้าเปล่าไปสอนคนโน้นคนนี้ ญาติกันก็ไม่ใช่ คนรู้จักกันก็ไม่ใช่ เมื่อยคางเปล่าๆ บางครั้ง ถูกตากลับมาเสีย

^{๑๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๔/๑๖๒.

^{๑๖} อัง.อภุฎก. (บาลี) ๓/๕๑/๒๖๕., อัง.เอก.อ. (ไทย) ๓๒/๑๖๗

^{๑๗} ชุ.สุ.อ. (ไทย) ๒๕ /๖๖๙.

ด้วยซ้ำ เงินเดือนก็ไม่มี ค่าพาหนะก็ไม่มีใครให้ ..ถ้าเป็นเราคงไม่ทำเป็นแน่ เมื่อยเปล่าๆ.. แต่พระองค์ทรงทำทุกวัน เทศนาสั่งสอนทุกวันตลอดระยะเวลา ๔๕ ปี มีเวลาพักผ่อนเอนหลังเพียงวันละ ๔ ชั่วโมงเท่านั้น^{๑๘} ... ตั้งแต่โลกเกิดจนโลกดับ จะหาบุคคลเช่นนี้ได้ที่ไหนอีก เหมาะสมแล้ว..ที่ผู้คนมากมายพากันบูชาสรรเสริญ พระองค์ตลอดระยะเวลากว่า ๒๕๐๐ ปี แม้แต่ชั่วโมงสุดท้ายก่อนจะดับขันธปรินิพพาน ทั้ง ๆ ที่ประทับนั่งไม่ไหวแล้ว สังขารร่างกายจะแตกดับเต็มที แต่พระองค์ก็ยังคงพยายามเอาเรี่ยวแรงที่พอมีเหลืออยู่เพียงน้อยนิดขับลมผ่านกลองเสียงที่คร่ำครว้เต็มที เพื่อแสดงธรรมให้สุภทัตตพริพาชกฟัง เรียกร้อยแล้ว จึงตัดสินพระทัยเสด็จดับขันธปรินิพพาน..จะหาบุคคลเช่นนี้ที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว เป็นการปรินิพพานในหน้าที่โดยแท้.."

๒.๑.๓ หลักพุทธศาสนา

คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการนำกฎความจริงของธรรมชาติมาบอก พระพุทธเจ้าไม่ใช่ผู้สร้างกฎ หรือผู้บังคับผู้คนให้ต้องทำตามกฎ พระองค์เป็นเพียงมนุษย์เหมือนเรา ๆ ที่ได้บำเพ็ญบารมีมาอย่างบริบูรณ์แล้ว จนได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ รู้แจ้งกฎเกณฑ์ทั้งปวง ตามธรรมชาติที่มีอยู่จริง^{๑๙}

หลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงได้พระนามอีกพระนามหนึ่งว่า พระสัพพัญญู แปลว่า ผู้รู้ทั้งปวง คือ รู้หมดทุกอย่าง^{๒๐} ด้วยความที่พระองค์รู้ ทุกอย่างนี้เอง ทำให้พระองค์ทรงประมวลเรื่องราวทั้งหมดได้ว่า ถ้าหากทรงสอนทั้งหมด หรือบอกทั้งหมดที่ทรงรู้ ก็จะทำให้เกิดโทษ เกิดหายนะแก่มวลสรรพสัตว์เสียมากกว่า พระองค์จึงเลือกที่จะสอนเฉพาะเรื่องที่เป็นไปเพื่อดับทุกข์ เพื่อคลายโศกเพียงเท่านั้น^{๒๑}

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนหมอผ่าตัดผู้บาดเจ็บที่ถูกลูกศรยิงปักอก หมอไม่จำเป็นต้องใส่ใจว่า คนยิงเป็นใคร ทำไม่จึงยิง? (ใครสร้างโลก) หมอทำหน้าที่เพียงเร่งผ่าตัดช่วยชีวิตให้เร็วที่สุด แต่ถ้าผู้ป่วยไม่ยอมให้ผ่าตัดโดยเร็ว ตั้งเงื่อนไขว่า “ต้องหาคนยิงให้ได้ก่อน เขาหน้าตาเป็นอย่างไร? ผู้หญิง หรือผู้ชาย ต้องให้เขาออกเหตุผลที่ยิงให้ได้ก่อน ผมจึงจะยอมให้หมอผ่าตัดลูกศรออก” ถ้าเป็นเช่นนี้ ก็รับรองได้ว่าผู้ป่วยต้องเสียชีวิตก่อนอย่างแน่นอน^{๒๒}

ศาสนาพุทธชี้แนวทางการแก้ปัญหาของมนุษยชาติ ด้วยความรู้ที่ถูกตรงตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต เพราะระบบความรู้ใหม่ที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ หรืออ้างเหตุผลจากแหล่งความรู้อื่น แต่เริ่มมาจากประสบการณ์ตรงจากการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วถูกพิสูจน์โดยประสบการณ์ตรงของพระภิกษุในพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัย^{๒๓}

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน “พระธรรม” เพื่อให้ชาวโลกพ้นจากทุกข์^{๒๔} มีความสุขสงบ จนถึงขั้นสูงสุดคือบรรลุมรรค^{๒๕} ผล นิพพาน

ธรรมะ คือ สภาพที่มีอยู่ เป็นอยู่ ตามธรรมชาติที่มีอยู่จริง รวมทั้งเหตุปัจจัยปรุงแต่งให้ธรรมชาติต่าง ๆ เป็นไป^{๒๖} หาผู้บังคับบัญชาหรือเป็นเจ้าของมิได้^{๒๗} เช่น ธรรมชาติของไฟคือร้อน ธรรมชาติของความโลภคืออยากได้ ธรรมชาติของปัญญาญาณคือตัดขาดกิเลส เป็นต้น^{๒๘}

^{๑๘} ที.สี.อ. (บาลี) หน้า ๒๐๓ , อัง.ฉก.อ. (บาลี) ๓/๒๑-๒๒/๑๐๘.

^{๑๙} วิสุทธิชนวิลาสินี. (บาลี) ๑/๑๒๐, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๔/๓๕๓., ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๙๑/๕๕๐.

^{๒๐} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๖๒/๒๕๒.

^{๒๑} ส.สี. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓.

^{๒๒} คุรายละเอียดโน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๖/๑๓๗. ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๘/๑๔๑.

^{๒๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐ , ที.ม.อ. (บาลี) ๙๐/๗๖, วิ.มหา.อ. (บาลี) ๑/๑๙/๑๙๑.

^{๒๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๗/๔๔๒.

^{๒๕} ภาวะที่ขี้เกิเลสออกไปได้ . ชุ.เถร.อ. (บาลี) ๒/๓๖/๑๕๘.

^{๒๖} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๘๖/๕๒๖. ชุ.ป. อ. (ไทย) ๗/๑/-/๔๙.

^{๒๗} คุรายละเอียดโน อภิ.วิ. (บาลี) ๓๕/๑๘๔/๑๐๒, วิสุทธิ. (บาลี) ๓/๖๕.

^{๒๘} คุรายละเอียดโน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๖๔/๓๖.

ไฟร้อนตามสภาวะธรรมชาติของไฟเอง มิใช่เพราะใครบังคับหรือดลบันดาล ปัญญาญาณตัดกิเลสตามธรรมชาติของปัญญาเอง มิใช่เพราะใครบังคับ หรือดลบันดาล^{๒๙} ฯลฯ คือ เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยนั้น ๆ ที่เรียกว่า “อิทัปปัจจยตา” (บางศาสนาเรียกว่า “พระเจ้า”) ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

อิมสมิ สติ อิทั โหติ	เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี
อิมสสุปปาทา อิทั อุปฺปชฺชติ.	เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิด
อิมสมิ อสติ อิทั น โหติ	เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี
อิมสส นิโรธา อิทั นิรุชฺชติ. ^{๓๐}	เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ ^{๓๑}

ส่วน “พระธรรม” ที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น เนื่องด้วยพระองค์ทรงเป็นผู้รู้แจ้งธรรมทั้งปวงแล้ว จึงทรงเลือกเฟ้นสั่งสอนเฉพาะธรรมะที่เป็นไปเพื่อการละอกุศล และเจริญกุศล ตามหลักการแห่งอริยสัจ ๔ เท่านั้น^{๓๒}

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีมากมายถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี บรรจุอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกจำนวน ๔๕ เล่ม เหตุที่พระพุทธศาสนามีคำสั่งสอนมากมายเช่นนี้ เพราะพระบรมศาสดาได้ทรงประกาศคำสั่งสอนเป็นเวลายาวนานถึง ๔๕ ปี แม้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะมีมากมายเช่นนี้ แต่เมื่อประมวลคำสั่งสอนที่เป็นหลักใหญ่ เป็นหัวใจของพุทธศาสนาก็มีอยู่เพียง ๓ ประการเท่านั้น^{๓๓} คือ

๑. สัพพปาปสฺส อภินิ การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การงดเว้น ไม่ทำทุจริตใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นความชั่วทางกาย ทางวาจาและทางใจ เช่น คีล ๕ คีล ๘ สำหรับฆราวาส และคีล ๑๐ และคีล ๒๒๗ สำหรับสามเณรและพระภิกษุ^{๓๔}

๒. กุสลสฺสุปฺปสมฺปทา การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การสร้างสมบุญกุศล ด้วยการให้ทาน^{๓๕} ประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ มีเมตตากรุณา ประกอบสัมมาอาชีพ มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร เสียสละ อุตุน และเจริญสมถภาวนา (นั่งสมาธิ) ผลการปฏิบัติสมถภาวนานี้จะทำให้บรรลุถึงฌานอภิญญาได้^{๓๖}

สมถภาวนา คือการทำจิตให้สงบด้วยการฝึกสมาธิ เช่น กำหนดลมหายใจ หรือสวดมนต์ภาวนา เป็นต้น ผลการปฏิบัติสมถกรรมฐานนี้ จะทำให้ได้บรรลุถึงฌานอภิญญาได้ แต่ยังไม่บรรลุธรรม ผู้ปฏิบัติสมถกรรมฐานที่ปราถนาบรรลุพระนิพพานจะต้องปฏิบัติวิปัสสนาต่ออีก

๓. สจฺจิตตปริโยทปน การทำใจให้บริสุทธิ์^{๓๗} ได้แก่ การชำระจิตให้สะอาดปราศจากกิเลส ด้วยการเจริญวิปัสสนา (ปัญญา^{๓๘}) ใช้ปัญญาพิจารณาอารมณ์ที่ปรากฏโดยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ตามความเป็นจริง^{๓๙} จนได้บรรลุถึงมรรค ผล พระนิพพาน

^{๒๙} พุ.อุ.อ. (ไทย) ๑/๓/-/๕๐๘.

^{๓๐} ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๕๐/๓๗, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๕๐/๘๘.

^{๓๑} ดูใน ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๓๗/๗๙. ขุ.มहा. (ไทย) ๒๙/๑๘๖/๕๒๖.

^{๓๒} ส.สี. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓, ที.ปา.อ. (ไทย) ๓/๑/-/๒๒๕.

^{๓๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐, วิ.มหา.อ. (บาลี) ๑/๑๙/๑๙๐-๑๙๒.

^{๓๔} พระสังฆมณฑลสังฆราช อัมมาจารย์. **ปรมัตถโคตติกะ ปริจเฉทที่ ๙ สมถกัมมัฏฐานที่ปณี**, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ทิพยวิสุทธ), หน้า ๔๑.

^{๓๕} ที.ปา.อ. (ไทย) ๓/๒/-/๓๘๘, อง.นวก.อ. (ไทย) ๔/-/-/๔๘๓.

^{๓๖} พุ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓/๑/๒๓.

^{๓๗} การทำจิตตนให้ผ่องใสปราศจากนิวรณ์ ๕ ดูใน พุ.ธ.อ. (บาลี) ๖/๔/๙๕.

^{๓๘} พุ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓/๑/๒๓, พุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๘๓/๔๙.

^{๓๙} พุ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓/๑/๒๔.

วิปัสสนาภาวนา คือการใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นแจ้งในอารมณ์ที่ปรากฏในขณะปัจจุบัน ผลจากการปฏิบัติวิปัสสนาจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุถึงมรรค ผล นิพพาน ดับกิเลสตัณหาได้^{๔๐}

เป้าหมายของพระพุทธศาสนา คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างสิ้นเชิง^{๔๑} ดับภพชาติ หยุดการเวียนว่ายตาย-เกิด เพราะเมื่อไม่เกิดอีก เราก็ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย และไม่ต้องทุกข์กายทุกข์ใจใด ๆ อีกต่อไป ฉะนั้น เป้าหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา จึงไม่ใช่แค่การแสวงบุญกุศลด้วยการให้ทาน รักษาศีล หรือเจริญสมาธิภาวนาเพียงเท่านั้น

ศาสนาพุทธมองโลกแต่ในแง่ร้ายจริงหรือ?

พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ที่มุ่งตอบปัญหาที่ว่า ทำอย่างไร เราจึงจะเข้าถึงความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง คนทั้งหลายมักมองข้ามเรื่องความพ้นทุกข์ แต่มุ่งความสนใจไปที่การแสวงหาความสุข เพราะไม่รู้ ความจริงว่า ร่างกายจิตใจนี้เป็นกองทุกข์แท้ๆ ไม่มีทางทำให้เกิด ความสุขถาวรได้จริง ยิ่งดิ้นรนแสวงหาความสุข หรือหลีกเลี่ยงความทุกข์มาก เพียงใด จิตใจก็ยังมีภาระและความทุกข์มากขึ้นเพียงนั้น เพราะไม่ว่า จะดิ้นรนเพียงใด ความสุขที่ได้มาก็ไม่เคยเต็มอิ่ม หรือมีฉะนั้นก็จืดจาง ไปอย่างรวดเร็วเสมอ ความสุขเสมือนสิ่งทีรอการไขว่คว้าช่วงชิงอยู่ข้างหน้า เหมือนจะไขว่คว้าได้ แต่ก็หลุดมือไปรออยู่ข้างหน้าต่อไปอีกทุกครั้ง เป็นเครื่องยั่วชวนและเร่งเร้าให้เกิดการดิ้นรนอยู่ตลอดเวลา แท้จริงความสุขที่พวกเราเที่ยวแสวงหาอันเป็นเพียงภาพลวงตาที่ไขว่คว้าไม่ถึง เรามักคิดว่า ถ้าได้สิ่งนั้น ถ้ามีสิ่งนี้ ถ้าไม่เจอสิ่งโน้น ก็จะมี ความสุข ไปหลงใหลว่าทรัพย์สิน เงินทอง ชื่อเสียง ยศอำนาจ ความสนุกสนาน ความอร่อย คือตัวความสุข เราเอาแต่ดิ้นรนแสวงหาความสุข *สนุกสนาน* โดยไม่รู้จักความสุขที่แท้จริง

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้แสวงหาความสุขที่เป็นภาพลวงตา แต่สอนให้เรียนรู้ทุกข์ซึ่งเป็นความจริงของชีวิต มีแต่พระพุทธศาสนา เท่านั้นที่ตอบปัญหาเรื่อง”ทุกข์”ไว้โดยตรง พร้อมทั้งบอกสาเหตุของความทุกข์ และวิธีเจริญภาวนาเพื่อความสิ้นไปแห่งทุกข์ เพราะเมื่อเรารู้แจ้งทุกข์ก็จะเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง เมื่อนั้นจึงจะได้พบกับความสุขอันเต็มบริบูรณ์ทันทีในปัจจุบันชาตินี้ ไม่ต้องรอชาติหน้า

เป้าหมายของพระพุทธศาสนา คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง โดยสิ้นเชิง^{๔๒} ดับภพชาติ หยุดการเวียนว่ายตายเกิด เพราะเมื่อไม่เกิดอีก เราก็ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย และไม่ต้องทุกข์กายทุกข์ใจอีกต่อไป ส่วนการทำบุญที่นิยมทำกันในปัจจุบัน มีอันสูงสุดเพียงแค่อุทิศความสุขในสวรรค์เท่านั้น ไม่สามารถกำจัดกิเลสตัณหาพาสู่ความพ้นทุกข์ได้ แม้จะได้เกิดเป็นเทวดาแล้ว แต่เมื่อหมดบุญก็ต้องกลับมาเวียนว่ายตาย-เกิดอีก^{๔๓} ยังต้องตกนรกอีก เพราะแม้แต่พระพรหมก็ยังตกนรก^{๔๔}

วิธีที่จะรอดพ้นจากความทุกข์ทรมานได้ มีอยู่เพียงวิธีเดียวเท่านั้น นั่นคือ “การไม่เกิดอีก” เพราะเมื่อไม่เกิดอีกเราก็ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย และไม่ต้องตกนรกอีกต่อไป^{๔๕} การเจริญวิปัสสนาจนบรรลุ มรรค ผล นิพพานเท่านั้น ที่สามารถตัดกระแสธรรมชาติให้ขาดสะบั้นลงได้ สามารถกำจัดกิเลสตัณหาอันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการถือกำเนิดในภพใหม่ได้^{๔๖} เพราะกิเลสตัณหา นี้แหละเป็นเชื้อเหตุให้ต้องไปถือกำเนิดในภพใหม่ ดังพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสกับพระอานนท์ว่า ”กรรมชื่อว่า เป็นไร่นา วิญญาณชื่อว่า เป็นพืช

^{๔๐} ที.สี.อ. (บาลี) ๔๒๙/๓๑๕ ,ที.ปา.อ. (บาลี) ๑/๗๘/๒๘.

^{๔๑} คุรุรายละเอียดใน ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๗๗/๕๐๖.

^{๔๒} คุรุรายละเอียดใน ขุ.ม. (ไทย) ๒๙ /๑๗๗/๕๐๖.

^{๔๓} คุรุรายละเอียดใน อง.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๔๔/๖๗.

^{๔๔} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๑๗๘/๖๕๔, อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑ /๑๙๓/๑๒๕.

^{๔๕} คุรุรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๗/๓๑, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๔/๑๐-๑๓.

^{๔๖} คุรุรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๕/๖๘.

^{๔๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๕๕/๙๙ ที.ม.อ. (บาลี) ๑/๑๕๕/๑๔๔.

ค้นหาชื่ออย่างเหนียวในเมล็ดพืช วิญญาณดำรงอยู่ได้เพราะธาตุหยาบ มีค้นหาเป็นเชื้อ เครื่องผูกเหนียวใจไว้ การเกิดใหม่จึงมีต่อไปอีก”^{๔๘} และตรัสอีกว่า “ค้นหาทำให้สัตว์ต้องเกิดอีก สัตว์ที่ยังต้องเวียนว่ายในสังสารวัฏฏ์ ไม่อาจหลุดพ้นจากทุกข์ไปได้”^{๔๙}

เมื่อเจริญวิปัสสนาจนเกิดมรรคจิตครบ ๔ ครั้ง ก็จะกำจัดกิเลสค้นหาในจิตของตนเองให้หมดสิ้นไปได้อย่างสิ้นเชิง^{๕๐} เขาจะไม่ต้องเกิดใหม่อีกต่อไป เปรียบเหมือนเมล็ดมะม่วงที่มียางเหนียวอยู่ภายใน เมื่อนำไปปลูกจะงอกเป็นต้นมะม่วงได้อีก แต่ถ้านำไปต้มกำจัดยางเหนียวให้ หมดไปได้แล้ว จากนั้นนำไปปลูกโดยวิธีใดก็ตาม จะไม่งอกอีกแล้ว กิเลส ค้นหาในดวงจิตของเราก็คงเช่นกัน เมื่อปฏิบัติวิปัสสนากำจัดกิเลสค้นหาได้หมดแล้ว ก็ไม่ต้องไปเกิดใหม่อีกต่อไป เมื่อไม่เกิดอีกก็ไม่ทุกข์อีกแล้ว

แต่ถ้าไม่สามารถทำมรรคจิตให้เกิดครบ ๔ ครั้งได้ แม้สามารถทำมรรคจิตให้เกิดเพียงครั้งเดียวก็จัดว่าเข้าสู่กระแสพระนิพพานได้แล้วที่เรียกว่า**บรรลุโสดาบัน**^{๕๑}

๒.๑.๔ นิกายเถรวาท

พระพุทธศาสนามีนิกายหลักอยู่ ๒ นิกาย คือ “เถรวาท” ได้แก่นิกายที่ยอมรับมติของพระเถระในสังคายนาครั้งที่ ๑ ภายหลังพุทธปรินิพพาน ๓ เดือน โดยทั่วไปจะเรียกนิกายนี้ว่า “พระพุทธศาสนายุคแรก” ส่วนอีกนิกายหนึ่งคือ นิกาย “มหายาน” ที่พัฒนามาจากพระภิกษุกลุ่มหนึ่งที่ไม่ยอมรับมติสังคายนาครั้งที่ ๑ โดยทั่วไปจะเรียกนิกายนี้ว่า “พระพุทธศาสนายุคหลัง”^{๕๒}

ตั้งแต่เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ๓ เดือน พระสงฆ์องค์อรหันต์มีพระมหากัสสปะเถระเป็นประธาน และพระสงฆ์ อื่นๆ อีก ๕๐๐ รูป ได้กระทำสังคายนา ร้อยกรองพระธรรมวินัย ประมวลหลักธรรมวินัย ที่ถูกต้องไว้เป็นข้อตกลง เป็นแนวทางเดียวกัน เป็นหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะได้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ หลักในการตัดสินว่า อะไรเป็นธรรม อะไรเป็นวินัย หากมีความแปลกปลอมเกิดขึ้นมาในยุคหลัง ก็จะสามารถกลับไปหาความจริงแท้ของพระธรรมวินัยได้จากที่ท่านได้ประมวลเอาไว้ในปฐมสังคายนานั้น

นิกายเถรวาทเป็นนิกายที่รักษาหลักการเดิมของพระพุทธศาสนาได้อย่างดีที่สุดในการทำสังคายนาครั้งแรกได้มีการประกาศญัตติที่ประชุมสงฆ์ประการหนึ่งขึ้นมาว่า จะไม่เพิกถอนสิกขาบท ใดๆที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และจะไม่เพิ่มเติมสิกขาบทใหม่ขึ้นมา นอกเหนือจากที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ประพฤติตาม

^{๔๘} ดูรายละเอียดใน อภ.ทก. (ไทย) ๒๐/๗๘/๓๐๑.

^{๔๙} ดูรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๗/๗๐.

^{๕๐} ดูรายละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๖๐/๙๗.

^{๕๑} ผู้ประกอบด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ , คำว่า โสตะ เป็นชื่อของอริยมรรค มีองค์ ๘ ดูใน..อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๓๑/๔๒, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๐๑/๓๐๐.

พระโสดาบันแบบอัมมานุสारी และแบบสัทธานุสारी

๑. อัมมานุสारी หมายถึงผู้เดินทางไปตามธรรม ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุโสดาปัตติผล มีปัญญาแก่กล้า บรรลุผลแล้วกลายเป็นทิวฐิปัตตะ(ผู้บรรลุธรรมด้วยความเห็นถูกต้อง) (อง.ทก.อ. (บาลี) ๒/๔๙/๕๕, อง.สตตค.อ. (บาลี) ๓/๑๔/๑๖๒, ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๑๗๕)

๒) สัทธานุสारी คือ ผู้เดินทางไปตามศรัทธาท่านผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุโสดาปัตติผลมีศรัทธาแก่กล้า บรรลุผลแล้วกลายเป็นสัทธาวิมุต(ผู้หลุดพ้นด้วยศรัทธา) เรียกว่า มัคคสมังคีบุคคลขั้นต้น (ปฐมมัคคสมังคี) หรือผู้พึ่งพร้อมด้วยโสดาปัตติมรรค (อง.ทก.อ. (บาลี) ๒/๔๙/๕๕, ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๒/๑๗๕)

^{๕๒} ปัจจุบันแพร่หลายในทิเบต จีน ไต้หวัน เกาหลี มองโกเลีย ญี่ปุ่น ภูฏาน เนปาล เวียดนาม และอินเดีย บางส่วน.

พระธรรมวินัย อย่างบริบูรณ์ไม่ขาดตกบกพร่อง เป็นหลักการที่พระสงฆ์องค์อรหันต์ทั้ง ๕๐๐ รูป ได้ตกลงกัน เป็นเอกฉันท์มติ

ในกาลต่อมาจากนั้น พระสงฆ์ที่ท่านได้ถือปฏิบัติตามแนวทางที่พระอรหันต์ ๕๐๐ รูปในครั้งปฐมสังคายนาได้วางไว้นั้น ก็ถูกเรียกว่าปฏิบัติตามแนวทางของเถรวาท หรือ ปฏิบัติตามวาทะ ข้อตกลงของพระอรหันต์ ๕๐๐ ที่จะดำรงรักษาพระธรรม วินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ ทรงแสดงไว้ ที่ได้มาประชุมสังคายนา กันไว้นี้ ให้บริบูรณ์ ไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่เพิ่มเติม ไม่เพิกถอนสิ่งที่มีอยู่เดิม นี่จึงเป็นต้นกำเนิดของคำว่า นิกายเถรวาท^{๕๓}

๒.๑.๕ พระไตรปิฎก

ถาม : เราจะรู้ได้อย่างไรว่า เมื่อ ๒๕๐๐ ปีก่อนพระพุทธเจ้าตรัสสอนอะไรไว้บ้าง

ถาม : ในสมัยพระพุทธเจ้า มีพระอรหันต์รูปหนึ่งไม่ยอมลงอุโบสถด้วยเข้าใจว่าหมดกิจที่จะต้องทำแล้ว^{๕๔} และมีพระอรหันต์มากมายในสมัยนั้นที่แสดงธรรมใด ๆ ไม่ได้เลย ในเมื่อพระอรหันต์ในสมัยพระพุทธเจ้ายังมีข้อบกพร่องถึงเพียงนี้ แล้วเราจะมั่นใจได้อย่างไร ว่าสิ่งที่พระอริยเจ้าท่านสอนกันในปัจจุบันนี้จะถูกต้องไปเสียทั้งหมด..เราจะตรวจสอบความถูกต้องของคำสอนได้โดยวิธีใด?

ตอบ : ตรวจสอบจากข้อความที่บันทึกอยู่ในพระคัมภีร์ ...!

ก่อนปรินิพพาน พระพุทธเจ้าได้ตรัสท่านองส์เสียกับพระอานนท์ว่า เมื่อพระองค์ปรินิพพานล่วงลับไปแล้ว จะไม่ทรงตั้งภิกษุรูปใดแทนพระองค์ หากแต่ให้ชาวพุทธทั้งหลายยึดพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ ตามพระพุทธพจน์ว่า "โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญุตโต โส โว มมจฺเจยน สตุถา"^{๕๕} แปลว่า ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยใดที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น เป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย โดยกาลที่เราล่วงลับไป

หลังปรินิพพาน ๓ เดือน พระอรหันต์สาวก ๕๐๐ รูป นำโดยพระมหากัสสปะเถระได้ร่วมกันประชุมทำสังคายนา คือ ดำเนินการรวบรวมพระคำรัสของพระพุทธเจ้า จัดเป็นหมวดหมู่ ในตอนต้น คือตั้งแต่ครั้งพุทธกาล คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามิได้เรียกว่า "พระไตรปิฎก" แต่เรียกว่าพระธรรมวินัยบ้าง พระสัทธรรมบ้าง ปาพจน์บ้าง สัตถุศาสน์บ้าง พระบาลีบ้าง สุตตะบ้าง แม้หลังพุทธปรินิพพานก็ยังไม่เรียกว่าพระไตรปิฎก คงเรียกว่าพระธรรมวินัย เช่น การสังคายนา ครั้งที่ ๑-๔ ยังคงเรียกว่า "สังคายนาพระธรรมวินัย" ได้เรียกว่า "พระไตรปิฎก" เมื่อการสังคายนาครั้งที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๔๕๐ ณ ประเทศศรีลังกา โดยได้จารึกลงในใบลาน ซึ่งได้แบ่งพระธรรมวินัยเป็น ๓ หมวด จึงได้เรียกว่า "พระไตรปิฎก" ตั้งแต่นั้น^{๕๖}

๑) **พระวินัยปิฎก** บทบัญญัติและกฎเกณฑ์ที่บัญญัติให้พระภิกษุ และภิกษุณีปฏิบัติตาม หากมีการฝ่าฝืนก็จะมีโทษตามความผิดนั้น ๆ มีโทษสถานหนัก ปานกลาง และอย่างเบา พระวินัยแบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ

๑.๑ มหาวิภังค์ ว่าด้วยสิกขาบท(ศีล)ของพระภิกษุ ๒๒๗ ข้อ คือปาราชิก ๔, สังฆาทิเสส๑๓, อนินยต ๒,นิสสัคคียปาจิตตีย์ ๓๐,ปาจิตตีย์ ๙๒,ปาฏิเทสนียะ ๔, เสขียวัตร ๗๕, อภิกรณสมถ ๗ เรียก

^{๕๓} พัทธน์ เฟื่องผลา. **บาลีสันสกฤตในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๗

^{๕๔} วิ.มหา. (ไทย) ๔/๑๓๗/๒๑๔

^{๕๕} ที.มหา. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๑๓๔

^{๕๖} ฉลาด บุญลอย.**ประวัติศาสตร์คติบาลี** . พระนคร ; มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๖.

อีกอย่างหนึ่งว่า สิกขาบทในปาติโมกข์

๑.๒ ภิกษุณีวิภังค์ว่าด้วยสิกขาบทของนางภิกษุณี หรือภิกษุณีปาติโมกข์ ๓๑๑ สิกขาบท

๑.๓ มหาวรรค เล่าเรื่องตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ เสด็จออกไปประกาศพระศาสนา การประทานอุปสมบทแก่ผู้มาขอบวช พุดถึงการอุปสมบท อุโบสถ การจำพรรษา เครื่องนุ่ง เกสซ์ กฐิน จีวร นิคหกรรม การออกจากอาบัติ การระงับอธิกรณ์ การทะเลาะวิวาท และสามัคคี

๑.๔ จุลวรรค ว่าด้วยการบัญญัติปลีกย่อย เรื่องเสนาสนะ สังฆเภท วัตรปฏิบัติต่างๆ การงดสวดปาติโมกข์เรื่องกำเนิดและพัฒนาการของภิกษุณีสงฆ์ ลงท้ายด้วยประวัติการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ และที่ ๒

๑.๕ ปรีวาร ประมวลเรื่องเบ็ดเตล็ด เกี่ยวกับสิกขาบทของภิกษุและภิกษุณี เป็นคู่มือศึกษาพระวินัย นำเสนอโดยแต่งเป็นคำถามคำตอบเพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๒) พระสูตรต้นตปิฎก หรือพระสูตร เป็นคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่บุคคลต่างๆ หรือเทศนาของพระสาวก ที่แสดงไว้ประกอบด้วยบุคคล สถานที่ เวลา ที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์นั้นๆ พระสูตรแบ่งออกเป็น ๕ หมวด คือ

๒.๑ ทีฆนิกาย ได้แก่คัมภีร์หมวดที่รวบรวมพระสูตรที่มีเนื้อหาใจความยาวกว่านิกายอื่น จัดเป็นหมวดหมู่เป็นเรื่องรวมเป็นนิกายแรก

๒.๒ มัชฌิมนิกาย ได้แก่คัมภีร์ที่รวบรวมพระสูตร ที่มีเนื้อหาใจความขนาดกลาง ไม่สั้นหรือยาวเกินไป

๒.๓ สังยุตตนิกาย ได้แก่คัมภีร์หมวดที่รวบรวมพระสูตรที่มีเนื้อเรื่องประเภทเดียวกันไว้เป็นหมวดหมู่ เป็นเรื่องเทวดา ก็มีชื่อว่า เทวดาสังยุตต์ คือประมวลเรื่องเทวดา เรื่องเกี่ยวกับป่าก็เป็นวนสังยุตต์ เป็นต้น

๒.๔ อังคุตตรนิกาย ได้แก่คัมภีร์หมวดที่รวบรวมพระสูตรที่กล่าวถึงธรรมที่เป็นหมวดจำนวนน้อยขึ้นไปตามลำดับ เช่น ธรรมข้อเดียวก็เป็นเอกนิบาตธรรม ๒ ข้อ ก็เรียกทุกนิบาต เป็นต้น

๒.๕ ขุททกนิกาย ได้แก่คัมภีร์หมวดที่รวบรวมพระสูตรเล็กน้อย ๆ นอกเหนือจากนิกายทั้ง ๔ รวมเป็นหมวดหมู่ไว้ในขุททกนิกายนี้

๓) พระอภิธรรมปิฎก กล่าวถึงหลักธรรมที่เป็นธรรมะล้วน และเป็นธรรมะที่ลึกซึ้ง ไม่กล่าวถึงบุคคล สถานที่ เวลา สถานการณ์ใดๆ นอกจากธรรมะที่เป็นปรมาัตถ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ

๓.๑ ธรรมสังคณี ว่าด้วยการรวบรวมกลุ่มธรรมะ คือจัดระเบียบธรรมต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่รวมเข้าเป็นหมวดหมู่

๓.๒ วิภังค์ ว่าด้วยการแยกแยะหรือวิเคราะห์ข้อธรรมที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ชั้นธ อายตนะ ธาตุ และอริยสัจ เป็นต้น แสดงให้เห็นรายละเอียดอย่างพิสดาร

๓.๓ ธาตุกถา ว่าด้วยการจัดธรรมหรือสังเคราะห์ข้อธรรมต่างๆ เข้าเป็น ๑ ประเภท คือ ชั้นธ อายตนะ ธาตุ ว่าเข้ากันได้หรือไม่

๓.๔ ปุคคลบัญญัติ ว่าด้วยการบัญญัติหรือกำหนดลักษณะบุคคลตามระดับคุณธรรมของบุคคลนั้น ๆ

๓.๕ กถาวัตถุ ว่าด้วยเรื่องของถ้อยคำแถลงพรรณนะขัดแย้งของนิกายต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าพรรณนะที่ถูกต้อนั้นเป็นอย่างไร โดยเน้นฝ่ายมถิเถรวาทเป็นหลัก

๓.๖ ยมก ว่าด้วยการการจัดธรรมเป็นคู่ ๆ โดยการตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจที่แจ่มแจ้ง

๓.๗ ปฎิฐาน ว่าด้วยการอธิบายเงื่อนไขทางธรรมหรือปัจจัยทั้ง ๒๔ อย่างว่ามีธรรมข้อใดเป็นปัจจัยกันและกันบ้าง

๒.๑.๖ พระไตรปิฎกเชื่อถือได้แค่ไหน

คัมภีร์ที่บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนานั้นเรียกว่าพระไตรปิฎก ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์ที่สำคัญที่สุดของพุทธศาสนา เพราะเป็นคัมภีร์ที่จารึกคำสอนของพระพุทธเจ้าและของพระอรหันตสาวกไว้ โดยมีกระบวนการสืบทอดคำสอนของพระพุทธองค์ไว้ในรูปแบบของการสังคายนาอย่างระมัดระวังและรัดกุมที่สุด ตั้งแต่สมัยที่พระพุทธองค์ทรงพระชนม์ชีพอยู่ จนถึงการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖ มาตามลำดับ

หลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาได้มีการสืบทอดกันมาโดยมุขปาฐะ คือ การท่อง จำสืบบๆ กันมา (Oral Tradition) การท่องจำนี้ ได้กระทำมาจนถึงสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๕ ในลังกาทวีป การจารึกเป็นคัมภีร์ครั้งแรกเมื่อคราวสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๔๕๐๕๗ (ถ้านับเฉพาะที่ทำการสังคายนาในศรีลังกาก็เป็นครั้งที่ ๒) ในรัชสมัยของพระเจ้าวิภูฏคามณีอภัย โดยมีพระรักษิตมหาเถระเป็นประธาน ทำที่อาโลกเถตสถาน ณ มตเล ชนบทหรือที่เรียกว่า มลัชชนบท สาเหตุของการจารึกพระพุทธรวณะลงในใบลาน ก็เพราะว่าถ้าจะใช้วิธีท่องจำพระพุทธรวณะต่อไป ก็อาจมีข้อผิดพลาดได้ง่าย เพราะปัญหาในการท่องจำของกุลบุตรเสื่อมถอยลง นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังได้รับความกระทบกระเทือนจากภัยธรรมชาติและภัยสงครามอยู่เนืองๆ ทำให้ไม่มีเวลาท่องจำพระพุทธรวณะ จะทำให้ช่วงการสืบทอดขาดลงได้ และในการจารึกครั้งนี้ได้จารึกอรรถกถาถาหลงไว้ด้วย

มีผู้สงสัยว่า สมัยพุทธกาลคนไม่รู้จักการเขียนหนังสือหรืออย่างไร? จึงไม่ปรากฏว่ามีตำรับตำราจารึกไว้เป็นหลักฐาน พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณณณโณ ได้ประมวลทัศนะนี้ไว้ในหนังสือภาษาศาสตร์ภาษาบาลี ไว้ว่า

ความจริงการเขียนหนังสือน่าจะมีมาก่อนพุทธกาลแล้ว ในพระไตรปิฎกเองก็มีข้อความเอ่ยถึงการขีดเขียนเป็นครั้งคราว เช่น ตอนหนึ่ง ห้ามภิกษุเล่นเกม **"อักษริกา"** ได้แก่ การทายอักษรในอากาศหรือบนหลังเพื่อนภิกษุ วิชาเขียนหนังสือได้รับยกย่องว่า เป็นศิลปะพิเศษอย่างหนึ่ง สิกขาบทบางข้อห้ามภิกษุณีเรียนศิลปะทางโลก หนึ่งในศิลปะเหล่านี้คือวิชาเขียนหนังสือ ในบทสนทนาภายในครอบครัว พ่อแม่ปรารถนาจะให้บุตรเรียนวิชาอะไรดี ถ้าจะให้เรียนเขียนหนังสือ บุตรก็อาจยังชีพอยู่ได้อย่างสบาย แต่ก็อาจเจ็บนิ้วมือ ถ้าภิกษุเขียนหนังสือพรรณนาคุณของอัตตวินิบาตกรรม (การฆ่าตัวตายเอง) ปรับทุกกฎทุกตัวอักษร ถ้ามีผู้อ่านพบข้อความนั้นเข้าเห็นดีเห็นงามด้วย แล้วฆ่าตัวตายตามนั้นปรับอาบัติปาราชิก หลักฐานเหล่านี้แสดงว่าอักษรหรือ**การเขียนมีมาก่อนสมัยพระพุทธเจ้าแล้ว** แต่ที่พระพุทธองค์ไม่นิยมใช้หันมาใช้วิธีมุขปาฐะแทน น่าจะทรงเห็นประโยชน์อันสูงส่งบางประการอย่างกระมัง หรือว่าระบบการขีดเขียนยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร ทั้งยังไม่มียุคการขีดเขียนเพียงพอ ก็ยากที่จะทราบได้ แต่ข้อที่น่าคิดอยู่อย่างคือ วิธีเรียนด้วยมุขปาฐะนี้นอกจากจะสร้างสัมพันธภาพอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนและผู้สอนแล้ว ยังเป็นการสร้างสมาธิฝึกจิตของผู้เรียนไปในตัวด้วย นักปราชญ์ยุคก่อนที่มีความคิดเช่นนี้ก็ไม่น้อย **เปลโต้**เคยกล่าวไว้ว่า "การคิดอักษรขึ้นใช้แทนการท่องจำ ทำให้มนุษย์ขาดอานาภาพแห่งความทรงจำ คือแทนที่จะจดจำจากอินทรีย์ภายใน ต้องอาศัยสัญลักษณ์นอกเข้าช่วย"^{๕๗}

พระไตรปิฎกเคยถูกดัดแปลงแก้ไขจริงหรือไม่ ?

ยังมีผู้สงสัยต่อไปอีกว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่พระไตรปิฎกอาจจะถูกสาวกรุ่นหลังๆ แก้ไขเพิ่มเติม ก็ขอตอบว่า "เป็นไปได้" แน่แน่นอน ด้วยเหตุผลดังนี้

^{๕๗} บางแห่งว่า พ.ศ. ๔๓๓

^{๕๘} พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณณณโณ ภาษาศาสตร์ภาษาบาลี, ชุตวรรณไวทยาการ, กรุงเทพฯไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔

๑. พระไตรปิฎกสืบทอดกันมาด้วยภาษาบาลี ที่มีหลักไวยากรณ์เฉพาะ มีกฎตายตัวไว้เฉพาะภาษาบาลี โดยปฏิเสธกฎไวยากรณ์หลายประการของสันสกฤตเพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ของไวยากรณ์บาลีโดยเฉพาะ เช่น พระบาลีมี ๒วจนะเท่านั้น คือ เอกวจนะ และพหูวจนะ ไม่มีทวิวจนะ^{๕๙} เป็นต้น

๒. แม้บางช่วงของประวัติศาสตร์เกิดภัยต่าง ๆ ทำให้คัมภีร์พระไตรปิฎกขาดหายหรือเลอะเลือนไป แต่เมื่อสังคายนาใหม่อีกครั้งก็ได้เปรียบเทียบ ตรวจสอบดูกับพระไตรปิฎกของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จนหมดข้อสงสัย จึงทำให้เชื่อได้ว่าเป็นพระไตรปิฎกที่สังคายนาเสร็จนั้นมีมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งโลก ตรงกับพระไตรปิฎกที่ได้รับการสังคายนาครั้งก่อน ๆ ทุกประการ

๓. มีข้อความในคัมภีร์รุ่นหลังกล่าวอ้างถึงข้อความคัมภีร์พระไตรปิฎก แต่เมื่อตรวจสอบในบาลีพระไตรปิฎกแล้วกลับไม่มีข้อความนั้น ทั้งที่เมื่อพิจารณาข้อความนั้นแล้วมีอรรถเข้ากันได้กับพระไตรปิฎก เช่น บาลีสังยุตตนิกาย มหาวรรคว่า “จตตารีมานิ ภิกขเว อริยสัจจานิ. กตมานิ จตตาริ. ทุกข์ อริยสัจจํ ทุกขสมุทยอ อริยสัจจํ ทุกขนิโรธอ อริยสัจจํ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ. อิมานิ โข ภิกขเว จตตาริ อริยสัจจานิ ตถานิ อวิตถานิ อนณณถานิ ตสมาอริยสัจจานิติ วุจจนติ”^{๖๐}

แต่คัมภีร์วิสุทธีมรรค นำไปอ้างโดยเพิ่มข้อความว่า

“จตตารีมานิ ภิกขเว อริยสัจจานิ. กตมานิ จตตาริ. ทุกข์ อริยสัจจํ ทุกขสมุทยอ อริยสัจจํ ทุกขนิโรธอ อริยสัจจํ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ. อิมานิ โข ภิกขเว จตตาริ อริยสัจจานิ อริยานิ อิมานิ ปฏิวิฆณนติ ตสมา อริยสัจจานิติ วุจจนตติ ๑ อปิจ อริยสส สัจจานิติปิ อริยสัจจานิ. ยถา. สเทวเก โลเก ๗เป๗ มนุสสา ตถาคโต อริโย ตสมา อริยสัจจานิติ วุจจนตติ. อถวา เอเตสํ อภิสมพุทธตตา อริยภาวสิทธิโตปิ อริยสัจจานิ. ยถา. อิมสํ โข ภิกขเว จตุนนํ อริยสัจจานํ ยถาภูตํ อภิสมพุทธตตา ตถาคโต อรหํ สมมาสมพุทธโธ อริโยติ วุจจตีติ. อปิจ โข ปน อริยานิ สัจจานิติปิ อริยสัจจานิ. อริยานิติ ตถานิ อวิตถานิ อวิสัวาทกานิติ อตโธ ๗ ยถา ๗ อิมานิ โข ภิกขเว จตตาริ อริยสัจจานิ ตถานิ อวิตถานิ อนณณถานิ ตสมา อริยสัจจานิติ วุจจนตติ ๑ เอวเมตถ นีพพจนโต วินิจจโต เวทิตพโพ ๗”^{๖๑} (อักษรตัวหนา เป็นข้อความที่คัมภีร์วิสุทธีมรรคเพิ่มเข้ามา โดยอ้างว่านำมาจากพระไตรปิฎก)

ดังข้อมูลดังกล่าวมานี้ก็หมายความว่า พระไตรปิฎกภาษาบาลีไม่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมอย่างแน่นอน เพราะทั้งที่ปรากฏข้อความที่ตกหล่นอยู่ในคัมภีร์อันน่าเชื่อถือเป็นที่สุดเล่มหนึ่งอย่างคัมภีร์วิสุทธีมรรค ข้อความนั้นก็ยังมีได้ถูกบรรจุไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก สรุปว่า คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีย่อมเป็นไปได้ที่มีการตกหล่นบ้าง แต่คำกล่าวอ้างที่ว่าถูกสาวกรุ่นหลังแก้ไขเพิ่มเติมย่อมเป็นไปได้อย่างแน่นอน

ทำไมพระพุทธเจ้าไม่ให้เชื่ออยู่แค่คัมภีร์

หลักกาลามสูตร ๑๐ ที่ว่าด้วยการอย่าเชื่อ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ดังนี้

๑. มา อนุสสาเวน	อย่าเชื่อโดยฟังตามกันมา
๒. มา ปรมปราย	อย่าเชื่อโดยเหตุสักว่าตามสืบๆ กันมา
๓. มา อิติ กิราย	อย่าเชื่อโดยตื่นข่าว
๔. มา ปิฎกสัมปทาเนน	อย่าเชื่อโดยอ้างปิฎก

^{๕๙} ดูรายละเอียด พระอัครวงศาจารย์, สทพทีปุกรณ์ (ปทมลา) ฉบับภูมิพลโลกิขุ . โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกิขุ, วัดสระเกศ กรุงเทพฯ:พ.ศ. ๒๕๒๑ .หน้า ๑๕๖

^{๖๐} ส.ม.(บาลี) ๑๙/๑๐๙๗/๓๘๐

^{๖๑} วิสุทธี. (บาลี) ๒/๑๔๐-๑๔๑

๕. มา ตกเหตุ	อย่าเชื่อโดยนิกเดาเอาเอง
๖. มา นยเหตุ	อย่าเชื่อโดยคาดคะเน
๗. มา อากาการปริวิตกเกน	อย่าเชื่อโดยการตรึกตรองตามอาการ
๘. มา ทิฏฐินิชฌามณกชนกชนุตติยา	อย่าเชื่อโดยเห็นว่าถูกตามลัทธิของตน
๙. มา ภพพรูปตาย	อย่าเชื่อโดยเห็นว่า ผู้พูดควรเชื่อได้
๑๐. มา สมโณ โน ครุ	อย่าเชื่อโดยถือว่า สมณะนี้เป็นครูของตน ^{๖๒}

พุทธประสงค์ที่แท้จริงในการตรัสเรื่องนี้ ก็คือ ไม่ทรงให้ปลงใจเชื่อถือเพียงเพราะอ้างตำรารวมไปถึงตำราที่เรียกกันว่าพระไตรปิฎกด้วย แต่ก็มีใช้หมายความว่าไม่ให้เชื่ออะไรเลย ทรงประสงค์ว่า การตัดสินใจเชื่อในแต่ละเรื่องมิใช่ตัดสินใจเชื่อเพียงเพราะเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง ใน ๑๐ ประการนี้ แต่ควรจะมีข้อมูลในการตัดสินใจเชื่อที่มากกว่านั้น เช่น มิให้ตัดสินใจเชื่อเพียงเพราะฟังจากอาจารย์อย่างเดียว แต่ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมดูก่อนว่า คำพูดของอาจารย์นั้นสอดคล้องกับตำราอื่นหรือไม่ นำไปทดสอบทดลองแล้ว มีหลักการพอจะเข้ากันได้หรือไม่ เป็นต้น ทำดังนี้แล้วจึงค่อยตัดสินใจเชื่อ ...มิใช่ว่า ห้ามไม่ให้เชื่ออะไรเลย (เพราะการเชื่อในหลักกาลามสูตร...ก็เป็นการเชื่อคัมภีร์เช่นกันมิใช่หรือ??)

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสอีกว่า “เมื่อใด ท่านทั้งหลายรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตียน ธรรมเหล่านี้ใครยึดถือปฏิบัติถึงที่แล้วจะเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์ เมื่อนั้นท่านทั้งหลายพึงละเสีย ฯลฯ เมื่อใดท่านทั้งหลายรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้วิญญูชนสรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ใครยึดถือปฏิบัติ จะ เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข เมื่อนั้นท่านทั้งหลายพึงถือปฏิบัติบำเพ็ญ(ธรรมเหล่านั้น)”^{๖๓}

ในกรณีที่ผู้ฟังยังไม่รู้ไม่เข้าใจและยังไม่มี ความเชื่อในเรื่องใด ๆ พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงชักจูงความเชื่อเป็นแต่ทรงสอนให้พิจารณาตัดสินเอาตามเหตุผลที่เห็นได้ด้วยตนเอง คำว่า ปิฎก ในพระสูตรนี้ รวมหมายถึงพระไตรปิฎกด้วย มีเหตุผลอธิบายดังต่อไปนี้

ภาษาบาลีว่า มา ปิฎกสมปทานนา ท่านพระธรรมปิฎก แปลว่า อย่างยึดถือ โดยการอ้างตำรา อรรถกถาอธิบายว่า มา ปิฎกสมปทานนาตี อมหากัมปิฎกตุนติยา สหธิ สเมตตีปี มา คณหิตถ^{๖๔}.

ปิฎกัมปิฎกตถวิทุ ปริยตติภาชนตถโต อาหุ
เตน สโมธานตวา ตโยปี วินยาทโย เถยยา.

ปริยตติปี หิ "มา ปิฎกสมปทานนา"ตี อาทิสู ปิฎกนติ วุจจติ.^{๖๕}

น ปิฎกสมปทายาตี อมหากัมปิฎกตุนติยา สหธิ สเมตตี น โหติ.^{๖๖}

คัมภีร์ฎีกาอธิบายว่า ปิฎกัม คณโถ สมปทียตี เอตสสาตี ปิฎกสมปทานัม, คณถสส อุกคณนโก. เตน ปิฎกุกคณนภกภาเวน เอกจโจ ตาทิสึ คณถัม ปคณัม กตวา เตน ตัม สเมนตี สเมตี, ตสมา "ภูตเมตนะ"ตี คณหาคี, ตัม สนธาเยส ปฎิกเขโป "มา ปิฎกสมปทานนา"ตี, อตตโน อุกคณนถสมปตติยา มา คณหิตถาคี วุตตี โหติ^{๖๗}

อรรถกถาัมชฌิมนิกายกล่าววว่า ปิฎกัม คัมภีร์หมายถึง พระไตรปิฎก มีบาลีว่า “ปิฎกสมปทายาตี

^{๖๒} อก.ทูก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๙

^{๖๓} อก.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๙๓/๒๘๗

^{๖๔} อก.จตุกก. อ. (บาลี) ๒/๑๕๔/๒๐๓

^{๖๕} ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๑๗

^{๖๖} ชุ.มหา.อ. (บาลี) ๑๕๖/๓๙๑

^{๖๗} อก.จตุกก. ฎีกา. (บาลี) ๒/๒๖๘/๒๐๙

ปาวจนสงฆาตสมปตติยา. สาวิตติอาทีหิ ฉนทพนเธหิ จ วคคพนเธหิ จ สมปาเทตวา อาคตนต์ิ ทสเสติ^{๖๘}

ฎีกาที่ฉนิกายกล่าวว่ ปฎิก คัพท หมายถึง พระบาลี (พระไตรปิฎก)ว่ “มา ปฎิกสมปทานเนาติ กาลามสุตเต, สาฬหสุตเต จ อาคตติ ปาฬิมาท. ตทฎจกถายถจ ”อมหากิ ปฎิกตตติยา สทฐิ สเมตติติ มา คณหิตถา”ติ อตถโ วุตโต. อาจจริยสาริปุตตตถเถเรน ปน ”ปาฬิสมปทานวเสน มา คณถา”ติ วุตติ^{๖๙}

ในเรื่องนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุทธิ์ ปยุตโต) อธิบายว่

คำว่ อายยัตถิถอ ในที่นี้ ขอให้เข้าใจความว่ หมายถึงการไม่ตัดสินหรือลงความเห็นแน่นอนเด็ดขาดลงไปเพียงเพราะเหตุเหล่านี้ ตรงกับคำว่ ”อย่าปลงใจเชื่อ” อนึ่ง ไม่เพียงแปลความเลยเถิดไปว่พระพุทธเจ้าทรงสอนไม่ให้เชื่อสิ่งเหล่านี้และให้เชื่อสิ่งอื่นนอกจากนี้ แต่เพียงเข้าใจว่แม้แต่สิ่งเหล่านี้ซึ่งบางอย่างก็เลือกเอามาแล้วว่เป็นสิ่งที่น่าเชื่อที่สุด ท่านก็ยังไม่ให้ปลงใจเชื่อไม่ให้ด่วนเชื่อ ไม่ให้ถือเป็นเครื่องตัดสินเด็ดขาด ยังอาจผิดพลาดได้ ต้องใช้ปัญญาพิจารณาก่อน ก็ขนาดสิ่งที่น่าเชื่อที่สุดแล้วท่านยังไม่คิดเชื่อ ให้พิจารณาให้ถี่ก่อน สิ่งอื่นคนอื่นเราจะต้องคิดพิจารณาระมัดระวังให้มากสักเพียงไหน

สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้นับถือในลัทธิศาสนาหรือหลักคำสอนใดๆ พระองค์จะตรัสธรรมเป็นกลางๆเป็นการเสนอแนะความจริงให้เขาคิด ด้วยความปรารถนาดี เพื่อประโยชน์แก่ตัวเขาเอง โดยมีถ้องคำนึงว่หลักธรรมนั้นเป็นของผู้ใด โดยให้เขาเป็นตัวของเขาเอง ไม่มีการชักจูงให้เขาเชื่อเลื่อมใสต่อพระองค์หรือเข้ามาสู่อะไรสักอย่างที้อาจจะเรียกว่ศาสนาของพระองค์ เพียงสังเกตด้วยว่จะไม่ทรงอ้างพระองค์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติพิเศษอันใดเป็นเครื่องยืนยันคำสอนของพระองค์ นอกจากเหตุผลและข้อเท็จจริงทีให้เขาพิจารณาเห็นด้วยปัญญาของเขาเอง

๒.๒ ปรีปวาท

การปราบปรบวาท หรือปรีปวาทะ คือ การกล่าวชี้แจง โต้แย้ง เมื่อถูกกล่าวตู่ให้ร้าย หรือนำคำสอนของพระพุทธเจ้าไปบิดเบือน ให้ร้าย^{๗๐} เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญทีพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่

“สมัยหนึ่ง เมื่อแรกตรัสรู้ เราพักอยู่ที่ถันขอपालนิโครธใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา มารผู้มีบาบได้เข้ามาหาเรา กล่าวกับเราดังนี้ว่ ‘ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคโปรดปรินิพพานในบัดนี้ ขอพระสุคตโปรดปรินิพพานเถิด เวลานี้เป็นเวลาปรินิพพาน

เมื่อมารกล่าวอย่างนี้ เราตอบว่ ‘มารผู้มีบาบ เราจะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าทีภิกษุทั้งหลายผู้สาวกของเรายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ เรเรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว แต่ยังไม่บอก แสดง เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปฏิหาริย์(แสดงธรรมให้เกิดผลมหัศจรรย์) ชมชื่ปรีปวาท (ปรีบ-ปะ-วา-ทะ, ปรีบ-ปะ-वाद..การว่าร้าย จ้วงจาบพระธรรมวินัย) ทีเกิดขึ้นให้ราบคาบโดยถูกต้องตามธรรม ให้เรียบร้อยโดยสธรรมไม่ได้..เพียงใด ดูก่อน..มารผู้มีใจบาบ ตถาคตจักยังไม่ปรินิพพาน เพียงนั้น”^{๗๑}

เมื่อคนต่างศาสนากล่าวร้ายพุทธศาสนา การทีชาวพุทธไม่ทำอะไรเลย หาเป็นการถูกต้องไม่เพราะแม้พระพุทธเจ้าเองก็ทรงทำการ “ปรีปวาทะ” ดังทีพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่ พระองค์จะปรินิพพานต่อเมื่อภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้มีคุณสมบัติทีจะรักษาพระศาสนาได้คือ...

๑. ต้องเป็นผู้มีความรู้ เข้าใจหลักธรรมคำสอนได้ดี และประพฤติปฏิบัติได้
๒. สามารถบอกกล่าวแนะนำสั่งสอนผู้อื่นได้

^{๖๘} ม.ติก.อ. (บาลี) ๓/๔๕๓/๓๐๔

^{๖๙} ที.สี.อภินวฎีกา (บาลี) หน้า ๑๑๖

^{๗๐} ที.ม.ฎีกา (บาลี) ๓๗๔/๓๗๕, ชุ.ม.อ. (บาลี) ๓๑/๒๓๗

^{๗๑} พระไตรปิฎกทีฉนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร ๑๐/๑๗๕/๑๒๓

๓. เมื่อมีปรีชาญาณเกิดขึ้น คือ คำจ้วงจาบ ให้ร้ายต่อพระธรรมวินัย ก็สามารถชี้แจงแก้ไขได้

ปรีชาญาณ หมายถึงคำคัดค้าน โต้แย้งคำกล่าวโทษ คำกล่าวหา คำทำทนายของคนอื่นที่ไม่เห็นด้วยกับตน ของคนที่เห็นไม่ตรงกับตน เพราะมีลัทธิต่างกันบ้าง เพราะมีความเห็นไม่ถูกต้องตามเป็นจริงบ้าง เพราะทูลวิมานะส่วนตัวบ้าง

ปรีชาญาณ ยังหมายถึงลัทธินอกพระพุทธศาสนา ที่มีหลักคำสอนขัดกันกับพระพุทธศาสนา เช่น ลัทธิที่สอนว่าบุญ-บาปไม่มี กฎแห่งกรรมไม่มี ฆ่าคนต่างศาสนาขึ้นสวรรค์ พระเจ้าบันดาลทุกอย่าง เป็นต้น ยามใดที่มีปรีชาญาณ คือ การกล่าวจ้วงจาบหยาบคายบิดเบือนหลักพระสัทธรรม ให้พุทธบริษัทสามารถแก้ไขปรีชาญาณเหล่านั้นให้ยุติลงด้วยความเรียบร้อย เพื่อเป็นพุทธบูชา เป็นการรับสนองพระพุทธานุภาพขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และตระหนักถึงความเป็นหน้าที่ที่พระพุทธรองค์ทรงมอบหมาย

การจะปรีชาญาณกับผู้นำผู้สอนศาสนาอื่น ต้องมีความรู้ในศาสนาตนดีพอ และต้องมีความรู้ดีในศาสนาเขาที่เข้ามาขัดแย้งรุกรานด้วย ทั้งความรู้ทั่วไปอื่นที่เกี่ยวข้อง เพราะฝ่ายรุกเพื่อยึดครอง มักจะเตรียมศึกษาข้อมูลมาดี เป็นมืออาชีพ และศึกษาจุดแข็งจุดอ่อนของศาสนาเราแล้ว ทั้งต้องมีไหวพริบปฏิภาณการพูดจาที่ฉลาดทันคน ถ้าไม่อย่างนั้น แม้เราเป็นฝ่ายถูกแต่ถูกเหตุผล ข้ออ้างอิง ตรรกะแพ้ก็น่าเป็นได้ แต่ถ้ามาด้วยดีเป็นการแลกเปลี่ยนศึกษากัน ก็ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันไป แสดงจุดยืนหลักการตนเอง แล้วต่างคนต่างทำตามความเชื่อของตนเองไป

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ของท่าน ป.อ.ปยุตโต บอกไว้ว่า –“ปรีชาญาณ : คำกล่าวของคนพวกอื่นหรือลัทธิอื่น, คำกล่าวโทษคัดค้านโต้แย้งของคนพวกอื่น, หลักการของฝ่ายอื่น, ลัทธิภายนอก; คำสอนที่คลาดเคลื่อนหรือวิปริตผิดเพี้ยนไปเป็นอย่างอื่น.” พระพุทธรองค์ตรัสถึงคุณสมบัติของพุทธสาวกข้อหนึ่งว่า –อุปปณฺณํ ปรีชาญาณํ สหสมเมน สุนิคคหิตํ นิคคเหตุวา สปปาฎิหารียํ ธมฺมํ เทเสณติ แปลว่า-แสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ข่มขี้ปรีชาญาณที่เกิดขึ้นได้โดยสธรรมเรียบร้อย

“โดยสธรรมเรียบร้อย” (สหสมเมน) หมายถึง ไม่เกะกะก้าวร้าว แบบแข็งแรงมาซำก็แรงไป แต่พูดกันดีๆ ด้วยเหตุด้วยผล มุ่งความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีเมตตาจิตต่อกันเป็นเบื้องต้น

ถ้ามองในแง่ดี ข้อกล่าวหานี้ก็คือคำเตือนสติพระสงฆ์สามเณรว่า ฉันข้าพเจ้าบ้านแล้วอย่าเอาแต่เสพสุข แต่ต้องทำกิจของสงฆ์ คือ (๑) ต้องทำกิจด้วย และ (๒) กิจที่ต้องเป็นกิจของสงฆ์ด้วย ไม่ใช่กิจนอกเรื่อง

เพราะฉะนั้น นอกจากจะต้องช่วยกันหาคำตอบเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตัวเองแล้ว ก็ควรถือโอกาสตักเตือนตัวเองให้ดำรงมั่นคงอยู่ในหน้าที่ของสงฆ์ด้วยอีกส่วนหนึ่ง^{๗๒}

การปรีชาญาณของพระพุทธเจ้า

สมัยหนึ่ง อัสสลายนมาณพ..ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่ท่านพระโคตม พราหมณ์ทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า ‘วาระที่ประเสริฐที่สุดคือพราหมณ์เท่านั้น วาระอื่นแล้ว ..พราหมณ์เท่านั้น บริสุทธิ์ ผู้ที่ไม่ใช่พราหมณ์ ไม่บริสุทธิ์ พราหมณ์เท่านั้นเป็นบุตรเกิดจากโอษฐ์ของพรหม ..เป็นทายาทของพรหม’ ในเรื่องนี้ท่านพระโคตมได้ตรัสไว้อย่างไร”

พระผู้มีพระภาคทรงปราบปรปาวท..ว่า “อัสสลายนะ นางพราหมณีของพราหมณ์ทั้งหลายมีระดูบ้าง มีครภบ้าง คลอดบุตรบ้างปรากฏอยู่ ..พราหมณ์เหล่านั้นเป็นผู้เกิด จากโยนีเหมือนกัน ยังจะกล่าวอย่างนี้ว่า ‘วาระที่ประเสริฐที่สุดคือพราหมณ์เท่านั้น วาระอื่นแล้ว พราหมณ์เท่านั้นบริสุทธิ์ ผู้ที่ไม่ใช่พราหมณ์ไม่บริสุทธิ์ เกิดจากพรหม เป็นผู้ที่พรหมสร้างขึ้นเป็นทายาทของพรหม’^{๗๓}

(ความหมายคือ..“ถ้าเช่นนั้น โยนีของนางพราหมณีก็คือปากพระพรหมละซิ?”)

^{๗๒} นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ๑๓:๒๘

^{๗๓} มัชฌิมนิคาย อัสสลายนสูตร ๑๓/๔๐๒/๕๐๓

๒.๒.๑ ศาสนาพุทธต่างจากศาสนาอื่นอย่างไร?

ก่อนอื่นขอให้เข้าใจก่อนว่าในทรรศนะของพระพุทธศาสนานั้นมีว่า คำสอนของทุกศาสนาล้วนเป็นคำสอนที่นำพาศาสนิกของศาสนานั้นๆ ไปสู่สวรรค์ได้ด้วยกันทั้งสิ้น ผู้ที่เชื่อพระอัลลาห์ทำตามคำสั่งสอนของพระองค์จะได้ขึ้นสวรรค์จริง ผู้ที่เชื่อพระยะโฮวาห์ทำตามคำสั่งสอนของพระองค์จะได้ไปอยู่ในแดนสวรรค์จริง ผู้ที่เชื่อพรหมันทำตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด เจริญภาวนาถึงขั้นอนุรูปฌานจะเข้าถึงพรหมันจริง

ถาม : ทำไมศาสนาทั้งหลายสอนไม่เหมือนกัน มีความเชื่อไม่เหมือนกันและปฏิบัติไม่เหมือนกัน

ตอบ : ที่จริงแล้ว ความจริงและความบริสุทธิ์สูงสุดมีเพียงหนึ่งเดียว แต่ที่ศาสนาทั้งหลายสอนต่างกัน เพราะศาสดาของแต่ละศาสนาเข้าถึงความจริงได้ไม่เท่ากัน ถ้าสมมติว่าความจริงสูงสุด คือ **ข้าง** ศาสดาที่จับถูกทางก็บอกว่า “ทางนี้แหละคือ **ข้าง**” ศาสดาที่จับถูกวงก็บอกว่า “วงนี้แหละคือ **ข้าง**” ศาสดาที่จับถูกหูก็บอกว่า “หูนี้แหละคือ **ข้าง**” ศาสดาที่คลำทั่วทั้งตัวก็บอกว่า “ทั้งตัวนี้แหละคือ **ข้าง**”

ถาม : คำสอนของศาสดาทั้งหมด กล่าวถูกต้องหรือไม่ ?

ตอบ : ศาสดาทุกท่านกล่าวถูกต้อง ไม่มีใครกล่าวผิดแม้แต่ท่านเดียว เพราะหูก็คือข้าง วงก็คือข้าง ทางก็คือข้าง เพียงแต่ศาสดาบางท่านรู้อบางส่วน แต่ **หลงเข้าใจผิดว่าสิ่งที่ตนรู้อคือทั้งหมดของตัวข้าง**^{๗๔}

เปรียบเทียบศาสนาจุดหมายสูงสุด

๑. อิสลาม ไปอยู่บนสวรรค์กับพระอัลลาห์ในวันวันร็ากัล
๒. คริสต์ ไปอยู่บนสวรรค์กับพระยะโฮวาห์ในวันวันตร
๓. ฮินดู เข้าถึงพรหมันหรือปรมาตมันอันบริสุทธิ์สูงสุด
๔. พุทธ เข้าถึงพระนิพพาน เข้าถึงภาวะที่เป็นอมตะ ไม่มีการตาย

ลักษณะ

๑. อิสลาม สวรรค์ คือ ดินแดนที่จะได้รับความสุขตามที่พระอัลลาห์จะประทานให้ เช่น จะได้หญิงสาวสวยตาโตเป็นภริยา^{๗๕} เป็นต้น
๒. คริสต์ สวรรค์ คือ ดินแดนที่มีแต่ความสุขตามที่พระยะโฮวาห์จะมอบให้
๓. ฮินดู พรหมัน คือ สภาวะดั้งเดิมของสรรพสิ่งมีความบริสุทธิ์สูงสุด
๔. พุทธ นิพพาน คือ สภาวะที่พ้นจากขั้นทั้ง ๕ ไม่มีการเกิด จึงไม่มีการตาย ไม่มีทุกข์อีก

^{๗๔} ดูรายละเอียดใน ชุ.อุทาน. (ไทย) ๒๕/๕๔/๒๙๒.

^{๗๕} พระมหาคัมภีร์ กุรอาน บทที่ ๔๔ โองการที่ ๕๔ ท่านเราะซูล คือ *อลลลอฮฺ อะลัยฮิ วะลลิลัม* กล่าว
ว่า **دَمِهِ وَيُرَى نَفْعَةً مِنْ أَوَّلِ** **لِلشَّهِيدِ عِنْدَ اللَّهِ سِتُّ خِصَالٍ يَغْفِرُ لَهُ فِي**
وَيُحَلِّي الْأَكْبَرِ مِنَ الْفَرْعِ وَيَأْمَنُ الْقَبْرَ عَذَابَ مَقْعَدِهِ مِنَ الْجَنَّةِ وَيُجَارُ مِنْ
سَبْعِينَ إِنْسَانًا مِنْ وَيُسْتَفْعَى فِي الْخَوْرِ الْعَيْنِ وَيُزَوِّجُ مِنَ الْإِيمَانِ خَلَّةً

أَقْرَبُ

“ผู้ที่ตายชะฮีดจะได้รับการตอบแทน ณ อัลลอฮ์ ๖ ประการ คือ เขาจะได้รับการอภัยโทษนับตั้งแต่เลือดหยดแรกได้หลั่งลงมา , เขาจะเห็นแก้วอ้อของเขาในสวรรค์, เขาจะได้รับการคุ้มครองจากการลงโทษในหลุมฝังศพ , เขาจะได้รับความปลอดภัยจากความหวาดกลัวอันยิ่งใหญ่, เขาจะได้รับการประดับด้วยเพชรแห่งอิหม่าน , และจะได้แต่งงานกับอัลหุรุลอัยน (หญิงสาวในสวรรค์มีตาโต) , และจะได้สิทธิในการไถ่โทษให้แก่ญาติพี่น้อง ๗๐ คน” นี่เป็นถ้อยคำที่ใช้ในหะดีษของ อิบน์มาญะฮฺ ส่วนในหะดีษของ อัตติรมิซียฺ ใช้คำว่า “เขา จะได้รับการสวมมงกุฎแห่งการเทิดเกียรติบนสิริษะ ซึ่งทับทิมของมงกุฎนั้นดีกว่าโลกนี้ และสิ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ จะได้รับการแต่งงานกับอัลหุรุลอัยน ๗๒ คน และเขา จะได้รับการไถ่โทษให้แก่ญาติของเขา ๗๐ คน”

วิธีการเข้าถึง

๑. อิสลาม ต้องมีศรัทธาไม่หวั่นไหว มีความภักดี ทำความดีตามประสงค์ของพระอัลลอฮ์ ต้องแสดงความจงรักภักดีสรรเสริญพระองค์บ่อย ๆ
๒. คริสต์ ต้องมีศรัทธา ทำความดีด้วยการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องอ่อนน้อมและสรรเสริญพระเจ้าบ่อย ๆ^{๗๖}
๓. ฮินดู ทำตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด ปฏิบัติภาวนาถึงขั้นอรุณมาน
๔. พุทธ ไม่มีการอ่อนน้อมร้องขอ^{๗๗} แต่ทำให้มาพิสูจน์ความจริงด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติจิตภาวนาอย่างเคร่งครัด จากนั้นสังจิตพิจารณาองค์ฌาน จนเกิดเป็นสภาวะญาณเกิดวิปัสสนาญาณ ๑๖ เข้าถึง “พระนิพพาน” อย่างสมบูรณ์

คำสอนของพุทธศาสนาต่างจากศาสนาอื่น คือ คำสอนของศาสนาอื่นนั้นเป็นคำสั่งสำเร็จรูปที่ศาสนิกจะต้องทำตามให้เทพเจ้าพึงพอใจสถานเดียว ใครไม่ทำตามจะถูกลงโทษจากเทพเจ้าเบื้องบนโดยการให้ตกนรกไปตลอดกาล^{๗๘} แต่คำสอนของพุทธศาสนาเป็นเพียงการนำกฎความจริงของธรรมชาติมาบอกเท่านั้น พระพุทธเจ้าไม่ใช่ผู้สร้างกฎหรือผู้บังคับผู้คนให้ต้องทำตามกฎ พระองค์เป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งที่ยุบายสั่งสม/บำเพ็ญบารมีมาแล้วหลายแสนโกฏิจาติ^{๗๙} จนได้ตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงรู้แจ้งในกฎเกณฑ์ทั้งปวงของธรรมชาติว่า สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีอะไรเป็นสาเหตุ ดังปรากฏหลักฐานให้ศึกษาในจุฬามณีวงศสูตร^{๘๐} พระองค์ทรงรู้ว่าวิธีการอย่างไรบ้างจึงจะหลุดพ้นไปจากกฎเกณฑ์ทั้งปวงของธรรมชาติได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า

ตถาคตจะอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นก็ตาม ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคต(เพียงแต่)รู้แจ้งแล้ว...จึงนำมาบอก..เปิดเผย..ว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง ..สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์..ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”^{๘๑} และตรัสว่า “เพราะชาติเป็นปัจจัยขรามณะจึงมีตถาคตเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ตาม ความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความเป็นไปตามธรรมดา ความที่มีสิ่งนี้เป็นปัจจัยของสิ่งนี้ ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคต(เพียงแต่)รู้แจ้งและเข้าถึงธรรมนั้น แล้วนำมาบอกแสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่าย และกล่าวว่า ‘เธอทั้งหลายจงดูเถิด’^{๘๒}

พระพุทธเจ้าทรงยอมรับว่า แม้พระองค์จะทรงรู้แจ้งความจริงของสิ่งทั้งปวงแล้ว แต่พระองค์ก็ไม่สามารถทำให้ใครเข้าถึงความจริงนั้นได้ จนกว่าเขาผู้นั้นจะเข้าถึงได้ด้วยความเพียรแห่งตนเอง พระองค์เป็นเพียงผู้ชี้ทางเท่านั้น ดังพุทธพจน์ว่า

^{๗๖} คัมภีร์ ไบเบิ้ล มัทธิว ๕:๔๓ ลูกา ๖:๒๗

^{๗๗} ดูรายละเอียดใน อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๓/๖๘.

^{๗๘} ศาสนาอิสลาม : คนใดที่ละทิ้งความศรัทธา คนนั้นจะพินาศและจะอยู่นรกอย่างนิรันดร์ (ซูเราะฮฺ อัลอิมรอน ๙๐) “และผู้ใดแสวงหาศาสนาหนึ่งศาสนาใดอื่นจากอิสลามแล้ว ศาสนานั้นก็จะไม่ถูกรับจากเขาเป็นอันขาด และในโลกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน” (กุรอาน ๓:๘๕) “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์หลังจากที่เขาได้รับศรัทธาแล้ว (เขาจะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์) เว้นแต่ผู้ที่ถูกบังคับทั้งๆ ที่หัวใจของเขาเปี่ยมไปด้วยศรัทธา แต่ผู้ใดเปิดหัวใจของเขาด้วยการปฏิเสธศรัทธา พวกเขาจะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์และสำหรับพวกเขาจะได้รับการลงโทษอย่างมหันต์” (กุรอาน ๖:๑๐๖, ศาสนาคริสต์: ในผู้อื่น ความรอดไม่มีเลย ด้วยนามอื่นซึ่งเขาทั้งหลายรอดได้ ไม่ทรงโปรดให้มีท่ามกลางมนุษย์ทั่วใต้ฟ้า” (กิจการ๔:๑๒) สมาคมพระคริสตธรรมไทย พระคริสตธรรมคัมภีร์ พันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่ หน้า ๒๖๐

^{๗๙} วิสุทธชนวิลาสินี. (บาลี) ๑/๑๒๐

^{๘๐} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๔/๓๕๓

^{๘๑} อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๓๗/๓๘๕

^{๘๒} ส.น. (ไทย) ๑๖/๒๐/๓๔

“นิพพานมีอยู่ ทางไปนิพพานมีอยู่ เรา (ตถาคต) ผู้ชักชวนมีอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ สาวกที่เราสั่งสอน อยู่อย่างนี้ พร่ำสอนอยู่อย่างนี้ บางพวกสำเร็จนิพพานอันถึงที่สุดโดยส่วนเดียว บางพวกก็ไม่สำเร็จ ในเรื่องนี้ เราจะทำอะไรได้ ตถาคตก็เป็นแต่ผู้บอกทาง พระพุทธเจ้าก็เพียงบอกทางให้ บุคคลผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง จะ พึงหลุดพ้นได้ ด้วยประการฉะนี้”^{๘๓}

หลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงได้พระนามอีกนามหนึ่งว่า พระสัพพัญญู แปลว่า ผู้รู้ทั้งปวง คือรู้ หมดทุกอย่าง^{๘๔} ด้วยความที่พระองค์รู้ทุกอย่างนี้เองทำให้พระองค์ทรงประมวลความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว จึงมีพระดำริว่า ถ้าหากทรงสอนทั้งหมดหรือบอกทั้งหมดที่ทรงรู้ ก็จะก่อให้เกิดโทษ เกิดหายนะแก่มวลสรรพ สัตว์เสียมากกว่า พระองค์จึงเลือกที่จะสอนเฉพาะเรื่องที่เป็นไปเพื่อดับทุกข์ คล้ายโคลกเพียงเท่านั้น^{๘๕} ปรากฏ หลักฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎกดังนี้

พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ สีสพวันเขตกรุงโกสัมพี ครั้นนั้นพระผู้มีพระภาคทรงหยิบใบประดู่ ปลาย ๒-๓ ใบขึ้นมาแล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความ ข้อนี้ว่าอย่างไร ใบประดู่ปลาย ๒-๓ ใบที่เราหยิบขึ้นมากับใบที่อยู่บนต้น อย่างไหนจะมากกว่ากัน

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ใบที่อยู่บนต้นไม้นั้นมากกว่า ใบประดู่ปลาย ๒-๓ ใบที่พระองค์ทรงหยิบ ขึ้นมามีเพียงเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า

ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่เรารู้แล้วแต่มิได้บอกเธอนั้นมีมาก เพราะเหตุไรเราจึงมิได้บอก? เพราะสิ่งนี้ไม่มี ประโยชน์ ไม่ใช่จุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อคลายกำหนด ไม่เป็นไปเพื่อดับทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับไม่

เป็นไปเพื่อรู้อย่าง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เหตุฉนั้น เราจึงมิได้บอก

สิ่งอะไรเล่าที่เราบอกแล้ว คือ เราบอกว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทา เพราะเหตุไรเราจึงบอก เพราะสิ่งนี้มีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อ ความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับทุกข์ เพื่อสงบ เพื่อรู้อย่าง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะเหตุ นี้แลเราจึงบอก”^{๘๖}

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนหมอผ่าตัดผู้ป่วยที่ถูกลูกศรยิงปักอก หมอไม่จำเป็นต้องใส่ใจว่าคนยิงเป็น ใคร ทำไมคนร้ายจึงยิง (ปัญหา.. “ใครสร้างโลก) หมอทำหน้าที่เพียงเร่งผ่าตัดช่วยชีวิตให้เร็วที่สุด แต่ถ้าผู้ป่วยไม่ ยอมให้ผ่าตัดเอาลูกศรออก โดยตั้งเงื่อนไขว่า “ต้องหาคนยิงให้ได้ก่อน เขาหน้าตาเป็นอย่างไร? ผู้หญิงหรือ ผู้ชาย ต้องให้เขาบอกเหตุผลที่ยิงให้ได้ก่อน ผมจึงจะยอมให้หมอผ่าตัดเอาลูกศรออก” ถ้าเป็นเช่นนี้ ก็รับรองได้ว่า ผู้ป่วยต้องเสียชีวิตก่อนอย่างแน่นอน”^{๘๗} ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ว่า

หากมีใครกล่าวว่า トラบใดที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงตอบว่า “โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง? ฯลฯ (โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร) トラบนั้นเราก็จักยังไม่ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระองค์” ต่อให้บุคคล นั้นสิ้นชีวิตไป ตถาคตก็ไม่ตอบเรื่องนั้น เปรียบเหมือนบุรุษผู้ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษอย่างร้ายแรง มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิตของบุรุษนั้น นำไปหาแพทย์ผู้ชำนาญในการผ่าตัดมารักษา บุรุษผู้ต้อง ลูกศรนั้นว่า ‘トラบใดที่เรายังไม่รู้จักคนที่ยิงเรา เราก็จักไม่ให้ถอนลูกศรนี้ออกไป’ ฯลฯ ‘トラบใดที่เรา ยังไม่รู้จักลูกธนูที่เขาใช้ยิงว่า เป็นลูกศรธรรมดา ลูกศรคม ลูกศรหัวเกาทัณฑ์ ลูกศรหัวโลหะ ลูกศรหัว เขี้ยวสัตว์ หรือลูกศรพิเศษ トラบนั้นเราก็จักไม่ให้ถอนลูกศรนี้ออกไป’ เมื่อเป็นเช่นนี้ ต่อให้บุรุษนั้น

^{๘๓} ม.อ. ๑๔/๗๗/๕๗-๕๘ , พ.จุฬ (ไทย) ๓๐/๓๓/๑๖๖

^{๘๔} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๖๒/๒๕๒.

^{๘๕} ส.ส. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓.

^{๘๖} ส.ส. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓.

^{๘๗} ตูรายละเอียดยใน ม.ม.(ไทย) ๑๓/๑๒๖/๑๓๗.

ตายไป เขาก็จะไม่รู้เรื่องนั้นเลย^{๘๘} และตรัสอีกว่า เราไม่ตอบปัญหาว่า โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง ฯลฯ (โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร) เราไม่ตอบเพราะเหตุไร? เพราะปัญหานั้นไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความคลายทุกข์ เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้อย่างยิ่ง เพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน เหตุนี้เราจึงไม่ตอบ

ปัญหาอะไรเล่าที่เราตอบ คือปัญหาว่า นี่ทุกข์ นี่เหตุให้เกิดทุกข์ นี่ความพ้นทุกข์ นี่ทางให้พ้นทุกข์ เราตอบเพราะเหตุไร? เราตอบเพราะมีประโยชน์ เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความคลายทุกข์ เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้อย่างยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เหตุนี้เราจึงตอบ เพราะเหตุนี้ เธอจงจำปัญหาที่เราไม่ตอบว่าเป็นปัญหาที่เราไม่ตอบ และจงจำปัญหาที่เราตอบว่าเป็นปัญหาที่เราตอบเถิด^{๘๙}

คนต่างศาสนามักย้อถามชาวพุทธว่า : ศาสนาพุทธบอกว่า เป็นอเทวนิยม ไม่เชื่อในพระเจ้า! แล้วคนพุทธเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือไม่? เห็นอ่อนน้อมร้องขอกันทุกเช้า-ค่ำ บนบานกันทั้งเมือง งามายยิ่งกว่าคนเชื่อในพระเจ้าเสียอีก?

ตอบว่า : สำหรับชาวพุทธที่เชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วไม่ใช่แค่เชื่อนะ รู้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอยู่จริง ๆ แต่ไม่ใส่ใจที่จะไปพึ่งพายึดถือ เพราะสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นยังไม่มี ความบริบูรณ์ในตนเอง มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องอยู่ในตัวเสมอ ๆ เช่น พระเจ้าสร้างมนุษย์มาแล้ว สร้างภัยพิบัติและโรคร้ายต่าง ๆ มาทำไม? สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ขอพรได้ผล ก็เฉพาะบางคน บางคนถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำร้ายถึงแก่ชีวิต ก็มี ฉะนั้น ชาวพุทธที่แท้จริงจะไม่หวังพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอกเหล่านั้น จะหวังพึ่งก็แต่ศีลและสติ สมาธิ ปัญญา ที่ตนเองได้ประพฤติปฏิบัติไว้ดีแล้วเท่านั้น ศาสนาพุทธจึงมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความหลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวง หลุดพ้นจากอำนาจที่ไม่แน่นอนทั้งปวง เข้าสู่พระนิพพานอย่างถาวร

ศาสนาพุทธมิใช่ปฏิเสธเรื่อง “เทพเจ้า” แต่ไม่ให้ความสำคัญและไม่ใส่ใจที่จะไปพึ่งพายึดถือ เพราะพระพุทธรู้แจ้งกฎธรรมชาติว่า การได้เป็นเทพ หรือการไปเกิดอยู่ในวิมานในสวรรค์แล้ว ยังมีใช้สุขแท้สุขถาวรที่ไม่ต้องกลับมาเป็นทุกข์อีก คือ แม้จะได้เกิดเป็นเทวดาแล้วก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ ตกนรกบ้าง ขึ้นสวรรค์บ้าง ถ้ายังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ก็มีโอกาสที่จะตกนรกสูง เพราะคนที่เกิดมาแล้วไม่ทำบาปเลยไม่มี

ศาสนาพุทธมุ่งศึกษาแต่ในประเด็นว่า ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นไปจากกฎเกณฑ์ทั้งปวงได้ ไม่ต้องยอมสยบอยู่กับอำนาจใด ๆ ทั้งสิ้น ในที่สุดพระพุทธรู้แจ้งกฎธรรมชาตินั้น นั่นก็คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่จะทำผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ทั้งปวง ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจสิ่งใดทั้งสิ้น ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกแล้ว และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ เราสามารถปฏิบัติให้เห็นผลได้จริงในชาติปัจจุบัน ผู้ปฏิบัติสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยตนเองในชาตินี้ ไม่ต้องรอให้ตายเสียก่อน ศาสนาพุทธชี้ทางแก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยความรู้ที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต เพราะระบบความรู้นี้ มิใช่เกิดจากเพียงการคิดวิเคราะห์หรืออ้างเหตุผลจากแหล่งความรู้อื่น แต่เริ่มต้นจากประสบการณ์ตรงจากการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วถูกพิสูจน์โดยประสบการณ์ตรงของพระภิกษุในพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัย

๒.๒.๒ ทำไมพระพุทธรู้แจ้งไม่สอนเรื่อง “พระเจ้า - พระผู้สร้าง”?

ศาสนาพุทธมิได้ปฏิเสธเรื่อง “เทพเจ้า” แต่ไม่ให้ความสำคัญไปพึ่งพายึดถือ เพราะพระพุทธรู้แจ้งกฎธรรมชาติว่า การได้เป็นเทพหรือการไปเกิดอยู่ในสวรรค์แล้ว ก็ยังมีใช้สุขแท้สุขถาวรที่ไม่ต้อง

^{๘๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๖/๑๓๘

^{๘๙} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๘/๑๔๑.

กลับมาเป็นทุกข์อีก คือแม้จะได้เกิดเป็นเทวดาแล้วก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ ยังต้องตกนรกบ้าง ขึ้นสวรรค์บ้าง ไม่มีที่สิ้นสุด

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนหมอผ่าตัดผู้ป่วยที่ถูกลูกศรยิงปักอก หมอไม่จำเป็นต้องใส่ใจว่าคนยิงเป็นใคร ทำไมจึงยิง หมอทำหน้าที่เพียงเร่งผ่าตัดช่วยชีวิตให้เร็วที่สุด แต่ถ้าผู้ป่วยไม่ยอมให้ผ่าตัด โดยตั้งเงื่อนไขว่า “ต้องหาคนยิงให้ได้ก่อน เขาหน้าตาเป็นอย่างไร? ผู้หญิงหรือ ผู้ชาย” ถ้าเป็นเช่นนี้ ก็รับรองได้ว่าผู้ป่วยต้องตายเสียก่อนอย่างแน่นอน

ศาสนาพุทธมุ่งศึกษาแต่ในประเด็นว่า ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นจาก กฎเกณฑ์ทั้งปวงได้ ไม่ยอมสยบอยู่กับอำนาจใดๆ ทั้งสิ้น ในที่สุด พระพุทธเจ้าก็ทรงค้นพบวิธีการนั้น นั่นคือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่ผู้ปฏิบัติสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยตนเองในชาตินี้ ไม่ต้องรอให้ ตายเสียก่อน ซึ่งมีพระอริยเจ้าในพุทธศาสนาสามารถพิสูจน์ทราบจนเห็น ประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง แล้วนำออกเผยแผ่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎกจุฬามาลูกยสูตร เล่ม ๑๓ ข้อ ๑๒๖ หน้า ๑๓๘ ดังนี้

“หากมีใครกล่าวว่า ‘ตราบใดที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงตอบเราว่า ‘โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง? ฯลฯ (..โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร)’ ตราบนั้นเราก็จักยังไม่ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระองค์ ต่อให้บุคคลนั้นสิ้นชีวิตไปตถาคตก็ไม่ตอบเรื่องนั้น เปรียบเหมือนบุรุษต้องลูกศรที่อาบยาพิษอย่างร้ายแรง มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิตของบุรุษนั้น พึงไปหาแพทย์ผู้ชำนาญในการผ่าตัดตามรักษาบุรุษผู้ต้องลูกศรนั้นพึงกล่าวอย่างนี้ว่า ‘ตราบใดที่เรายังไม่รู้จักคนที่ยิงเรา เราก็จักไม่ให้ออนลูกศรนี้ออกไป’ ฯลฯ บุรุษผู้ต้องลูกศรนั้นพึงกล่าวอย่างนี้ว่า ‘ตราบใดที่เรายังไม่รู้จักลูกธนูที่เขาใช้ยิง เราว่า เป็นลูกศรธรรมดา ลูกศรคม ลูกศรหัวเกาทัณฑ์ ลูกศรหัวโลหะ ลูกศรหัวเขี้ยวสัตว์ หรือลูกศรพิเศษ ตราบนั้นเราก็จักไม่ให้ออนลูกศรนี้ออกไป’ ต่อให้บุรุษนั้นตายไป เขาก็จะไม่รู้เรื่องนั้นเลย”^{๙๐}

“เราไม่ตอบปัญหาว่า ‘โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง? ฯลฯ (..โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร)’ เราไม่ตอบเพราะเหตุไร? เราจึงไม่ตอบเพราะปัญหานั้นไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความคลายทุกข์ เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน เหตุนี้เราจึงไม่ตอบ ปัญหาอะไรเล่าที่เราตอบ คือปัญหาว่า ‘นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา’ เราตอบเพราะเหตุไร? เราตอบเพราะปัญหานั้นมีประโยชน์ เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความคลายทุกข์ เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ และเพื่อนิพพาน เหตุนี้เราจึงตอบ

เพราะเหตุนี้แล เธอจงจำปัญหาที่เราไม่ตอบว่าเป็นปัญหาที่เราไม่ตอบ และจงจำปัญหาที่เราตอบว่าเป็นปัญหาที่เราตอบเถิด”^{๙๑}

๒.๒.๓ ทำไมพระพุทธเจ้าไม่สอนเรื่องสร้างโลก ?

ตอบว่า : หลังจากตรัสรู้ เจ้าชายสิทธัตถะทรงได้พระนามใหม่ อีกพระนามหนึ่งว่า “พระสัพพัญญู” แปลว่า ทรงรู้เรื่องทั้งปวง คือ รู้หมดทุกอย่าง ด้วยความที่พระองค์รู้ทุกอย่างนี้เอง ทำให้พระองค์ประมวลความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้วมีพระดำริว่า ถ้าหากทรงสอนทั้งหมด หรือบอกทั้งหมดที่รู้ จะก่อให้เกิดโทษ เกิดหายนะแก่มวลสรรพสัตว์เสียมากกว่า พระองค์จึงเลือกที่จะสอนเฉพาะเรื่องที่เป็นไปเพื่อดับทุกข์ คล้ายโคลงเพียงเท่านั้น ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๙ หน้า ๖๑๓ ดังนี้

พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ สีสพาวนเขตกรุงโกสัมพี ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคทรงหยิบใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบขึ้นมา แล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความช้อนนั้นว่าอย่างไร ใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบที่เราหยิบขึ้นมา กับใบที่อยู่บนต้น อย่างไหนจะมากกว่ากัน”

^{๙๐} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๖ /๑๓๘

^{๙๑} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒๘/๑๔๑.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า “ใบที่อยู่บนต้นไม้ที่แน่นแลมากกว่า ใบประดู่หลาย๒-๓ใบที่พระองค์ทรงหยิบขึ้นมา มีเพียงเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า”

“ภิกษุทั้งหลาย **สิ่งที่เรารู้แล้ว.. แต่มิได้บอกเธอ นั้นมีมาก** เพราะเหตุไรเราจึงมิได้บอก? เพราะสิ่งนี้ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่จุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อคลายกำหนด ไม่เป็นไปเพื่อดับ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับ ไม่เป็นไปเพื่อรู้อย่าง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงมิได้บอก

สิ่งอะไรเล่าที่เราบอกแล้ว คือ เราบอกว่า ‘นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา’ เพราะเหตุไรเราจึงบอก เพราะสิ่งนี้มีประโยชน์ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้อย่าง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงบอก”^{๑๒}

สรุปว่า พระพุทธเจ้าทรงรู้ทุกเรื่อง (สัพพัญญู) แต่ทรงเลือกที่จะสอนเฉพาะเรื่องที่เป็นไปเพื่อความคลายทุกข์ คลายโศก เพื่อสันติสุข และมรรคผล นิพพาน เท่านั้น

๒.๒.๔ ที่แท้พระเจ้าผู้สร้างคือใคร?

ปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ข้อ ๔๙๓ หน้า ๒๑๘ ให้ผู้สนใจศึกษาได้พิจารณา มีเรื่องราวดังนี้

ครั้งหนึ่ง พระภิกษุรูปหนึ่งเข้าสมาธิถึงขั้นที่จิตตั้งมั่น จนเห็นทางไปสวรรค์ ครั้นแล้ว เธอเข้าไปหาเทวดากลุ่มหนึ่ง ถามว่า “ท่านผู้มีอายุ ปฐวีธาดู อาโปธาดู เตโชธาดู และวาโยธาดู ย่อมดับสนิทที่ไหน”

เทวดาตอบว่า “แม้พวกเราไม่ทราบเหมือนกัน แต่เทพเจ้าผู้เป็นมหาเทพผู้ยิ่งใหญ่ ไม่มีใครชมเชยได้ เห็นถ่องแท้ เป็นผู้กุมอำนาจ เป็นอิสระ เป็นผู้สร้าง ผู้บันดาล ผู้ประเสริฐ ผู้บงการ ผู้ทรงอำนาจ เป็นบิดาของสัตว์ เป็นผู้ยิ่งใหญ่และสำคัญกว่าพวกเรา ท่านคงจะทราบ”

“ท่านผู้มีอายุ เวลาที่ท่านมหาพรหมอยู่ที่ไหน”

พวกเทพตอบว่า “แม้พวกเราไม่รู้ที่อยู่ของท่านมหาเทพ หรือทิศทางที่ท่านมหาเทพอยู่เหมือนกัน แต่ถ้ามีนิมิตปรากฏขึ้น ท่านมหาเทพก็จะปรากฏพระองค์ด้วย การที่แสงสว่างปรากฏขึ้นนี้ จัดเป็นบุรพนิมิตแห่งการปรากฏของท่านมหาพรหม”

ต่อมาไม่นานท่านมหาเทพก็ได้ปรากฏพระองค์ขึ้น ลำดับนั้น ภิกษุนั้นเข้าไปหาท่านมหาเทพ แล้วถามว่า “ปฐวีธาดู อาโปธาดู เตโชธาดู และวาโยธาดู ย่อมดับสนิทที่ไหน”

เมื่อถามอย่างนี้ ท่านมหาเทพตอบว่า “เราเป็นผู้เป็น**ท้าวผู้ยิ่งใหญ่ ไม่มีใครชมเชยได้ เห็นถ่องแท้ เป็นผู้กุมอำนาจ เป็นอิสระ เป็นผู้สร้าง ผู้บันดาล ผู้ประเสริฐ ผู้บงการ ผู้ทรงอำนาจ เป็นบิดาของสัตว์ผู้เกิดแล้วและกำลังจะเกิด**”

พระภิกษุนั้นถามซ้ำอีก ๒ ครั้ง ท่านมหาพรหมก็ตอบเช่นเดิม ทันใดนั้น ท่านมหาพรหมจับแขนภิกษุนั้นนำออกไปข้างนอก แล้วกล่าวว่า “ภิกษุ พวกเทพทั้งหลายเข้าใจกันว่า ไม่มีอะไรที่เราไม่รู้ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ทราบ ไม่ได้ประจักษ์แจ้ง ดังนั้น เราจึงไม่ตอบคำถามของท่านต่อหน้าพวกเทพเหล่านั้นว่า “แม้เราก็ไม่ทราบเหมือนกัน ฉะนั้น ปฐวีธาดู อาโปธาดู เตโชธาดู และวาโยธาดู ย่อมดับสนิทที่ไหน” การที่ท่านละเลยพระผู้มีพระภาคแล้วมาหาคำตอบเรื่องนี้ที่เรา นับว่าทำผิด นับว่าทำพลาด ไปเกิดภิกษุ ท่านจงไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้วทูลถามปัญหา” ฯลฯ^{๑๓}

สรุปได้ว่า ที่แท้ พระผู้สร้างก็คือพระพรหมผู้หลงตัวเอง เพราะถูกประจบประแจงจากเหล่าเทพบริวารนั่นเอง

^{๑๒} ส.ส. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓.
^{๑๓} ท.ม. (ไทย) ๙/๔๙๓/๒๑๘.

๒.๒.๖ ปัญหา “โลกแตก?”

ขอตั้งสมมติฐานว่า “จุดจบของโลกอยู่ที่ ๖๐๐๐ ล้านปี และ จุดจบของโลก กับ จุดจบของสัตว์ที่มีวิญญาณครองต่างกัน” โดยมีเหตุผลและอธิบาย ยกหลักฐานจากพระคัมภีร์ มาประกอบดังนี้

- ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์บอกว่า โลกใบนี้เกิดมาแล้ว ประมาณ ๔๕๐๐ ล้านปี
- พระพุทธเจ้าตรัสว่า ในภัทรกัปนี้ โลกใบนี้เคยมีพระพุทธเจ้ามาอุบัติแล้ว ๔ พระองค์ คือ

๑. พระกกุสันธะ ๒. พระโกนาคมนะ ๓. พระกัสสปะ ๔. พระโคตม (พระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน)^{๙๔}

นั่นก็เท่ากับว่า ประมาณ ๑,๑๕๐ ล้านปีมีพระพุทธเจ้ามาอุบัติ ๑ พระองค์ หลังจากนั้นโลกจะล้างเพราะน้ำท่วม,ไฟไหม้ (ภูเขาไฟระเบิด)เป็นยุค ๆ ไป^{๙๕} (แต่โลกยังไม่แตก) ขณะที่โลกถูกไฟไหม้ และน้ำท่วมนั้นมนุษย์ส่วนมากจะไปเกิดในชั้นอภิสสรพรหม (ไปอยู่กับพระเจ้า) เมื่อภูมิอากาศ ผืนดิน และต้นไม้อุบัติขึ้นใหม่ก็จะกลับมาเกิดในโลกอีก^{๙๖}

พระพุทธเจ้าตรัสบอกว่า ในกัปของโลกนี้ จะมีพระพุทธเจ้ามาอุบัติเพียง ๕ พระองค์^{๙๗} แล้วโลกก็จะแตกพิณาศไป เพราะไฟ (ดวงอาทิตย์เรียงกัน ๗ ดวง)^{๙๘} นั่นก็แสดงว่า อีกประมาณ ๒,๓๐๐ ล้านปีข้างหน้า โลกจะแตกพิณาศ หลังจากพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๕ คือ พระศรีอริยเมตตรัย อุบัติแล้ว ๑,๒๕๐ ล้านปี แต่สรรพสัตว์มีได้มีจุดจบอยู่แค่นั้น หลังจากโลกพิณาศแล้ว สัตว์ส่วนมากจะไปเกิดในชั้นอภิสสรพรหม เมื่อโลกอุบัติขึ้นใหม่ ก็จะกลับมาเกิดเป็นสัตว์ในโลกอีก ดูลายระเอียดได้ใน อัครัญญสูตร

โลกล้างกับโลกแตก แตกต่างกัน

อีกประมาณ ๑,๑๕๐ ล้านปีโลกจะล้างเพราะน้ำท่วม และไฟไหม้จนมนุษย์ตายหมดโลก .แต่โลกยังไม่แตก หลังจากนั้น..ภูมิอากาศของโลกก็จะกลับเข้าสู่สภาวะปกติอีกครั้ง ..มนุษย์ที่ตาย ไปเกิดในอภิสสรพรหม..ก็จะกลับมาเกิดในโลกอีกครั้ง..แล้วจะเข้าสู่ยุคอยู่พระพุทธเจ้าองค์ที่ ๕ คือ พระศรีอริยเมตตรัย..หลังจากยุคพระศรีอริยเมตตรัย..ประมาณ ๑,๑๕๐ ปี โลกจึงจะแตก เมื่อโลกแตกก็จะเกิดโลกดวงใหม่ต่อไปอีก สรรพสัตว์ก็ยังคงกลับมาเกิดในโลกดวงใหม่ต่อไปอีก... เป็นอย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด

เมื่อธรรมชาติเป็นเช่นนี้ การได้ไปอยู่สวรรค์กับพระเจ้า..ก็ยังมีอะไรที่ปลอดภัย..เพราะ?

เพราะเมื่อหมดบุญแล้วก็ต้องกลับไปเกิดในอบายภูมิเป็นส่วนมา ปราภิกวามในพระคัมภีร์ว่า

ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงใช้ปลายพระขนาน(เล็บ)ข้อนฝุ่นขึ้นมาเล็กน้อย แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอเข้าใจความข้อนี้อย่างไร ฝุ่นที่เราใช้ปลายเล็บข้อนขึ้นมากับแผ่นดินใหญ่นี้ อย่างไหนจะมากกว่ากัน

ภิกษุทั้งหลายตอบว่า..ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แผ่นดินใหญ่นี้แลมากกว่า ฝุ่นที่ปลายพระขนานมีเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับแผ่นดินใหญ่แล้ว คำนวนไม่ได้ เทียบกัน ไม่ได้ หรือไม่ถึงส่วนเสี้ยว

^{๙๔} ชุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑/๗๒๑.

^{๙๕} โลกเสื่อม มี ๓ อย่าง คือ (๑)อาโปสังวัฏฏกัป (กัปที่เสื่อมเพราะน้ำ) หมายถึงกัปที่เสื่อมเพราะน้ำนับแต่ชั้นสุภิกถนพรหมลงมา (๒)เตโชสังวัฏฏกัป (กัปที่เสื่อมเพราะไฟ) หมายถึงกัปที่ไฟไหม้ นับแต่ชั้นอภิสสรพรหมลงมา (๓) วาโยสังวัฏฏกัป (กัปที่เสื่อมเพราะลม) หมายถึงกัปที่ลมพัดทำลาย นับแต่ชั้นเวทฬพรหมลงมา หรือหมายถึงช่วงระยะเวลาที่เปลวไฟดับจนถึงมหาเมฆที่ให้กับพิณาศ (อง.จตุกก.อ. ๒/๑๕๖/๓๘๔, อง.จตุกก.ฐีกา ๒/๑๕๖-๑๕๘/๔๒๑, วิสุทธิ. ๒/๔๐๖/๕๕)

^{๙๖} ดูลายระเอียดได้ใน อัครัญญสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐

^{๙๗} ในภัทรกัปนี้มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ๕ องค์ คือ พระกกุสันธ พุทธเจ้า พระโกนาคมนพุทธเจ้า พระกัสสปพุทธเจ้า พระโคตมพุทธเจ้า พระเมตเตยพุทธเจ้า (ช.อุป.อ. (บาลี) ๒/๒๒๕/๓๓๐)

^{๙๘} อง.สตต.อ. (ไทย) ๒๓/๖๖/๑๓๔.

ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้ก็ฉันทันเหมือนกัน สัตว์ที่จุติจากเทวดามาเกิดในเทวดามีจำนวนน้อย ส่วนเทวดาที่เคลื่อนจากสวรรค์แล้วไปเกิดในนรก ไปเป็นเปรตมีจำนวนมากกว่า พวกเทพชั้น เวทฬุผลาที่ไม่ได้สดับพุทธธรรมมีอายุประมาณ ๕๐๐ กัป เมื่อสิ้นอายุให้ระยะเวลาที่เป็นกำหนดอายุหมดไปแล้ว ไปสู่นรกบ้าง ไปสู่แดนเปรตบ้าง^{๙๙}

พระองค์ตรัสเปรียบเทียบให้พระภิกษุฟังว่า ...“เทพทั้งหลาย เมื่อเคลื่อนจากภพของตนแล้ว ที่จะได้กลับไปเกิดเป็นเทพอีก หรือไปเกิดในภูมิที่ต่ำลงมามีจำนวนน้อย แต่เทพที่ต้องไปตกนรกมีจำนวนมาก...เทียบได้กับจำนวนฝุ่นที่ปลายเล็บกับผืนดินทั้งปฐพี ฉะนั้น”^{๑๐๐}

สรุปว่า ถ้ายังไม่บรรลอรหัตต์เข้าถึงพระนิพพาน ก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่รำไป โดยไม่ขึ้นกับศาสนาหรือศาสนาองค์ใด เพราะนี่คือกฎธรรมชาติ ถึงไม่มีใครเชื่อก็ยังคงเป็นอย่างนี้ เพราะนี่คือกฎธรรมชาติ

โลกและจักรวาล พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในพระสูตรต่างๆ เช่น

๑. คัมภีร์สุตตร ว่าด้วยเรื่องกำเนิดของโลก กำเนิดของมนุษย์ หน้า ๖๑ เล่มที่ ๑๑ พระสูตรตันตปิฎก ที่ขนิณิกาย

๒. จุฬนิสสูตร ว่าด้วยเรื่องจักรวาล หน้า ๑๒๕ เล่มที่ ๒๐ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย

๓. สุริยสูตร ว่าด้วยเรื่องในอนาคตพระอาทิตย์จะเกิดขึ้นครบ ๗ ดวง และการพิเนาศของโลกหน้า ๘๓ เล่มที่ ๒๓ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย

๔. อุปสถสูตร ว่าด้วยสวรรค์ หน้า ๑๙๕ เล่มที่ ๒๐ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย

๕. พาลบัณฑิตสูตร ว่าด้วยผลกรรมของคนชั่วและคนดี เรื่องนรกขุมต่างๆ สัตว์เดียรัจฉานจำพวกต่างๆ หน้า ๒๓๙ เล่มที่ ๑๔ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย

๖. เทวทูตสูตร ว่าด้วยพญายมซักถามสัตว์นรก และนรกขุมต่างๆ หน้า ๒๓๙ เล่มที่ ๑๔ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย

๗. สังขารุปัตติสูตร ว่าด้วยสวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น หน้า ๑๗๒ เล่มที่ ๑๔ พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย

๘. ฌานสูตรที่ ๑-๒ ว่าด้วยอายุของรูปพรหม ๔ ชั้น หน้า ๑๒๕ เล่มที่ ๒๑ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย

๙. อาเนญสูตร ว่าด้วยอายุของอรูปพรหม ๓ ชั้น หน้า ๒๕๔ เล่มที่ ๒๐ พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย

๒.๒.๖ ได้แย้งชาวคริสต์เรื่องที่มาของพระเจ้า และธรรมชาติ

ศาสนาคริสต์สอนให้ฝังดิ่งศรัทธาลงในพระเจ้า โดยปราศจากข้อสงสัย สอนให้ทำความดีมีความสุขกับการช่วยเหลือผู้อื่น ปฏิบัติตามที่พระเจ้าปรารถนา เมื่อตายแล้วจะได้รับชีวิตนิรันดร์ในดินแดนสวรรค์ของพระเจ้า

พระเจ้าคือผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างและกฎเกณฑ์ต่างๆ ฉะนั้นพระเจ้าของศาสนาคริสต์ ก็คือ สิ่งที่พุทธศาสนาเรียกว่า “**พระธรรม**” หรือ “**ธรรมชาติ**” เพราะธรรมชาติ คือทุกสิ่งทุกอย่าง มีกฎเกณฑ์ในตัวเอง

“พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์และสัตว์” ฉะนั้น พระเจ้าก็คือสิ่งที่พุทธศาสนา เรียกว่า “**อวิชชา**(ความรู้ความจริง)”นั่นเอง ..อวิชชาเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ^{๑๐๑}

^{๙๙} สัมมา. (ไทย) ๑๙/๑๑๗๘/๖๕๔, อัง.จตุ. (ไทย) ๒๑/๑๙๓/๑๒๕

^{๑๐๐} สัมมา. (ไทย) ๑๙/๑๑๗๘/๖๕๔.

^{๑๐๑} จากหนังสือ ..ปัญหาเกี่ยวกับ พระผู้เป็นเจ้า กรรม อนัตตา โดย พุทธทาสภิกขุ

“ผู้ที่ทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นเท่านั้นจึงจะไปอยู่สวรรค์กับพระเจ้า” ตรงกับหลักคำสอนของพุทธศาสนาว่า “ผู้ที่ทำบุญกุศลไว้มาก ขณะที่ตายมีจิตผ่องใส เมื่อตายแล้วจะไป เกิดเป็นเทวดาในสวรรค์” ต่างกันแต่..พุทธศาสนาสอนต่อไปอีกว่า เมื่อเสวยผลบุญในสวรรค์หมดแล้วก็ต้องกลับมาเกิดเป็นคนอีก..ซึ่งเรื่องนี้ศาสนาอื่น ๆ ยังรู้ไปไม่ถึง

“จงเปิดใจรับการเข้ามาของพระเจ้า” ตรงกับ การเจริญอนุสติก็มีพื้นฐานในพุทธศาสนา ซึ่งสามารถทำผู้ปฏิบัติให้เข้าถึงได้เพียงชั้นจตุตถฌานเท่านั้น เมื่อตาย จะไปเกิดเพียงแค่พรหมชั้น “อัสถุญฺญี”

ถามว่า : ทำไมศาสนาคริสต์สอนว่าการได้ไปอยู่กับพระเจ้าในสวรรค์เป็นความสุขสูงสุดชั่วนิรันดร และสัตว์ที่ตกนรกก็ต้องตกไปชั่วนิรันดรกาลเช่นกัน

ตอบ : เพราะท่านศาสดาสามารถระลึกชาติได้เพียงชาติเดียว จึงเข้าใจผิดว่า ชาติหน้ามีอยู่เพียงชาติเดียว ทำให้ท่านคิดว่าผู้ที่ทำความดีจะได้อยู่ในแดนสวรรค์ชั่วนิรันดร ส่วนผู้ที่ทำความชั่วก็ต้องตกนรกไปตลอดกาล แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่..

พระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งกฎกรรมชาติว่า สัตว์ทุกชีวิตเคยเวียนว่ายตายเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน ผู้ที่ไม่เคยเกิดเป็นพ่อแม่กันมาก่อนหาได้ยาก บางชาติเกิดเป็นเทพ บางชาติเป็นมนุษย์ บางชาติเป็นสัตว์เดรัจฉาน บางชาติเกิดเป็นเปรต/อสุรกาย บางชาติต้องตกนรก ต้องเวียนว่ายตาย-เกิดอยู่อย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ตามอำนาจบุญและบาปที่ตนเองได้ทำไว้ เหตุการณ์ทุกอย่างที่เราประสบอยู่ทุกวันนี้ไม่มีคำว่าโชคหรือบังเอิญ ทุกอย่างเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของเราในอดีตทั้งสิ้น

เมื่อเรายังต้องเกิดอีก สิ่งที่จะตามมาด้วย คือ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย และความทุกข์กายทุกข์ใจ ฉะนั้น วิธีที่จะรอดพ้นจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย และความทุกข์ทั้ง ปวงได้ ก็มีอยู่เพียงวิธีเดียวเท่านั้น นั่นก็คือ “การไม่เกิดอีก”

เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ เจริญวิปัสสนาภาวนาจนบรรลุเข้าสู่ มรรค ผล นิพพาน ตัดกระแสธรรมชาติให้ขาดสะบั้นลงได้อย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง กำจัดสาเหตุที่ก่อให้เกิดการถือกำเนิดในภพใหม่ เพราะเมื่อไม่เกิดอีก เราก็ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย และไม่ต้องทุกข์กายทุกข์ใจอีกต่อไป

สรุปว่า คำสอนของศาสนาคริสต์ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลนั้น นำผู้ปฏิบัติตามให้เข้าถึงได้เพียงรูปพรหมชั้น “อัสถุญฺญี” เท่านั้น

ในเรื่องนี้ มีพี่น้องชาวคริสต์ กล่าวแย้งว่า ^{๑๐๒}

“ผมจะแสดงให้เห็นเหตุผลที่ว่า ทำไมสิ่งที่คริสเตียนเชื่อกับพุทธศาสนาถึงแตกต่างกันแบบว่า...โดยสิ้นเชิง...นะครับ

สิ่งที่คริสเตียนเชื่อคือ (จะว่ากันตามเหตุและผล เป็นเรื่องเป็นราว) “พระเจ้าทรงสร้างสิ่งต่างๆและที่พระองค์ให้ความสำคัญก็คือการสร้าง“ชีวิต” ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมาอย่างดี และทรงเห็นว่าดีแล้วที่สุดของการทรงสร้างก็คือ “มนุษย์” แต่มนุษย์ได้ทำชั่วช้าในสายพระเนตรของพระเจ้า และเพราะตัวของมนุษย์เองได้เปลี่ยนจากชีวิตซึ่งเคยเป็น“สิ่งที่สวยงาม”กลายเป็น“คำสาปแช่ง”

และเพราะคำสาปแช่งนี้เอง ความตายจึงได้มาเยือน เพราะมนุษย์นั้นเป็นคนเลือกเอง แต่พระเจ้าผู้รักมนุษย์ ไม่ต้องการเช่นนั้น (หากไม่เข้าใจต้องไปศึกษาความรักใหม่นะครับ) พระองค์จึงได้ลงมา “ตาย” เพราะความบาปของมนุษย์เพียงคนเดียวพอ เพื่อแก้คำสาปที่ว่า“เพราะค่าจ้างของความบาปคือความตาย...”และล่วงไป ๓ วัน พระองค์ได้เป็นขึ้นจากความตาย (เอาล่ะไม่พูดมากเดี๋ยวหาว่าเชียร์...)

มาดูสิ่งที่พุทธศาสนาสอนกันนะครับ (จะว่าตามเหตุและผลเป็นเรื่องเป็นราวเหมือนกัน) ก็อย่างที่ว่า

^{๑๐๒} ข้อความนี้โพสท์ความคิดเห็น โดย ด้อยไอซ์ / ๑๘ เม.ย. ๕๑ เวลา ๒๓:๓๗:๑๗

กันว่า ไม่ใช่ว่าพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธพระเจ้า เพราะคำก็มีพระเจ้าเหมือนกัน แต่พระเจ้าในความเข้าใจของ
คำคือ "กฎแห่งธรรมชาติ" และเมื่อมนุษย์ผู้ไม่รู้จักพระเจ้าผู้เที่ยงแท้ (ผู้ได้สร้างธรรมชาติ)

เมื่อนั่งคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ดูว่า "ชีวิตเกิดมาทำไม?" ก็จึงพยายามหาสิ่งที่สมเหตุสมผลที่สุด
และได้สังเกตจากชีวิตของคนต่างๆรอบข้าง ซึ่งมีแต่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย(แต่เชื่อได้เลยครับว่าคนเหล่านั้นก็
ไม่รู้จักพระเจ้าผู้เที่ยงแท้) จนในที่สุดทฤษฎีที่สมเหตุสมผลก็ได้เกิดขึ้น คือ "อริยสัจ ๔" ซึ่งได้รวบรวมเอา
เหตุการณ์ที่เป็นสัจธรรมของมนุษย์ ทั้ง ๔ อย่างมาอธิบายตามกฎของธรรมชาติ ในที่สุดจึงได้รับรู้คำตอบที่ว่า
"ชีวิตเกิดมาทำไม?" คำตอบก็คือ "เกิดมาใช้กรรม" นั่นเอง และเหตุนี้เอง เพราะเค้าเชื่อว่า "ชีวิต" คือสิ่งที่วนเวียนไป
มาเหมือนวงกลม จึงได้หาทางที่จะออกจากวงเวียนนี้ โดยการเข้าสู่ "นิพพาน" หรือจะพูดให้เข้าใจง่ายก็คือ
"การดับชีวิต" ไปสู่ความว่างเปล่าไม่ต้องกลับมาเกิดอีก

และนี่แหละครับคือความขัดแย้งกันทางความเชื่อที่คริสเตียนและพุทธศาสนิกชน ไม่สามารถจะ
เข้าใจกันได้ เพราะฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าจะต้องดับสิ่งที่เรียกว่าชีวิตให้ได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าชีวิตคือการเริ่มต้นและ
พระเจ้าทรงเห็นว่าดีนัก และฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าชีวิตเป็นวงกลม แต่อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าชีวิตคือเส้นตรง

ข้าพเจ้า(พระมหาประเสริฐ มนต์เสวี) ขอชี้แจง ดังนี้...

"เส้นตรง" ที่คุณว่าคืออะไร ภูมิ...ศาสนาคริสต์มองชีวิตว่าเป็นเส้นตรง ..ก็เหมือนกับเรามองด้วยตา
เปล่าว่า "โลกแบน" นั่นแหละ...ฉะนั้น...สาเหตุที่พุทธกับคริสต์มองชีวิต แตกต่างกันถึงเพียงนี้....ก็เพราะศักยภาพ
ในการมองเห็นความจริงมีไม่เท่ากันนั่นเองครับ

....เส้นตรงที่ศาสนาคริสต์มองเห็น....นั่นก็คือองค์ประกอบเล็ก ๆ ของวงกลมขนาดใหญ่..นั่นเอง ก็
เหมือนกับเราเห็นด้วยตาเปล่าว่าโลกแบน....แต่โดยความเป็นจริงแล้ว โลกแบนที่เราเห็นนั้น..เป็นเพียงส่วนเล็ก
..ๆ ของโลกขนาดใหญ่ที่กลมนั่นเอง

ดังที่ผมอธิบายมานี้...ก็น่าจะพอทราบแล้วนะครับว่า....คุณกำลังอยู่ในส่วนไหน..ของความจริงที่
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นะครับ..ผมไม่ได้ปฏิเสธว่าสิ่งที่คุณรู้มันผิด นะครับ....เพราะเมื่อมองด้วยสายตายแล้ว...มอง
อย่างไร? โลกก็ยังแบนอยู่ดี... แม้จะมีผู้รู้มายืนยันว่าโลกกลมก็ตาม??

ขออย่าให้เข้าใจอีกครึ่ง... และคำว่า "โลกกลม" ในที่นี้ ไม่เกี่ยวกับท่านโป๊ปอะไรนั่นหรอกนะครับ
..เป็นเพียงอุปมาให้เห็นความแตกต่างระหว่างพุทธ กับคริสต์ ให้เห็นความแตกต่างง่ายขึ้นเท่านั้นเองครับ.....
ลองพิจารณาอรรถแห่งอุปมาให้ดีนะครับ...

ศาสนาคริสต์มองชีวิตว่าเป็นเส้นตรง ..ก็เหมือนกับเรามองด้วยตาเปล่าว่า "โลกแบน" นั่นแหละ...
ฉะนั้น...สาเหตุที่พุทธ กับคริสต์มองชีวิต แตกต่างกันถึงเพียงนี้....ก็เพราะศักยภาพในการมองเห็นความจริงมีไม่
เท่ากันนั่นเอง...ละครับ

....เส้นตรงที่ศาสนาคริสต์มองเห็น....นั่นก็คือองค์ประกอบเล็ก ๆ ของวงกลมขนาดใหญ่..นั่นเอง ก็
เหมือนกับเราเห็นด้วยตาเปล่าว่าโลกแบน....แต่โดยความเป็นจริงแล้ว โลกแบนที่เราเห็นนั้น..เป็นเพียงส่วนเล็ก
..ๆ ของโลกขนาดใหญ่ที่กลมนั่นเอง

ดังที่ผมอธิบายมานี้...ก็น่าจะพอทราบแล้วนะครับว่า....ศาสนาคริสต์อยู่ในส่วนไหน..ของความจริงที่
พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นะครับ....

...ผมไม่ได้ปฏิเสธว่าสิ่งที่คุณรู้มันผิด นะครับ....เพราะมองด้วยสายตายแล้ว...มองอย่างไร? โลกก็ยัง
แบนอยู่ดี... แม้จะมีผู้รู้มายืนยันว่าโลกกลมก็ตาม??????^{๑๐๓}

ชาวคริสต์ คัดค้านหลักการพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

พุทธโอ...พระผู้แก๊ ศาสนาพุทธมิใช่ว่าปฏิเสธเรื่องผู้สร้าง แต่ไม่ให้ความสำคัญ และไม่ใส่ใจที่จะไปศึกษาในเรื่องนั้น เพราะเล็งเห็นว่า ถ้าไปหมกมุ่นอยู่กับ"ผู้สร้าง"มากเกินไป ก็จะก่อให้เกิดโทษเสียมากกว่า เพราะย่อมไม่มีใครยอมใครอย่างแน่นอน (ตีกันตายเพราะเรื่องนี้..กันซะเท่าไรแล้ว???)

ศาสนาพุทธศึกษาแต่ในประเด็นว่า ทำอย่างไรจึงจะหลุดพ้นไปจากกฎเกณฑ์ทั้งปวงได้ ไม่ต้องยอมสยบอยู่กับอำนาจใด ๆ ทั้งสิ้น ..แล้วในที่สุด พระพุทธเจ้าก็ทรงค้นพบวิธีการนั้น นั่นก็คือ..ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่สามารถปฏิบัติให้เห็นผลได้จริงในชาติปัจจุบัน..โดยไม่ต้องอาศัยความเชื่อ สามารถเห็นผลได้ด้วยตนเองในชาตินี้ ..ไม่ต้องรอให้ตายเสียก่อน....

สรุปว่า ศาสนาพุทธ มิใช่ศาสนาแห่งผู้สร้าง

.....แต่...เป็นศาสนาแห่งผู้แก๊ (...แก๊..ปัญหาต่าง ๆ ที่ใครก็ไม่รู้สร้างไว้..???)

พระพุทธเจ้า...พระผู้แก๊...?
คำสอนของพุทธศาสนาต่างจากศาสนาอื่น คือ คำสอนของศาสนาอื่นนั้นเป็นคำสั่งที่ต้องทำตาม ใครไม่ทำตามจะถูกทำโทษจากเทพเจ้า แต่คำสอนของพุทธศาสนานั้นเป็นเพียงการนำกฎธรรมชาติมาบอก...เท่านั้น

แต่สุดท้ายถ้าทำผิดศีลก็โดนลงโทษอยู่ดีแหละครับ ตกलगต่างกันแค่ฐานะที่ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตั้งกฎเอง แต่เอากฎที่มีคนตั้งอยู่แล้วมาบอก เปรียบไปก็เหมือนศาสนาอื่น กฎมาจากพระเจ้าอยู่หัวผู้ลงพระนามประกาศร่างกฎหมายออกมา แต่ศาสนาพุทธมาจากผู้อ่านข่าวที่อ่านร่างกฎหมายมาประกาศให้เท่านั้นใช้ไหมครับ

ขอตอบแก๊ว่า

ก่อนอื่นขอให้เข้าใจก่อนว่า “กฎธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้น หมายถึงกฎธรรมชาติจริงๆ ไม่ใช่กฎของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง”

พระพุทธเจ้า เปรียบเหมือนเด็กนักเรียนนอก เมื่อเรียนจบจากต่างประเทศแล้วกลับมาในประเทศตนเอง พบว่า ยังมีกฎระเบียบข้อบังคับที่ล้าหลัง กฎหมายต่างๆ ยังไม่สามารถสร้างความสุขที่แท้จริงให้กับพลเมืองได้ ท่านจึงมาเปิดโรงเรียนสอนกฎหมาย พร้อมทั้งรับหน้าที่เป็นทนายความควบคู่ไปด้วย แต่ด้วยระบบที่ประเทศนี้สร้างขึ้น ไม่ส่งเสริมให้คนมีการศึกษา จึงทำให้ไม่มีคนที่เข้าใจในคำสอนของท่าน..

และด้วยความเคยชินกับกฎระเบียบเดิมๆ พลเมืองก็ไม่มีรู้สึกเดือดร้อน และก็อยู่กันได้ นั่นก็หมายความว่า ศาสนาพุทธไม่ได้เหมาะกับพลเมืองทุกคน เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการความสุขที่มากไปกว่าความสุขที่หาได้จากประเทศ (ภูมิ ๓๑) นี้เท่านั้น

๒.๒.๗ สันทนาธรรม พุทธ – อิสลาม (23/06/2014 09:27)

ที่มา : <https://www.facebook.com/messages/dawah.live>

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ ท่านเชื่อไหมว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง พระเจ้าสร้าง และพระองค์ส่งคำยืนยัน ด้วยคัมภีร์กุรอาน และส่งท่านมุฮัมมัดเป็นผู้เผยแพร่ว่างสุดท้าย

ประเสริฐ มนต์เสวี ถ้าพระเจ้าคือ "อิทัปปัจจยตา" ก็ใช่ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ อิทัปปัจจยตา คือ ใคร พระเจ้าผู้สร้างมีองค์เดียวเท่านั้น

ประเสริฐ มนต์เสวี คือ ภาวะ ที่เป็นเหตุปัจจัยของสรรพสิ่งทั้งปวง ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ คือ ธรรมชาติ รี

ประเสริฐ มนต์เสวี คือ เหตุปัจจัย ให้เกิดธรรมชาติทั้งปวง ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ เหตุปัจจัยนั้น มีคุณลักษณะอย่างร้าย ทำให้มีอำนาจสร้างทุกอย่างได้

ประเสริฐ มนต์เสวี คุณลักษณะของอิทัปปัจจยตา คือ "ผู้สร้าง" ครับ
ดูที่ : <https://youtu.be/nqvVMJs2Wfs>

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ มาชาอัลลอฮ์

ประเสริฐ มนต์เสวี ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ท่านเชื่อว่า ทุกอย่างมีผู้สร้าง

ประเสริฐ มนต์เสวี ไม่มีสิ่งใด เกิดขึ้นเอง ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ แล้วท่านเชื่อไหมว่า ผู้สร้างนั้น คือ อัลลอฮ์องค์เดียว

ประเสริฐ มนต์เสวี ถ้า อัลลอฮ์ คือ อิทัปปัจจยตา ก็ใช่ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ พระเจ้า ไม่ใช่ อิทัปปัจจยตา ไม่มีพระเจ้าอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ผู้ทรงสร้าง พระองค์
ไม่ถูกกำเนิด พระองค์ไม่ทรงกำเนิด ไม่มีสิ่งใดเทียบเคียงกับพระองค์ได้
อัลลอฮฺ คือ ผู้สร้าง ท่านจงศรัทธาในพระองค์ แล้วพระองค์จะภักย์ในบาป
ของท่านทั้งหมด แล้วจะ让您เข้าสวรรค์

ประเสริฐ มนต์เสวี ปัญหาในการสร้างระเบิดนิวเคลียร์ มาจากไหน? ชัยตอน มาจากไหน?

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ปัญหาอัลลอฮ์เป็นผู้สร้าง เป็นผู้กำหนดสภาวะไว้แล้ว ชัยตอนท่านรู้จักด้วยรีครับ?

ประเสริฐ มนต์เสวี ถึงแม้ จะมาจากพ่อแม่คนเดียวกัน แต่..แต่ทุกคนเชื่อว่า จะประสบความสำเร็จในชีวิต
ด้วยวิถีทางเดียวกัน

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ครับท่าน ชัยตอน คือ ศัตรูของมนุษย์ทุกคน

ประเสริฐ มนต์เสวี ใครสร้างชัยตอน

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ อัลลอฮ์สร้างชัยตอน ชัยตอนเคยอยู่ในสวรรค์ แต่มันเนรคุณต่อพระเจ้า จึงถูก
ขับไล่ ได้ครับ

ประเสริฐ มนต์เสวี คนทำบาปกัน ก็เพราะชัยตอน "ทรงสร้างมาทำไม" ครับ
ขอสอบถามเรื่อง สวรรค์หน้อย ครับ สวรรค์เป็นอย่างไร? ครับ และยังมีความสุขใด
อีกมัย ที่สูงไปกว่าสวรรค์ และ "ปัญญา" อัลลอฮ์เป็นผู้สร้าง ฉะนั้น ปัญญาของผม
ในการเข้าถึงพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อัลลอฮ์ (อิทัปปัจจยตา) ก็เป็น
ผู้สร้างให้เช่นกัน ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ชัยตอน ที่พระองค์ทรงสร้างเพื่อทดสอบศรัทธาของเราต่อพระองค์ สวรรค์นั้น อัลลอฮ์ทรงสร้าง กว้างใหญ่ไพศาลมาก ซึ่งคนที่ศรัทธาต่อพระองค์ เท่านั้นที่จะเข้าได้ สวรรค์คนชั้นต่ำที่สุด คือ จะได้ สิบเท่าจากโลกนี้

ประเสริฐ มนต์เสวี ชั้นสูงสุด เป็นอย่างไรครับ ผมพยายามอ่านสวรรค์ในกุรอาน พบแต่ "จะได้หญิงสาวตาโต เป็นภรรยา" ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ แน่นอนครับท่าน ชาวสวรรค์จะได้แต่งงานกับสาวสวรรค์เป็นล้าน ตามที่เขาปฏิบัติความดี ยิ่งทำความดี ย่อมรับได้รับมาก

ประเสริฐ มนต์เสวี ขอถามเพื่อความคิดเห็นหน่อย ท่านเข้าใจว่า ถ้าทำความดีตามที่ศาสดาทุกศาสนาสอน จะได้ไปอยู่ในสวรรค์ ตามที่ศาสดานั้น ๆ สอนหรือไม่ครับ ผมเชื่อว่าเป็นเช่นนั้น...ถ้าความคิดเห็นไม่ตรงกันในเรื่องนี้...ขอไม่สนทนากันอีกนะครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ครับๆ เค้าจะตอบ อินชาอัลลอฮ์ แล้วถ้าทำความดีตามศาสดาแต่ละศาสนา แล้วจะได้เข้าสวรรค์ของใครละ ใครเป็นเจ้าของสวรรค์ละท่าน

ประเสริฐ มนต์เสวี สวรรค์ของศาสนานั้น ๆ ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ สวรรค์ของศาสนานั้นๆ ไม่ใช่พระเจ้าคนเดียวกันรึ ถ้าอย่างนั้น คงมีหลายสวรรค์หลายพระเจ้า

ประเสริฐ มนต์เสวี ถ้าพระเจ้ามีองค์เดียว ก็ต้องเป็นสวรรค์เดียวกัน ครับ

ประเสริฐ มนต์เสวี ถ้าอย่างนั้น ทุกศาสนา ก็มีสวรรค์เดียวกัน ครับ แต่ตามที่อัลลอฮ์สอน นะครับ ไม่ใช่อิหม่ามสอน นะครับ แต่ไม่ได้หมายความว่า ทำความดีตามที่ศาสดาอื่นๆ สอน จะไม่ได้ไปสวรรค์ นะครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ใช่ครับ แต่พระเจ้าองค์นั้น จะให้เข้าสวรรค์ได้อย่างไรละ ถ้าศรัทธากราบไหว้นอกเหนือจากพระองค์

ประเสริฐ มนต์เสวี แล้ว ...เมื่อไปสวรรค์ แล้ว ไปไหนต่อครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ สวรรค์นั้น ตลอดกาลครับ จะไม่มีวันตาย และไม่มีวันสิ้นสุด ถ้าอยู่ในนรกก็จะตลอดกาลเช่นกัน จงรับอิสลามแล้วท่านจะรอดพ้น

ประเสริฐ มนต์เสวี แล้วถ้า ใครมาบอกว่า .."ยังมีต่อจากนั้นอีกนะ" ท่านจะว่าอย่างไรครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ อัลฮัมดุลิลลาฮ เราจะไม่ว่าร้าย นอกจากอัลลอฮ์ทรงสัญญาในกุรอานไว้แล้ว

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ งั้นท่านเชื่อในอัลลอฮ์มีจริงไหม

ประเสริฐ มนต์เสวี ตอบไปแล้วครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ แต่ อัลลอฮ์จะทรงให้ผู้ศรัทธาในอัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้นเข้าสวรรค์ ศาสนาอื่นๆ

พระองค์ไม่ทรงยอมรัย

ประเสริฐ มนต์เสวี แล้วถ้า..ใครมาบอกว่า .."ยังมีต่อจากสวรรค์นั้นอีกนะ" ท่านจะว่าอย่างไร? ครับ สวรรค์ของพระโยฮวา ผมเคยอ่านในไบเบิล ก็มีความสุขดีเหมือนกันครับ สวรรค์ในศาสนาพุทธ มีบรรยายไว้ตั้ง ๙๐๐ หน้า ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ แน่นอน ทุกศาสนาส่วนใหญ่ ย่อมกล่าวถึงสวนสวรรค์ โดยเฉพาะ ยิวและคริส ซึ่งเขาเคยใช้คัมภีร์ ของอัลลอฮ์ แต่ได้ถูกยกเลิกแล้ว

ประเสริฐ มนต์เสวี ปัญหาของยุคปัจจุบันนี้ คือ คนไม่เอาศาสนาใดๆ เลยต่างหากครับ ต้องช่วยกันสอน ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ นั่นคือปัญหาหนึ่ง แต่วันปรโลกนั้น ยิ่งใหญ่กว่า ถ้าเขาได้เข้าสวรรค์ นั่นคือ วันแห่งความสำเร็จที่แท้จริง และถ้าเขาเข้านรก นั่นละ คือวันพ่ายแพ้ตลอดกาล

ประเสริฐ มนต์เสวี แล้วถ้า..ใครมาบอกว่า .."ยังมีต่อจากสวรรค์อีกนะ" ท่านจะว่าอย่างไร? ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ ไม่มีอีกแล้วครับ ใครละที่จะรู้เรื่องสวรรค์ไปกว่า พระเจ้าผู้ทรงสร้าง มนุษย์ไม่สามารถรู้ได้เลย เพราะอัลลอฮทรงสัญญาไว้ว่า ตลอดกาล จะไม่วันเกิดมาใหม่ เพราะเรามีชีวิตแค่ชีวิตเดียวเท่านั้น

ประเสริฐ มนต์เสวี ถูกต้องครับ ใครจะรู้เรื่องสวรรค์ยิ่งไปกว่าอัลลอฮ ..ใครจะรู้เรื่อง "นิพพาน" ไปกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นิพพาน คือภาวะที่ไร้รูป-ไร้นาม จึงหลุดพ้นไปจากบุญ-บาป ทั้งนรกและสวรรค์ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ ทำไมจึงหลุดจากบุญบาป นรกสวรรค์

ประเสริฐ มนต์เสวี เพราะสวรรค์ ยังไม่ใช่สุขแท้ครับ สวรรค์ เป็นสุข..แต่ยังไม่ใช่สุขแท้

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ ที่จริงเราทุกคนมาจากสวรรค์ และทางกลับย่อมบั้นปลาย คือ สวรรค์และนรกเท่านั้น ไม่มีทางเลือกระหว่างนี้อีก และความสุขที่แท้จริงของชาวสวรรค์ คือ การที่ได้เห็นพระเจ้า กับตาแท้จริง

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ จงกลับยังพระเจ้าที่แท้จริงของเราเถิด ก่อนความตายจะมาหาเรา ซึ่งมีอาจกลับตัวได้อีก

ประเสริฐ มนต์เสวี ถูกต้อง ครับ ไม่มีทางอื่นจากนี้อีก นอกจากสวรรค์ หรือ นรก พระพุทธเจ้าคือผู้รู้แจ้ง แจ้ง ..ไม่ใช่แค่รู้ณะครับ รู้แจ้งเลยครับ ว่า หากไปอยู่สวรรค์ ก็ต้องกลับมาจากสวรรค์ได้อีก ฉะนั้นต้องมีที่ ที่ไม่ใช่ทั้งนรกและสวรรค์ จะได้ไม่ต้องกลับมาทุกข์ในโลกนี้อีก ที่นั่นคือ “พระนิพพาน” ครับ
นิพพาน นี้ เหนือจิตนาการ เหนือความเชื่อ พุดไปก็ไม่มีใครเชื่อแน่ๆ แต่เพราะมีผู้เข้าถึงนิพพานได้ตั้งแต่ยังไม่ตาย แล้วแนะนำผู้อื่นให้ลองปฏิบัติวิปัสสนาธุ จนมีผู้เข้าถึงนิพพานได้ตั้งแต่ยังไม่ตาย คำสอนที่อยู่เหนือความเชื่อนี้ จึงดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน กว่า ๒๖๐๐๐ ปี

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ นิพพาน คือ อารีย์

ประเสริฐ มนต์เสวี นิพพาน บรรยายไม่ได้ครับ เหมือนกับมะนาวเปรี้ยว ไม่สามารถบรรยายสภาวะเปรี้ยวด้วยภาษาได้ ต้องลองชิมแล้ว จึงจะรู้

ประเสริฐ มนต์เสวี ศาสนาพุทธไม่ได้เหมาะสำหรับคนทุกคนหรอกครับ...เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการหลุดพ้นไปจากทั้งนรกและสวรรค์เท่านั้น ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ไม่มีใครหลุดพ้นจากสวรรค์และนรกหรอกท่าน เพราะนั่นเป็นกรรมสิทธิ์ของพระเจ้าเท่านั้น พระเจ้าทรงสร้างมนุษย์และญิน เพื่อกราบไหว้พระองค์เพียงองค์เดียว

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ใครเนอร์คุณเขาจะเข้านรก ใครศรัทธา เขาจะเข้าสวรรค์

ประเสริฐ มนต์เสวี ใครบริสุทธิ์หลุดพ้นแล้ว เขาจะเข้าพระนิพพาน ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ศาสดาของเรา มุฮัมมัด อัลลอฮฺ ให้เขาได้เห็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคตแล้วครับ ทั้งสวรรค์และนรกด้วย

ประเสริฐ มนต์เสวี แต่ยังไม่เห็นพระนิพพานครับ สภาวะนิพพานบรรยายไม่ได้ แต่เข้าถึงได้ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา เข้าได้ในขณะที่ยังไม่ตายด้วยครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ครับ นิพพาน ก่อคล้ายการรู้เห็นแจ้ง ในอิสลามก็มี

ประเสริฐ มนต์เสวี เพราะเหตุนี้ คำสอนที่เหลือเชื่อนี้ สามารถบำบัดจิตใจของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาให้บริสุทธิ์ จากความโลภ ความโกรธ ความต้องการเสพกามได้ จึงยังมีผู้บวชไม่สึกมาจนถึงปัจจุบัน ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ คับ นิพพานนี้ คล้ายการนาฟีในอิสลามนะ คือ การรู้เห็นแจ้ง การเพ่งมองทุกอย่างล้วนมาจากอัลลอฮฺองค์เดียวเท่านั้น ทำให้ใจสงบ

ประเสริฐ มนต์เสวี ผู้มีความรู้มากมาย สละทรัพย์สมบัติ ความเป็นอยู่สะดวกสบายไปอยู่ตามป่าเขา เพราะเขาพิสูจน์ได้แล้วว่า นิพพานมีอยู่จริง ภาวะที่พ้นไปจากสวรรค์ มีอยู่จริง

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ ก้อเหมือนนะ ในอิสลาม การสละศรัทธา เวลา ตัวเอง เข้าหาอัลลอฮฺ เขาจะพบพระองค์อย่างแท้จริง

ประเสริฐ มนต์เสวี นิพพานไม่ใช่แค่ใจสงบครับ ดับภาวะของใจไปเลยครับ แต่ยังไม่ตาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เกินความเชื่อครับ ..ต้องลองเองครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮฺ แล้วจะพ้นจากสวรรค์และนรกได้งัยเล่า ในเมื่อพระเจ้าผู้มีอำนาจควบคุมทุกอย่างแล้ว แล้วทุกคนต้องเจอมัน ไม่ว่าจะป็นศาสดาเอง ก้อตาม

ประเสริฐ มนต์เสวี ถ้ายังมีใจ พระเจ้าก็ยังคงควบคุมได้อยู่ครับ แต่เพราะเข้าถึงความหมดใจแล้ว จึงไม่มีอะไรจะให้ถูกควบคุมอีกต่อไป ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ในอิสลาม บอกทุกอย่าง ตั้งแต่ 1400 กว่าปีมาแล้ว สิ่งไม่มีสิ่งที่จัดความจริงเลย ครับ (ที่ชัด) ยังงัยครับ งง ^^

อัลลอฮ์ คือ พระเจ้าสร้างทุกอย่าง และทรงควบคุม อำนาจทุกอย่างล้วนมาจากอัลลอฮ์

ประเสริฐ มนต์เสวี อย่างที่บอกครับ เรื่องนี้ เนื้อหาจิตนาการ เนื้อหาความเชื่อ เนื้อหาการอธิบายด้วยภาษา ต้องปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเอง จึงจะรู้เอง

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ นั้นสิครับ การศรัทธาต้องหลักฐานและเหตุผล ไม่ใช่อยู่เหนือมัน เนื้อหา นี้ อิสลาม มีคำตอบทุกอย่าง ซึ่งไม่สับสน

ประเสริฐ มนต์เสวี ถูกต้องครับ ผมก็เข้าใจเช่นนั้น อิสลามไม่ใช่ศาสนาที่ซับซ้อน

ประเสริฐ มนต์เสวี ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ซับซ้อนมาก ต้องปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาด้วยตนเองจึงจะเข้าใจ ไม่ว่าจะอ่าน จะฟังอย่างไรก็ยากที่จะเข้าใจครับ เพราะเหตุนี้ ผมจึงบอกว่าศาสนาพุทธไม่ได้เหมาะสำหรับคนทุกคน ศาสนาพุทธที่สอนกันอยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่พุทธจริงๆ ด้วยซ้ำ ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ หร่าครับ

อัลลอฮ์ตรัสว่า "แท้จริงพระผู้อภิบาลของพวกเจ้านั้น คืออัลลอฮ์ผู้ทรงสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินภายในหกวันแล้วทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์"

“หรือว่าพวกเขาถูกบังเกิดมาโดยไม่มีผู้ให้บังเกิด หรือว่าพวกเขาเป็นผู้บังเกิดตัวเอง หรือว่าพวกเขาเป็นผู้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินนี้ เปล่าเลย เพราะพวกเขาไม่เชื่อมั่นต่างหาก หรือว่าพวกเขามีขุมทรัพย์แห่งพระเจ้าของเจ้า หรือว่าพวกเขาเป็นผู้มีอำนาจจัดการ” อ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ “พึงรู้เถิดว่าการสร้างและกิจการทั้งหลายนั้น เป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้น มหาบริสุทธิ์ อัลลอฮ์ ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก” (อัล อะรอฟ 54)

“.....นั่นคือ อัลลอฮ์ พระเจ้าของพวกเจ้า อำนาจการปกครองทั้งมวลเป็นสิทธิของพระองค์ และสิ่งที่พวกเจ้าวิงวอนขออื่นจากพระองค์นั้น พวกมันมิได้ครอบครองสิ่งใด แม้แต่เยื่อบางหุ้มเมล็ดอินทผลัม”

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ขอตัวละหมาดก่อนนะครับ

ประเสริฐ มนต์เสวี สาธุ ครับ

เรื่อง "นิพพาน" ถึงยังไม่ตายก็พิสูจน์ได้ น่าลองดูนะครับ

ถ้าไม่จริง ก็ยังมีโอกาสกลับใจได้อยู่ เพราะยังไม่ตาย..? ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ เช่นกันครับ ท่านยังกลับใจสู่อัลลอฮ์ได้ทุกเวลา ตอนยังมีชีวิตอยู่นี้แต่หลังความตายแล้ว เรากลับมาแก้ตัวไม่ได้อีก ครั้งเดียวเท่านั้น

ชัยตอนมันพยายามหลอกหลวงให้กราบไหว้อื่นจากอัลลอฮ์ มันพยายามให้เรากราบรูปปั้น ตั้งแต่ยุคแรกของมนุษย์แล้ว นั่นคหอ อาดัมมนุษย์ คู่แรก ที่อัลลอฮ์สร้าง คืออาดัมและฮาวา ทั้งสองเคยอยู่ในสวรรค์ แต่เพราะชัยตอนหลอกหลวงให้ฝ่า

ฝันอัลลอฮ์เลย ถูกขับไล่ลงบนโลก ท่านอยากรู้มัยที่มารูปปั้น มาจากไหน ก้อมาจากหลานอาดัม ที่หลอกลวง ว่า ให้สร้างรูปปั้นเพื่อระลึกถึงอาดัม แต่สุดท้าย พวกเขาก้กราบไหว้มัน

ประเสริฐ มนต์เสวี อัลลอฮ์ ช่วยทำให้ความโกรธกัน ความเกลียดกัน ความริษยากัน ความกำหนดในกาม หายไปจากจิตเราได้ไหมครับ? ถ้าทำได้ ผมยินดี จะเดินตามแนวทาง นั้น ครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ แน่นนอนครับ ท่าน ผู้ศรัทธาในอิสลาม ย่อมมีใจรักเป็นพี่น้องกัน ไม่มีความแค้น ความโกรธความรชยาในอิสลาม อีกต่อไป อิสลาม เหมือนหนึ่งร่างกายเดียวกัน ใครเจ็บเราก้อเจ็บ ความกำหนดในกามนั้นอัลลอฮ์ย่อมกำหนดไว้ในทุกคนแล้ว ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทางออก คือ การแต่งงาน เพราะพระองค์กำหนดเราเป็นคู่ๆ มาแล้ว

ประเสริฐ มนต์เสวี ความโกรธกัน ความเกลียดกัน ความริษยากัน ความดูหมิ่นกัน ความกำหนดในกาม ไม่มีในจิตใจของผู้รับอิสลามอีกแล้ว ไซ้มีัย ครับ? ไม่มีความโกรธ ไม่มีความเกลียดในใจของผู้รับอิสลามแล้ว แม้ถูกดูหมิ่นก็ไม่โกรธไซ้มีัยครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ครับ แน่นนอนครับ หลังจากปฎิยานเข้ารับอิสลาม บาปของเขา จะถูกลบทั้งหมด และเสมือนลูกที่บริสุทธิ์เกิดจากท้องแม่ใหม่ๆ จากนั้น อัลลอฮ์ก็ จะให้ความเมตตาจากพระองค์ให้ เรารักกันเหมือนพี่น้องกัน ไม่ความเกลียดชัง ริษยา ไอ้อวด ทุกคนเท่าเทียมกัน ให้เกียรติผู้อาวุโส

ประเสริฐ มนต์เสวี แสดงว่า ไม่มีความโกรธ ความเกลียดในใจชาวมุสลิมแล้ว ..แล้วที่ฆ่ากัน ละครับ?

ประเสริฐ มนต์เสวี ผมเคยเจอ พระเถระหลายรูป แม้ถูกดูหมิ่น เหยียดหยาม ท่านก็ไม่โกรธ ผมเคยเจอมาแล้วครับ?

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ มุสลิม ที่ถูกฆ่า ใครละที่ฝ่ายรุกก่อน

ประเสริฐ มนต์เสวี แต่ก็ฆ่าด้วยความโกรธ ไซ้มีัยครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ อิสลาม ต้องมีการป้องกันตัวเองนะครัย ไม่ใช่ให้เขารุกฝ่ายเดียว ท่านศาสดาเคยเผยแพร่อิสลามไม่เคยตอบโต้เลยครับ ท่านอดทน ต่อการทำร้าย

ประเสริฐ มนต์เสวี ที่กล่าวเช่นนี้ ไม่ได้หมายความว่า ชาวพุทธจะดีกว่าชาวมุสลิม แต่ในศาสนาพุทธมีวิธีกำจัดความโกรธให้หมดไปจากใจได้..อย่างมีแนวปฏิบัติที่เป็นขั้นเป็นตอน และมีผู้ทำได้จริงในยุคปัจจุบันด้วยครับ

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ อิสลามก้อสอนให้ระงับความโกรธ เหมือนกันนะ ท่านศาสดา เคยถูกทำร้ายมาสิบปีในมักกะห์ เพื่อเผยแพร่อิสลาม ท่านไม่ตีโต้ แต่ท่านอพยพมาเมดินะ อัลลอฮ์เลยบันดาลให้ตอบโต้ เพราะ หหมดความหวังในการให้พวก เขายอมรับแล้ว อิสลามอยู่อย่างสันติ แต่ มักถูกรุกรานก้อเสมอ อิสลามมีทุกด้านนะครัย อิสลามสอนให้เราเป็นเดี่ยว พระเจ้าหนึ่งเดียวเท่านั้น

ประเสริฐ มนต์เสวี ระวังความโกรธได้อย่างสิ้นเชิง ไหมครับ? มีการฆ่าครั้งใดบ้างที่ไม่เกิดจากความโกรธภายในใจ?

ประเสริฐ มนต์เสวี วิธีระวังความโกรธออกจากจิตอย่างถาวร ในศาสนาพุทธมีวิธีทำอย่างชัดเจน การเจริญสมถและวิปัสสนาครับ เมื่อบรรลุนาคามิก็จะระวังความโกรธได้อย่างสิ้นเชิง

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ ครับ ขอตัวก่อนนะครับท่าน ขอขอบคุณสำหรับเสวนา
ค่อยๆใหม่ อินชาอัลลอฮ์ ขอให้อัลลอฮ์ให้ทางนำแก่ท่าน

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ อัลลอฮ์ตรัสว่า “และหากเจ้าถามพวกเขา ใครเล่าเป็นผู้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินนี้ แน่نونพวกเขาจะกล่าวว่า พระผู้ทรงอำนาจ ผู้ทรงรอบรู้ ทรงสร้างมันเหล่านั้น” (อัล ซุครุฟ 9) “และถ้าเจ้าถามพวกเขาว่า ใครเป็นผู้สร้างพวกเขา แน่نونพวกเขาจะกล่าวว่าอัลลอฮ์ แล้วทำไมเล่าพวกเขาจึงหันเหออกไปทางอื่น” (อัล ซุครุฟ 87)

ชีวิตนี้ เพื่ออัลลอฮ์ “และผู้ที่เกี่ยวข้องการศรัทธาของพวกเจ้านั้น มีเพียงองค์เดียว ไม่มีผู้ควรแก่การเคารพสักการะใดๆ นอกจากพระองค์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อัลบะเกาะเราะฮ์ 163) “อัลลอฮ์ทรงยืนยันว่า แท้จริงไม่มีผู้สมควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ นอกจากพระองค์เท่านั้น และมลาอิกะฮ์ และผู้มีความรู้ในฐานะดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมนั้น ก็ยืนยันด้วยว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ นอกจากพระองค์ ผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณเท่านั้น” (อาลี อิมรอน 18)

ประเสริฐ มนต์เสวี ศาสนาพุทธ แปลว่า คำสอนของท่านผู้รู้แจ้งธรรมทั้งปวง^{๑๐๔} คือ ผู้รู้แจ้งด้วยพระองค์เอง แล้วปลุกผู้อื่นให้รู้ตามด้วย มีทั้งหลักการ มีทั้งวิธีการ ที่นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติให้รู้แจ้ง อย่างที่พระองค์ทรงรู้ได้ด้วย หากมีแต่หลักการแต่ไม่มีแนวปฏิบัติ ก็ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ หรือเอาแต่ปฏิบัติ โดยไม่รู้หลักการที่ถูกต้อง ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้

การที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้สัจธรรม และวิธีปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริง ถึงสัจธรรมนั้น นับว่าเป็นการค้นพบหนทางเก่าที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่สัตว์ทั้งหลาย ทั้งเทพ และมนุษย์ในกัปปัจจุบันยังไม่รู้ พระองค์เป็นผู้แรกที่ทรงรู้^{๑๐๕} และทรงนำมาแสดงให้คนอื่นได้รู้ตาม เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุข คือ เพื่อความดับทุกข์ของมหาชน

ศาสนาพุทธมีความหมายกว้างกว่าศีลธรรม ศีลธรรม หมายถึงข้อปฏิบัติพื้นฐานทั่วไปเพื่อให้เป็นคนดี ไม่เบียดเบียนตนเองหรือคนอื่น ตามหลักสังคัมทั่วไป แต่เมื่อได้ปฏิบัติครบถ้วนตามนั้นแล้วก็ไม่พ้นทุกข์ที่มาจากความเกิด แก่ เจ็บตายได้ ยังไม่พ้นทุกข์จากการเบียดเบียนของกิเลส คือ อำนาจของศีลธรรมได้สิ้นสุดลงเสียก่อน ก่อนที่จะกำจัดโลภะ โทสะ โมหะให้หมดสิ้นสุดไปได้ ส่วนศาสนาพุทธยังมีขอบเขตไปไกลกว่านั้นอีก คือมุ่งหมายโดยตรงที่จะกำจัดกิเลสโดยสิ้นเชิง หรือดับทุกข์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายให้สิ้นไป

^{๑๐๔} อภิปรีตี สมยภุฎาณน สพพการโต สพพมมานิ อภิสมพุทธตตา สมมาสมพุทธโธ. บุคคลผู้รู้แจ้งธรรมทั้งปวง ทุกแง่ ทุกมุมด้วยปัญญาผู้รู้แจ้งเฉพาะพระองค์เอง อย่างไม่ผิดเพี้ยน ชื่อว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ขุ.อุ.อ. (บาลี) หน้าที่ ๘๘.)

^{๑๐๕} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕/๑๒๘.

๒.๒.๘ อิทปิัจจยตา : ภาวะพระเจ้าในพระพุทธศาสนา

ชาวมุสลิมถาม : ศาสนาพุทธบอกว่า มีการเวียนว่ายตาย-เกิดจริง สัตว์โลกเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ถ้าอย่างนั้นชาติแรกมาจากไหน? ใครสร้าง? กฎแห่งกรรม ใครสร้าง?

ตอบว่า : ศาสนาพุทธไม่ได้ให้ความสำคัญกับ “ผู้สร้างในอดีต” มากนัก เพราะถึงรู้ไปก็ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาอะไรได้ และหากเชื่อผิดๆ ไป ก็จะก่อให้เกิดปัญหาเสียด้วยซ้ำ ศาสนาพุทธมุ่งสอนแต่เรื่องความเป็นไปในปัจจุบันมากกว่า ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้จริง

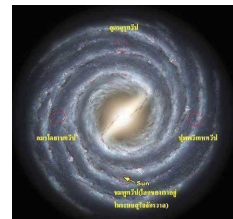
เราเป็นอยู่ และทำสิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ก็เพื่อให้เกิดความสุขขึ้นมิใช่หรือ? แล้วความสุขนั้นจะเกิดในกาลไหนละ กาลอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต? คงไม่ใช่กาลอดีตแน่นอน ใช่หรือไม่? แล้วจะปวดหัวคิดหาอดีตมันไปทำไม? เรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังปวดหัวไม่พออีกหรือ? อนึ่ง ถ้ามีผู้ตอบได้ว่าอดีตมาจากไหน ใครสร้าง? คุณจะเชื่อเขาอย่างนั้นหรือ?...ทำไมเชื่อง่ายจัง!

แต่ถ้าจะให้ตอบในประเด็นที่ถามมา ก็ตอบได้ว่า พระเจ้าที่คุณเชื่อกัน อุบัติขึ้นมาได้อย่างไร? การเวียนว่ายตาย-เกิด กฎแห่งกรรม และหลักธรรมต่าง ๆ ในศาสนาพุทธ ก็เกิดมาได้อย่างนั้นแล คือเกิดมาตามเหตุตามปัจจัยที่ปรุงแต่งให้เกิดขึ้น ที่เรียกว่า “อิทปิัจจยตา” นั่นเอง

“เมื่อเหตุนี้มี ผลนี้จึงมี เพราะเหตุนี้เกิดขึ้น ผลนี้จึงเกิดขึ้น”
“เมื่อเหตุนี้ไม่มี ผลนี้จึงไม่มี เพราะเหตุนี้ดับ ผลนี้จึงดับ”
สรุปได้ว่า
เพราะมีเหตุ เป็นปัจจัย ผล..... จึงเกิดขึ้น
เพราะเหตุดับ ผลจึงไม่มี

ตามหลักพุทธ : พระเจ้าที่เป็นตัวตน (ที่เป็นอัตตา) ต้องการให้ผู้คนเคารพนบอนุสัการบูชาสรรเสริญ ไม่เคยมีตัวตนอยู่จริง! จะมีก็แต่ “ภาวะผู้สร้าง” ที่เป็นเหตุปัจจัย(ไม่รู้จบ) ปรุงแต่งให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นและดับไป ที่เรียกว่า “อิทปิัจจยตา” เท่านั้น เพราะสรรพสิ่งไม่เคยมีจุดเริ่มต้นที่ตายตัว อย่างเป็นอัตตา แต่ทุกสิ่งล้วนมาจากเหตุและปัจจัยที่เป็นอนัตตา^{๑๐๖} ทั้งสิ้น อนึ่ง สิ่งที่ถูกเหตุปัจจัยปรุงแต่งให้มีขึ้นนี้ เรียกว่า **สังขตธรรม**

หากพระเจ้าที่ชาวคริสต์ ชาวอิสลามเชื่อกัน มีตัวตนอยู่จริง ก็ย่อมต้องมีเหตุปัจจัยให้เกิดพระเจ้านั้นอีกที bigbang ก็ย่อมมีเหตุปัจจัยให้เกิดbigbang อีกที เหตุปัจจัยก็ต้องมีเหตุให้เกิดเหตุปัจจัยอีกที ฉะนั้น จึงไร้ประโยชน์ที่จะไปค้นหาแล้วมานั่งทะเลาะกัน ศาสนาพุทธจึงมุ่งความสนใจไปที่การค้นหาเหตุปัจจัยที่

^{๑๐๖} พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สัพเพ ธมมา อนัตตา ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”(ดูใน ส.ข. (บาลี) ๑๗/๑๕/๑๙.) : ยถินัจจ ต์ ทุกข์, ยิ ทุกข์ ตทนตตา. สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา ไม่เที่ยงเพราะมีแล้วกลับไม่มี เป็นทุกข์เพราะถูกความเกิดและความดับบีบคั้นอยู่ตลอด ชื่อว่าอนัตตา เพราะไม่มีแก่นสาร ทุกขณะแปรเปลี่ยนไปสู่ความดับตลอดเวลา (ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓๑/๔๙, ขุ.อุทาน.อ. (ไทย) ๑/๓/-/๖๙๑.)

ภาวะ “อนัตตา” นั้น ไม่ใช่ไม่มีอะไรเลย เป็นภาวะที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ แต่มีอยู่แบบไม่มีตัวตนที่ถาวร แบบไม่มีตัวตนที่จะให้ยึดเป็นนั่นเป็นนี่ได้ แปรเปลี่ยนอยู่ตลอด

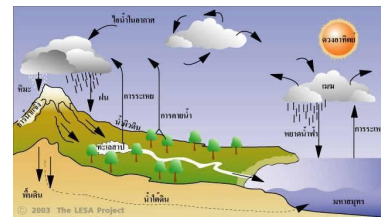
ทำให้ทุกข์เกิด และเหตุปัจจัยที่ทำให้ทุกข์ดับขาด ได้อย่างสิ้นเชิง เป็นสำคัญ

ในเรื่องนี้ ขอย้อนถามชาวคริสต์ ชาวอิสลามบ้าง ว่า “หากสวรรค์ถูกสร้างมาโดยพระเจ้าผู้สร้างโลกมาแบบนี้ สวรรค์แห่งนั้นจะเที่ยงแท้ถาวรไปได้อย่างไร ก็เห็นๆ กันอยู่ว่าสร้างโลกมาแบบนี้! ในเมื่อสร้างโลกให้มีความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความเศร้าโศกเสียใจ ต้องสูญเสียคนที่รัก ฯลฯ และภัยพิบัติต่าง ๆ ..เมื่อเป็นเช่นนี้ ยังจะหวังอะไรได้ในสวรรค์ที่มีระบบการสร้างและผู้สร้างเดียวกันนี้อีก แม้แต่มนุษย์ที่พระเจ้ารักนักหนาก็ยังต้องแก่ต้องตายเลย! สวรรค์ก็มาจากฝีมือการสร้างของพระเจ้าองค์เดียวกันนี้ ไม่ใช่หรือ? ฉะนั้น ยังจะหวังอะไรได้ในสวรรค์แห่งนั้นอีก! ..ส่วนนิพพานไม่มีในคัมภีร์พระเจ้า จึง! นิพพานจึงเที่ยงแท้ถาวรไม่ผุพัง ไม่เสื่อมสลายอีกแน่นอน ดังนั้น..ควรออกจากระบบนี้ซะ! ไปนิพพานกันดีกว่า จะได้หมดเรื่องหมดราวกันซะที!

หากมีผู้ถามว่า "ใคร...เป็นผู้สร้างโลก?"

ก็ขอตอบว่า “คำถามของคุณผิดแล้วนะ” เพราะหากมีใครเป็นผู้สร้างโลกจริง เขาไม่ปล่อยให้โลกเป็นแบบนี้หรอก แต่ปัญญาผู้แจ้งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้รู้ว่า โลกไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากใคร แต่โลกถูกสร้างขึ้นโดย “อะไร” ต่างหาก! อะไรที่ว่า ศาสนาพุทธเรียกว่า “อิทัปปัจจยตา”^{๑๐๗}

อิทัปปัจจยตา ว่าด้วยกระบวนการแห่ง “เหตุปัจจัย” ที่ทำให้สิ่งนั้น ๆ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป คือถ้าหากยังมีเหตุปัจจัยปรุงแต่งอยู่เรื่อย ๆ ก็จะมีปรากฏสิ่งนั้น ๆ อยู่ แต่เมื่อเหตุปัจจัยสิ้นสุดลง สิ่งนั้น ๆ ก็ย่อมดับสลายไป เปรียบเหมือนกับ ..เมื่อเรา

^{๑๐๗} กระบวนการอิทัปปัจจยตา ..กรุณาอ่านเรื่องนี้ให้จบ ก็จะเข้าใจชัด!

พระเจ้าสร้างอะไร? และสร้างอย่างไร?

มีผู้พยายามตั้งคำถามนี้อยู่บ่อยๆ โดยตั้งเป็นประเด็นว่า

สรรพสิ่งต้องมีปฐมเหตุแห่งกำเนิด..ถูกต้องครับ หินงอกเกิดจากอะไร พระเจ้าสร้างหรือ? หินงอกเกิดจากน้ำด กลือแร่ แรงดึงดูด เวลา ไม่ใช่หรือ? ..แต่หินงอกอย่างเดียวก้อาศัยเหตุแห่งการกำเนิดอย่างน้อย ๔ ตัวแล้ว ขาดตัวใดตัวหนึ่งก็ไม่มีทางเกิดหินงอกได้!

ขอลงมาต่อครับ.. น้ำเกิดจากอะไร? กลือแร่เกิดจากอะไร แรงดึงดูดเกิดจากอะไร เวลาเกิดจากอะไร แต่ละอย่างมีเหตุแห่งกำเนิดแตกออกไป ไม่สิ้นสุด

น้ำก็ยังมีสาเหตุของไฮโดรเจน ออกซิเจน ร่วมกับ catalyst คือ ประจุไฟฟ้า ขาดตัวใดตัวหนึ่ง น้ำไม่มีทางเกิด กลือแร่ก็มีทั้งแคลเซียม ฟอสเฟต และอื่นๆ อีก นี้ก็มีเหตุมากกว่าหนึ่ง แรงดึงดูดเกิดจากอะไร เกิดจากโลกหมุน ทำไมโลกหมุน? ..มีต่ออีก เวลาเกิดจากอะไร? ..สรุป ไหนล่ะครับปฐมเหตุ เพราะแค่หินงอกอย่างเดียวยังมีเหตุแห่งกำเนิดนับได้เกินสิบแล้ว

ตกลงพระเจ้าสร้างอะไรเป็นตัวเริ่มต้น สร้างออกซิเจนหรือ? อ้าว! ออกซิเจนก็แยกส่วนประกอบได้อีกครับ พระเจ้าสร้างดวงอาทิตย์? สร้างอย่างไร? พระเจ้าไปหาวัตถุดิบ พวกไฮโดรเจนจากไหน เพราะไฮโดรเจนที่เป็นองค์ประกอบของดวงอาทิตย์ก็มีใช้อยู่สุด ยังแยกได้อีก ไหนล่ะครับ ต้นกำเนิดดวงอาทิตย์ ตกลงพระเจ้าสร้างสรรพสิ่งเริ่มจากจุดไหน เพราะเจาะตรงไหนก็มีย่อยลงไปได้อีกเรื่อยๆ ตกลงแค่หินงอกอันเดียว มีกำเนิดจากอะไร?

ยังรับประทานอาหารอยู่เรื่อย ๆ ก็ยังสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อีกเรื่อย ๆ เป็นต้น ฉะนั้น พระเจ้าผู้สร้าง
ฝนก็คือ ไอน้ำ ความชื้น อุณหภูมิ ฯลฯ นั่นเอง พระเจ้าผู้สร้างชีวิต สร้างภพ/ชาติ ให้สรรพสัตว์ยังต้อง
เวียนว่ายตาย-เกิด ยังต้องตกนรกต่อไป ก็คืออวิชชา ตัณหา และอสมกเลสนั่นเอง

ที่จริงแล้ว ศาสนาพุทธไม่ได้ปฏิเสธพระเจ้าที่เป็นผู้สร้าง ว่าไม่มีจริง! เพราะในธรรมชาติทั้ง
ปวงไม่อาจมีสิ่งใด ๆ เกิดขึ้นได้เอง ทุกสิ่งล้วนเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัย จึงล้วนมีสภาพเป็นสังขตธรรม ที่มี
ภาวะเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แม้แต่ภพชาติ นรก สวรรค์ในทุก ๆ ศาสนาก็ถูกสร้างให้มีขึ้นมา จาก
เหตุปัจจัย ฉะนั้น นรกสวรรค์ในทุกศาสนา จึงไม่ใช่สถานที่เที่ยงแท้ถาวรแต่อย่างใด!

ด้วยหลักการนี้ ส่งผลให้ศาสนาพุทธยอมรับความมีอยู่จริงของนรก- สวรรค์ในทุกศาสนา แต่
พระพุทธเจ้าได้ทรงรู้แจ้งอีกว่า “ชีวิตหลังความตายนั้นไม่ได้มีอยู่เพียงแค่นรกสวรรค์ นรกสวรรค์มีอยู่
จริง! แต่นรกสวรรค์ก็ยังไม่ใช่ความจริงที่เที่ยงแท้ สวรรค์ในทุกศาสนายังไม่ใช่ที่อยู่ถาวรแต่อย่างใด!

มีคำถามว่า : อะไรคือความจริงอันที่เที่ยงแท้? สุขที่ถาวรมีอยู่ที่ไหน? ถ้าไม่ใช่ในสวรรค์ที่พระเจ้า
สร้าง!

ตอบว่า : ก่อนอื่น ต้องขออธิบายก่อนว่า คำสอนของพระพุทธเจ้านั้นไม่ใช่ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้น
เอง หรือใครดลบันดาลให้มีขึ้น แต่เป็นการนำกฎความจริงของธรรมชาติมาบอก พระพุทธเจ้าไม่ใช่ผู้สร้างกฎ
หรือผู้บังคับผู้คนให้ต้องทำตามกฎ พระองค์เป็นมนุษย์ที่ได้บำเพ็ญบารมีมาอย่างบริบูรณ์แล้ว จนได้ตรัสรู้สัมมา
สัมโพธิญาณ รู้แจ้งกฎเกณฑ์ทั้งปวงอย่างทะลุปรุโปร่งแล้ว^{๑๐๘}

พระพุทธเจ้าทรงชี้แนวทางการแก้ปัญหาของมนุษยชาติ ด้วยความรู้ที่ถูกต้องตามสภาพความเป็น
จริงของชีวิต เพราะระบบความรู้^{๑๐๙} มิใช่เกิดขึ้นจากการคิดวิเคราะห์ หรืออ้างอิงเหตุผลจากแหล่งความรู้อื่น แต่
เริ่มต้นมาจากประสบการณ์ตรง จากการตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณของพระองค์เองก่อน แล้วถูกพิสูจน์ทราบโดย
ประจักษ์ ด้วยประสบการณ์ตรงของพระภิกษุในพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัย จนถึงปัจจุบัน^{๑๑๐}

ก่อนจะตอบคำถามนี้ ขออธิบายถึงที่มาของคำตอบให้แจ้งชัด ดังนี้

ณ ค่ำวันเพ็ญ เดือน ๖ ใต้ต้นโพธิพฤกษ์ นับถอยไป ๒,๖๐๐ ปีก่อน พระโพธิสัตว์
ทรงบรรลุนิพพานรู้แจ้งอดีตชาติ และญาณรู้กรรมและวิบากกรรมของสรรพสัตว์อย่างทะลุปรุ
โปร่ง เป็นเหตุให้พระองค์มุ่งสู่พระนิพพาน อย่างไม่คิดหวนกลับ

ในเรื่องนี้ มีประเด็นว่า “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ และจตุปปาตญาณ ส่งผลต่อการบรรลุอาส
วักขยญาณอย่างไร?”

คำตอบคือ : เมื่อเกิดญาณรู้แจ้งอดีตชาติอย่างครบถ้วน ก็พบว่า สิ่งใด ๆ ที่เราอยากได้ อยากมี
อยากเป็น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สิ่งนั้น ๆ เราทุกคนล้วนเคยได้ เคยมี เคยเป็น มาครบหมดทุกอย่างแล้วใน
อดีต คือ เราเคยขึ้นสวรรค์มาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน แล้วก็ยังต้องมาเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต้องพลัดพราก แบบเดิม ๆ
อยู่ในปัจจุบันนี้ ไม่ต่างอะไรจากในอดีตเลย ..*น่าเบื่อ!*

อนึ่ง กุศลกรรมใด ๆ การทำความงามความดีใด ๆ ทั้งการให้ทานรักษาศีล เจริญภาวนา เราทุกคน
เคยทำมาครบทุกอย่างแล้วในอดีต และวิบากกรรมใด ๆ ที่ดีเลิศ เราทุกคนก็เคยเสวยมาหมดแล้วในอดีต แต่ก็
ยังต้องมาเกิด แก่ เจ็บ ตายแบบซ้ำ ๆ เดิม ๆ อยู่ในปัจจุบันนี้ ไม่ต่างอะไรจากในอดีตเลย ..*น่าเบื่อ!*

มีกรรมประเภทเดียวเท่านั้น ที่ในอดีตเราทุกคนยังไม่เคยทำ ไม่เคยประพฤติ ไม่เคยเข้าถึง เพราะสิ่ง
นี้เป็นเรื่องของปัจจุบันขณะเท่านั้น นั่นก็คือกรรมที่เป็นไปเพื่อการดับกรรม กรรมเพื่อความสิ้นกรรม อันได้แก่

^{๑๐๘} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๑๘/๒๕๑, อ.จ.ก. (ไทย)๒๒/๖๔/๕๘๒, อ.ท.ส.ก. (ไทย) ๒๔/๒๑๗/๓๕๗.

^{๑๐๙} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๑/๕๒, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๔๘/๒๖๖, ส.ม.ท. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๑/๕๙๕.

การเจริญวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ จนเกิดปัญญาญาณรู้แจ้งรูป-นามตามความเป็นจริง เห็นอริยสัจ ๔ บรรลุอมรรค ผล นิพพาน(อันเป็นอสังขตธรรม)

ถาม : ใครคือคนกำหนดว่าบาป ว่านี่คือความชั่ว นี่คือนรก สวรรค์ ในเมื่อรอกอยู่ในอก สวรรค์อยู่ในใจ แค่ว่าใจให้มีสุข ก็พ้นทุกข์แล้วนะ?

ตอบ : พณ! ชนิดที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีกแล้ว ได้หรือไม่? ในอดีตเคยมีสุขครั้งใดบ้างที่ไม่กลับมาเป็นทุกข์อีก เคยมีหรือไม่? ฉะนั้น พระนิพพานเท่านั้นที่เป็นภาวะที่หลุดพ้นไปจากการครอบงำของ "พระเจ้า (สังขตธรรม)" ได้อย่างสิ้นเชิงแล้ว เป็นบรมสุขชนิดที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีกแล้ว!

อนึ่ง หากความดี-ความชั่วนั้น เกิดขึ้นจากการกำหนดกฎเกณฑ์ของใครผู้ใดผู้หนึ่ง แสดงว่าความดี-ชั่วนั้น ยังไม่ใช่เป็นความจริงแท้! ยังอาจมีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดมาตรฐานดี-ชั่วได้อีก ตามความต้องการของผู้กำหนด

ศาสนาพุทธไม่ได้เป็นเช่นนั้น ความดี-ความชั่วไม่ได้ถูกใครกำหนดขึ้น แต่เป็นไปตามเหตุและตามปัจจัย การกระทำใดเกิดจากความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง มีผลเป็นความเจริญ (ด้วยสติ สมาธิ ปัญญา) การกระทำนั้นเป็นความดีในตัวเอง ไม่ใช่เพราะใครมากำหนดขึ้น นัยเดียวกัน หากการกระทำใดเกิดจากความโลภ โกรธ หลง มีผลเป็นความเสื่อม ความบีบคั้น ความทุกข์ร้อน การกระทำนั้นเป็นความชั่วในตัวเอง ไม่ใช่เพราะใครมากำหนดขึ้น!

ถาม : แล้วจะรู้ได้อย่างไร ในเมื่อเรามาจากความไม่รู้ในสิ่ง ๆ นั้น ว่าดีหรือไม่ดี?

ตอบ : ใช่ เราเองยังไม่รู้! แต่พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ (พุทธโธ แปลว่า รู้แล้ว) พระองค์จึงนำมาบอก นอกจากศาสนาของศาสนาพุทธแล้ว ยังมีศาสนาของศาสนาไหนอีกบ้าง ที่เป็น "ผู้รู้"

ถาม : ในเมื่อพระพุทธเจ้าของท่าน ก็มาจากความไม่รู้มาก่อน เช่นกัน แล้วท่านจะรู้ได้อย่างไรหรือ? แล้วก่อนหน้านั้นที่ยังไม่รู้ล่ะ?

ตอบ : พระพุทธเจ้าเคยไม่รู้มาก่อนก็จริง แต่พระองค์เพียรพยายามค้นหาด้วยวิธีการต่าง ๆ จนได้ค้นพบ "ปัญญาญาณ" ที่พัฒนาไปสู่ความรู้แจ้งได้ นี่แหละคือบุคคลที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง ควรปฏิบัติตามอย่างยิ่ง เพราะตัวเราเองก็ยังไม่รู้ เหมือนกับพระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ และหากเราทั้งหลายได้ปฏิบัติตามสิ่งที่พระองค์ทรงบอก เราเองก็จะรู้แจ้งได้เช่นกัน คือสามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์เหมือนพระพุทธเจ้าได้เช่นกัน เหมือนกับพระอรหันต์ทั้งหลาย

นี่แหละคือเหตุผลสำคัญ ที่มนุษย์ทั้งหลายยอมหมอบกราบบูชามนุษย์ด้วยกัน ยิ่งกว่าเทพเจ้าใด ๆ เสียอีก เพราะพระองค์สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองจากความไม่รู้เหมือนอย่างเรา ๆ จนเป็นผู้รู้แจ้งได้ด้วยพระองค์เอง ไม่ได้อ่อนวอนร้องขอจากใคร ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งปัญญาญาณนี้ไม่ว่าเทพเจ้าองค์ใดก็ไม่อาจประทานให้แก่มนุษย์ได้ แต่บุคคลผู้มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยแล้ว เจริญรอยตามแนวทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าถึงได้ และมีผู้เข้าถึงได้มาทุกยุคทุกสมัยจนถึงปัจจุบัน นั่นคือพระอรหันต์ทั้งหลาย

อนึ่ง "ปัญญาญาณ" นี้ หากมีผู้อ้างว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้าง ศาสนาพุทธก็ไม่ปฏิเสธนะ แต่ขอให้ช่วยอธิบายหน่อยว่า มีลักษณะอาการเป็นอย่างไร? แต่ถ้าไม่รู้ ก็ให้อ่านเอาในพระไตรปิฎกก็แล้วกันนะ!

ทัศนะของชาวพุทธต่อพระเจ้า (พระเจ้าผู้สร้าง)

สำหรับชาวพุทธแล้ว โลกคือปัญหา! เพราะโลกเต็มไปด้วยราคะ โทสะ โมหะ ตัณหา อูบาทาน และความแค้น ความเจ็บ ความตาย^{๑๑๐} ความพลัดพราก โรคร้าย และภัยพิบัติต่าง ๆ ฯลฯ ฉะนั้น ผู้สร้างโลกก็

^{๑๑๐}"ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ย่อมย่ำยีสัตว์ สัตว์โลกนี้ไม่มีกำลังที่จะต่อสู้ ทั้งไม่มีความเร็วที่จะหนีไป แม้ผู้ใดพึงมีชีวิตอยู่ถึง ๑๐๐ ปี ผู้นั้นก็มีความตายอยู่เบื้องหน้า" คูใน ขุ.เถร (ไทย) ๒๖/๔๕๐/๔๑๖., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕๑๑/๓๗๒.

คือ “ผู้สร้างปัญหา!”

อนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงรู้อย่างแจ่มแจ้งว่า แม้ได้ไปอยู่บนสวรรค์แล้ว ก็ยังไม่ใช่ที่ ที่เที่ยงแท้ถาวร เพราะเมื่อหมดกำลังบุญกุศลที่เคยทำไว้ ก็ยังต้องเวียนว่ายตาย-เกิดต่อไปใน ๓๑ ภูมิ ไม่มีที่สิ้นสุด โดยมีวิชาและตัณหาเป็นตัวชักนำไป ยังต้องประสบกับความแก่ ความเจ็บ ความตาย และนรกอยู่เรื่อยไป ไม่สิ้นสุด

เป้าหมายของศาสนาพุทธ ก็คือ ต้องการหลุดพ้นจากโลก และพระเจ้า (สังขตธรรม) (เพราะไม่จำเป็น! เดี่ยวพระเจ้ายกสร้างโลกใบใหม่ขึ้นมาอีก) ด้วยการเข้าสู่พระนิพพาน หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตาย-เกิดอย่างเด็ดขาด สิ้นเชิง!

๒.๒.๙ ตอบข้อสงสัยของคนต่างศาสนา

ปัจจุบันนี้ เพื่อนต่างศาสนามักตั้งคำถามถึงความเป็นมาเป็นไป ของกฎแห่งกรรมและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ มีคำตอบดังนี้

ถาม : ใครคือคนกำหนด ว่าบาป ว่านี่คือความชั่ว นี่คือนรก สวรรค์ ในเมื่อนรกอยู่ในอก สวรรค์อยู่ในใจ แค่ว่าใจให้มีสุข ก็พ้นทุกข์แล้วนะ?

ตอบ : พัน ! ชนิดที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีกแล้ว ได้หรือไม่? ในอดีต มีสุขครั้งใดบ้าง ที่ไม่กลับมาเป็นทุกข์อีก มีหรือไม่?

พระนิพพานเท่านั้น เป็นภาวะที่หลุดพ้นไปจากการครอบงำของ "พระเจ้า (สังขตธรรม)" ได้อย่างสิ้นเชิง เป็นบรมสุขชนิดที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีกแล้ว!

อนึ่ง หากความดี-ความชั่วนั้น เกิดขึ้นจากการกำหนดกฎเกณฑ์ ของใครผู้ใดผู้หนึ่ง แสดงว่าความดี-ชั่วนั้น ยังไม่ใช่เป็นความจริงแท้! ยัง อาจมีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดมาตรฐานดี-ชั่วได้อีก ตามความต้องการของผู้กำหนด

ศาสนาพุทธไม่ได้เป็นเช่นนั้น ความดี-ความชั่วไม่ได้ถูกใครกำหนดขึ้น แต่เป็นไปตามเหตุและปัจจัย การกระทำใดเกิดจากความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง มีผลเป็นความเจริญ (ด้วยสติ สมาธิ ปัญญา) การกระทำนั้นเป็นความดีในตัวเอง ไม่ใช่เพราะใครมากำหนดขึ้น นัยเดียวกัน หากการกระทำใดเกิดจากความโลภ โกรธ หลง มีผลเป็นความเสื่อม ความบีบคั้น ความทุกข์ร้อน การกระทำนั้นเป็นความชั่วในตัวเอง ไม่ใช่เพราะใครมากำหนดขึ้น!

ถาม : แล้วจะรู้ได้อย่างไร ในเมื่อเรามาจากความไม่รู้ในสิ่งๆ นั้น ว่าดีหรือไม่ดี?

ตอบ : ใช่ เราเองยังไม่รู้! แต่พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ (พุทธโธ แปลว่า รู้แล้ว) พระองค์จึงนำมาบอก นอกจากศาสดาของศาสนาพุทธแล้ว ยังมีศาสดาของศาสนาไหนอีกบ้าง ที่เป็น “ผู้รู้”

ถาม : ในเมื่อพระพุทธเจ้าของท่าน มาจากความไม่รู้เช่นกัน แล้วท่านจะรู้ได้อย่างไรหรือ? แล้วก่อนหน้านั้นที่ยังไม่รู้ล่ะ?

ตอบ : พระพุทธเจ้าเคยไม่รู้มาก่อนก็จริง แต่พระองค์เพียรพยายามค้นหาด้วยวิธีการต่างๆ จนได้ค้นพบ "ปัญญาญาณ" ที่พัฒนาไปสู่ความรู้แจ้งได้จริง นี่แหละคือบุคคลที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง ควรปฏิบัติตามอย่างยิ่ง เพราะตัวเราเองก็ยังไม่รู้ เหมือนกับพระองค์จะก่อนตรัสรู้ หากมนุษย์ทั้งหลายปฏิบัติตามที่พระองค์บอก เราเองก็จะรู้แจ้งได้เช่นกัน คือ บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้เช่นกัน เหมือนพระอรหันต์ทั้งหลายในโลก และนี่แหละคือเหตุผลสำคัญ ที่มนุษย์ทั้งหลายยอมหมอบกราบ บูชามนุษย์ด้วยกัน ยิ่งกว่าเทพเจ้าใดๆ เสียอีก เพราะพระองค์สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเอง จากความไม่รู้เหมือนอย่างเรา ๆ จนเป็นผู้รู้แจ้งได้ ด้วยพระองค์เอง ไม่ได้อ่อนน้อมร้องขอจากใครทั้งสิ้น ซึ่งปัญญาญาณนี้ ไม่ว่าเทพเจ้าองค์ใดก็ประทานให้แก่มนุษย์ไม่ได้ แต่ผู้เจริญรอยตามแนวทางของพระพุทธเจ้าสามารถทำได้มาทุกยุคทุกสมัย ถึงปัจจุบัน นั่นคือพระอรหันต์ทั้งหลาย

อนึ่ง “ปัญญาญาณ” นี้ หากมีผู้อ้างว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้าง ศาสนาพุทธก็ไม่ปฏิเสธนะ แต่ขอให้ช่วยอธิบายหน่อยว่า มีลักษณะอาการเป็นอย่างไร? แต่ถ้าไม่รู้ ก็ให้อ่านเอาในพระไตรปิฎกก็แล้วกัน นะ!

ถาม : เจ้าชายสิทธัตถะทิ้งบุตรทิ้งภรรยาออกบวช มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวแล้วหรือ?

ตอบว่า : ทหารที่ทิ้งลูกเมียไปรบที่ชายแดนเพื่อป้องกันข้าศึกไม่ให้เข้ามาย่ำยีคนในประเทศ เขาเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือไม่ และถ้าหากเขาไม่ยอมจากลูกเมียไปรบที่ชายแดน จะเกิดอะไรขึ้น! เมื่อวันหนึ่งข้าศึกมาประชิดถึงประตูบ้านแล้ว อะไรจะเกิดขึ้นกับลูกเมียของเขา?

ก็ชีวิตของมนุษย์ทุกคนกำลังถูกข้าศึก คือความแก่ ความเจ็บ ความตาย^{๑๑๑} ความพลัดพราก และการตกรรทกมกใหม่ ..คือคลานเข้ามาบดบีบชีวิต มนุษย์ทุกคนอยู่ไม่ใช่หรือ? ในสากลจักรวาลนี้ มีข้าศึก กองทัพใดที่คอยย่ำยีชีวิตมนุษย์เราอยู่ตลอดเวลา อย่างโหดร้ายแสนทรมาณ อย่างหาหนทางตอบโต้เอาคืนใดๆ ไม่ได้เลย ..ได้เท่ากับกองทัพแห่งความแก่ ความเจ็บ ความตาย และการตกรรทกมก ซึ่งมีสาเหตุมาจากต้นหาราคะภายในจิตใจเราเองอีกเล่า

ในประเด็นนี้ เป็นคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า “เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงแบบทิ้งบุตร ทิ้งภรรยา เป็นการกระทำของบุรุษที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวหรือไม่?”

ตอบด้วยคำถามว่า : “เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกจากพระราชวัง จากปราสาทแสนสุข ๓ ฤดูไปกินอยู่อย่างไร บุตรและภรรยาก็อยู่อย่างไร?”

ตอบด้วยคำถามว่า : บุรุษที่รู้ว่า ลูกเมียจะต้องประสบกับความแก่ ความเจ็บ ความตายในที่สุด แต่ยังคงอยู่ตักตวงความสุขจากกันและกันไปวัน ๆ โดยไม่คิดหาหนทางแก้ไข คนเช่นนี้มีความรับผิดชอบต่อคนที่ตนรักนักรหรือ?

ตอบด้วยคำถามว่า : และในที่สุด พระเจ้าสุทโธทนะ พระนางพิมพา และพระราหุลได้บรรลุประอรหันต์ สรรพสัจได้หลุดพ้นจากทุกข์ เพราะใคร?

อนึ่ง มีประเด็นสงสัยอีกว่า พระเวสสันดรรักบุตรรักภรรยาอย่างไร? มีวินิจฉัยว่า : สิ่งที่พระมหาบุรุษ รักเทิดทูลยิ่งกว่าชีวิตตนเองคืออะไร ตอบว่า : บุตรและภรรยา!

ก่อนหน้านั้น พระโพธิสัตว์เคยบริจาคชีวิตตนเองให้เป็นอาหารของสัตว์อื่นมาแล้วหลายชาติ (บำเพ็ญอุปัฏฐกบารมี) ในเมื่อพระองค์สละบุตร และภริยาที่รักยิ่งกว่าชีวิตตนเองได้ ก็ไม่มีสิ่งใดในสากลจักรวาลที่พระองค์ จะสละเพื่อผู้อื่นไม่ได้ อีกต่อไป ด้วยเหตุปัจจัยนี้ ส่งผลให้พระองค์มีบารมีพร้อมสมบูรณ์ ทั้ง ๓๐ ประการ ที่จะบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณจนสรรพสัตว์เขาสูพระนิพพานได้ ถ้าหากพระเวสสันดรไม่มีจิตเด็ดเดี่ยวพอ..ที่จะบริจาคบุตรและ ภริยาเป็นทานได้ พระองค์จะมีพละคุณแห่งจิตเด็ดขาด..พอที่จะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้หรือไม่?

และถ้าหากพระองค์ไม่ได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ บุตร ภรรยา ก็คือพระนางพิมพา พระราหุล และพระนางอุบลวรรณาเถรี จะมีโอกาสบรรลุอรหันต์ตามพระองค์ ..เข้าถึงความพ้นทุกข์ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตาย-เกิดไปด้วยได้หรือไม่ อนึ่ง การที่ยังบรรลุธรรมไม่ได้นั่นหมายถึงอะไร ก็หมายความว่ายังต้องตกรรทกมกได้อีกในอนาคตใช่หรือไม่? เมื่อได้บรรลุอรหันต์แล้วจึงไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย และไม่ต้องตกรรทกมกกันอีกแล้ว!

ทำไมพระอรหันต์ไม่ตายอีกแล้ว?

ตอบว่า : เพราะท่านกำจัดกิเลส ราคะ โทสะ โมหะได้หมดเกลี้ยงแล้ว เมื่อพระอรหันต์เข้าสู่ปรินิพพาน ท่านย่อมไม่มาเวียนว่ายตาย-เกิดอยู่ใน ๓๑ ภูมิ^{๑๑๒}นี้อีกแล้ว (ภูมิ ๓๑ ดูที่หน้าถัดไป)

ระบบภูมิ ๓๑ นี้ เปรียบเหมือนกาวตักหนู ที่คนมีกามราคะยังติดข้องอยู่

^{๑๑๑} “ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ย่อมย่ำยีสัตว์ในโลกนี้ สัตว์โลกนี้ไม่มีกำลังที่จะต่อสู้ ทั้งไม่มีความเร็วที่จะหนีไป”ดูใน ขุ.เถร (ไทย) ๒๖/๔๕๐/๔๑๖.

“แม้ผู้ใดพึงมีชีวิตอยู่ถึง ๑๐๐ ปี ผู้นั้นก็มีความตายอยู่เบื้องหน้า ความตายไม่ละเว้นใครๆ ย่อมย่ำยีสัตว์ทั้งหมดทีเดียว” ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕๑๑/๓๗๒.

โสดาบัน หลุดพ้นไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๓๐ % ยังติดอยู่ในระบบ ๗๐ % แต่จะไม่ตกนรกอีกแล้ว!
และจะบรรลุอรหัตต์ได้แน่นอน อีกไม่เกิน ๗ชาติ

สกทาคามี หลุดพ้นไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๔๐% ยังติดอยู่ในระบบ ๖๐ %

อนาคามี หลุดพ้นไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๕๐% ยังติดอยู่ในระบบแค่ ๕๐%

พระอรหัตต์หลุดพ้นจากระบบนี้ พ้นจากเหตุปัจจัยทั้งปวงได้เด็ดขาดแล้ว ๑๐๐ % เข้าสู่พระ-
นิพพาน อันเป็นบรมสุข ไม่หวนกลับมาสู่ระบบนี้อีกแล้ว

ถาม : หากเราโลกในการทำความดี...แสดงว่าเราทำผิดหรือไม่. ..หากพอโกรธลูกไม่พอใจลูกที่ลูกไม่
ทำตามคำสั่ง...แสดงว่าพ่อเป็นคนไม่ดีใช่หรือไม่?

ตอบ : ประการแรก ความดีที่ทำด้วยความโลภ ไม่มี.. ยกเว้นว่า เป็นการกำหนดความดีนั้นกันเอา
เอง! มีแต่ฉันทะ ความยินดีพอใจในการทำดีให้มากๆ และ วิริยะ (ความเพียร) ในการประกอบความดีนั้น ซึ่ง
ไม่ใช่ความโลภ

จิตมี ๘๙ แบบ จิตมีความโลภกับจิตมีฉันทะเป็นคนละอย่างกัน!

อนึ่ง ในความเป็นจริงแล้ว ความดีกับบุญไม่ใช่เรื่องเดียวกันเสมอไป ความดีเป็นการกำหนดขึ้นของ
สังคมนั้นๆ บุญเป็นการกระทำความดี ชนิดที่จะส่งผลให้เกิดความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า และพระพุทธเจ้า
ค้นพบอีกว่า บุญก็ทำให้เกิดความสุขที่ถาวรไม่ได้ พระนิพพานเท่านั้นจึงจะมีความสุขถาวร ชนิดที่ไม่ต้อง
กลับมาเป็นทุกข์อีกแล้ว เป็นภาวะที่หลุดพ้นไปจากการครอบงำของ "พระเจ้า" ได้อย่างสิ้นเชิงแล้ว

อีกประเด็นหนึ่ง พ่อสั่งให้ทำอะไร? เรื่องนี้ ยังวัดความดี-ความชั่วไม่ได้ อยู่ที่ว่า เมื่อพอโกรธแล้ว พ่อ
ได้ทำอะไรด้วยความโกรธนั้นหรือไม่? ถ้าทำ การกระทำนั้นแหละจึงจะเป็นบาป! แต่ที่แน่ๆ ความโกรธนำมา
ซึ่งทุกข์ แน่แน่นอน

ถาม : ทำไมคำสอนของศาสนาพุทธ ไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน? ตกกลางจะสอนให้ไปสวรรค์ หรือไป
นิพพานกันแน่ งง!

ตอบ : ศาสนาพุทธมีคำสอนหลายมาตรฐาน จริง! นั่นก็เพราะว่าพระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งแจ้งหมด
ทุกอย่าง พระองค์จึงรู้ว่านรกมีจริง สวรรค์มีจริง นิพพานมีจริง ความสุขมีอยู่ ๒ ประเภท คือ โลกียสุข และโล
กุตตรสุข

ศาสนาพุทธจึงมีคำสอนตั้งแต่ การใช้ชีวิตประจำวันให้มีความสุข ไม่เดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและ
อนาคต ในชาตินี้ อีกทั้งสอนวิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ในชาติหน้า และชั้นสูงสุด สอนให้ไปถึง
“พระนิพพาน” หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตาย-เกิด พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ได้ประสบสันติสุขอย่างถาวร

ทั้งนี้ ก็เพราะพระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งว่า สัตว์แต่ละชีวิตมีสติปัญญาไม่เท่ากัน! มีความเพียรพยายาม
ไม่เท่ากัน (ทำไมพระเจ้าไม่สร้างให้มีมาตรฐานเดียวกัน ..ก็ไม่รู้?) บางคน ถึงจะเคี้ยวเชียวอย่างไรก็ไม่อาจถึงพระ
นิพพานในชาตินี้ได้ ก็ทำบุญไปสวรรค์ก่อนก็แล้วกัน แต่คนที่สั่งสมบุญบารมี สติ ปัญญามาดีแล้ว เมื่อได้ฟัง
แนวทางที่ถูกต้องแล้วปฏิบัติตามด้วยศรัทธาและความเพียร เขาก็จะบรรลุถึงพระนิพพานได้ ในชาตินี้

ถาม : หากเราโลกในการทำความดี แสดงว่าเราทำผิดหรือไม่? หากพอโกรธลูกไม่พอใจลูกที่ลูกไม่
ทำตามคำสั่ง แสดงว่าพ่อเป็นคนไม่ดีใช่หรือไม่?

ตอบ : ประการแรก ความดีที่ทำด้วยความโลภ ไม่มี! ยกเว้นว่า เป็นการกำหนดความดีนั้นกันเอา
เอง! มีแต่ฉันทะ(ความยินดีพอใจ) ในการทำดีให้มากๆ ขึ้น และวิริยะ(ความเพียร)ในการประกอบความดีนั้น ซึ่ง
ไม่ใช่ความโลภ จิตมี ๘๙ แบบ จิตมีความโลภกับจิตมีฉันทะ เป็นคนละอย่างกัน!

ในความเป็นจริงแล้ว ความดีกับบุญไม่ใช่เรื่องเดียวกันเสมอไป ความดีเป็นการกำหนดขึ้นของสังคม
นั้น ๆ บุญเป็นการกระทำความดี ชนิดที่จะส่งผลให้เกิดความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า

อนึ่ง พระพุทธเจ้าพบอีกว่า บุญก็ยังทำให้เกิดความสุขที่ถาวรไม่ได้! ในพระนิพพานเท่านั้นจึงจะมี

ความสุขที่ถาวร ชนิดที่ไม่ต้องกลับมาเป็นทุกข์อีกแล้ว เป็นภาวะที่หลุดพ้นไปจากการครอบงำของ "พระเจ้า" ได้อย่างสิ้นเชิง

อีกประเด็นหนึ่ง พ่อสั่งให้ทำอะไร? เรื่องนี้ยังวัดความดี-ความชั่วไม่ได้ อยู่ที่ว่า เมื่อพ่อโกรธแล้ว พ่อได้ทำอะไรด้วยความโกรธนั้นหรือไม่? ถ้าทำ การกระทำนั้นแหละจึงจะเป็นบาป! แต่ที่แน่ ๆ ความโกรธนำมาซึ่งทุกข์ แน่นนอน

ชาวมุสลิมถามว่า : ทำไมคำสอนของศาสนาพุทธจึงไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน? ตกลงจะสอนให้ไปสวรรค์ หรือให้ไปนิพพานกันแน่ งง!

ตอบ : ศาสนาพุทธมีคำสอนหลายมาตรฐานจริงครับ! นั่นก็เพราะว่าพระพุทธเจ้าทรงรู้แจ่มแจ้งหมดทุกอย่าง พระองค์จึงรู้ชัดว่า นรกมีจริง สวรรค์มีจริง นิพพานมีอยู่จริง ความสุขมีอยู่ ๒ ประเภท คือ โลกียสุข และโลกุตระสุข

ศาสนาพุทธจึงมีคำสอนตั้งแต่การใช้ชีวิตประจำวันให้มีความสุข ไม่เดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในชาตินี้ อีกทั้งสอนวิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ในชาติหน้า และชั้นสูงสุด สอนให้ไปถึงพระนิพพาน หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตาย-เกิด พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ประสบสันติสุขอย่างถาวร

ทั้งนี้ ก็เพราะพระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งว่า สัตว์แต่ละชีวิตมีสติปัญญาไม่เท่ากัน! มีความเพียรพยายามไม่เท่ากัน (ทำไม พระเจ้าไม่สร้างให้มีมาตรฐาน

เดียวกัน ..ก็รู้อิส!) สำหรับบางคน ถึงจะเฉียวเฉียวอย่างไรก็ไม่อาจถึงพระนิพพานในชาตินี้ได้ ก็ให้ทำบุญไปสวรรค์ก่อนก็แล้วกัน แต่คนที่สั่งสมบุญบารมีและสติปัญญามาดีแล้ว เมื่อได้ฟังแนวทางที่ถูกตรง แล้วปฏิบัติตามด้วยศรัทธาและความเพียร เขาก็จะบรรลุถึงพระนิพพานได้เลย ในชาตินี้

ชาวมุสลิมถาม : ทำไมคนพุทธยังยึดอยู่กับวัตถุ ในเมื่อการหลุดพ้น..คือการหลุดพ้นจากทุก ๆ สิ่ง หรือแค่ต้องการหลุดพ้นจากพระเจ้าหรือ?

ตอบว่า : ที่จริงแล้ว การบูชาวัตถุพระพุทธเจ้าไม่ได้สอน แต่เรื่องนี้มีเหตุผลอยู่ว่า ขณะที่เรานั่งเรือข้ามทะเล หากตัวไม่เหยียบติดอยู่กับเรือ จะให้ว่ายน้ำไปเองหรือ? ทะเลนะ ไม่ใช่ลำคลอง! และอย่าคิดไปเองนะครับ ว่าคนที่นั่งเรือขณะข้ามทะเล เมื่อถึงชายฝั่งแล้ว เขาจะแบกเรือเอาไปด้วย!

ที่ว่าชาวพุทธไหว้หิน ไหว้อัฐิ ไหว้ปูนนั้น คุณนึกไม่ออกจริง ๆ หรือว่าในใจขณะนั้น ชาวพุทธกำลังนึกถึงอะไรอยู่? ถ้ายังนึกไม่ออก ก็แสดงว่า คุณถูกอคติบังใจแล้วแหละครับ และเมื่อเทียบกันแล้ว ใครกันแน่หลงวัตถุ! ยึดติดกับวัตถุภายนอก ตอนที่ชาวมุสลิมทำลายพระพุทธรูปบาบียันที่อัฟกานิสถาน มีชาวพุทธคนใดไปเผาไม้สยดสักหลังบ้างหรือไม่ครับ?

แต่เหตุการณ์เมื่อ ๓ ปีก่อน เด็กชายไร้เดียงสา (ชาวพุทธ) คนหนึ่ง จุดไฟเผาหนังสือเล่มหนึ่งแล้วโพสต์ลงเฟสบุ๊ค เป็นเหตุให้วัดพุทธในประเทศบังคลาเทศถูกเผาไปตั้ง ๘ วัด บ้านชาวพุทธถูกเผาไป ๕๐ หลังคาเรือน จริงหรือไม่? (ดูที่ : <https://youtu.be/OenBk3FM8SU>)

ขอลถามบ้าง :

๑) อยากถามชาวคริสต์และชาวมุสลิมว่า "หลังจากตาย ไปอยู่สวรรค์กับพระเจ้าแล้ว หลังจากนั้นไปไหนต่อ พวกท่านทราบมั๊ย? ถ้าไม่ทราบ ศาสนาพุทธมีคำตอบอย่างชัดเจนในเรื่องนี้

๒) ศาสนาพุทธสอนว่า ทุกปัญหาล้วนเกิดมาจากเหตุ จะแก้ปัญหาก็ต้องแก้ที่สาเหตุ! ศาสนาที่เชื่อพระเจ้า บอกว่าทุกอย่างมาจากพระเจ้า พระเจ้าเป็นผู้บงการ แสดงว่าความทุกข์ของมนุษย์ ก็มาจากพระเจ้าเช่นกัน แล้วจะแก้ความทุกข์ของมนุษย์ที่สาเหตุได้อย่างไร?

ศาสนาพุทธสอนว่า สัตว์ทั้งหลาย สุข-ทุกข์เป็นไปตามกรรม อันมีกิเลสตัณหาเป็นตัวขับเคลื่อน

ฉะนั้น ปัญหาทุกอย่าง ของมนุษย์จึงสามารถแก้ไขได้ ด้วยการกำจัดที่สาเหตุ คือ "กิเลสตัณหา" ให้ออกไปจากใจ ด้วยแนวทางเจริญวิปัสสนาภาวนา...! พระอรหันต์ คือผู้กำจัดสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้สำเร็จแล้ว!

...ช่วงหลังๆ นี้ ได้ยินหลายคนพูดว่า "นิพพาน กับ พระเจ้า คือสิ่งเดียวกัน" ฟังแล้วก็อยากจะเห็นด้วยอยู่ แต่ที่มาก็ไปมันช่างต่างกันเหลือเกิน พระเจ้าเข้าถึงได้ด้วยการน้อมใจเชื่อด้วย "ศรัทธา" นิพพาน เข้าถึงได้ ด้วยการพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ด้วยวิปัสสนา "ปัญญา" ในเมื่อไปกันคนละทิศละทางอย่างนี้ จะเป็นสิ่งเดียวกันได้อย่างไร?

๓) ตามที่หลายศาสนาอ้างว่า สรรพสิ่งต้องมีผู้สร้าง จะกำเนิดมาลอยๆ ไม่ได้ และอ้างว่า สรรพสิ่งมีพระเจ้าเป็นปฐมเหตุ ขอดถามว่า แล้วพระเจ้ามาจากไหน ถ้าตอบว่า พระเจ้ามีอยู่แล้ว ดำรงอยู่แล้ว นั่นก็หมายความว่า คำพูดที่ว่าสรรพสิ่งต้องมีผู้สร้างในประโยคแรก..ผิด! เพราะขัดแย้งกันเอง! ก็..ย่อมหมายความว่า ในเมื่อพระเจ้ายังมีอยู่แล้วตัวเอง จะแปลกอะไร ถ้าสิ่งอื่นๆ เช่น กฎแห่งกรรม นิพพาน จะถือกำเนิดมาได้เองบ้าง จริงไหม?

๔) จากคัมภีร์อัลกุรอาน พระเจ้าสร้างชีวิตในวันแรกแล้วคนในวันที่หก ถามครับว่า แสดงว่าคนกับไดโนเสาร์เกิดยุคเดียวกัน? ...ทฤษฎีวิวัฒนาการผิด?

๕) สรรพสิ่งต้องมีปฐมเหตุแห่งกำเนิด..ถูกต้องครับ หินงอกเกิดจากอะไร พระเจ้าสร้างหรือ? หินงอกเกิดจากน้ำ เกลือแร่ แรงดึงดูด เวลา ไม่ใช่หรือ? ..แค่หินงอกอย่างเดียวก็อาศัยเหตุแห่งการกำเนิด อย่างน้อย ๔ ตัวแล้ว ขาดตัวใดตัวหนึ่งก็ไม่มีทางเกิดหินงอกได้

ขอดถามต่อครับ..น้ำเกิดจากอะไร? เกลือแร่เกิดจากอะไร แรงดึงดูดเกิดจากอะไร เวลาเกิดจากอะไร แต่ละอย่างมีเหตุแห่งกำเนิดแตกออกไป ไม่สิ้นสุด

น้ำก็ยังมีมาจากโมเลกุลของไฮโดรเจน ออกซิเจน ร่วมกับ catalyst คือ ประจุไฟฟ้า ขาดตัวใดตัวหนึ่ง น้ำไม่มีทางเกิด เกลือแร่ก็มีทั้งแคลเซียม ฟอสเฟต และอื่นๆ อีก นี่ก็มีเหตุมากกว่าหนึ่ง แรงดึงดูดเกิดจากอะไร เกิดจากโลกหมุน ทำให้โลกหมุน? ..มีต่ออีก เวลาเกิดจากอะไร? ..สรุป ไหนล่ะครับปฐมเหตุ เพราะแค่หินงอกอย่างเดียวยังมีเหตุแห่งกำเนิดนับได้เกินสิบแล้ว

ตกลงพระเจ้าสร้างอะไรเป็นตัวเริ่มต้น สร้างออกซิเจนหรือ? อ้าว! ออกซิเจนก็แยกส่วนประกอบได้อีกครับ พระเจ้าสร้างดวงอาทิตย์? สร้างอย่างไร? พระเจ้าไปหาวัตถุดิบ พวกไฮโดรเจนจากไหน เพราะไฮโดรเจนที่เป็นองค์ประกอบของดวงอาทิตย์ก็มีใช้อยู่สุด ยังแยกได้อีก ไหนล่ะครับ ต้นกำเนิดดวงอาทิตย์ ตกกลงพระเจ้าสร้างสรรพสิ่งเริ่มจากจุดไหน เพราะเจาะตรงไหนก็มีย่อยลงไปได้อีกเรื่อย ๆ ตกกลงแค่หินงอกอันเดียว มีกำเนิดจากอะไร?

๕) เรื่องนี้เท็จจริงประการใด หมกมุ่นในกามราคะไปหน่อยหรือไม่?

ดูรายละเอียดที่ : พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ ๔๔ โองการที่ ๕๔

๒.๒.๑๐ อนัตตา : ความจริงที่วิทยาศาสตร์ไม่อาจเบียดบัง

๑) ภาวะอนัตตากับวิทยาศาสตร์

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สพเพ ธมมา อนตตา. ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”

ยथินัจจํ ตํ ทุกขํ, ยํ ทุกขํ ตทนต์ตา. สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา^{๑๑๒} ไม่เที่ยงเพราะมีแล้วกลับไม่มี เป็นทุกข์เพราะถูกความเกิดและความดับบีบคั้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งว่าอนัตตา เพราะไม่มีแก่นสาร ทุกๆ ขณะแปรเปลี่ยนไปสู่ความดับ (สู่ความว่าง..จากตัวตน) ตลอดเวลา^{๑๑๓}

ภาวะอนัตตานั้นไม่ใช่ไม่มีอะไรเลย เป็นภาวะที่มีอยู่จริงตามธรรมชาติ แต่มีอยู่แบบอนัตตา แบบไม่มีตัวตนที่จะให้ยึดเป็นนั่นเป็นนี่ถาวรได้ ไม่มีตัวตนที่ถาวร แต่ก็ยังเป็นภาวะที่มีอยู่จริง มีอยู่แบบเกิด-ดับตลอดเวลา

ถามว่า : ความเกิดมาจากไหน ตอบว่า : มาจากความดับ ความดับคือภาวะที่ว่างจากสิ่งที่เกิด (อัตตา) นั้นแสดงว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนมาจากสภาวะ “อนัตตา” และเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็ดับไปสู่สภาวะว่างจากสิ่งที่เกิดอีก ตลอดเวลา

อธิบายโดย : ดร.วรภัทร์ ภูเจริญ อิตินักวิจัยนาซ่า NASA

ปริญญาตรี : เคมีเทคนิค จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริญญาโท : วิศวกรรม Youngstown State University, U.S.A.

ปริญญาเอก : ด้านเครื่องกล และวัสดุศาสตร์ Cleveland State University, ได้รางวัลดีที่สุดในโลกด้านเครื่องยนต์ไอพ่น ปี พ.ศ.๒๕๒๘

เขาให้สัมภาษณ์นิตยสารฉบับหนึ่งไว้ว่า “เดิมผมนับถือศาสนาคริสต์ คือ เป็นคริสตกันทั้งบ้าน แต่มาพบว่าหลักคำสอนของคริสต์ แก้ปัญหาชีวิตให้เราไม่ได้ เลยหันมาศึกษาพุทธและเปลี่ยนมาเป็นพุทธเมื่ออายุ ๓๙ แต่เป็นพุทธได้สัก ๒ ปีก็รู้สึกว้าวจริงๆ แล้ว โลกนี้มีแต่ความว่างเปล่า ต้องขอบคุณพระพุทธเจ้าที่ทรงชี้ให้เราเห็น ว่าสุดท้ายแล้วชีวิตนี้ก็ไม่มียึดอะไรแน่นอน และวิธีที่จะสยบความเปลี่ยนแปลง ก็คือความว่างภายในใจ ถ้าใจสงบก็สามารถสยบความเคลื่อนไหวภายนอกได้หมด เหมือนตรงกลางพายุกึ่งรอบๆ หมุนวน แต่ตรงกลางสงบ จิตกับความคิดนี้คนละตัวกันนะ ขณะที่เราใช้สติควบคุมความคิด เราต้องรักษาความว่างของจิต”

ท่านได้อธิบายสมการ การเดินทางข้ามภพไว้ว่า

E (พลังงาน) = m (มวลของสาร) \times c (ความเร็วแสง) ยกกำลังสอง สมการนี้เป็นต้นกำเนิดระเบิดปรมาณู อาศัยการแตกตัวของสาร แสงมีอัตราเร็วแสงที่ปัจจุบันวัดกันได้ที่ 299,792.458 กิโลเมตร/วินาที 1 ปีจูเลียน (365.25วัน) แสงเดินทางได้ 9,460,730,472,580.8 กิโลเมตรหรือ 9.4607×10^{12} ยกกำลัง 12 โดยประมาณ

กาแล็กซี ของเราชื่อ “กาแล็กซีทางช้างเผือก” (The Milky Way Galaxy) อยู่ห่างจากกาแล็กซีเพื่อนบ้านที่ชื่อว่า แอนโดรเมิดา 2.3 ล้านปีแสง

ดังนั้น การเดินทางไปยังอีกกาแล็กซีหนึ่งที่อยู่ไกลที่สุด ถ้าจะให้ใช้เวลาแค่ปีเดียว ต้องเคลื่อนที่เร็วกว่าความเร็วแสง 2.3 ล้านเท่า ของอัตราความเร็ว 299,792.458 กิโลเมตร/วินาที มันเป็นไปได้ที่ร่างกายมนุษย์จะทนแรงกดดัน

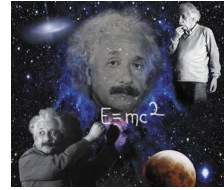
^{๑๑๒} ส.ข.(บาลี) ๑๗/๑๕/๑๙, ส.ข. (ไทย) ๑๗/๑๕/๒๙, อ.ช.ทุก. (ไทย) ๒๑/๑๓๗/๓๘๕.

^{๑๑๓} ช.ป. (ไทย) ๓๑/๓๑/๔๙, ช.อุทาน. อ. (ไทย) ๑/๓/-/๖๙๑.

ของอากาศที่เกิดจากความเร็วนั้น ๒๒๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง นั้นเป็นความเร็วที่น้อยมาก ด้วยซ้ำ เรายังรู้สึกตึงๆ หรือว่าคนที่เคยเล่นบันจี้จัมก็คงรู้สึกได้ อีกแบบที่คล้ายๆ กัน หนทางที่เป็นไปได้ที่เราจะเดินทางไปยังกาแล็กซี แอนโดรเมดา เราต้องไปในรูปแบบพลังงาน ตามสูตร

$$E (\text{พลังงาน}) = m (\text{มวลของสาร}) \times c (\text{ความเร็วแสง}) \text{ ยกกำลังสอง}$$

นั่นก็คือ การสลายมวลอนุภาคร่างกายเราเป็นพลังงานแล้วเดินทางไป เมื่อถึงปลายทางก็เปลี่ยนเราที่อยู่ในรูปพลังงานกลับเป็นมวลเหมือนเดิม (ย้อนสมการ) คงเคยได้ยินคำว่า “วาร์ป” ทฤษฎีการวาร์ป การเดินทาง แบบใหม่

วิญญาณ ดำรงอยู่ในลักษณะของพลังงาน จิตเราเมื่อหลุดจากร่างกายก็ดำรงลักษณะเหมือนพลัง เวลา การเดินทางแค่นี้ก็จะไปถึงที่หมายเสียแล้ว จะเห็นว่าเร็วกว่าแสงหลายเท่าตัว (แสงก็เป็นพลังงานรูปแบบหนึ่ง) หรือกรณี อย่างที่หลวงพ่อกฤษีสิงดำ ท่านใช้มนโหมยธิไปดูดหลุมดำ (Black hole) นั่นก็เป็นการเคลื่อนที่ ที่เหนือความเร็วแสงอย่างเทียบไม่ได้ (วาร์ป)

เมื่อจิตเป็นพลังงาน เมื่อวิญญาณคือพลังงาน การที่ตาเราจะมองเห็น วิญญาณต้องมีความไวอย่างมาก โดยมาก ถ้าวิญญาณไม่ได้ตั้งใจปรากฏให้เห็น ยากมากที่ตาเนื้อจะมองเห็น นอกจากผู้ที่มีตาจิต (จิตมีความเร็ว) การที่เรามองไม่เห็นเทวดา เทวดามองไม่เห็นพรหม พรหมมองไม่เห็นรูปพรหม ก็เพราะความต่างของพลังงาน พลังงานต่างกันที่ความถี่กับความยาวคลื่น คลื่นความถี่ที่ตาเนื้อเรามองเห็นได้ คืออยู่ในย่าน 380 THz (3.8×10^{14} เฮิรตซ์) ถึง 750 THz (7.5×10^{14} เฮิรตซ์) คนเราเห็นผีได้ง่ายกว่าเห็นเทวดา เพราะผีมีความถี่สูง ความยาวคลื่นน้อยกว่าเทวดา ยิ่งเทวดาชั้นสูงๆ ยิ่งมีความยาวคลื่นมากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ ความถี่ที่ต่ำลงตามลำดับ^{๑๑๔}

นิพพาน ในทัศนะของนักวิทยาศาสตร์

ในเรื่องนี้ ดร.วรภัทร์ ภูเจริญ อธิบายว่า : อย่าเชื่อในสิ่งที่ตาเห็น : อย่าเชื่อว่าสิ่งที่เห็นเป็นของจริง เพราะดวงตาของคนเรารับภาพที่กระทบได้ที่ ๑๖ ครั้งต่อวินาที แต่ที่เราเห็นเป็นแอนิเมชั่น กระทบมากกว่า ๑๖ ครั้งต่อวินาที ทำให้สายตาเราจับไม่ทัน จึงเห็นมันเคลื่อนที่ ทุกสิ่งบนโลกนี้มันกระทบ (กระทบเกิด/ดับๆ-Quarks (ควาร์ก)) ไม่มีตัวตนที่แท้จริง

มนุษย์เราเป็นเหมือน CD ROM : ร่างกายเป็นเพียงเครื่องใส่ CD ROM เพื่อบันทึก จิตใจของเราเป็นแผ่นแม่เหล็กบน CD เมื่อมีเรื่องหรือมีอะไรที่จดจำ ก็เหมือนกับเรากำลังเขียนเรื่องนั้นลงบนแผ่น CD เมื่อเราตาย ก็เหมือน กับเครื่องใส่ CD ROM พัง แต่แผ่น CD ROM ยังไม่พัง ก็เปรียบกับ เราตายแต่วิญญาณเราไม่ตาย ยังเกิดดับ-ดับเกิด ต่อไป

CD ROM นี้ไปไหน? (เข้าโหมดหลังความตาย) โลกนี้มีเพียงโค้ด 0 และ 1 หรือ +/- หรือ On Off ถ้าเราทำดี code ของเราก็จะเป็น 1 (คือมีการกระทำ) หรือ + (คือการกระทำในด้านดี) หรือ On (มีการกระทำ) code ตัวนี้ก็จะถูกบันทึกลง CD ROM ซึ่งก็คือจิตวิญญาณของเรา

เมื่อเราตายไปยมบาลก็จะเช็ครหัสว่าเป็นในแง่ + หรือแง่ - ถ้าบวกมากก็ไปสวรรค์ ถ้าลบมากก็ลงนรก ถ้าอยากไปนิพพานต้องทำให้ยมบาลไม่สามารถอ่าน CD ROM หรือ ไม่สามารถมองเห็นวิญญาณของเราได้ เมื่อจุดจิตดับ คำถามคือ แล้วทำยังไงล่ะ? มันจะเป็นการลกรหัสของจิตใจ ถ้าทำแล้วจิตใจบอกว่าดี code จะเป็นบวก (ยมบาลมองเห็น) ไปสวรรค์ ถ้าทำแล้วจิตใจบอกว่าไม่ดี code จะเป็นลบ (ยมบาลมองเห็น) ไปนรก ถ้าทำแล้วจิตใจไม่รู้สึกรู้สึก หรือว่างเปล่า code จะเป็น 0 (ยมบาลมองไม่เห็น) ไปนิพพาน^{๑๑๕}

^{๑๑๔} <http://atcloud.com/mobile/story/67716>

^{๑๑๕} <http://kainoo.exteen.com/20120719/kaino-and-2>

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

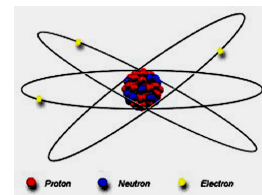
อธิบายหลักการทางฟิสิกส์กับพระพุทธศาสนาไว้ว่า^{๑๑๖}

ปัจจุบัน วิทยาศาสตร์เสนอทฤษฎีฟิสิกส์ไว้ ๒ สำนักใหญ่คือ ฟิสิกส์ดั้งเดิม (Classical physics) กับฟิสิกส์ควอนตัม (Quantum physics) ถ้าเปรียบเทียบกันระหว่างฟิสิกส์ดั้งเดิมกับฟิสิกส์ควอนตัม ฟิสิกส์ทั้ง ๒ สำนักมีแนวความคิดบางอย่างที่ขัดแย้งกัน แต่กลายเป็นว่า ฟิสิกส์ควอนตัมกลับช่วยอธิบายหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้ดีกว่าฟิสิกส์ดั้งเดิม หรือฟิสิกส์นิวตัน (Newton physics) ในเรื่องที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ๒ เรื่อง คือ ปฏิจสมุทฺตปาท และไตรลักษณ์

ปฏิจจสมุทฺตปาท หรือ อิทฺตปัจจยตา เป็นคำสอนที่ว่าด้วยการที่สิ่งต่างๆ อาศัยกันและกันเกิดขึ้นที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบด้วยการตรัสรู้ ส่วนเรื่องไตรลักษณ์ ซึ่งก็คือคำสอนว่าด้วยลักษณะ ๓ ประการของสิ่งทั้งหลาย ได้แก่ “อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์) อนัตตา (ไม่มีแก่นสาร)” อันเป็นหัวใจของการปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น เราปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อให้เห็นไตรลักษณ์ รู้แล้วละ รู้แล้ววาง ทุกวันนี้เราเข้าใจเรื่องไตรลักษณ์ได้ยากขึ้น เพราะมีแนวคิดของฟิสิกส์ดั้งเดิมมาขวางกั้น เป็นอุปสรรคของการเข้าถึงธรรม เพราะฟิสิกส์ดั้งเดิมหรือฟิสิกส์นิวตันมีแนวคิดหลักอยู่ที่ ๔ หัวข้อ คือ ๑) อะตอม ๒) กาละ ๓) เทหะ และ ๔) แรงแม่เหล็ก หรือแรงดึงดูดของโลก

(อะตอม (Atom)) หมายถึง อนุภาคที่เล็กที่สุดของสสารที่ยังคงมีคุณสมบัติทางเคมีของธาตุนั้น ๆ อยู่ โครงสร้างของอะตอมประกอบด้วยนิวเคลียสซึ่งอยู่ตรงกลางและมีอิเล็กตรอนโคจรรอบๆ นิวเคลียส ภายในนิวเคลียสประกอบด้วยโปรตอนและนิวตรอน ซึ่งในสภาวะปกติ โครงสร้างของอะตอมจะมีจำนวนอิเล็กตรอนเท่ากับจำนวนโปรตอน

โปรตอน (Proton;p) หมายถึง อนุภาคที่มีประจุไฟฟ้าเป็นบวกหนึ่งหน่วยมีมวลประมาณ ๑,๘๓๗ เท่าของอิเล็กตรอน โปรตอนเป็นองค์ประกอบในนิวเคลียสของธาตุทุกชนิด

นิวตรอน (Neutron;n) หมายถึง อนุภาคที่ไม่มีประจุไฟฟ้า มีมวลมากกว่าโปรตอนเล็กน้อย

อิเล็กตรอน (Electron) หมายถึง อนุภาคที่มีประจุไฟฟ้าเป็นลบ แต่ละอะตอมจะมีอิเล็กตรอนจำนวนหนึ่งอยู่ล้อมรอบนิวเคลียสของอะตอมนั้น^{๑๑๗}

เซอร์ไอแซก นิวตัน (Sir Isaac Newton) ถือว่าสรรพสิ่งมีมวลสารที่แบ่งแยกไม่ได้ และตั้งอยู่ด้วยตัวของมันเอง ซึ่งเรียกว่าอะตอม (Atom) จริงๆ แล้วความคิดเรื่องอะตอมเป็นแนวคิดหลักของฟิสิกส์ดั้งเดิม ที่ถือว่าหน่วยที่เล็กที่สุดของสสาร (Matter) ในโลกที่ถูกแบ่งย่อยให้เล็กลงๆ ในที่สุดจะถึงจุดที่เล็กที่สุดซึ่งแบ่งย่อยต่อไปไม่ได้อีก ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบเล็กที่สุดสำหรับสร้างจักรวาล เราเรียกว่า “Building blocks” ก็เหมือนกับก้อนอิฐแต่ละก้อนสำหรับสร้างบ้านนั่นเอง เพราะฉะนั้น หากเราแบ่งอะไร ต่อมีอะไรจนไปถึงหน่วยที่เล็กที่สุดแล้วมันจะถึงจุดที่แบ่งแยกไม่ได้ ในเชิงสสารจุดที่แบ่งแยกไม่ได้นี้เรียกว่า “อะตอม” ... ฯลฯ

ฟิสิกส์ควอนตัม

ฟิสิกส์ควอนตัมได้เข้ามาทำให้ความเชื่อเรื่องความแน่นอนมั่นคงแบบนี้หมดไป เปรียบเหมือนกับการที่เรากำลังยืนอยู่บนพรมแห่งความมั่นคงปลอดภัยของฟิสิกส์ดั้งเดิมของนิวตันแล้วอยู่ๆ ก็มีคนมากระตุกพรมออกจากใต้เท้าของเราจนเราล้มทั้งยืน ฟิสิกส์ควอนตัมทำลายความมั่นใจของฟิสิกส์ดั้งเดิมให้หมดไป

คำว่า “ควอนตัม (Quantum)” เป็นภาษาลาตินแปลว่า “ขนาดไหน” หรือ “จำนวนเท่าไร” เป็นคำที่ใช้พูดถึงจำนวนหรือขนาดพลังงานของอะตอม คล้ายกับคำว่า “นาโน (Nano)” ซึ่งเป็นภาษากรีก แปลว่า

^{๑๑๖} ปัจจุบัน พระพรหมบัณฑิต (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
^{๑๑๗} [http://en.wikipedia.org/wiki/The_Grand_Design_\(book\)](http://en.wikipedia.org/wiki/The_Grand_Design_(book))

“คนแคระ” เป็นคำที่ใช้วัดขนาดของสิ่งที่เล็กมากๆ เช่น อะตอม ดีเอ็นเอ

ฟิสิกส์ควอนตัมเสนอภาพใหม่ของจักรวาลที่มีความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความคิดที่ว่าจักรวาลมีความเป็นเหตุเป็นผลที่เราพยากรณ์ล่วงหน้าได้กลายเป็นความไม่แน่นอน ...โยงไปถึงคำสอนเรื่อง ‘อนิจจัง ความไม่เที่ยง’ ในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะว่าทฤษฎีควอนตัมได้เปิดเผยสภาวะที่เรียกว่า ความไม่แน่นอน (Uncertainty) เนื่องจากว่าแนวคิดสำคัญประการหนึ่งของฟิสิกส์ควอนตัมก็คือหลักการที่ว่าด้วยความไม่แน่นอน (Uncertainty Principle) ในฟิสิกส์ดั้งเดิมของนิวตัน จักรวาลมีกฎระเบียบแน่นอนจนเราพยากรณ์ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น โลกนี้มีกฎธรรมชาติที่แน่นอน แต่ฟิสิกส์ควอนตัมกลับเสนอว่าโลกนี้มีความไม่แน่นอน ดังนั้นไอน์สไตน์จึงกล่าวว่า ถ้าทฤษฎีของฟิสิกส์ควอนตัมเป็นจริง มันจะไม่มีความเป็นเหตุเป็นผล ไม่มีความเป็นกฎที่แน่นอน แสดงว่าเราจะไม่สามารถบอกได้ว่ามันจะเป็นอย่างไรต่อไปเพราะมันเป็นไปตามหลักการที่ว่าด้วยความไม่แน่นอนของฟิสิกส์ควอนตัม

ฟิสิกส์ควอนตัมไม่ได้สนใจเรื่องการโคจรดวงดาว เรื่องดวงจันทร์ หรือเรื่องน้ำขึ้นน้ำลงอะไรต่างๆ เหล่านี้ แต่ฟิสิกส์ควอนตัมกลับสนใจศึกษาโครงสร้างของอะตอมที่เป็นอนุภาคพื้นฐาน ซึ่งถ้าเราเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานตรงนี้ เราจะเข้าใจภาพรวมของจักรวาลทั้งหมด ดังนั้น ฟิสิกส์ควอนตัมจึงเป็นการกลับไปหาจุดเริ่มต้นดั้งเดิมของจักรวาล ภาพรวมของจักรวาลอย่างที่เราศึกษากันอยู่ในทุกวันนี้ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดแบบฟิสิกส์ดั้งเดิมของนิวตัน ซึ่งเป็นการพูดถึงเรื่องใหญ่แบบมหภาค แต่ฟิสิกส์ควอนตัมหันมาศึกษาเรื่องที่เล็กมาก แบบจุลภาค (Micro) นั่นคือโครงสร้างของอะตอมหรืออนุภาค จึงกล่าวได้ว่า ฟิสิกส์ควอนตัมสนใจส่วนที่เล็กที่สุดของจักรวาล นักวิทยาศาสตร์ในอดีตเชื่อว่า อะตอมไม่มีโครงสร้างอะไร เพราะมันเป็นอนุภาคที่เล็กที่สุดในจักรวาล คนสมัยก่อนเชื่อว่าอะตอมแบ่งแยกไม่ได้ตามที่นักปรัชญากรีกเชื่อกันมาเป็นพันๆ ปี แม้แต่ในอินเดีย ปรัชญาฮินดูสำนักไวเศษิกะก็สอนว่ามีอะตอมหรืออนุภาค ตรงกับที่เรียกว่า “อตตะ” หรือ “อาตมัน” นั่นคือ มีสิ่งที่แบ่งแยกย่อยต่อไปไม่ได้ เรียกว่า อนุภาค อตตะหรืออาตมัน ในบรรดาศาสนาสำคัญของโลกมีเพียงศาสนาเดียวเท่านั้นที่ปฏิเสธอะตอม ปฏิเสธอตตะหรืออาตมัน นั่นก็คือ พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเดียวที่ยืนยันว่าไม่มีแก่นสารทั้งในฝ่ายจิตและฝ่ายสสาร แก่นสารในฝ่ายจิตเรียกว่าอาตมันหรือวิญญาณอมตะ (Immortal soul) ส่วนแก่นสารในฝ่ายสสารเรียกว่าอะตอมหรืออนุภาค ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู ต่างสอนว่ามีอาตมันหรือวิญญาณอมตะในมนุษย์ และมีอะตอมหรืออนุภาคในสสาร

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สัพเพ ธัมมา อนัตตา” แปลว่า “สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา” หมายความว่า สรรพสิ่ง ทั้งที่เป็นจิตและสสารล้วนไม่มีแก่นแท้ถาวร คือเป็นอนัตตา เมื่อแปลคำว่า อนัตตา เป็นภาษาอังกฤษก็ต้องใช้คำ ๒ คำ นั่นคือ ถ้าใช้คำว่า อนัตตา ให้หมายถึงว่าไม่มีอาตมัน หรือวิญญาณอมตะในมนุษย์ เราต้องแปลว่า Not-self หรือ Non-ego แต่ถ้าใช้อัตตะให้หมายถึงว่าไม่มีอะตอม หรือแก่นสารที่เที่ยงแท้ในสสาร ต้องแปลว่า Non-substantiality

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอนัตตามากกว่า ๒,๖๐๐ ปี พุทธศาสนาสอนว่าไม่มีอตตะหรืออะตอมสสาร ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีแก่นแท้ถาวรที่ตั้งอยู่ได้ในตัวของมันเอง ต่างอาศัยกันและกันเกิดขึ้นตลอดเวลา ตามหลัก “ปฏิจจสมุปบาท” ดังที่ควอนตัมฟิสิกส์ระบุว่า ไม่มีอะตอมที่อยู่ได้ตามลำพังตัวเอง โครงสร้างอะตอมประกอบด้วยอิเล็กตรอน โปรตอนและนิวตรอน อนุภาคของอะตอมที่เป็นประจุไฟฟ้าบวก (โปรตอน) และประจุไฟฟ้าลบ (อิเล็กตรอน) ต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อิเล็กตรอนวงโคจรรอบนิวเคลียสด้วยความเร็วที่สูงมาก การเกาะกลุ่มของประจุไฟฟ้าเหล่านั้นกลายเป็นอะตอม และประจุไฟฟ้าเหล่านั้นก็ไม่อาจอยู่ได้ตามลำพังทั้งหมดต่างอาศัยกันและกันเกิดขึ้น (ปฏิจจสมุปบาท)

ดูเพิ่มเติมในหนังสือ “พระพุทธศาสนากับฟิสิกส์ควอนตัม ความเหมือนที่แตกต่าง” โดย พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), กรุงเทพฯ : จัดจำหน่ายโดยเคล็ดไทย, ๒๕๕๒, ISBN 9789748285986

๒.๒.๑๑ อริยสัจ ๔ : ความจริงเด็ดขาดในศาสนาพุทธ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ผู้รู้แจ่มแจ้งธรรมทั้งปวง ทุกแง่ทุกมุม ด้วย ปัญญาแจ่มแจ้งเฉพาะพระองค์เอง อย่างไม่ผิดเพี้ยน^{๑๑๘}

พุทธศาสนา แปลว่า คำสอนของท่านผู้รู้ธรรมทั้งปวง คือ ผู้รู้แจ้งด้วยพระองค์เองก่อนแล้ว ปลุกผู้อื่นให้ตื่นจากความหลับ (อวิชชา) คือ ให้ได้ตรัสรู้ตามด้วย มีทั้งหลักการ มีทั้งวิธีการ เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง หากมีแต่หลักการ แต่ไม่มีแนวปฏิบัติ ก็ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ หรือเอาแต่ปฏิบัติ โดยไม่รู้หลักการที่ถูกต้อง ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จได้ ศาสนาพุทธจึงเป็นคำสอนของผู้ค้นพบสัจธรรมแล้ว อย่างแท้จริง รู้แจ้งกฎเกณฑ์ของธรรมชาติทั้งปวง พร้อมทั้งเหตุปัจจัยของความเกิดขึ้นและความดับไปของธรรมชาตินั้นๆ ไม่ใช่ศาสนาที่คิดประดิษฐ์ขึ้นโดยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือถูกสรรสร้างให้เกิดขึ้นโดยเทพเจ้า แต่เป็นการเข้าถึงความจริงที่มีอยู่แล้ว ตามธรรมชาติที่มีอยู่จริง^{๑๑๙}

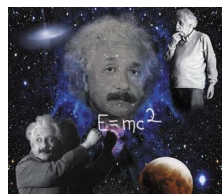
การที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้สัจธรรม และวิธีการปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงใน สัจธรรมนั้น นับว่าเป็นการค้นพบหนทางเก่า ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่สัตว์ทั้งหลาย ทั้งเทพและมนุษย์ยังไม่รู้ พระองค์เป็นมนุษย์ผู้แรกที่ารู้^{๑๒๐} และหลังจากรู้แล้ว ทรงมีพระเมตตานำมาแสดงให้คนอื่นได้รู้ตาม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสันติสุข คือ เพื่อความดับทุกข์ ของมหาชน

ศาสนาพุทธอุบัติขึ้นในโลกจากการตรัสรู้ อริยสัจ ๔ ประการ เมื่อวันเพ็ญ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

“จตุตถาริมาณี ภิกขเว อริยสัจจานิ.. ทุกข์ อริยสัจจํ ทุกขสมุทโย อริยสัจจํ ทุกขนิโรธอริยสัจจํ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ ..อิเมสํ โข ภิกขเว จตุณฺณํ อริยสัจจานํ ยถาภูตํ อภิสมพุทธตตาทถาคโต “อรหํ สมมาสมพุทฺโธ”ติ วุจฺจติ”^{๑๒๑} “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการ คือ ทุกขอริยสัจ สมุทัยอริยสัจ ทุกขนิโรธอริยสัจ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เพราะเรารู้แจ้งอริยสัจ ๔ ประการนี้ ตามความเป็นจริง ชาวโลกจึงเรียกเราว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า”^{๑๒๒}

อริยสัจ แปลว่า ความจริงที่แท้จริง ที่ไม่มีความจริงอื่น (แม้แต่หลักวิทยาศาสตร์) มาเบียดบังได้^{๑๒๓} ดังที่อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นักฟิสิกส์รางวัลโนเบล ได้กล่าวยกย่องพระพุทธศาสนาไว้ว่า

“The religion of the future will be a cosmic religion. It should transcend personal God and avoid dogma and theology. Covering both the natural and the spiritual, it should be based on a religious sense arising from the experience of all things natural and spiritual as a meaningful unity. Buddhism answers this description. If there is any religion that could cope with modern scientific needs it would be Buddhism.”^{๑๒๔}

“...ถ้าจะมีศาสนาใดที่รับมือได้กับความต้องการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ นั้นควรเป็นพุทธศาสนา”

^{๑๑๘} อภิวิปริต สยมภุณาณน สพพการโต สพพธมฺมานํ อภิสมพุทธตตาทถาคโต สมมาสมพุทฺโธ. ขุ. อุทาน. อ. (บาลี) ๑/๘๘.
^{๑๑๙} อัง. ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๓๗/๓๘๕., อภิ. วิ. (บาลี) ๓๕/๑๘๔/๑๐๒.
^{๑๒๐} ส. น. (ไทย) ๑๖/๖๕/๑๒๘.
^{๑๒๑} ส. ม. (บาลี) ๑๙/๑๐๙๓/๓๗๗.
^{๑๒๒} ส. ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๙๓/๖๐๗.
^{๑๒๓} อภิ. วิ. อ. (บาลี) ๑/๙๐ “อวิตถานิ อนนถถานิ ตสฺมา อริยสัจจານีติ วุจฺจนติ.”
^{๑๒๔} The Buddha in the Eyes of Eminent Scholars, Phra Sripariyattimoli. 1999. ISBN 974-575-

อริยสัง คือ ความจริงแท้ตามธรรมชาติ ที่ทำให้ผู้เข้าถึงแล้วกลายเป็นพระอริยะ เป็นสังขที่พระอริยะพึงรู้^{๑๒๕} พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงสังขธรรมอันทำให้เป็นพระอริยะ^{๑๒๖} ไว้ ๔ ประการเท่านั้น ไม่ขาดไม่เกิน คือ

๑) ทุกขอริยสัง ความจริงแท้ที่ปรากฏให้จิตรับรู้ คือ ทุกข์

ทุกข์ในที่นี้ หมายถึง สภาพธรรมที่ปรากฏ คือ ธรรมชาติทั้งปวงที่ถูกรับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ ซึ่งล้วนตกอยู่ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยอยู่ตลอดเวลา คงทนสภาพอยู่ไม่ได้ และบังคับบัญชาไม่ได้ อันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส อารมณ์สัมผัส และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ แม้แต่ความสุขก็เป็นทุกข์ เพราะเกิดแล้วก็มีการเปลี่ยนแปลง ดับไปทุกครั้ง

๒) สมุทัยอริยสัง ความจริงแท้ที่ว่า ความทุกข์ทั้งหมดที่สรรพสัตว์ประสบอยู่ หรือรับรู้ทางอายตนะ ๖ อยู่ นั้น ล้วนเกิดจากเหตุทั้งสิ้น ไม่ได้เกิดขึ้นเอง หรือใครบันดาลให้เกิดขึ้น เหตุปัจจัยนั้นคือ ตัณหา และอัสวกิเลส ที่หมักดองอยู่ในขันธสันดานของสัตว์แต่ละตนนั่นเอง (ดูที่หน้า ๒๓๙)

๓) นิโรธอริยสัง ความจริงแท้ที่ว่า ภาวะที่ไม่มีทุกข์ใดๆ เลย มีอยู่จริง เป็นธรรมชาติที่พ้นไปจากรูป-นามสังขารที่เป็นทุกข์ (อันเป็นสังขตธรรม) และกิเลสตัณหาอย่างสิ้นเชิงแล้ว ชนิดที่ไม่อาจกลับมาให้เป็นทุกข์ได้อีกเลย นั่นคือ “พระนิพพาน” (อันเป็นอสังขตธรรม, ออกตัณญธรรม)

๔) มรรคอริยสัง ความจริงแท้ที่ว่า ทางปฏิบัติให้เข้าถึงพระนิพพานมีอยู่จริง และสามารถปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงได้ในปัจจุบันขณะนี้ นั่นคือ การเจริญภาวนา ตามแนวทางศีล สมาธิ ปัญญา ทำมรรคมืองค์ ๘ ให้เจริญขึ้น^{๑๒๗}

นั่นก็เพราะ..ไม่รู้ปัญหาจึงจมอยู่กับปัญหา เพราะไม่รู้ที่มาของปัญหาจึงหาหนทางแก้ไม่พบ เพราะไม่รู้ที่สุดของปัญหา จึงหมกมุ่นกำลังใจที่จะแก้ปัญหา และเพราะไม่รู้ว่ทุกปัญหามีทางแก้ของปัญหาเอง จึงไม่เข้าถึงทางแก้ปัญหาที่ถูกตรงที่สุด นี่คืสังขธรรมที่มนุษย์ชาติประสบเสมอมา อนึ่ง เพราะไม่รู้ว่ ภาวะที่หมดปัญหาอย่างสิ้นเชิงมีอยู่จริง ไม่มีแม้กระทั่งความหิวกระหายทั้งทางร่างกายและจิตใจใดๆ อีกเลย ..มนุษย์ชาติจึงไม่แสวงหาพระนิพพาน !

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนอริยสัง ๔ เพื่อให้รู้ความจริงว่า

- ชีวิต..ทุกข์จริง ๆ นอกจากทุกข์แล้ว ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น นอกจากทุกข์ไม่มีสิ่งใดตั้งอยู่ นอกจากทุกข์ไม่มีสิ่งใดดับไป

- สาเหตุที่แท้จริงของทุกข์ทั้งปวง ไม่ใช่พระพรหมลงโทษ ไม่ใช่พระเจ้าทดสอบ และไม่ใช่กรรมบันดาล แต่คือความทะยานอยาก เพราะความไม่รู้แจ้งอารมณ์ด้วยอำนาจของอวิชชา ตัณหา อุปาทานต่างหาก

- สภาวะสุขสงบเย็น ไร้กังวล ไม่มีความเดือดร้อนทั้งกายและจิตใจใดๆ เลย ชนิดที่ไม่อาจกลับมาเป็นทุกข์ได้อีกแล้ว มีอยู่จริง!

- วิธีการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงภาวะสุขสงบเย็นนั้น**มีอยู่จริง** ไม่ต้องจบปริญญา ไม่ต้องจบ ป.๔ ไม่ต้องรอชาติหน้า ไม่ต้องรอปีหน้า ไม่ต้องรอพรุ่งนี้ เพียงรู้ว่ อาการที่กายเคลื่อนไหว ใจคิดนึกนั้น เกิด-ดับเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยของเขาเอง อยู่ตลอดเวลา จนคลายความยึดถือด้วยความเห็นผิดว่าเป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นของของเรา ลงได้ ด้วยการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ทำมรรคมืองค์ ๘ ให้บริบูรณ์

^{๑๒๕} อภิ.วิ.มุลฎีกา (บาลี) ๑/๑๘๙/๕๘

^{๑๒๖} ชุ.เถร.อ. (บาลี) ๒/๓๖/๑๕๘.

^{๑๒๗} ดูใน ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๖๗/๕๗., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๔/๕๙๙.

ฝรั่งถาม : มีอะไรพิสูจน์ว่า คำสอนของศาสนาพุทธเป็นความจริง?

ตอบ : ลองเจริญสติปัฏฐาน ๔ ด้วยความตั้งใจจริง ๆ สัก ๗ วันดูสิ! ถ้าหากความโลภ ความโกรธ ความหลงไม่ลดลง และสติ สมาธิ ปัญญาญาณไม่เพิ่มขึ้น เลิกนับถือพุทธไปได้เลย! อนึ่ง เรื่องนี้แม้แต่พระภิกษุที่บวชมาแล้วเป็นสิบ ๆ ปี มีน้อยนักที่เคยเจริญสติปัฏฐาน ๔ ด้วยความตั้งใจจริงครบ ๗ วัน

ทั้งนี้ ก็อาจมีบางท่านตั้งประเด็นคัดค้านว่า เคยเจริญสติปัฏฐาน ๔ แบบกำหนดพอง-ยุบตั้ง ๔๕ วัน ราคะ โทสะไม่เห็นลดลงเลย ยังมีเหมือนเดิม! ก็ขอถามว่า ระหว่างปฏิบัติภาวนา วันที่ ๕ เป็นต้นไป ตั้งแต่ต้นนอนจนหลับ ยังมี ๑ นาทีไหนหรือไม่ ที่ไม่ได้กำหนดรู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบันตามความเป็นจริง ถ้ายังมี! แสดงว่ายังไม่มีความจริงใจต่อการปฏิบัติภาวนา

หลักสูตรวิปัสสนาภาวนา ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ หลักสูตร ๗ วัน ฟังบรรยายได้ที่ :

<https://www.youtube.com/watch?v=W5i42131dK4>

เจริญวิปัสสนาภาวนาดับทุกข์ได้อย่างไร?

เมื่อวิปัสสนาภาวนา รู้แจ้งอารมณ์ขณะเกิดผัสสะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จิตจะไม่เกิดสังขารปรุงแต่ง เมื่อไม่ปรุงแต่งก็ไม่เกิดตัณหา อุปาทาน เมื่อไม่เกิดตัณหาอุปาทาน ก็ไม่เกิดภพ-ชาติ เมื่อไม่มีความเกิดอีก ก็ไม่มีความแก่ ความเจ็บ ความตายอีกต่อไป นี่คือการดับภพ-ชาติ ในขณะที่จิตปัจจุบัน

การดับภพ-ชาติในขณะที่จิตปัจจุบันนี้ เปรียบเหมือนการดับไฟที่ก้นบูหรี่ หรือที่ก้านไม้ขีด กำจัดต้นตอที่จะลุกลามเผาบ้านเผาเมืองในที่สุด

หากไม่มีปัญญาญาณที่รู้แจ้งผัสสะ เมื่อตาเห็นเสื่อสวย ไม่มีสติรู้เท่าทันจิต ปัญญาไม่รู้แจ้งอารมณ์ ก็เกิดสังขารปรุงแต่งว่า “เสื่อสวย น่าจะเป็นของเรา” แล้วยึดมั่นในจิตนั้นว่า “เราอยากได้” ภพ-ชาติเกิดขึ้นทันที โดยความเป็นผู้อยากได้เสื่อตัวนั้น ทุกข์โศกนันท ฯลฯ ย่อมเกิดตามมา

แต่เมื่อเจริญวิปัสสนาภาวนา จนเกิดปัญญาญาณ รู้แจ้งอารมณ์ทุกๆขณะเกิดผัสสะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจ เช่น ขณะเกิดผัสสะทางตา ตาเห็นเสื่อสวย รู้ทันจิตว่า “วิญญาณกำลังรู้ กำลังเห็น” สิ่งที่เห็นจึงเป็นเพียงสิ่งที่ถูกเห็น ไม่เกิดสังขารปรุงแต่ง ว่าเป็นเสื่อ ความรู้สึกว่าสวยหรือไม่สวย จึงไม่เกิดขึ้น ตัณหาอุปาทานที่อยากได้ อยากมี ก็เกิดไม่ได้ ภพ-ชาติก็ถูกระงับไป

เมื่อภพ-ชาติถูกระงับไปทุกๆ ขณะ ที่มีปัญญาญาณรู้เท่าทันผัสสะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อยู่ตลอดเวลา เช่นนี้ ทำให้หมดเชื้อที่ก่อให้เกิดภพ-ชาติใหม่ๆ อันเป็นที่มาของทุกข์ เปรียบเหมือนเชื้อไฟที่ถูกดับตั้งแต่ปลายไม้ขีดเสียแล้ว เมื่อไม่เกิดภพในทุกข์ๆ ขณะจิตที่รับรู้อารมณ์ ทำให้ไม่มีเหตุปัจจัยที่จะให้ไปเกิดในชาติใหม่ เมื่อจรมิจิต^{๑๒๘}ดับในขณะที่ตาย ก็ไม่หวังให้เกิดปฏิสนธิจิตอีกต่อไป ไม่ถือกำเนิดในชาติใหม่อีกแล้ว ย่อมปรินิพพาน ณ ขณะนั้น

^{๑๒๘} จิตสุดท้าย หมายถึง จุติจิตของพระอรหันต์ขณะปรินิพพาน (ช.จ.อ. (บาลี) ๖/๗.)

๒.๒.๑๒ วิวาทะเรื่อง “กฎแห่งกรรมและการเกิดใหม่”

คำสอนในพระพุทธศาสนาระบุว่า ความสุขและความทุกข์ในชีวิตของมนุษย์ทุกคน ล้วนเป็นผลสืบเนื่อง มาจาก “กรรม” ที่ตนเองได้เคยกระทำไว้ในอดีตทั้งสิ้น ซึ่งกรรมบางอย่างได้กระทำในชาติปัจจุบันนี้ แต่กรรมบางอย่างได้เคยกระทำไว้ในชาติก่อน ๆ สรุปความจากจุฬามณีวงศ์สูตร^{๑๒๙}ที่พระพุทธเจ้าตรัสบอกไว้

หลักการของพุทธศาสนาเรื่องนี้ แตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ อย่างสิ้นเชิง ซึ่งบางคนก็นึกแย้งว่า “ถ้ารอแต่บุญเก่า ไม่อ่านหนังสือจะสอบได้อย่างไร?” ก็ขอตอบว่า “แน่นอนว่า จะสอบได้ต้องอ่านหนังสือ แต่ถ้าไม่มีบุญที่เคยทำไว้ในอดีตส่งผลให้ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ที่ไม่พิการ ในชาตินี้จะอ่านหนังสือได้หรือ? อนึ่ง ก็การอ่านหนังสือนั้นแหละ คือการประกอบกรรมดี ในชาติปัจจุบัน!”

กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา คือทำด้วยความตั้งใจ หรือตั้งใจทำ มีความหมายเป็นกลาง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำดีหรือทำชั่วก็จัดเป็นกรรมทั้งสิ้น หากเป็นการทำความดี ทำบุญกุศล เรียกว่า **กุศลกรรม** หากเป็นการทำความไม่ดี ทำในสิ่งที่ชั่วเป็นบาป เรียกว่า **อกุศลกรรม**^{๑๓๐}

กรรมและการให้ผลของกรรม (วิบาก) เป็นกระแสต่อเนื่องมาจากการกระทำของบุคคลที่ยังมีกิเลส ตัณหา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ตัณหาทำให้สัตว์ยังต้องเกิดอีก จิตของสัตว์นั้นย่อมแล่นพล่านไป เวียนว้าย อยู่ในวัฏสงสาร กรรมเป็นที่ไปในเบื้องหน้าของสรรพสัตว์”^{๑๓๑}

กรรมจะมีผลมากหรือผลน้อยขึ้นอยู่กับเจตนา คือ ความตั้งใจ หรือความตั้งใจที่กระทำลงไป ในขณะที่นั้น ๆ ถ้ามีเจตนาในการกระทำรุนแรง กรรมก็หนัก ถ้ามีเจตนาในการกระทำอ่อนทำด้วยความจำเป็น บางอย่าง กรรมก็เบา

ตัวอย่างเช่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ชายคนหนึ่งบ้านอยู่ใกล้วัดสามง่าม อำเภอ บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ถูกไฟฟ้าช็อตจนมือใหม่เกรียม ต้องถูกหมอตัดมือทั้ง ๒ ข้าง หลวงพ่อพระครูวิสุทธิธีรญาณเล่าว่า เป็นญาติของตนเอง ตอนหนุ่มๆ เป็นคนเกเรมาก เมื่อเมาเหล้าแล้วชอบชกต่อยคนอื่น แม้แต่พ่อตนเองก็เคยโดนเขาต่อยหน้าอยู่บ่อย ๆ บัดนี้มือทั้งสองข้างของเขา ถูกหมอตัดทิ้งไปแล้ว!

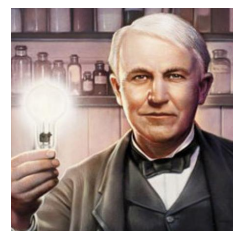
ฆ่าหมูแม่ลูกอ่อน : ต้องตายภายใน ๑๐ วัน เกิดขึ้นจริงกับ นายหวัน สีสัน บ้านเลขที่ ๒๖๘ หมู่ที่ ๔ ตำบลห้วยข้าวกล้า อำเภोजัน จังหวัดพะเยา

ทิ้งพ่อแม่..ทำให้ธุรกิจล่มจม ลูกทิ้ง : เกิดขึ้นกับนายไพเราะ ทิมทอง อายุ ๗๑ ปี และนางสะอาด ทิมทอง อายุ ๖๕ ปี บ้านเลขที่ ๑๓/๕ หมู่ที่ ๗ ตำบลพยุหะคีรี อำเภอเสนา จังหวัดชลบุรี

หักขาบ กลายเป็นคนพิการ : เกิดกับนายดวง มีเมืองเก่า อยู่บ้าน เลขที่ ๗๑/๑ บ้านศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

โกรธจัดตัดลูกสุนัขทิ้งเป็น ตัวเองตายภายใน ๗ วัน : เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจริงที่วัดในกรุงเทพฯ แห่งหนึ่ง ฟังเรื่องราวได้ที่ “พระเทพสิทธิมนี” เจ้าอาวาสวัดดุสิตาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

กฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตาย-เกิด นรก สวรรค์ ไม่ใช่ความเชื่อในศาสนาพุทธ หรือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่อยู่คู่จักรวาล พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นในโลกหรือไม่ก็ตาม กฎเกณฑ์นี้ก็มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่พระพุทธเจ้าทรงเป็นเพียงผู้เดียวที่รู้แจ้งกฎธรรมชาตินี้อย่างทะลุปรุโปร่ง อย่างตลอดสาย เปรียบเหมือนกับกระแสไฟฟ้าที่เราใช้หุงข้าว ดูโทรทัศน์ ส่องสว่างอยู่ทุกวันนี้ กระแสไฟฟ้าไม่ได้เริ่มมีขึ้นเมื่อนาย Thomas Edison ได้ค้นพบหลอดไฟฟ้า แต่กระแส ไฟฟ้าเป็นพลังงานที่มีอยู่แล้วตาม

^{๑๒๙} ตูรายละเอียดใน ม.อุปริ. (ไทย) ๑๔/๒๘๙/๓๕๐.

^{๑๓๐} ตูรายละเอียดใน อง.ทุกก. (ไทย) ๒๐/๗๐/๒๗๕., อง.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๗๑/๓๙๒.

^{๑๓๑} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๕/๖๙.

ธรรมชาติ มนุษย์จะค้นพบหรือไม่ก็ตาม กระแสไฟฟ้านี้ก็มีอยู่แล้ว ฉันท ไต กฐาแห่งกรรม การเวียนว่ายตาย-เกิดใน ๓๑ ภูมิ นรก สวรรค์^{๓๒} บุญ บาป ก็เช่นเดียวกัน ล้วนมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่ยังไม่ใคร่รู้ประจักษ์แจ้งในเรื่องนี้ อย่างถูกต้องตลอดสาย แม้ศาสนาต่าง ๆ หรือสมณพราหมณ์ผู้ทรงฌานบางท่านจะรู้เรื่องนี้อยู่บ้าง แต่ก็รู้ อย่างจำกัดเพียง ๒-๓ ชาติแล้วนำมาตีความกันไปเองเท่าที่พอรู้!

การเวียนว่ายตาย-เกิดใน ๓๑ ภูมิที่พระพุทธรเจ้าทรงรู้แจ้ง มีดังนี้

เวียนว่ายตาย-เกิด ๓๑ ภูมิ

วิธีดำเนินไป	ภูมิ ๓๑	โลก๓	ภูมิ ๓	คติ ๒	
อรุณภวน ๔	๔. แนวสันตนาถนัยตนะ ๓. อากิณจณนัยตนะ ๒. วิณณนัยตนะ ๑. อากาสันนัยตนะ	หมู่ ๐๑ ขณฺเฑนเม	อรุณภวน ๕	คติ ๒	๒๖ ชั้นฟ้า / ๑๒ ชั้นนรก
จตุตถฌาน สัทธาวาส ๔ ที่อยู่ของ พระอนาคามี	๕. อกนิฏจา (ปัญญา) ๔. สัทธาสี (สมาธิ) ๓. สัทธาส่า (สติ) ๒. อตฺปปา (วิริยะ) ๑. อวิททา (ศรัทธา)		อรุณภวน ๕		
จตุตถฌาน	๒. อลฺลณนีสตฺว ๑. เวทฺปสลา		อรุณภวน ๕		
ตติยฌาน	๓. สุกกิตทา ๒. อปฺปมาณสฺสา ๑. ปรีตตสฺสา		อรุณภวน ๕		
ทุติยฌาน	๓. อากัลลฺลา ๒. อปฺปามาณมา ๑. ปรีตตมา		อรุณภวน ๕		
ปฐมฌาน	๓. มหาพรพมา ๒. ปุโรทิตา ๑. ปาริลลฺลชา		อรุณภวน ๕		
บำเพ็ญสมถกถา	- ขมณฺวณ ๕ ด้วยองค์ฌาน				
รักษาศีล ๕ รักษาศีลอุโบสถ ประพฤตฺสูจฺจริต ๓ กุศลกรรมบถ ๑๐ บำเพ็ญทาน	๖. ปริณมิตตวสฺตติ ๕. นิมมานรติ ๔. ตฺลิต ๓. ยามา ๒. ตาวตฺตงฺล ๑. จาตุมมหาวชิกกา	หมู่ ๑๒ เสงฺฆ	กามาวจรภูมิ ๑๑		
รักษาศีล ๕	มนุษย์	โลก	๑๑		
ประพฤตฺสูจฺจริต ๓ ผิดศีล ๕ อกุศลกรรม ๑๐	เดรัจฉาน ๔ จำพวก (โมหะ) เปรต ๑๒ ชนิด (โลภ) อสุรกาย ๖ จำพวก (โทสะ) นรก ๔๕๗ ขุม (โทสะ)	๒ ชั้นนรก	๑๑	คติ ๒	๑๒ ชั้นนรก

^{๓๒} ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๕๑/๕๖๙., ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๗๐/๑๘๐.

กฎแห่งกรรม : ทำไมคนดีมีศีลธรรมหลาย ๆ คนทำดีไม่ได้ดี

เรื่องกรรม และกฎแห่งกรรมนี้ เป็นเรื่องทีละเอียดลึกซึ้ง ยากที่จะอธิบายให้เห็นจริงได้^{๑๓๓} เช่น ปัญหาว่า “ทำไมทำดีไม่ได้ดี ทำไมคนที่ทำชั่วหลายๆ คนร่ำรวยขึ้น หากตายแล้วต้องกลับชาติมาเกิดใหม่แล้วมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นทุกวันในโลกมาจากไหน?” เป็นต้น ซึ่งแต่ละลัทธิศาสนาให้คำอธิบายในเรื่องนี้แตกต่างกัน ส่วนใหญ่มักตัดปัญหาเรื่องนี้โดยการเชื่อเสียว่า “เป็นพระประสงค์ของพระเจ้า เป็นการทดสอบของพระเจ้า”

แต่พระพุทธเจ้าได้ทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ และจุตูปปาตญาณ ซึ่งเป็นญาณที่ทำให้รู้แจ้งกฎธรรมชาติเรื่องกรรม และกฎแห่งกรรม อย่างครบถ้วน ทำให้ทรงทราบว่า สัตว์ทั้งหลายเวียนว่ายตายเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน เกิดเป็นสัตว์มาแล้วแทบทุกประเภท ทำกรรมมาแล้วทุกรูปแบบ ซึ่งกรรมแต่ละอย่างนั้น มีเงื่อนไขในการให้ผลที่แตกต่างกัน ทำให้อาจมองได้ว่า “ไม่สมเหตุสมผล” สาเหตุก็เพราะว่า กรรมมีเงื่อนไขในการให้ผลถึง ๓ เงื่อนไข แบ่งได้เป็น ๑๒ รูปแบบ ดังนี้

๑) กรรมที่ให้ผลตามลำดับกาล มี ๔ รูปแบบ

๑. กรรมบางอย่างให้ผลทันทีชาตินี้ เรียกว่า **ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม**

๒. กรรมบางอย่างให้ผลในชาติหน้า เรียกว่า **อุปปีชชเวทนียกรรม**

๓. กรรมบางอย่างให้ผลในชาติต่อไปเรียกว่า **อปปราปรียเวทนียกรรม**

๔. กรรมบางอย่างเล็กให้ผล คือ ให้ผลเสร็จแล้ว หรือหมดโอกาสจะให้ผลแล้ว เรียกว่า

อโหสิกรรม^{๑๓๔}

๒) กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่ มี ๔ รูปแบบ

๑. กรรมบางอย่างให้ผลกลายเป็นบิดา คือ แต่งให้เกิดมาดี ชั่ว รวย จน โง่ ฉลาด ต่างกัน เรียกว่า **ชนกกรรม**

๒. กรรมบางอย่างตามสนับสนุนเหมือนพี่เลี้ยง คือ ถ้ากรรมเดิมหรือชนกกรรมแต่งดี ก็ส่งให้ดีขึ้น ถ้ากรรมเดิมแต่งให้ชั่ว ก็ส่งให้ชั่วยิ่งขึ้น เรียกว่า **อุปัตถัมภกกรรม**

๓. กรรมบางอย่างเป็นกรรมบีบคั้น หรือขัดขวางกรรมเดิม คอยเบียดเบียนชนกกรรม เช่น กรรมเดิมแต่งมาดี เบียดเบียนให้ชั่ว กรรมเดิมแต่งมาชั่ว เบียดเบียนให้ดี เรียกว่า **อุปปีฬกกรรม**

๔. กรรมบางอย่างเป็นกรรมตัดรอน เป็นกรรมพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ เช่น เดิมชนกกรรมแต่งไว้ดีเลิศ กลับที่เดียวลงเป็นขอลานหรือตายไปเลย หรือเดิมชนกกรรมแต่งไว้ตกต่ำ กลับที่เดียว เป็นพระราชหรือมหาเศรษฐีไปเลย เรียกว่า **อุปฆาตกรรม**^{๑๓๕}

๓) กรรมที่ให้ผลตามความหนักเบาหรือเสพคุ้น มี ๔ ระดับ

๑. กรรมบางอย่างเป็นกรรมหนัก ฝ่ายดี คือทำสมาธิจนได้ฌาน เจริญวิปัสสนาจนได้ญาณ ฝ่ายชั่วคือทำอนันตริยกรรม ช่างมารดาบิดา เป็นต้น เป็นกรรมที่ให้ผลโดยทันที ในชาตินี้ เรียก **ครุกรรม**

๒. กรรมที่สะสมไว้มากๆ เข้า กลายเป็นดินพอกหางหมู คือ ทำทีละเล็กละน้อย กลายเป็นกรรมมากไปในที่สุด เรียก **พหุกรรม** หรือ **อาจิณณกรรม**

^{๑๓๓} เป็นอจินไตย คือ สภาวะที่พ้นจากการคิดนึกเอา ไม่อยู่ในวิสัยที่จะคิดเอาเองได้ เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าเท่านั้น มี ๔ ประการ คือ ๑. พุทธวิสัย อานุภาพของพระพุทธเจ้า ๒. ฌานวิสัยของผู้ได้ฌาน ๓. วิบากแห่งกรรม ๔. ความคิดเรื่องโลก การสร้างโลก (อง.จตุ. (ไทย) ๒๑/๓๗/๑๒๒.)

^{๑๓๔} ม.ม.อ. (ไทย) ๒/๒/-/๑๖๕., อง.ตัก.อ. (ไทย) ๑/๓/-/๑๒๒, ข.ป.อ. (ไทย) ๗/๒/-/๔๒๐. วิสุทฺธิ. (บาลี) ๒/๖๘๕/๒๖๖, วิสุทฺธิ.ฎีกา (บาลี) ๒/๖๘๕/๔๑๕.

^{๑๓๕} ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๒/-/๒๖๓., อง.ตัก.อ. (ไทย) ๑/๓/-/๑๓๐.

๓. กรรมที่ทำเมื่อใกล้ตาย หรือ กรรมที่จิตโน้มหน่วงเอามาเป็นอารมณ์ในเวลาใกล้ตาย ย่อมส่งผลให้ไปสู่สุคติหรือทุคติ ก็ได้ ซึ่งเปรียบเหมือนโคแก่ที่อยู่ปากคอก แม้แรงจะน้อยสักเท่าไร เมื่อเปิดคอกก็ได้ ออกก่อน เรียก **อาสาณกรรม**

๔. กรรมแต่สักว่าทำ คือเจตนาไม่สมบูรณ์ อาจจะทำไปด้วยความประมาทหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่อาจส่งผลดีร้ายให้ได้เหมือนกัน เรียก **กัตตตากกรรม** เช่น ขับรถชนคนตายด้วยความประมาทเป็นต้น^{๑๓๖}

การให้ผลของกรรมแต่ละอย่างดังกล่าวนี้ หากไม่มีกรรมข้อต้นๆ ให้ผลก่อน กรรมนั้นๆ ก็จะทำให้ผลทันทีในชาตินี้

บุคคลบางคนที่ทำกรรมชั่วไว้มาก ละจากโลกนี้ไปแล้วกลับได้ไปเกิดในสวรรค์ นั่นไม่ได้หมายความว่ากรรมชั่วนั้นได้พาเขาไปเกิดในสวรรค์ แต่เป็นเพราะกรรมดีที่เขาได้กระทำไว้แล้วก่อนหน้านั้นแล้ว หรือเพราะก่อนตายเขาได้เจริญวิปัสสนาภาวนาทำให้จิตเป็น**สัมมาทิฐิ**^{๑๓๗} เพราะอาศัยจิตที่เป็นกุศลนั้น ทำให้เขาได้ไปเกิดในสวรรค์ก่อน ส่วนกรรมชั่วที่เคยกระทำไว้มาก ก็จะไม่สูญหายไป จะยังคงติดตามไปอยู่เสมอ เพียงแต่ยังไม่แสดงผลออกมาเท่านั้น จนกว่ากรรมดีนั้นจะมีกำลังอ่อนลง เมื่อได้โอกาสก็จะเข้าทำหน้าที่ทันที ในชาติต่อไป

ความสลับซับซ้อนในเรื่องการให้ผลของกรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสเปรียบเทียบถึงบุคคล ๔ ประเภทให้กับพระอานนท์ฟัง ดังนี้

๑. บุคคลบางคนเมื่อมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ทำบาปหรือประกอบอบุศล กรรมไว้มาก ครั้นตายละจากโลกนี้ ก็ไปเกิดในทุคติ ตกนรก

๒. บุคคลบางคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ทำบาปไว้มาก แต่ครั้นตายละจากโลกนี้ไป กลับได้ไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์

๓. บุคคลบางคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ทำบุญกุศลไว้มาก ครั้นตายจากโลกนี้ไป ก็ได้ไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์

๔. บุคคลบางคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ทำบุญกุศลไว้มาก แต่ครั้นตายจากโลกนี้ไปแล้ว กลับต้องไปเกิดในทุคติ ตกนรก เช่น

“บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดส่อเสียด เว้นขาดจากการพูดคำหยาบ เว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ ไม่มากด้วยอภิขมา มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบอยู่ในโลกนี้ เขาตายไปแล้วย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรกก็มี”^{๑๓๘}

ในเรื่องนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า ในเมื่อทำบุญกุศลแล้ว จะไปตกนรกได้อย่างไร? ก่อนจะวินิจฉัยเรื่องนี้ต้องเข้าใจก่อนว่า ในเรื่องกฎแห่งกรรมนี้ไม่ใช่สิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติขึ้น แต่เป็นกฎธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าเข้าไปรู้เข้าไปเห็น แล้วนำมาบอกเท่านั้น

จากเรื่องนี้ บุคคลประเภทที่ ๑ กับประเภทที่ ๓ เป็นไปตามกฎธรรมดาคือเข้าใจได้ แต่ที่เป็นปัญหาชวนให้เกิดความสงสัย คือ ประเภทที่ ๒ ผู้ทำกรรมชั่วไว้มาก แต่ได้ไปเกิดในสวรรค์ กับประเภทที่ ๔ ผู้ทำกรรมดีไว้มาก แต่กลับไปเกิดในนรก ทั้ง ๒ ประเภทนี้ สำหรับผู้ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ย่อมมองไม่เห็นทางที่จะให้คำตอบที่ถูกต้องได้ พระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยไว้ดังนี้

^{๑๓๖} ขุ.ป.อ. (ไทย) ๗/๒/-/๔๒๑.

^{๑๓๗} ผู้มีสัมมาทิฐิสมบุรณ์จะไม่ตกนรกอีกแล้ว ดูใน อัง.เอก. (ไทย) ๒๐/๓๐๕/๓๙.

^{๑๓๘} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๐/๓๕๗.

๑. บรรดาบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลใดเป็นผู้มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ฯลฯ เป็นมิจฉาทิฎฐิ ..บุคคลนั้น หลังจากตายแล้วไปเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก เพราะบาปกรรมที่เขาทำไว้ในชาติก่อนให้ผลเป็นทุกข์ บาปกรรมที่เขาทำไว้ในภายหลังให้ผลเป็นทุกข์ หรือในเวลาจะตาย เขามีมิจฉาทิฎฐิ ที่ให้บริบูรณ์ยึดมั่นไว้..

๒. บรรดาบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลใดเป็นผู้มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ฯลฯ เป็นมิจฉาทิฎฐิ ..บุคคลนั้น หลังจากตายแล้วไปเกิดในสุคติโลก สวรรค์ เพราะกรรมดีที่เขาทำไว้ในชาติก่อนให้ผลเป็นสุข กรรมดีที่เขาทำไว้ในภายหลังให้ผลเป็นสุข หรือในเวลาจะตาย เขามีสัมมาทิฎฐิ ที่ให้บริบูรณ์ยึดมั่นไว้..

๓. บรรดาบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลใดเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ฯลฯ เป็นสัมมาทิฎฐิ ..บุคคลนั้นหลังจากตายแล้วไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมดีที่เขาทำไว้ในชาติก่อน ให้ผลเป็นสุข กรรมดีที่เขาทำไว้ในภายหลังให้ผลเป็นสุข หรือในเวลาจะตาย เขามีสัมมาทิฎฐิ ที่ให้บริบูรณ์ยึดมั่นไว้..

๔. บรรดาบุคคล ๔ จำพวกนั้น บุคคลใดเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ฯลฯ เป็นสัมมาทิฎฐิ ..บุคคลนั้นหลังจากตายแล้วไปเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก เพราะบาปกรรมที่เขาทำไว้ในชาติก่อนให้ผลเป็นทุกข์ บาปกรรมที่เขาทำไว้ในภายหลังให้ผลเป็นทุกข์ หรือในเวลาจะตาย มีมิจฉาทิฎฐิที่เขาให้บริบูรณ์ยึดมั่นไว้..^{๑๓๙}

การบุคคลที่ทำความชั่วไว้มาก ละจากโลกนี้ไปแล้วยังได้ไปเกิดในสวรรค์ นั้นไม่ได้หมายความว่า กรรมชั่วนั้นได้พาเขาไปเกิดในสวรรค์ แต่เป็นเพราะกรรมดีที่เขาได้กระทำไว้แล้วก่อนหน้านั้น หรือเพราะก่อนจะตาย เขาได้เจริญวิปัสสนาภาวนา (อันเป็นกรรมปัจจุบัน ที่เป็นไปเพื่อความดับแห่งกรรม) ส่งผลให้จิตสมบูรณ์ด้วยสัมมาทิฎฐิ^{๑๔๐} เพราะอาศัยจิตที่เป็นกุศลนั้น ทำให้เขาได้ไปเกิดในสวรรค์ก่อน ส่วนกรรมชั่วที่เคยกระทำไว้มาก ก็จะไม่สูญหายไป จะยังคงติดตามไปอยู่เสมอ เพียงแต่ยังไม่แสดงผลออกมาเท่านั้น จนกว่ากรรมดีนั้นจะมีกำลังอ่อนลง เมื่อได้โอกาสก็จะเข้าทำหน้าที่แทนที่ ในชาติต่อไป

กรรมกับการเกิดใหม่ : ทำไมเราจำชาติก่อนไม่ได้?

ตามหลักพุทธ : ไม่มีวิญญาณเวียนว่ายตาย-เกิด มีแต่วิญญาณเก่าดับไป วิญญาณใหม่เกิดขึ้นใหม่ เป็นคนละวิญญาณกัน! แต่มีกรรมอารมณ์ที่นำสัตว์ให้ตายนำสัตว์ให้เกิด ร่วมกัน สัตว์ที่กำเนิดขึ้นในภพชาติใหม่ จึงจำชาติก่อนไม่ได้ แต่มีวิบากกรรมติดตัวมาด้วยเสมอ ๆ

แต่ถ้าขณะที่วิญญาณเก่าดับลง(ตาย) หากไม่มีกรรมอารมณ์ใด ๆ (อันเนื่องมาจากตัณหาและอุปาทานที่ชักนำสู่ภพชาติใหม่) มาเป็นอารมณ์แก่จิตจิตขณะตาย จึงไม่มีเชื้อเหตุให้วิญญาณใหม่ (ปฏิสนธิจิต) ตั้งขึ้นได้อีกแล้ว^{๑๔๑} ก็จะตกเข้าสู่พระนิพพานในขณะนั้นทันที เพราะเหตุนี้ พระอรหันต์ผู้สิ้นราคะ โทสะ โมหะแล้ว จึงไม่ไปเกิดในภพชาติใหม่อีกแล้ว เข้าสู่พระนิพพานอย่างถาวร

ถ้าบุคคลยอมคิด (เจตติ) ถึงสิ่งใดอยู่, ย่อมดำริ (ปกปเปติ) ถึงสิ่งใดอยู่, และยอมมีจิตฝังลงไป (อนุเลติ) ในสิ่งใดอยู่ ; สิ่งนั้นย่อมเป็นอารมณ์ เป็นการตั้งอยู่แห่งวิญญาณ. เมื่ออารมณ์ มีอยู่, ความตั้งขึ้นเฉพาะแห่งวิญญาณ ย่อมมี ; เมื่อวิญญาณนั้น ตั้งขึ้นเฉพาะ เจริญองงามแล้ว, ความเกิดขึ้นแห่งภพใหม่ต่อไป ย่อมมี ;

หลักการในเรื่องนี้ คือ เมื่อบุคคลตายลง ไม่ได้มีชั้นธิดาชั้นหนึ่งไปเกิด ในภพชาติใหม่ทั้งสิ้น แม้แต่วิญญาณขณะตาย ก็ไม่ได้ไปเกิดในภพชาติใหม่ การเกิดขึ้นของชีวิตในภพชาติใหม่นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากกิเลสตัณหาและกรรม ที่ชั้น ๕ ในภพชาติเก่าได้ทำเอาไว้ ดังที่พระอรหันต์ท่านอธิบายไว้ว่า “นามเป็นส่วน

^{๑๓๙} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๓๐๓/๓๖๖.
^{๑๔๐} ผู้มีสัมมาทิฎฐิสมบูรณ์ จะไม่ตกนรกอีกแล้ว (อง.เอก. (ไทย) ๒๐/๓๐๕/๓๙.)
พระอริยบุคคลชั้นโสดาบันขึ้นไป เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสัมมาทิฎฐิ คือความเห็นชอบ (ม.อุ.อ. (บาลี) ๓/๑๒๗/๗๔, อง.เอกก.อ. (บาลี) ๑/๒๖๘/๔๐๒)
^{๑๔๑} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๓๘/๗๙.

สุดอีกด้านหนึ่ง รูปเป็นส่วนสุดอีกด้านหนึ่ง วิญญาณ^{๑๔๒} อยู่ท่ามกลาง ตัณหาจัดเป็นเครื่องร้อยรัด ตัณหาย่อมร้อยรัดนาม-รูปและวิญญาณนั้นไว้ เพราะตัณหาเป็นที่ตั้งขึ้นแห่งภพนั้นๆ”^{๑๔๓} ดังนั้น ชีวิตเราในเวลานี้กับชีวิตในชาติที่แล้ว หรือชาติหน้า จึงไม่ใช่คนเดียวกัน แต่ก็ไม่ใช่คนละคนกัน^{๑๔๔} เพราะชีวิตที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลของกิเลสและกรรมที่ชีวิตในอดีตได้ทำไว้ ถ้าหากขณะนี้ไม่มีตัณหาอุปาทาน ที่เข้าไปยึดชั้น ๕ ในปัจจุบันขณะนี้ เป็นตัวเรา ตัวเราที่จะไปทำกรรมก็ไม่มี เมื่อไม่มีกรรมก็เข้าถึงความสิ้นกรรม วิบากกรรมที่จะเป็นเชื้อเหตุให้วิญญาณเข้าไปยึดรูป ให้ไปถือกำเนิดในภพใหม่ก็จะมี สันภาพสันชาติ เข้าสู่พระนิพพาน

จิตวิญญาณเข้าถึงความเป็นสัตว์ (ประเภทมนุษย์ เทพ เพรต อสุรกาย สัตว์นรก) เพราะประกอบอยู่ด้วยตัณหาและอุปาทาน จึงเข้าไปยึดชั้น ๕ ว่าเป็นเรา เป็นของของเรา ภพชาติใหม่จึงยังมีต่อไปอีก เรื่อย ๆ

ชั้นที่ ๕ ก็คือกายกับจิตของเราเอง รูปชั้นก็คือกาย เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น ก็คือจิตและอาการของจิต (เจตสิก)รวมเรียกว่า “นาม” ทั้งรูปและนามปรุงแต่งกันเข้าเป็นชีวิต^{๑๔๕} ที่ยังต้องตาย-เกิดไปตามอำนาจของกิเลสและกรรม^{๑๔๖} คือ ขณะที่ใกล้จะตาย จะมีอารมณ์มาปรากฏ ๓ อย่าง อย่างไม่อย่างหนึ่ง คือ

๑. กรรมอารมณ์ ขณะกำลังจะตาย ใครทำกรรมใดไว้มาก กรรมนั้นก็จะมาปรากฏให้เห็น เช่น คนที่มักฆ่าสัตว์ ก็จะเห็นสัตว์ที่เคยฆ่า เป็นต้น

๒. กรรมนิมิตอารมณ์ บุคคลที่ใกล้จะตาย จะมีนิมิตต่าง ๆ มาปรากฏให้รับรู้ เช่น กรรมที่เป็นกุศลก็จะส่งผลให้เห็นอุปการณการทำบุญ ได้ยินเสียงสวดมนต์ เป็นต้น ฝ่ายอกุศลก็จะเห็นแหวน เครื่องจับสัตว์ เป็นต้น

๓. คตินิมิตอารมณ์ บุคคลผู้ใกล้ตาย เกิดนิมิตเห็นภพภูมิที่จะไปเกิดในชาติใหม่ เห็นถ้ำ เห็นเหว เห็นการทรมานสัตว์ เห็นเปลวไฟ กิเลส หรือเห็นปราสาทราชวังที่ทำด้วยทอง เห็นราชรถอันวิจิตร กิเลส^{๑๔๗}

สัตว์ทั้งหลาย เมื่อใกล้ตาย จะมีอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งใน ๓ อย่างนี้ขึ้น จิตขณะนั้นยึดเอาอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยอำนาจตัณหา อุปาทาน เมื่อจิตยึดแล้วดับลง ปฏิสนธิจิตก็จะเป็นไปตามอารมณ์นั้น ทันที^{๑๔๘} ส่งผลให้เกิดกัมมชรูปในภพใหม่ ตามสมควรแก่อารมณ์นั้น^{๑๔๙} คือ ถ้าอารมณ์ที่มาปรากฏเป็นไปด้วยอำนาจกุศลกรรม ปฏิสนธิจิตก็จะไปเกิดในสุคติภูมิ คือโลก หรือสวรรค์ แต่ถ้าอารมณ์เป็นไปด้วยอำนาจอกุศลกรรม ปฏิสนธิจิตก็จะไปเกิดในทุคติภูมิ คือ กำเนิดเปรต อสุรกาย หรือตกนรกทันที^{๑๕๐}

คำถามที่ว่า “ตายแล้วไปไหน” จึงตอบได้ว่า ขึ้นอยู่กับกรรมที่จิตยึดก่อนตาย ถ้าอารมณ์นั้นเกิดจากกุศลกรรม จิตที่เข้าไปยึดก็จะมองใส สุกตึกก็เป็นอันหวังได้^{๑๕๑} แต่ถ้าอารมณ์นั้นเกิดจากอกุศลกรรม จิตที่เข้าไปยึดก็จะเศร้าหมอง ทุคติก็เป็นอันหวังได้^{๑๕๒} ฉะนั้น การที่เราได้สั่งสมบุญไว้มาก ๆ ก็ยังไม่อาจรับประกันได้ว่าจะรอดพ้นจากอบายภูมิ รอดพ้นจากนรกได้หรือไม่!

ครั้งหนึ่ง อุตตรเทพบุตรเข้าไปเฝ้าความรู้กับพระพุทธเจ้าว่า “ชีวิตถูกความชรานำไป อายุจึงสั้น ไม่มีผู้ใดต้านทานความชราที่จะมาถึงได้ บุคคลพิจารณาเห็นภัยในความตายแล้ว ควรเร่งบำเพ็ญบุญซึ่งจะนำ

^{๑๔๒} ปฏิสนธิวิญญาณ (อง.ฉก.อ. (บาลี) ๓/๖๑/๑๔๗)
^{๑๔๓} อง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๖๑/๕๖๒.
^{๑๔๔} ชั้นที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แม้เหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนก็แตกดับไปก่อน ชั้นที่เกิดก่อนและชั้นที่เกิดทีหลังย่อมไม่ได้เห็นกัน และกัน ดูใน ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๓๙/๑๔๔.
^{๑๔๕} ส.ช. (ไทย) ๑๗/๗๙/๑๒๑, ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๗๐๖. ที.ปา.อ. (บาลี) ๑/๓๐๔/๑๗๐-๑๗๑.
^{๑๔๖} อง.ฉก.อ. (บาลี) ๓/๑๔/๑๐๕,๖๑/๑๔๗, สารตถ.ฎีกา (บาลี) ๓/๕๔/๒๕๔.
^{๑๔๗} ดูใน ส.นิ.อ. (ไทย) ๒/-/๒๑๒.
^{๑๔๘} ดูรายละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๗/๗๓.
^{๑๔๙} ดูรายละเอียดใน อภิ.วิ.อ. (ไทย) ๒/๑/-/๖๑.
^{๑๕๐} ดูรายละเอียดใน ขุ.ม.อ. (ไทย) ๕/๑/-/๕๔๓., อภิ.ส.อ. (ไทย) ๑/๒/-/๑๔๙.
^{๑๕๑} ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๗๐/๖๒.
^{๑๕๒} อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๗๐/๒๗๖.

ความสุขมาให้” แต่พระพุทธเจ้าตรัสแย้งว่า “ชีวิตถูกขรนาไปสู่ความตาย อายุจึงสั้น ไม่มีผู้ใดต้านทานความชราที่จะมาถึงได้ บุคคลเมื่อพิจารณาเห็นภัยในความตาย ควรละความปรารถนาในโลกเสีย แล้วมุ่งสู่พระนิพพานเถิด”^{๑๕๓}

หมายความว่า แม้เราทำได้ทำบุญไว้มากมายปานใดก็ตาม ถ้ายังไม่อาจหลุดพ้นจากทุกข์และนรกได้ เหมือนกับแสงสว่างในกลางวันย่อมตามมาด้วยความมืดมิดในยามค่ำคืนเสมอ จนกว่าจะเข้าสู่มรรค ผล นิพพาน หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตาย-เกิดได้อย่างสิ้นเชิง หรืออย่างน้อยได้เจริญวิปัสสนาภาวนาถึงญาณที่ ๑๔ บรรลุโสดาปัตติมรรคญาณ ประหามมิจฉาทิฏฐิและวิจิกิจฉาได้อย่างเด็ดขาด เป็นผู้มศีล ๕ อยู่โดยปกติ มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย ก็จะไม่ตกไปในนรกอีกแล้ว มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิอีกไม่เกิน ๗ชาติ

ผี วิญญาณล่องลอย สัมภเวสี มีจริงหรือ?

ตามหลักพุทธศาสนา ผู้ที่ตายไปแล้วมาแสดงตัวให้ผู้อื่นเห็นได้นั้น มิใช่ว่ายังไม่เกิด ล้วนแต่เกิดในภพใหม่แล้วทั้งสิ้น แต่การเกิดของเขาเหล่านี้มิได้เกิดในกำเนิดธรรมดา หากแต่เป็นการเกิดโดยโตทันที่เรียกว่า โอปปาติกะกำเนิด เป็นจำพวกเปรต อสุรกาย หรือเทพ ไม่ใช่เป็นวิญญาณล่องลอย ส่วนสมภเวสีนั้น ได้แก่ สรรพสัตว์ทั้งหลาย ยกเว้นพระอรหันต์ แม้แต่เราเองก็จัดว่าเป็นสัมภเวสีเช่นกัน

สัมภเวสี แปลว่า ผู้แสวงหาการเกิด คือ สัตว์ผู้ยังมีตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพอยู่ เพราะยังละสังโยชน์ในภพไม่ได้^{๑๕๔} เป็นสัตว์ที่ยังต้องเกิดในกำเนิดทั้ง ๔ คือ อณชชะ (เกิดจากไข่) ชลาพุชะ (เกิดจากครรภ์) สังเสทชะ (เกิดในถ้ำโคล) โอปปาติกะ (เกิดผุดขึ้น) ได้แก่ พระเสชชะและปุถุชนผู้กำลังแสวงหาการเกิดต่อไป^{๑๕๕}

พระเสชชะ คือ พระอริยบุคคลผู้ที่ยังต้องฝึกอบรมในไตรสิกขาต่อไปอีก จนกว่าจะบรรลุอรหันต์ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี และพระอนาคามี^{๑๕๖}

ปุถุชน คือ คนที่ยังมีกิเลสหนายังมีเหตุก่อให้เกิดกิเลสหน่าประการได้อีก มี ๒ ประเภท คือ อันธ์ปุถุชน คนที่ไม่ได้รับการศึกษาอบรมทางจิต และกัลยาณปุถุชน คนที่ได้รับการศึกษาอบรมทางจิตแล้ว^{๑๕๗}

พิสุจน์ : การเวียนว่ายตาย-เกิด

ครั้งหนึ่งมีคนกลุ่มหนึ่งมาถามปัญหาท่านอาจารย์ชา (หลวงพ่อบุชา วัดหนองป่าพง อุบลราชธานี) เรื่องชาติหน้าภพหน้า เขาสงสัยว่า คนตายแล้วเกิดหรือไม่?

ผู้ถาม : หลวงพ่อบุชา ชาติหน้ามีจริงไหม?

ท่านอาจารย์ชา : ถ้าบอกจะเชื่อไหมล่ะ?

ผู้ถาม : เชื่อ

ท่านอาจารย์ชา : ถ้าเชื่อ.....คุณก็โง่

ผู้ถาม : คนตายแล้วเกิดไหม?

ท่านอาจารย์ชา : จะเชื่อไหมล่ะ? ถ้าเชื่อ.....คุณโง่หรือฉลาด?^{๑๕๘}

ถาม : ชาติหน้ามีจริงหรือ? ถ้ามีจริงช่วยพิสุจน์ให้เห็นหน่อย!

ตอบว่า : แล้วพຽນนี้ มีจริงหรือไม่ ช่วยพาไปดูหน่อยสิ!

ถาม : ชาติที่แล้วมีจริงหรือ? จะพิสุจน์ได้อย่างไร?

^{๑๕๓} คุรยละเอียดยใน พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๗๗/๕๐๖.

^{๑๕๔} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๖๗.

^{๑๕๕} ส.น.อ. (บาลี) ๒/๑๑/๒๖.

^{๑๕๖} อง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๘๖/๓๑๒, ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๗/๔๔.

^{๑๕๗} ที.สี.อ. (บาลี) ๗/๕๘-๕๙, ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๒/๒๒, ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๗/๕๘-๕๙.

^{๑๕๘} คณะศึกษานุกสิษฐ์. อุปถัมภ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, พ.ศ.๒๕๓๕.

ตอบว่า : ช่วยนำย้อนไปเมื่อก่อนสิ แล้วจะบอก!

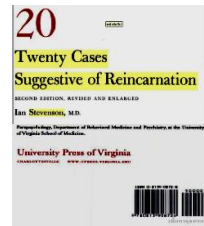
ถาม : ถ้าชาติที่แล้วมีจริง ทำไมเราจำอะไรไม่ได้เลย มันยุติธรรมแล้วหรือ ที่เราต้องรับกรรม ที่เราจำไม่ได้เลยว่าได้ทำไว้เมื่อไหร่?

ตอบว่า : ที่เราจำอดีตชาติไม่ได้ ก็เพราะระบบชีวิต ไม่ได้มีอยู่แบบถาวร (อย่างที่เชื่อกันในศาสนาที่มีพระเจ้า) แต่ระบบชีวิตมีอยู่แบบเกิด-ดับไปเรื่อยๆ (ระบบแอนิเมชั่น) เมื่อตายลงครั้งหนึ่ง ๆ จิต(วิญญาณ) เก่าก็ดับไป.. จิตใหม่ก็ยึดอารมณ์ใหม่ ๆ สร้างภพสร้างชาติใหม่ต่อไปอีก ดังนั้น ผู้ที่สมาธิยังไม่มีการฝึกมากพอ คือจิตยังไม่มีความสมาบัติ จึงไม่สามารถจำหรือเห็นอดีตชาติได้

หลักการเรื่อง “การเวียนว่ายตาย-เกิด” ตามคำสอนของพระพุทธเจ้านี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทฤษฎีของคณฺรุ่นใหม่ปฏิเสธ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คณฺรุ่นเก่าถูกมองว่าคร่ำครึมงาย ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่มีปรากฏการณ์หนึ่งของคณฺยุคปัจจุบันหลาย ๆ คน ที่ยืนยันเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดได้เป็นอย่างดี นั่นคือ “การกลับชาติมาเกิด” หรือ “การระลึกชาติได้”

ปัจจุบันเป็นยุควิทยาศาสตร์ ทฤษฎีหรือหลักวิชาการทุกอย่าง ต้องผ่านการทดสอบทดลองทางวิทยาศาสตร์เสียก่อนจึงจะเชื่อถือได้ เรื่องนี้มีหนังสือที่เขียนโดยศาสตราจารย์ฝรั่ง มีเนื้อหายืนยันว่า “ชาติหน้ามีจริง” ทั้งที่ขัดแย้งกับหลักศาสนาของตนอย่างสิ้นเชิง ดังนี้

๑) **20 ผู้กลับชาติมาเกิด** โดย Ian Stevenson, M.D. (เอียน สตีเวนสัน) มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย จัดพิมพ์โดยอภิธรรมมูลนิธิ หน้าพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๒) **Twenty cases suggestive of reincarnation**, Stevenson, Ian (๑๙๗๔). second(revised and enlarged) edition, University of Virginia Press. ISBN: 9780813908724

๓) Tucker, Jim B. (๒๐๐๕). **Life Before Life: A scientific Investigation of Children's Memories of Previous Lives**, St. Martin's Press, New York, ๒๕๖pp. ISBN: 0-312-32137-6^{๑๕๙}

๔) **ชาติภพ** โดย Brian L.Weiss,M.D. (มหาวิทยาลัยไมอามี) จูไรรัตน์ อารยะกิตติพงศ์ แปล สำนักพิมพ์มติชน ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชื่น กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐

๕) **ประจักษ์พยานตายแล้วเกิด** โดย รศ.ดร. บุญย นิลเกษ โรงพิมพ์ สหมิตรออฟเซต ๔๘/๕๔ ถนนพระสุเมรุ บ้านพานถม พระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร. ๒๘๒๒๒๐๘ พิมพ์ครั้งที่ ๓

๖) **จิตใต้สำนึกกับการระลึกชาติ** โดย Jess Stearn “ทศยุทธ์” แปล สำนักพิมพ์เรื่องบุญ ๑๐/๐ หมู่ที่ ๗ ตำบลบางกระสอบ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๗) **๒๕ ผู้ระลึกชาติ** โดย นที ลานโพธิ์ สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว ๒๕/๕/๕๔ ซอยหมู่บ้านเจริญรัตน์ ถนนประชาราษฎร์ ๑๖ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๘) **แว่นส่องจักรวาล** โดย พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ ธ.บ. โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์ ๔๗ ถนนเฟื่องนคร พระนคร กรุงเทพฯ ๒๕๐๒

๙) **หุตั้ง หาระลึกชาติ** เล่าโดย **มาลี สร้อยพิสุทธ์** สำนักพิมพ์ อมรินทร์ธรรมะ พิมพ์ครั้งที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๙ ISBN : 9786161814212

เนื้อหาของหนังสือทั้ง ๙ เล่มนี้จะบอกให้รู้ว่า เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด นรก สวรรค์ มิใช่เป็นความเชื่อของศาสนาพุทธ หรือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่เป็นกฎธรรมชาติที่มีอยู่คู่โลกและจักรวาล ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะเชื่อหรือไม่เชื่อ จะนับถือศาสนาหรือศาสดาองค์ใดก็ตาม ถ้าหากเขายังมีกิเลสต้นเหตุในจิตใจอยู่ เขาก็ยังต้อง

^{๑๕๙} http://en.wikipedia.org/wiki/Twenty_Cases_Suggestive_of_Reincarnation

เวียนว่ายตาย-เกิดอยู่ในภุมิทั้ง ๓๑ ไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเวียนสุขเวียนทุกข์ เป็นเทพบ้าง เป็นมนุษย์บ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง ตกนรกบ้าง ตามอำนาจบุญและบาปที่ตนเองได้ทำไว้ ..ถ้าไม่ใช่เรื่องจริง เด็กอายุแค่ ๔ ขวบ จะรู้จักชื่อของญาติพี่น้องของตนในชาติก่อนได้อย่างไร โดยที่ ศาสตราจารย์ นพ. เอียน สตีเวนสัน ได้นำเด็กคนนั้นไปหาญาติพี่น้องตามที่เด็กกล่าวอ้าง จนพบจริง ๆ ทั่วโลกมีอยู่กว่า ๒๐๐ กรณีตัวอย่าง พิสูจน์ชัดเจนแล้ว ๒๐ ตัวอย่าง

ความดับแห่งกรรม

หลายคนเข้าใจว่า ศาสนาพุทธสอนแต่เรื่องกรรมเก่า สอนให้ทำใจยอมจำนนอยู่กับอดีต โดยไม่คิดหาหนทางแก้ไข แต่ความจริงแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะบาปกรรมที่เคยทำไว้ในอดีต ถึงแม้กลับไปลบล้างแก้ไขไม่ได้แล้ว แต่เราสามารถแก้ไขวิบากของกรรมนั้นได้ด้วยความเพียรในชาติปัจจุบัน

แม้ไม่สามารถกลับไปแก้ไขลบล้างอกุศลกรรมที่เป็นต้นเหตุนั้นได้ แต่สามารถสร้างกรรมใหม่ เพื่อเจือจางวิบากของอกุศลกรรมนั้น ให้อ่อนกำลังลงได้ คือ คนที่เคยทำบาปแล้วกลับสำนึกผิด อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณงามความดีที่ได้ทำไว้มากมาย บาปกรรมที่คนเช่นนี้ทำจะยังไม่ปรากฏผลให้เห็น เหมือนกับการนำน้ำจืดเติมลงในน้ำเกลือให้มากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่รู้สึกรู้ว่า น้ำมีรสเค็ม อีกต่อไป^{๑๖๐}

อนึ่ง พระพุทธเจ้า คือ ผู้ตรัสรู้ธรรมทั้งปวง ทรงรู้อะไรกรรมทั้งปวงว่ายังมีกรรมอีกประเภทหนึ่งที่เป็นไปเพื่อความดับกรรม ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

“กรรมเก่าเป็นไฉน คือ จักขุพึงเห็นว่าเป็นกรรมเก่า เพราะถูกปัจจัยทั้งหลายปรุงแต่งแล้ว สำเร็จด้วยเจตนา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา.. อนึ่ง หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็เช่นกัน พึงเห็นว่าเป็นกรรมเก่า เพราะถูกปัจจัยปรุงแต่งแล้ว สำเร็จด้วยเจตนา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา นี้เราเรียกว่า กรรมเก่า

กรรมใหม่เป็นไฉน คือ กรรมที่บุคคลทำด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ อยู่ในบัดนี้ เราเรียกว่า กรรมใหม่ ความดับแห่งกรรม เป็นไฉน คือ นิโรธ (ความดับรูป-ดับนาม) ที่ถูกต้องวิมุตติ(มรรค ผล นิพพาน) เพราะดับกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมได้แล้ว นี้เราเรียกว่า ความดับแห่งกรรม นี่คือหลักปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรม ได้แก่ **มรรคมืองค์ ๘**”^{๑๖๑}

กรรมเพื่อความสิ้นกรรม

ในกุกกุโรวาทสูตร พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกรรมไว้ ๔ ชนิด และผลของกรรม ๔ ชนิด^{๑๖๒} กรรมชนิดที่ ๔ เป็นกรรมเพื่อความสิ้นกรรม เพื่อดับกรรม มีเนื้อหาดังนี้

๑) กรรมดำมีวิบากดำ ได้แก่ อกุศลกรรมที่บุคคลทำด้วยกายมีการ ฆ่าสัตว์ เป็นต้น ด้วยวาจามีการ พูดเท็จ เป็นต้น ด้วยใจมีการพยาบาทอาฆาตผู้อื่น เป็นต้น บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมไปเกิดในอบายภูมิ ได้รับความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสก็เพราะกรรมดำมีวิบากดำ กรรมชนิดนี้ไม่ควรทำเลย

๒) กรรมขาวมีวิบากขาว คือ กรรมดีหรืออกุศลกรรมนั่นเอง คือ กุศลที่เกี่ยวกับการให้ทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมได้รับความสุข ได้เกิดในภพภูมิที่ดี ด้วยอำนาจของกุศลกรรมนั้น เพราะฉะนั้น กรรมชนิดนี้จึงควรทำ

๓) กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว กรรมชนิดนี้ก็ให้แก่อกุศลกรรมและกุศลกรรม กรรมขาวก็เป็นกรรมขาว กรรมดำก็เป็นกรรมดำ บุคคลบางคนทำกรรมดำบ้าง ทำกรรมขาวบ้าง คละเคล้าปะปนกันไป ไม่ได้ทำแต่เพียงกรรมดำอย่างเดียว หรือกรรมขาวเพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้น เวลาที่เขาได้รับผล เขาจึงได้รับผลดีบ้าง ไม่ดีบ้างคละเคล้ากันไป

^{๑๖๐} อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๐๑/๓๓๖.

^{๑๖๑} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๔๖/๑๗๗.

^{๑๖๒} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๑/๗๙, อง.จตุ. (ไทย) ๒๑/๒๓๓/๓๔๖., ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๘๑/๗๗.

๔) กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว ย่อมเป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม ได้แก่ เจตนาในการปฏิบัติ **วิปัสสนาภาวนา** เพื่อบรรลุอุปริยมรรคทั้ง ๔ มีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น กรรมชนิดนี้เป็นกรรมที่ผู้เห็นภัยในวัฏฏะ แล้วต้องการจะดำเนินไปให้ถึง และการจะดำเนินไปถึงกรรมชนิดนี้ ก็ได้แก่ การเจริญมรรคมืองค์ ๘

กุลบุตรผู้ต้องการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างสิ้นเชิง ต้องเจริญให้มากซึ่งมรรคมืองค์ ๘ นี้เท่านั้น จึงจะบรรลุธรรมได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“มรรคมืองค์ ๘ อันประเสริฐเหล่านี้คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ), สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ), สัมมาวาจา (เจรจาชอบ), สัมมากัมมันตะ (ทำการงานชอบ), สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ), สัมมาวายามะ (พยายามชอบ), สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) นี้แลคือทาง นี้แลคือข้อปฏิบัติเพื่อ **บรรลุธรรม**”^{๑๖๓}

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอรู้ว่าจิตเป็นเอกัคคตารมณ์ ไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยการพิจารณาภายในกาย ฯลฯ ธรรมในธรรม (เจริญสติปัฏฐาน ๔) ..ย่อมทำอินทรีย์ทั้งหลายให้บริบูรณ์ รู้ชัดโคจร^{๑๖๔} และรู้แจ้งธรรมอันมีความสงบเป็นประโยชน์ ..ย่อม**ทำมรรคทั้งหลาย**ให้บริบูรณ์”^{๑๖๕}

พระสารีบุตรเถระอธิบายว่า ย่อม**ทำมรรคทั้งหลาย**ให้บริบูรณ์ คือ การทำสัมมาทิฐิให้บริบูรณ์ ด้วยความเห็นถูก (เห็นอาการเกิด-ดับของรูปนาม คือเห็นอริยสัจ ๔) ทำสัมมาสังกัปปะให้บริบูรณ์ด้วยการยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ **ทำสัมมาวาจา**ให้บริบูรณ์ด้วยการกำหนดรู้^{๑๖๖} ทำสัมมากัมมันตะให้บริบูรณ์ด้วยการ**ทำมรรค**ให้เกิดขึ้นและเจริญขึ้น ทำสัมมาอาชีวะให้บริบูรณ์ด้วยการทำกายใจให้ผ่องแผ้ว ทำสัมมาวายามะให้บริบูรณ์ด้วยการประคับประคองจิตไว้กับปัจจุบันอารมณ์ ทำสัมมาสติให้บริบูรณ์ด้วยการเข้าไปตั้งสติไว้ (ในฐานทั้ง ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม) ทำสัมมาสมาธิให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ฟุ้งซ่าน^{๑๖๗}

ถาม : ทำไมต้องแสวงหา "ความสิ้นกรรม"?

ตอบ : เพราะทั้งทำดี และทำชั่ว ล้วนเป็นการ "ก่อกรรม" ทั้งสิ้น

แม้จะก่อกรรมดี ให้ได้ไปเกิดในสวรรค์แล้ว ...มีเทพตนใดบ้างที่จะไม่ตกนรกอีก มีกลางวัน วัน ไตบ้างที่ไม่ตามมาด้วยความมืดมิดในยามค่ำคืนอีกพระนิพพานเท่านั้นเป็นที่สิ้นกรรม เป็นที่ปลอดภัยที่แท้จริง

อนึ่ง เจตนาในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา เป็นการประกอบกรรม ที่ไม่ดำไม่ขาว^{๑๖๘} คือเป็นกรรมเพื่อความดีกรรม เพื่อความสิ้นกรรม เพื่อบรรลุอุปริยมรรคทั้ง ๔ มีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น กรรมชนิดนี้เป็นกรรมที่ผู้เห็นภัยในวัฏฏะแล้วต้องการจะดำเนินไปให้ถึง และวิธีการจะดำเนินไปถึงกรรมชนิดนี้ได้ก็ต้องเจริญมรรคมืองค์ ๘ ให้สมบูรณ์ หรือที่เรียกว่า **“เจริญวิปัสสนาภาวนา”** ที่เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุพระนิพพานเพียงเท่านั้น พระนิพพาน คือภาวะที่หลุดพ้นไปจากการครอบงำของ “พระเจ้า (สังขตธรรมที่ปรุงแต่งให้สิ่งต่างๆ บังเกิดขึ้น)” ได้อย่างเด็ดขาด สิ้นเชิงแล้ว!

ประเด็นนี้ ชาวมุสลิมถามว่า การที่มี**พระเจ้า**คอยคุ้มครองป้องกันจิตวิญญาณ..ไม่ดีกว่า ไม่มีอะไรคุ้มครองเลยหรือ? ก็ตอบว่า ในพระนิพพานไม่มีจิต ไม่มีวิญญาณ ไม่มีสังขารทุกข์ อีกต่อไปแล้ว จะมีประโยชน์อะไรด้วยผู้คุ้มครอง!

^{๑๖๓} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๗๕/๑๕๗.
^{๑๖๔} รู้ชัดโคจร คือ รู้จักอารมณ์อันเป็นรูป-นาม คือ ชั้น ๕ นั่นเอง
^{๑๖๕} ดูรายละเอียดใน ขุ.ป. (บาลี) ๓๑/๑๖๘/๑๙๓.
^{๑๖๖} บริกรรมภาวนา: **มนสา สขมาโย** ลกขณปฏิเวธสส ปจฺจโย โหติ. ลกขณปฏิเวธ มคฺคผลปฏิเวธสส ปจฺจโย โหติ. การสาธยายทางจิต (**บริกรรมภาวนา**) เป็นปัจจัยแก่การแห่งตลอดไตรลักษณ์ การแห่งตลอดไตรลักษณ์เป็นปัจจัยแก่การแห่งตลอดมรรค ผล” (อภิ.วิ.อ. (บาลี) ๒/๒๔๓, วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๒๖๕.)
^{๑๖๗} ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๖๘/๒๖๑.
^{๑๖๘} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๗๕/๑๕๗, อัง.จตุก. (ไทย) ๒๑/๒๓๗/๓๕๓.

พระนิพพานเป็นสภาวะที่ปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัด เมื่อไม่มีกิเลสแล้วจึงเป็นสุขอย่างยิ่ง เป็นสุขชนิดที่ไม่อาจกลับมาเป็นทุกข์ได้อีก ดังพระพุทธพจน์ว่า “นิพพาน ปรมฺ สุขิ^{๑๖๙} พระนิพพานเป็นบรมสุข”

แต่โลกทุกวันนี้ เข้าใจกันว่า ความสุขอยู่ที่การมีทรัพย์สินสมบัติมากๆ มียศฐาบรรดาศักดิ์สูงๆ มีวัตถุเครื่องใช้สอย มีสิ่งเสพพรั่งพร้อม ฯลฯ มนุษย์จึงพากันทุ่มเทเรี่ยวแรง พยายามขวนขวายเพื่อให้ได้มา ซึ่งสิ่งเสพเหล่านั้น โลกจึงเกิดความวุ่นวายไม่รู้จบสิ้น คนเกิดมามากขึ้น แต่วัตถุสิ่งเสพมีอยู่ในโลกอย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ประเทศมหาอำนาจจึงคิดจะไปแสวงหาสิ่งเหล่านั้นกันที่ดาวอังคารอีก เพราะเชื่อเหตุแห่งความทุกข์ คือกิเลสตัณหา (ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น) ยังไม่ถูกกำจัดให้สิ้นไป

แม้ตัวเราเอง จะยังไม่ทราบชัดว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างไร? จะสุขมากกว่าการได้อยู่กับคนรัก ได้คู่นอนที่ชอบ ได้มีครอบครัวที่อบอุ่น หรือไม่?” แต่ปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าบอกให้เราเห็นว่า “เราทุกคนเคยเวียนว่ายตาย-เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน ความสุขใด ๆ ที่เราปรารถนาอยากได้ อยากมี อยากเป็น ทั้งในปัจจุบันหรือในอนาคต ความสุขเหล่านั้นเราทุกคนล้วนเคยประสบมาแล้วทั้งสิ้นในอดีตชาติ แต่ก็ไม่มีสิ่งใดคงทนถาวรมาจนถึงปัจจุบันได้เลย แล้วเราก็ยังต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย และยังคงนรกแบบเดิม ๆ อีกเหมือนเดิม! นั่นก็เพราะว่ายังมี “กิเลสตัณหา” ที่เป็นเชื้อเหตุให้ยังต้องเกิดอีก

ถ้าเราไม่ต้องการเป็นทุกข์อีกแล้ว ก็ต้องเข้าถึงความไม่เกิดอีกให้ได้ ซึ่งพระพุทธเจ้ายืนยันว่า “ในพระนิพพาน ไม่มีการเกิด ไม่มีการตาย”^{๑๗๐} ความสุขในนิพพานจึงมิใช่ความสุขชนิดที่เป็นไปเพื่อความบีบคั้นกดดัน อีกต่อไป

พระนิพพานเป็นสภาวะที่ปราศจากกิเลส เมื่อไม่มีกิเลสจึงเป็นสุขอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “นิพพาน ปรมฺ สุขิ^{๑๗๑} พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง”

ถาม : สุขจะมีในพระนิพพานได้อย่างไร ในเมื่อพระนิพพานไม่มีการเสวยอารมณ์? (คือ พ้นไปจากการรับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจแล้ว)

ตอบ : ความสุขชนิดที่ไม่เสวยอารมณ์นั้นแหละ เป็นความสุขที่แท้จริง! เพราะความสุขที่เสวยอารมณ์ ยังตกอยู่ในกฎพระไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ดังนั้น สุขเวทนาที่ยังเสวยอารมณ์อยู่ จึงได้ชื่อว่า เป็น วิปริณามทุกข์ เพราะความสุขนั้นยังวิปริตผันแปรไปเป็นทุกข์ได้อีก ส่วนสุขในนิพพานมิใช่สุขเวทนา แต่เป็นสันติสุข จึงไม่มีวันที่จะผันแปรไปเป็นอื่นอีก^{๑๗๒}

พระนิพพาน เป็นสภาพธรรมที่ปัจจัยมิได้ปรุงแต่ง ไม่ได้เกิดจากเหตุปัจจัย คือ ไม่ได้เกิดจากอุปาทานขันธ ๕^{๑๗๓} เมื่อไม่มีอุปาทานขันธ ๕ ก็ไม่มีการปรุงแต่งอารมณ์ทั้งในทางบุญ หรือบาปอีกต่อไป ไม่มีเหตุให้ต้องบีบคั้นกดดันอีกแล้ว ในนิพพาน ทุกข์จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้อีก

^{๑๖๙} ดูใน ม.ม. (บาลี) ๑๓/๒๑๕/๑๙๑, ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๑๕/๑๙๐.

^{๑๗๐} ดูใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๗๕/๒๙๘., ขุ.ป. (บาลี) ๓๑/๑๐/๒๐

^{๑๗๑} ดูใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๑๕/๑๙๐. ดูที่หน้า ๒๘.

^{๑๗๒} อัง.สตุต. (ไทย) ๒๓/๓๔/๕๐๐. อัง.จตุกก.อ. (บาลี) ๒/๑๖/๒๙๔

^{๑๗๓} ดูใน ขุ.อป.อ. (บาลี) ๑/๕๐๓/๓๓๘.

๒.๒.๑๓ วิวาทะเรื่อง การแก้กรรมล้างบาปในพระพุทธศาสนา

ศาสนิกของศาสนา (อิสลาม) ที่มีความเชื่อว่าการฆ่าคนในสงครามหรือฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารหรือที่
ก่อนความร่ำคาญ..ไม่บาป^{๑๗๔} ได้ตั้งประเด็นถามชาวพุทธว่า : ศาสนาพุทธสอนเรื่องศีล ๕ ห้ามฆ่าสัตว์ทุกชนิด
ชาวพุทธเชื่อเรื่องกรรม ฆ่าสัตว์ทุกชนิดเป็นบาป ดังนั้นชาวพุทธสามารถฆ่าคนที่กำลังจะฆ่าญาติพี่น้องของ
ตนเอง ได้หรือไม่?

ตอบว่า : ก็เขาเชื่อก็เปอร์เซ็นต์ละ ถ้ายังเชื่อไม่ถึง ๑๐๐ % ก็อาจมีความโลภหรือความโกรธจัด
จนทำให้ฆ่าคนได้อีก แต่ผู้ที่เชื่อกรรม ๑๐๐ % ก็คือพระโศดบัน จะไม่ทำร้ายใครอีกแล้ว แม้ต้องแลกด้วยชีวิต
ก็ตาม

ถามว่า : ชาวพุทธที่เชื่อเรื่องกรรม แต่ไปฆ่าคนตาย ไม่เป็นบาปหรือ?

ตอบว่า : ผู้ที่ฆ่าคนตายด้วยเจตนาเป็นบาปทุกคนแหละครับ อย่างว่าแต่คนเลย แม้แต่ฆ่ามดตบยุง
ด้วยเจตนา ก็บาปครับ แต่อาจจะไม่ตกนรกนะ!

ถาม : งั้น! ชาวพุทธก็เป็นทหาร เป็นนักรบไม่ได้ละสิ

ตอบ : ทหารไทย ทหารพม่า ทหารศรีลังกา ก็เป็นพุทธไม่ใช่หรือ?

ถาม : แล้วเขาไม่กลัวบาป ไม่กลัวตกนรกหรือ?

ตอบ : แม้แต่มหาโจรคนหนึ่ง (โจรเคราแดง) ที่เคยฆ่าคนมาเป็นหมื่นคน เขายังไม่ตก
นรกเลยครับ! เพราะก่อนตาย เขาสามารถปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาจนเกิด "ปัญญาญาณ" ได้
เขาตายด้วยจิตที่เป็น "สัมมาทิฐิ" จึงไปเกิดในสุคติ ในสวรรค์ก่อน

ถาม : อ้าว! ศาสนาพุทธไม่ได้สอนให้เชื่อเรื่องกรรมเป็นใหญ่หรือ? โฉนว่า "สัตว์โลกต้อง
เป็นไปตามกรรม" ใจ?

ตอบ : แม้เคยทำบาปไว้มาก ก็หลุดพ้นจากนรกอย่างสิ้นเชิงได้ หากสามารถเข้าถึงปัญญาขั้นสูงสุด
ได้ ไม่ปล่อยจิตวิญญาณให้เป็นไปตามกรรม!

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ใช้ "ปัญญา" เป็นใหญ่ในการดำเนินชีวิตครับ..ไม่ใช่กรรมเป็นใหญ่! กรรม
เป็นตัวชักนำชีวิตสรรพสัตว์ไปสู่ความสุขบ้าง ไปสู่ความทุกข์บ้าง ก็จริง! แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้ปล่อยชีวิต
ไปตามกรรม คนบางคนแม้เคยทำบาปกรรมมามาก หากเขาเชื่อพระพุทธเจ้ามากพอ ลงมือปฏิบัติศีลปฏิบัติ
จนเกิดปัญญาญาณ บรรลุโศดบันได้ เขาก็จะไม่ตกนรกอีกเลย และจะไปเกิดในสุคติภูมิอีกไม่เกิน ๗ ชาติ เป็น
อย่างยิ่ง ก็เข้าสู่พระนิพพานอย่างถาวร ไม่กลับไปเวียนว่ายตาย-เกิดใน ๓๑ ภูมิอีกแล้ว

ภูมิทั้ง ๓๑ (ดูที่หน้า ๔) เปรียบเหมือนกาวดักหนู ที่คนมีกามราคะ ยังติดข้องอยู่ โศดบันสามารถ
หลุดพ้นไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๓๐ % ยังติดอยู่ในระบบ ๗๐ % ยังต้องเกิดในสุคติภูมิอีกไม่เกิน ๗ ชาติ แต่จะไม่

^{๑๗๔} หะดีษบทหนึ่ง ท่านรสูลุลลอฮ์กล่าวว่า
« مَنْ قَتَلَ وَرَغَا فِي أَوْلٍ ضَرْبَةٍ فَلَهُ كَذَا وَحَسَنَةٌ وَمَنْ قَتَلَهَا فِي الضَّرْبَةِ الثَّانِيَةِ فَلَهُ كَذَا وَكَذَا
حَسَنَةٌ لِذَوْنِ الْأَوْلَى وَإِنْ قَتَلَهَا فِي الضَّرْبَةِ الثَّلَاثَةِ فَلَهُ كَذَا وَكَذَا حَسَنَةٌ لِذَوْنِ الثَّانِيَةِ »

“บุคคลใดที่ตีจิ้งจก (ตุ๊กแก) ตายครั้งแรก สำหรับเขาจะได้ผลบุญเท่านั้น เท่านั้น และบุคคลใดที่ตีจิ้งจกตายใน
ครั้งที่สอง สำหรับเขาจะได้ผลบุญเท่านั้น เท่านั้น แต่ (ผลบุญ) น้อยกว่าครั้งแรก และ (ถ้า) เขาตีจิ้งจกตายในครั้งที่สาม
เช่นนี้สำหรับเขาจะได้ผลบุญเท่านั้น เท่านั้น แต่ได้ (ผลบุญ) น้อยกว่าครั้งที่สอง”

อีกหะดีษบทหนึ่ง ท่านรสูลุลลอฮ์กล่าวว่า
« مَنْ قَتَلَ وَرَغَا فِي أَوْلٍ ضَرْبَةٍ كُتِبَتْ لَهُ مِائَةٌ حَسَنَةٍ وَفِي الثَّانِيَةِ دُونَ ذَلِكَ وَفِي الثَّلَاثَةِ دُونَ ذَلِكَ »

“บุคคลใดที่ฆ่าจิ้งจก (ตุ๊กแก) ในการตีครั้งแรกตาย สำหรับเขาจะได้รับผลบุญถึง 100 ความดี, ส่วนการตีครั้งที่
ที่สองตาย ผลบุญของเขาจะน้อยกว่าครั้งแรก และ (หาก) เป็นการตีครั้งที่สามตาย ผลบุญของเขาจะได้น้อยกว่าครั้งที่
สอง” ..ที่มา เรื่อง “สัตว์ที่ห้ามฆ่า และส่งเสริมให้ฆ่า” โดย อาจารย์มูรีด ทิมะเสน

ตคนรกอีกแล้ว สกทาคามีออกไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๔๐ % ติดอยู่ในระบบ ๖๐% อนาคามีออกไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๕๐ % ยังติดอยู่ในระบบ ๕๐ % ส่วนพระอรหันต์ หลุดพ้นไปจากระบบนี้ได้แล้ว ๑๐๐ % คือ หลุดพ้นไปจากเหตุปัจจัยทั้งปวง (จากสังขตธรรม หรือ“พระเจ้า”) ได้เด็ดขาดแล้ว เข้าสู่พระนิพพานอันเป็นบรมสุขอย่างถาวร ไม่หวนกลับมาสู่ระบบนี้อีกแล้ว

ถาม : ศาสนาพุทธสอนให้ใช้ชีวิต ด้วยการคิดบวกใช่หรือไม่? ตอบว่า : ไม่ใช่ครับ

ถาม : ศาสนาพุทธมักสอนแต่เรื่องทุกข์ สอนให้คิดในแง่ลบอย่างนั้นหรือ? ตอบว่า : ก็ไม่ใช่ครับ

ถาม : งั้น! ศาสนาพุทธสอนให้คิดกันอย่างไร? ตอบว่า : ศาสนาพุทธสอนให้ดำเนินชีวิตด้วยความรู้ให้มากกว่าความคิดครับ เพราะความคิดมักเจือด้วยอคติอยู่เสมอ ๆ

พระอรหันต์ คือ ผู้ดำเนินชีวิตด้วยความรู้ล้วน ๆ มีสติ สมาธิ ปัญญา รู้เท่าทันผัสสะที่เข้ามากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อยู่ตลอดเวลา

ปัจจุบันนี้มีพุทธหลายอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเฝื่องใจอย่างผิดๆ ว่า การล้างบาปไม่มีในศาสนาพุทธอย่างแน่นอน บุญและบาปนำมาลบล้างกันไม่ได้อย่างเด็ดขาด โดยยึดแนวคิดที่ว่า การล้างบาปก็คือการสารภาพความผิดแล้วบาปทั้งหมดก็จะหลุดหายไปอย่างที่ทำกันในบางศาสนา ความจริงแล้ว คำสอนในพระพุทธศาสนาหาได้ทรงปฏิเสธการล้างบาปไม่ แต่กลับเน้นย้ำถึงวิธีการล้างบาปที่ถูกต้อง ที่มีใช้เพียงแค่ปากพูดหรืออาบน้ำดังที่พระอรหันต์เถรีกล่าวไว้ว่า “ใครหนอช่างไม่รู้ มาบอกความนี้แก่ท่าน ซึ่งไม่รู้ว่าจะพ้นจากบาปกรรมได้ เพราะการอาบน้ำ ถ้าเช่นนั้นพวก กบ เต่า ปลา ที่เที่ยวหากินอยู่ในน้ำทั้งหมดก็คงพากันไปสวรรค์แน่แท้ คนเชือดสัตว์ ไจร เพชฌฆาต และคนที่ก่อกรรม แม่เหล่านั้นก็จะพ้นจากบาปได้ เพราะการอาบน้ำ..ละสิ”^{๑๗๕}

ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานั้น บาบสามารถล้างได้โดยการชำระล้างที่กิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดบาปนั้น ๆ อีกทีหนึ่งด้วยมรรคญาณ^{๑๗๖} อันเกิดจากการเจริญวิปัสสนาภาวนา ซึ่งเป็นการชำระล้างที่แท้จริงดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึงบุคคลผู้ล้างบาปได้แล้วไว้ว่า “บุคคลผู้มีกาย วาจา ใจสะอาด ไม่มีอาสวะ ถึงพร้อมด้วยความสะอาด บุคคลนั้นเรียกว่า เป็นผู้ล้างบาปได้แล้ว”^{๑๗๗} และมีปรากฏในพระสูตรอื่นๆ อีกเช่น

พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต โธวนสูตร “ผู้มีสัมมาทิฏฐิ ย่อมล้างมิจฉาภิฏฐิได้ ล้างบาปอกุศลเป็นอันมากที่เกิดขึ้นเพราะมิจฉาภิฏฐิเป็นปัจจัยได้และกุศลธรรมเป็นอันมากย่อมถึงความเจริญเต็มทีเพราะสัมมาทิฏฐิเป็นปัจจัย”^{๑๗๘}

พระสูตรตันตปิฎกขุททกนิกาย สุตตนิบาต สภยสูตร “บุคคลผู้ชำระล้างบาปได้ทั้งหมด ไม่กลับมาสู่ต้นเหตุและทิฏฐิในภพเทวดาและมนุษย์อีก ผู้นั้นเรียกว่า ผู้ล้างบาปได้แล้ว”^{๑๗๙}

พระสูตรตันตปิฎกขุททกนิกาย เถรคาถา วัคคิเถรคาถาพระวัคคิเถรหันทกกล่าวไว้ว่า “เราได้เสวยบาปกรรมที่เราได้ทำไว้ในชาติอื่นๆ แต่ปางก่อน บัดนี้ เราจะลอยบาปนั้นเสียตรงนี้ เราได้มีความเห็นอย่างนี้มาแต่เดิม เรานั้นครั้งฟังพระวาจาสุภาชิตอันเป็นบทที่ประกอบด้วยเหตุผลแล้ว ก็ได้พิจารณาเห็นเนื้อความตามความเป็นจริง ได้อย่างถ่องแท้ โดยแยกคาย ล้างบาปได้หมดแล้ว เป็นผู้ไม่มีมลทิน หมดจดสะอาดบริสุทธิ์ เราก้าวลงสู่กระแสน้ำ คือ มรรคมืองค์ ๘ ล้างบาปได้หมดแล้ว บรรลุวิชชา ๓ ได้แล้ว”^{๑๘๐}

^{๑๗๕} ดูใน ขุ.เถรี (ไทย) ๒๖/๒๔๐/๕๙๔.

^{๑๗๖} ชำระบาปทั้งปวงที่เกิดขึ้นในอายตนะภายในและภายนอกด้วยมรรคญาณ ดูในขุ.ม.อ. (บาลี) ๑๔/๑๗๓. บทว่า นินหาตปาปก หมายความว่า เป็นผู้มีบาปอันล้างเสียแล้ว เพราะเป็นผู้ล้างคือชำระบาปทั้งปวงที่เกิดขึ้นในอายตนะแม้ทั้งปวงได้แล้ว ด้วยมรรคญาณ ดูรายละเอียดใน ขุ.มหา.อ. (ไทย) ๑๔/๑๗๓. (มหามกุฏา)

^{๑๗๗} ดูใน อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๒๒/๓๖๘.

^{๑๗๘} ดูใน อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๐๗/๒๕๐.

^{๑๗๙} ดูใน ขุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๕๒๕/๖๒๒.

^{๑๘๐} ดูใน ขุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๓๔๘/๓๙๘.

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรีคาถา เหล่าพราหมณ์ที่มานับถือศาสนาพุทธกล่าวตอบพระอรหันตเถรีด้วยภาษิตว่า “ฉันขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ผู้คงที่ ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก ชื่อนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ฉัน เมื่อก่อนฉันเป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระพรหม วันนี้ ฉันเป็นพราหมณ์จริงๆ แล้ว ฉันได้วิชา ๓ เป็นผู้ล้างบาปได้แล้ว”^{๑๘๑}

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส คุหฺฏฐกสุตตนิทเทส^{๑๘๒} ปรากฏข้อความว่า บัณฑิตทั้งหลาย เรียกบุคคลผู้เป็นมุนีทางกายเป็นมุนีทางวาจา เป็นมุนีทางใจ ผู้ไม่มีอาสวะว่า เป็นมุนีผู้สมบูรณ์ด้วยโมเนยยธรรม ล้างบาป^{๑๘๓}ได้แล้ว

ในคำสอนของศาสนาพุทธ บาปคืออะไร? บาป แปลว่า ธรรมชาติที่สัมผัสตัวให้ตกอบายภูมิ ดังปรากฏบทวิเคราะห์ในคัมภีร์โยชนา (บาลี) ว่า อปายาทิทุกฺขิ ปาเปเนตติ ปापานิ.^{๑๘๔} ธรรมชาติเหล่าใด ทำให้สรรพสัตว์ต้องประสบทุกข์ในอบายภูมิ ธรรมชาติเหล่านั้น ชื่อว่า บาป^{๑๘๕}

ศาสนิกในศาสนาที่เชื่อว่าบาปกรรมทั้งหมดล้วนเป็นการกำหนดควบคุมของพระเจ้า เช่น คริสต์ อิสลาม เป็นต้น มักตั้งคำถามต่อพระพุทธศาสนาในประเด็นนี้ว่า ใครคือคนกำหนด ว่าบาป ว่าเป็นความชั่ว นี่คือนรก สวรรค์ ในเมื่อคนอยู่ในนรกสวรรค์อยู่ในใจ แค่ว่าใจให้มีสุขก็พ้นทุกข์แล้วนะ?

ก็ขอตอบว่า พ้นชนิดที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีกแล้วได้หรือไม่? ในอดีตมีสุขครั้งใดบ้างที่ไม่กลับมาเป็นทุกข์อีกเคยมีหรือไม่ คำสอนในพระพุทธศาสนาระบุว่า พระนิพพานเท่านั้นเป็นภาวะที่หลุดพ้นไปจากการครอบงำของสังขตธรรม (อาจมีความหมายตรงกับ “พระเจ้า” ในศาสนาอื่นๆ) ได้อย่างสิ้นเชิง เป็นบรมสุขชนิดที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีกแล้ว!

อนึ่ง หากความดี-ความชั่วนั้นเกิดขึ้นจากการกำหนดกฎเกณฑ์ของใครผู้ใดผู้หนึ่ง แสดงว่าความดี-ชั่วนั้น ยังไม่ใช่เป็นความจริงแท้ ยังอาจมีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดมาตรฐานดี-ชั่วได้อีก ตามความต้องการของผู้กำหนด ศาสนาพุทธไม่ได้มีแนวทางคำสอนเช่นนั้น ความดี-ความชั่วไม่ได้ถูกใครกำหนดขึ้น แต่เป็นไปตามเหตุและปัจจัย การกระทำใดเกิดจากความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง มีผลเป็นความเจริญ (ด้วยสติ สมาธิ ปัญญา) การกระทำนั้นเป็นความดีในตัวเอง ไม่ใช่เพราะใครมากำหนดขึ้น นัยเดียวกัน หากการกระทำใดเกิดจากความโลภ โกรธ หลง มีผลเป็นความเสื่อม ความบีบคั้น ความทุกข์ร้อน การกระทำนั้นเป็นความชั่วในตัวเอง ไม่ใช่เพราะใครมากำหนดขึ้น ดังคำอธิบายในคัมภีร์มหานิทเทสว่า

คำว่า ภิกษุพึงจัดบาปธรรมทั้งปวงที่เป็นรากเหง้าของส่วนแห่งธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้าและอัสมิมานะ ด้วยมันตา อธิบายว่า ธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้านั้นแหละ ชื่อว่าส่วนแห่งธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้า คือ ส่วนแห่งธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้าคือตัณหา ส่วนแห่งธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้าคือทิฏฐิ^{๑๘๖} ตัณหาและทิฏฐิมิรากเหง้ามาจากอวิชชา อโยนิโสมนสิการ อัสมิมานะ อหิริกะ อนัตตตัปปะ และอุทัจจะ^{๑๘๗}

จากคำอธิบายนี้บ่งบอกชัดว่า ตามหลักการในคัมภีร์พระพุทธศาสนา บาปธรรมที่เป็นรากเหง้าก็คือ อวิชชา (ความไม่รู้จริง) อโยนิโสมนสิการ (ความไม่ทำไว้ในใจโดยแยบคาย) อัสมิมานะ(ความถือตัว) อหิริกะ (ความไม่ละอายต่อบาป) อนัตตตัปปะ (ความไม่เกรงกลัวต่อวิบากกรรม) และอุทัจจะ (ความฟุ้งซ่าน) ซึ่งก็คือกิเลสเหล่านั้นเอง

^{๑๘๑} ดูใน ขุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๒๕๑/๕๙๕.

^{๑๘๒} ขุ.มหา (ไทย)๒๙/๑๔/๗๐, ขุ.อิติ.๒๕/๖๗/๒๘๒, ขุ.จู. ๓๐/๒๑/๗๗

^{๑๘๓} ล้างบาป หมายถึงล้างบาปด้วยมัคคญาณ (ขุ.ม.อ. ๑๔/๑๗๓)

^{๑๘๔} อภิธมมตถวิภาวินิยาปณฺจิกา นาม อตถโยชนา (บาลี) ๑/๓๕๖.

^{๑๘๕} ดูใน ขุ.อุทาน. (บาลี) ๒๕/๔๘/๒๗๖.

^{๑๘๖} ดูใน ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๕๑/๔๑๒.

^{๑๘๗} ดูใน ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๕๑/๔๑๒.

กิเลส เป็นธรรมชาติฝ่ายอกุศลที่ประกอบกับจิต มีอยู่ในสันดานของปุถุชนทุกคน ทำให้จิตเสื่อมทราม ชักจูงให้ทำความชั่วต่างๆ มีวิเคราะห์ว่า “กิเลสเนติ อุปตาเปเนตติ กิเลสา” ธรรมชาติโดยย่อทำให้เศร้าหมองเร่าร้อน ธรรมชาตินั้น ชื่อว่า “กิเลส”^{๑๘๘} มี ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. โลกกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะยินดีอยากได้
๒. โทสกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะไม่พอใจ ขุ่นเคือง
๓. โมหกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะความหลง ไม่รู้แจ้ง
๔. มานกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะความทะนงตน ถือตัว
๕. มิจฉาทิฏฐิกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะความเห็นผิดจากเหตุผลตามความเป็นจริงว่า บาบ-บุญไม่มี นรก-สวรรค์ไม่มี เป็นต้น

๖. วิจิกิจฉากิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะความสงสัยลังเลสงสัยในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น

๗. ถีนกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะหดหู่ทอดถอยจากความเพียร
๘. อุทธัจจกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะเกิดฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ
๙. อหิริกกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะไม่ละอายในการกระทำบาป^{๑๘๙}
๑๐. อนัตตตปปกิเลส เศร้าหมองและเร่าร้อน เพราะไม่เกรงกลัวผลของการกระทำบาป^{๑๙๐}

ทั้ง ๑๐ ประการนี้ จำแนกตามการแสดงออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) วิติกมกิเลส กิเลสที่ทำให้ไม่ละอายชั่วกลัวบาป ทำให้ประพฤดิชั่ว ทำทุจริตทางกาย และวาจา ทำให้ล่วงละเมิดศีล

๒) ปริยภูฐานกิเลส กิเลสที่กลุ่มรูปจิต คุกรุ่นอยู่ภายในใจ ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง และนิวรณ์ ๕^{๑๙๑}

๓) อนุสัยกิเลส กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน (เหมือนยักซ์หลับ)

อนุสัยกิเลส เป็นกิเลสอย่างละเอียดที่สะสมอยู่ในภวังคจิต หรือจิตไร้สำนึก มีศัพท์วิเคราะห์ว่า สตตสนตนาเน อนุเสนติ อนุปวตตนตติ อนุสยา^{๑๙๒} กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานของสัตว์ทั้งหลาย ชื่อว่าอนุสัย เป็นกิเลสละเอียดที่ซ่อนเร้นอยู่เป็นประจำในขันธสันดานของสัมภเวสี^{๑๙๓} (ยกเว้นพระอรหันต์) ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏทางวารใดเลย ต่อเมื่อมีอารมณ์มากกระทบรุนแรงพอจึงจะแสดงออกมา ถ้ายังไม่มามีอารมณ์ภายนอกกระทบแล้ว กิเลสชนิดนี้จะยังนอนสงบอยู่ ไม่แสดงอาการมาให้เห็น จะแสดงตัวก็ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยมากระตุ้นเข้า อนุสัยกิเลสที่นอนเนื่องอยู่นั้นก็จะแปรสภาพเป็น**ปริยภูฐานกิเลส** เกิดความยินดียินร้ายต่ออารมณ์

^{๑๘๘} ชุ.อ. (ไทย) ๔๔/๓๖๓.

^{๑๘๙} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๕๑/๔๑๒.

^{๑๙๐} ดูใน ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๗๑/๑๘๑.

^{๑๙๑} นิวรณ์ คือ กิเลสที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี มี ๕ อย่าง คือ (๑) กามฉันทะ ความพอใจในกาม (๒) พยาบาท ความคิดร้าย (๓) ถีนมิทธะ ความหดหู่และเชื่องซึม (๔) อุทธัจจกุกกุจจะ ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ (๕) วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๑)

^{๑๙๒} ชุ.จ.อ. (บาลี) (สทธรรมปชโชติกา) หน้า ๓๒๙.

^{๑๙๓} ส่วน “สัมภเวสี” นั้น ได้แก่ สรรพสัตว์ทั้งหลาย ยกเว้นพระอรหันต์ แม้แต่เราเองก็จัดว่าเป็นสัมภเวสีเช่นกัน สัมภเวสี แปลว่าผู้แสวงหาการเกิด คือ สัตว์ผู้ยังมีตัณหาเครื่องนำไปสู่ภพอยู่ เพราะยังละสังโยชน์ในภพไม่ได้ ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๖๗. เป็นสัตว์ที่ยังต้องเกิดในกำเนิดทั้ง ๔ คือ อัมตชะ (เกิดจากไข่) ชลาพุชะ (เกิดจากครรภ์) สังเสทชะ (เกิดในถ้ำโคล) โอปปาทิกะ (เกิดผุดขึ้น) ได้แก่ พระเสขะและปุถุชนผู้กำลังแสวงหาการเกิดต่อไป ส.นิ.อ. (บาลี) ๒/๑๑/๒๖.

นั้น และถ้าปริยภูฏานกิเลสนั้นก็กำลังมากขึ้น ก็จะแปรสภาพเป็น**วิติกมกิเลส** เกิดเป็นกิเลสอย่างหยาบปรากฏขึ้นเป็นการกระทำที่แสดงออกทางกาย และวาจา อุปมาเหมือนตะกอนที่นอนอยู่ก้นแก้วน้ำ คูใสสะอาด ถ้าไม่สังเกตให้ดี จะมองไม่เห็นตะกอนที่สะสมอยู่เบื้องล่าง เปรียบได้กับอนุสัยกิเลส^{๑๙๔}

อนุสัยกิเลสชนิดนี้นอกจากพระอรหันต์แล้ว ย่อมมีในสันดานของสัตว์ทุกชีวิต ตั้งแต่ปฏิสนธิ (เกิด) จนถึงจุติ (ตาย) กิเลสอย่างละเอียดนี้สามารถจัดและทำลายให้สิ้นซากได้ด้วยมรรคญาณ ที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนาภาวนาเพียงเท่านั้น โดยดำเนินการตามแนวทางมรรคมืองค์ ๘ เท่านั้น ทำให้สมบูรณในไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา จิตตสิกขา(สมาธิ) และปัญญาสิกขา ได้แก่ กระบวนการฝึกฝนอบรมจิตตามหลักสติปัฏฐาน ๔ นั่นเอง

การทำบุญล้างบาป

ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่า คำว่า บาป ในที่นี้ มีความเข้าใจที่แตกต่างกันอยู่ คือ ชาวบ้านทั่วไปมักเข้าใจคำนี้ว่า คือ “วิบากของกรรมชั่วที่ต้องชดใช้” แต่ในศาสนาพุทธมุ่งหมายถึงสภาวะที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง เหตุปัจจัยให้ทำทุจริตทางกายวาจาใจก็คือกิเลสนั่นเอง ดังนั้นการล้างบาปในพระพุทธศาสนาก็คือการกำจัดกิเลสทั้งหมดให้หมดสิ้นไปนั่นเอง ฉะนั้น การทำบุญบริจาคทานเพื่อล้างบาปดังที่ชาวพุทธจำนวนมากเข้าใจกันนั้น จึงเป็นความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกับหลักการที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีหลักการในเรื่องนี้อยู่ว่า เฉพาะบุญอย่างเดียวยังล้างบาปไม่ได้ บุญช่วยได้แต่ขอล้างบาปของอกุศลกรรมไว้ชั่วคราวเท่านั้น และไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะลบล้างบาปกรรมที่ทำไปแล้วในอดีตได้ แต่พระพุทธเจ้าทรงพบเงื่อนไขว่า บาปกรรมที่ทำแล้วลบล้างไม่ได้ก็จริง แต่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นจากการต้องรับวิบากกรรมได้ ด้วยการกำจัดเชื้อที่ก่อให้เกิดการเกิดใหม่ เพราะเมื่อไม่เกิดอีกก็ไม่ต้องรับวิบากกรรมใดๆ อีกต่อไป (เมื่อไม่มีกระจุก ฝุ่นก็ลงจับกระจุกไม่ได้อีกแล้ว) เชื้อที่ก่อให้เกิดการถือกำเนิดในภพใหม่ คือ “กิเลสตัณหา” นั่นเอง ซึ่งสามารถชำระล้างได้อย่างเป็นขั้นตอนด้วยมรรคญาณเพียงเท่านั้น

อดีตล่วงผ่านไปแล้ว การกระทำทุกอย่างที่เรากระทำไปด้วยเจตนา ไม่ว่าจะชั่วหรือดีก็ตาม ก็เป็นอันได้กระทำไปแล้ว และวิบากของกรรมนั้นจะย้อนกลับมาให้ผลในที่สุด แต่เวลาที่ให้ผลนั้นไม่แน่นอนว่าจะช้าหรือเร็ว จะเป็นชาตินี้ หรือชาติหน้า ถ้าหากกรรมที่ได้กระทำก่อนหน้านั้นยังให้ผลไม่หมด หรือกรรมที่กระทำในปัจจุบันมีวิบากแรงกว่า ก็จะทำให้กรรมนั้นมีผลช้าลง เมื่อเป็นเช่นนี้ หนทางที่จะหลีกเลี่ยงวิบากของกรรมนั้น ก็พอมีทาง ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคนว่า มีฝีมือ (ฝีมือ) ในการหลีกเลี่ยงมากน้อยแค่ไหน มีเส้นชัยอยู่ที่**อนุภาติเสสนิพพาน** ถ้าในระหว่างนี้ เขามุ่งมั่นทำเฉพาะบุญกุศล อบรมสติปัญญาให้ปราดเปรื่องอยู่ตลอดเวลา จนถึงขณะจิตสุดท้าย หลังตายก็จะไปเกิดในสุคติภพได้ และหากทำได้เช่นนี้ทุกภพ ทุกชาติ ไม่มีวาลงระเริงกับความทุกข์เล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นชั่วคราว อันเป็นผลพลอยได้จากการเร่งทำบุญ เขาก็มีโอกาสเข้าถึงเส้นชัยได้ ก่อนที่บาปจะตามมาทัน เปรียบเหมือน**โจรผู้ร้าย**ที่ได้ก่อคดีอาญาไว้ หลบหนีการจับกุมได้ตลอด ๒๐ ปี มีความสามารถในการหลบหลีกเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี คดีความก็เป็นอันหมดอายุไป กฎหมายไม่อาจลงโทษเขาได้อีกต่อไป

บาปที่เราทำไว้ก็เช่นกัน หากเราเข้าถึงอนุภาติเสสนิพพานได้แล้ว ก็ไม่อาจตามมาให้ผลได้อีกต่อไป^{๑๙๕} แต่โดยมากยากที่จะเป็นเช่นนั้น มักถูกวิบากกรรมตามมาทันเสียก่อน หลายคนหลายท่านพยายามวิ่งหนี**เอาจิตรอดสุดชีวิต** ต้องถึงกับฝ่าผ่นหลุดลุ่ยกว่าจะเข้าถึงอนุภาติเสสนิพพานได้ ตัวอย่าง เช่น พระองค์สิมมาเถระ กว่าท่านจะพ้นฝ่าอุปสรรคเข้าสู่เส้นชัยได้ ถูกกรรมเก่าไล่กวัดจับจวนเจียนจะทันอยู่แล้ว หรืออาจจะถูกกรรมเก่าจับติดชายผ้าถุงแล้ว แต่ท่านก็ยังพยายามดิ้นรนเต็มที่ ถึงกับถอดผ้าถุงออกแล้ววิ่งล่อนจ้อนต่อไป จนเข้าสู่เส้นชัยจนได้ เมื่อเข้าสู่เส้นชัยแล้ววิบากกรรมก็มิอาจส่งผลได้อีก ไม่ต้องชดใช้กรรมใด ๆ อีกต่อไป^{๑๙๖}

^{๑๙๔} ขุ.อ. (ไทย) ๑/๓/-/๓๖๓.

^{๑๙๕} ดูใน อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๒๑๙/๓๖๕.

^{๑๙๖} ดูใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๓๔/๓๙๗.

กรรมที่เคยทำไว้จะกลายเป็น **อโหสิกรรม** ไป^{๑๙๗}

คัมภีร์อรรถกถาโมรณปุรณี หน้า ๑๓๒ อธิบายว่า ในเวลาที่กุศลกรรมให้ผล อกุศลกรรมอย่างหนึ่ง จะตั้งขึ้นตัดรอนกรรมนั้นให้ตกไป ถึงในเวลาที่อกุศลกรรมให้ผล กุศลกรรมอย่างหนึ่งก็จะตั้งขึ้นตัดรอนกรรมนั้น นี่ชื่อว่า**อุปจเฉทกรรม** ในบรรดาอุปจเฉทกรรมที่เป็นกุศลและอกุศล กรรมของพระองค์สิมมาได้เป็นกรรมตัดรอนอกุศล

ส่วนวิบากของบาปกรรมที่เคยทำไว้ในอดีตนั้น ถึงแม้กลับไปปลบล้างแก้ไขไม่ได้ แต่เราสามารถแก้ไขได้ด้วยความเพียรในชาติปัจจุบัน แม้ไม่สามารถกลับไปแก้ไขปลบล้างอกุศลกรรมที่เป็นต้นเหตุได้ แต่สามารถสร้างกรรมปัจจุบัน เพื่อเจือจางวิบากของอกุศลกรรมนั้นให้อ่อนกำลังลงได้ คือ คนที่ทำบาปแล้วกลับสำนึกผิด อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณงามความดีที่เคยทำไว้มากมาย บาปกรรมที่คนเช่นนี้ทำจะยังไม่ปรากฏผลให้เห็น เหมือนกับการนำน้ำจืดเติมลงในน้ำเกลือให้มากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่รู้สึกรู้ว่าน้ำมีรสเค็มอีกต่อไป ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า^{๑๙๘}

ภิกษุทั้งหลาย ถ้ามีคนกล่าวว่า ใครทำบาปอะไรไว้ เขาก็ต้องรับผลกรรมอย่างนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ การประพฤติพรหมจรรย์ (การสร้างคุณงามความดี) ของเขาย่อมไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย โอกาสที่เขาจะบำเพ็ญเพียรให้ถึงความพ้นทุกข์ย่อมเป็นไปไม่ได้ละซิ?

ส่วนผู้ใดฟังกล่าวอย่างนี้ว่า บุคคลนี้ทำกรรมที่ต้องเสวยผลไว้อย่างใด เขาต้องเสวยผลของกรรมนั้นอย่างนั้นๆ เมื่อเป็นเช่นนั้นการอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมมีได้ โอกาสที่เขาจะบำเพ็ญเพียรให้ถึงความพ้นทุกข์ย่อมเป็นไปไม่ได้ ภิกษุทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้ทำบาปกรรมเพียงเล็กน้อย บาปกรรมนั้นก็ส่งผลให้เขาไปตกนรก ส่วนคนบางคนทำบาปกรรมเล็กน้อยเหมือนกันอย่างนั้น แต่บาปกรรมนั้นให้ผลเพียงเล็กน้อย ปรากฏแต่กุศล-กรรมที่เคยทำมาให้ผล

บุคคลเช่นไรเล่า? ที่ทำบาปกรรมแม้เล็กน้อย บาปกรรมนั้นถึงกับส่งผลให้เขาไปตกนรกเลยทีเดียว บุคคลเช่นนี้ก็คือคนที่ (ทำผิดแล้วแต่ไม่สำนึกผิด) ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา มีคุณงามความดีน้อย ไม่มียศศักดิ์บารมี ยากจนแร้นแค้น บาปกรรมที่คนแบบนี้ทำ แม้เป็นบาปกรรมเล็กน้อย บาปกรรมนั้นก็พาเขาเข้าสู่นรก ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลเช่นไรเล่า ทำบาปกรรมเล็กน้อยเช่นนั้นเหมือนกัน แต่บาปกรรมนั้นให้ผลเล็กน้อยแต่ในชาตินี้ (ไม่ส่งผลให้ถึงกับไปตกนรก) บุคคลเช่นนี้ ก็คือคนที่ทำบาปกรรมแล้ว (กลับสำนึกผิด) อบรมกาย อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณงามความดีที่เคยทำมากมายมียศศักดิ์บารมี มีทรัพย์สมบัติมาก บาปกรรมที่คนเช่นนี้ทำมักไม่ค่อยปรากฏผลให้เห็น (มักปรากฏแต่ผลบุญที่เขาเคยทำไว้มากมาย) เปรียบเหมือนก้อนเกลือที่เราใส่ลงในขันน้ำใบน้อย เธอทั้งหลายคิดว่าน้ำผสมเกลือนั้นจะเป็นอย่างไร น้ำผสมเกลือในขันนั้นก็แค่จืดจางจืดจางไม่ได้ เพราะก้อนเกลือที่ใส่ลงไปใช้ไหม? ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า “ใช่พระเจ้าข้า น้ำในขันนั้นจะแค่จืดจางจืดจางไม่ได้”

พ. “เพราะเหตุไร น้ำนั้นจึงแค่จืดจางจืดจางไม่ได้?”

ภ. “เพราะในขันนั้นมีน้ำนิดเดียว น้ำจึงไม่สามารถละลายเกลือให้เจือจางหายเค็มได้พระเจ้าข้า”

พ. “ภิกษุทั้งหลาย ก็เปรียบเหมือนกับการใส่ก้อนเกลือลงในแม่น้ำคงคา เธอทั้งหลายคิดว่าก้อนเกลือนั้นจะทำให้แม่น้ำคงคาเค็มจืดจางจืดจางไม่ได้หรือเปล่า?”

ภ. “หามิได้ พระเจ้าข้า”

พ. “เป็นเช่นนั้น เพราะไร?”

ภ. “เพราะในแม่น้ำคงคานั้น มีห้วงน้ำมากมายมหาศาล ฉะนั้นห้วงน้ำใหญ่นั้น จึงไม่กลายเป็นน้ำเค็มเพียงเพราะผสมกับก้อนเกลือ เพียงเล็กน้อย พระเจ้าข้า”

^{๑๙๗} วิสุทธิ. (บาลี) ๒/๖๘๕/๒๖๖, วิสุทธิ.ฎีกา (บาลี) ๒/๖๘๕/๔๑๕.

^{๑๙๘} อัง.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๐๑/๓๓๖.

พ. “ก็เหมือนกันแหละ ฤษีทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้ ทำบาปกรรมเพียงเล็กน้อย บาปกรรมนั้นก็ส่งผลให้เขาไปตกนรก ส่วนคนบางคนทำบาปกรรมเล็กน้อยเหมือนกันอย่างนั้น แต่บาปกรรมนั้นให้ผลเพียงเล็กน้อย ปรากฏแต่กุศลกรรมที่เคยทำมาให้ผล

ดูกรฤษีทั้งหลาย คนในโลกนี้ที่ถูกจำคุกเพราะขโมยของเพียงนิดหน่อยก็มี ถูกจำคุกเพราะขโมยของมากมายมหาศาลก็มี ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ขโมยของอย่างนั้นเหมือนกันแต่ไม่ถูกจำคุกก็มี บางคนคิดโกสมบัตินิยามแต่ไม่ถูกจองจำก็มี บุคคลเช่นไรเล่า ถูกจำคุกเพียงเพราะขโมยของเพียงเล็กน้อย ฤษีทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้ เป็นคนขี้ดสนยาจนแร้นแค้น (ไม่มีเส้นสายหรือคุณงามความดีแก่สังคม) เมื่อไปเที่ยวขโมยของแม้เพียงเล็กน้อย เขาก็จะถูกลงโทษถึงขั้นติดคุกได้

บุคคลเช่นไรเล่า แม้ไปขโมยของเช่นนั้นเหมือนกัน แต่กลับไม่ติดคุก(ทั้งที่ถูกจับได้) ฤษีทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้เป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์สินเหลือเฟือ มีโศกะมากมาย (ช่วยเหลือสังคมมากมาย) คนเช่นนี้แม้เคยขโมยของอย่างนั้นเหมือนกัน แต่เขาขอมไม่ถูกจองจำ (..อาจเสียค่าปรับแทน)”^{๑๙๙}

จากพระสูตรนี้ ทำให้ทราบว่า การตั้งใจทำความดีสั่งสมบุญกุศลนั้นมาเจือจางบาปลงไป การทำบุญอุปมาเสมือน เติมน้ำ ทำบาปอุปมาเสมือนเติมเกลือ เมื่อเราทำบาป บาปนั้นก็ติดตัวเราไป ไม่สูญหายไปไหน ไม่มีใคร ไล่แทนได้ ฉะนั้นเราจะต้องหมั่นสร้างบุญกุศลให้มาก เพื่อมาเจือจางบาปให้หมดฤทธิ์ลงไปให้ได้ อุปมาเหมือนเกลือกับน้ำในแม่น้ำ แม้อเกลือจะยังมีอยู่ไม่ได้สูญหายไปไหน แต่ก็ไม่มีผล

การล้างบาปในพระพุทธศาสนา

คำว่า ล้างบาป หรือบางทีใช้คำว่า ลอยบาปนั้น เป็นคำในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นศาสนาเก่าแก่ที่ชาวอินเดียนับถือกันมากในสมัยนั้น และมักจะประกอบพิธีการล้างบาปในแม่น้ำคงคาอยู่เสมอ เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้วได้เผยแผ่ธรรมะไปทั่วประเทศอินเดีย วิธีการอย่างหนึ่งที่พระองค์ทรงสอนคนต่างศาสนา คือ การใช้ลักษณะคำเดิมของศาสนานั้น อย่างคำว่า ล้างบาป ลอยบาปของศาสนาพราหมณ์ เป็นต้น ทรงใช้คำนี้กับพวกพราหมณ์ แต่ทรงบอกวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างและดีกว่า การที่พระพุทธองค์ทรงกระทำเช่นนั้นก็เพื่อให้พราหมณ์เปิดใจยอมรับก่อน ซึ่งเมื่อได้รับฟังธรรมะจากพระองค์แล้วก็จะเข้าไปอยู่ในใจได้ง่าย จนในที่สุดพราหมณ์ก็หันมานับถือพระรัตนตรัย

ความเป็นจริงแล้ว พระพุทธเจ้าหาได้ทรงปฏิเสธการล้างบาปไม่ พระองค์กลับทรงตรัสย้ำถึงวิธีการล้างบาปที่ถูกต้องที่มีใช้เพียงแค่ว่าปากพูด หรืออาบน้ำ นั่นคือ ทรงตรัสรับรองว่า บาปสามารถล้างได้โดยการชำระล้างที่กิเลสอันเป็นรากเหง้า ด้วยมรรคญาณ^{๒๐๐} ซึ่งเป็นการล้างบาปที่แท้จริง

คำว่า ล้างบาป มีความหมายตามศัพท์ว่า ล้าง แปลว่า ทำให้หมดสิ้นไป โดยใช้สิ่งเช่นน้ำหรือไฟ เป็นต้น และมีกรรมวิธีต่างๆ เช่น กวาดล้าง ชะล้าง ชำระล้าง ล้างกลิ้ง ล้างควา ล้างถู โดยปริยายหมายถึงลักษณะที่คล้ายคลึง เช่น ขำล้างโคตร สงครามล้างชาติ ฉะนั้น การล้างบาป ในที่นี้ก็คือการชำระล้างกิเลสออกจากจิตนั่นเอง แบ่งตามระดับของกิเลสได้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ล้างวิตกกัมมิเลสด้วยศีล

วิตกกัมมิเลสเป็นกิเลสอย่างหยาบที่ผลักดันให้เกิดการล่วงละเมิดออกมาทางกาย วาจา คือแสดงพฤติกรรมทุจริตออกมาทางกาย และทางวาจา ทำให้ล่วงละเมิดศีล มี ๓ ประการคือ ๑) อภิขมา คือ ความเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ความต้องการที่มากจนคุมไม่อยู่ จนต้องประพฤติทุจริต ด้วยการลักขโมย ๒)

^{๑๙๙} อง.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๑๐๑/๓๓๖.

^{๒๐๐} บทว่า นิินหาตปาปํ ความว่า บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าเป็นผู้มีบาปอันล้างเสียแล้ว เพราะเป็นผู้ล้างคือชำระบาปทั้งปวง ที่เกิดขึ้นในอายตนะแม้ทั้งปวงกล่าวคือภายในและภายนอก ด้วยสามารถอารมณ์ภายในและภายนอก ด้วยมรรคญาณ อังอิง...ขุ.ม.อ. ๑๔/๑๗๓

พยาบาท คือ ความปองร้าย เป็นความขุ่นแค้นอาฆาตมากจนคุมใจไม่อยู่ จนดูตา ทำร้าย หรือเช่นฆ่าคนอื่น ๓) มิจฉาทิฐิ คือ ความเห็นผิด บุญไม่มี บาปไม่มี ซาติหน้าไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี เป็นต้น จึงเสพสุขด้วยการร่ำสุรา คลั่งเคล้านารี

คัมภีร์อรรถกถาอธิบายว่า วิติกมกิเลสเป็นกิเลสอย่างหยาบ ขำระล้างให้เบาบางลงได้ด้วยอำนาจของศีล เช่น ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ เป็นต้น แต่สงบได้เพียงครั้งคราว เฉพาะขณะที่ยังมีการรักษา ศีลอยู่เท่านั้น^{๒๐๑} การประหัตกิเลสในลักษณะนี้ เรียกว่า *ตัทธกปะทาน*^{๒๐๒}

๒. ล้างปรัญฐานกิเลสด้วยสมาธิ

ปรัญฐานกิเลส เป็นกิเลสที่ลุ่มจมอยู่ในจิตใจ ยังไม่ล่องละเมิดออกมาเป็นวิติกมกิเลส เมื่อปรัญฐานกิเลสเกิดขึ้นจิตก็จะเป็นอกุศลขุ่นมัวและฟุ้งซ่าน กิเลสประเภทนี้ก็คือ โภคะ โทสะ โมหะ นิรวรณ ๕^{๒๐๓} และอุปกิเลสต่าง ๆ แต่ยังไม่แสดงพฤติกรรมออกมาทางกาย วาจา ยังไม่ล่องละเมิดศีล

คัมภีร์อรรถกถาอธิบายว่า ปรัญฐานกิเลสเป็นกิเลสอย่างกลาง ที่เกิดอยู่ภายในใจ สามารถข่มไว้ได้ด้วยอำนาจของสมาธิ เป็นเวลานานตราบเท่าที่สมาธิยังมีกำลัง^{๒๐๔} การประหัตในลักษณะนี้ เรียกว่า *วิกขัมภนปะทาน*^{๒๐๕}

๓. ล้างอนุสัยกิเลสด้วยมรรคปัญญา

กิเลสประเภทรุ่นนอนเนื่องอยู่ในชั้นสันดานของสัตว์ทั้งหลาย เป็นกิเลสละเอียดที่สะสมอยู่จิตของปุถุชนทุกคน^{๒๐๖} ถ้ายังไม่มีอารมณ์ภายนอกมากระทบ กิเลสชนิดนี้ก็จะยังนอนสงบอยู่ไม่แสดงอาการออกมาจะแสดงตัวก็ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยมากระตุ้น อุปมาเหมือนตะกอนที่นอนอยู่ก้นแก้วน้ำ ถ้าไม่สังเกตให้ดี จะมองไม่เห็นตะกอนที่สะสมอยู่เบื้องล่าง กิเลสชนิดนี้นอกจากพระอรหันต์แล้วย่อมมีนอนเนื่องอยู่ในสันดานของสัตว์ทั้งหลาย ตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงจุติ (เกิดจนถึงตาย)

อนุสัยกิเลส เป็นกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานต้องประหัตด้วยวิปัสสนาปัญญาในมรรคญาณทั้ง ๔ เท่านั้นจึงจะไม่กลับมีขึ้นอีก^{๒๐๗} การประหัตในลักษณะนี้ เรียกว่า *สมุจเจทปะทาน*^{๒๐๘} การประหัตซ้างลงไปอีกไม่ทำให้กิเลสที่กลับมีขึ้นใหม่ได้ เรียกว่า ปฏิปัสสัทธิปะทาน เมื่อหลุดพ้นไปจากสังขารธรรมอย่างสิ้นเชิงแล้ว เป็นนิสสรณปะทาน เป็นนิโรธ คือพระนิพพาน^{๒๐๙}

มรรคญาณ คือ ญาณที่ทำหน้าที่ประหัตกิเลส หรือจะกล่าวว่าการล้างกิเลสก็ได้ เป็นญาณลำดับขั้นที่ ๑๔ ในญาณ ๑๖ ที่เกิดแก่ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนาเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน เท่านั้น ซึ่งแบ่งความสามารถในการประหัตกิเลสออกเป็น ๔ ขั้น ดังนี้

^{๒๐๑} ขุ.ป.อ. (ไทย) ๗/๑/-/๙๐๒.

^{๒๐๒} ตัทธกปะทาน หมายถึงการละด้วยองค์นั้นๆ คือ การละรูปกายด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับกัน ดูใน ขุ.จ.อ. (บาลี) ๑/๘๒/๕๖. ขุ.อิติ.อ. (บาลี) ๑/๔๕/๖๗.

^{๒๐๓} นิรวรณ สิ่งกั้นจิตไม่ให้ถึงบุญกุศล มี ๕ ประการ คือ กามฉันทนิรวรณ(ความพอใจ ในกาม) พยาบาทนิรวรณ (ความขัดเคืองใจ) ถีนมิทธนิรวรณ (ความหดหู่และเชื่องซึม) อุทธัจจกุกกัจจนนิรวรณ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ) วิจิกิจฉา นิรวรณ(ความลังเลสงสัย) ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๕๑/๒๗๐.

^{๒๐๔} ขุ.ป.อ. (ไทย) ๗/๑/-/๙๐๒.

^{๒๐๕} วิกขัมภนปะทาน หมายถึงการละด้วยข่มไว้ คือ การละรูปกายของท่านผู้ได้อรูปฌาน ดูใน ขุ.จ. (ไทย) ๓๐/๘๑/๒๘๗. ขุ.จ.อ. (บาลี) ๑/๘๒/๕๖.

^{๒๐๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๖๕/๕๐๖. , ส.สพ.อ. (บาลี) ๓/๕๓-๖๒/๑๔.

^{๒๐๗} อภิ.ส.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๔๙.

^{๒๐๘} ขุ.อิติ. อ. (ไทย) ๑/๔/-/๖๘.

^{๒๐๙} ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๔/๓๔. ดูเพิ่มเติม หน้า ๓๖๐.

๑. โสดาปัตติมรรคญาณ ทำหน้าที่ประหารสัkkายทัญญูวิจิกิจฉา สิลัพพตปรามาส (มิจฉาทัญญู และวิจิกิจฉา) ได้เด็ดขาด^{๒๑๐} ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาจนสำเร็จญาณนี้ชื่อว่าเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน เป็นผู้มีสกุล ๕ อยู่โดยปกติ เป็นอริยกันตศีล(โดยไม่ต้องรักษา) มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย ไม่ตกไปในนรกอีกแล้ว มีความแน่นอนที่จะสำเร็จพระอรหันต์อีกไม่เกิน ๗ชาติ^{๒๑๑}

๒. สกทาคามิมรรคญาณ ไม่ได้ประหารกิเลส เพียงแต่บรรเทาหาคะ โทสะให้เบาบาง ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาจนสำเร็จญาณนี้ ชื่อว่าเป็นพระสกทาคามี มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า เมื่อเกิดในภพใหม่เป็นเทวดาหรือ มนุษย์ก็เกิดได้เพียง ๑ ครั้ง^{๒๑๒}

๓. อนาคามิมรรคญาณ ทำหน้าที่ประหารหาคะ โทสะ ได้โดยเด็ดขาดสิ้นเชิง และบรรเทาโมหะให้เบาบาง ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาจนสำเร็จญาณนี้ ชื่อว่าเป็นพระอนาคามี^{๒๑๓}

๔. อรหัตตมรรคญาณ ประหารสังโยชน์ที่ผูกมัดใจได้ทั้ง ๑๐ ประการ^{๒๑๔} โดยเด็ดขาด ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาจนสำเร็จญาณนี้ ชื่อว่าบรรลอรหัตตโดยสมบูรณ์ นับว่าเป็นผู้ล้างบาปได้แล้ว เพราะไม่มีกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดบาป และไม่มีกิเลสให้ถือกำเนิดในภพใหม่อีกต่อไป^{๒๑๕}

พระอรหันต์ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป เมื่อไม่เกิดอีกก็ต้องไม่แก่ไม่ต้องตาย ไม่ต้องรับวิบากกรรมใดๆ อีกต่อไป^{๒๑๖}

คัมภีร์อรรถกถาอธิบายรายละเอียดอีกว่า โสดาปัตติมคคจิต ประหารโลภมูลจิตที่ประกอบด้วยความเห็นผิด ๔ ดวง และโมหมูลจิต ที่ประกอบด้วยความสงสัย สกทาคามีมคคจิต ประหารกิเลสที่เหลือให้มื่กำลังเบาบางลง อนาคามีมคคจิต ประหารโทสมูลจิตทั้ง ๒ ดวง อรหัตตมคคจิต ประหารโลภมูลจิตที่ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด ๔ ดวง และโมหมูลจิตที่ประกอบด้วยความฟุ้งซ่าน ๑ ดวง^{๒๑๗}

บุคคลผู้ล้างบาปได้บางส่วนแล้ว

ปรากฏเรื่องราวในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทว่า โจรเคราแดงคนหนึ่ง ปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์หลายคน.. ต่อมาถูกกองทหารจับได้ ตัดสินประหารชีวิต แต่พระราชโอรสได้ชีวิตเขา แต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นเพชฌฆาตตัดคอคนอยู่ ๕๕ ปี เมื่อเขาเสียชีวิต พระภิกษุสนทนากันว่า “เพชฌฆาตนั้นทำกรรมหยาบขาดตลอด ๕๕ ปี เสียชีวิตในวันนี้แล เขาถวายอาหารแก่พระสารีบุตรก็ในวันนี้เหมือนกัน เสียชีวิตก็ในวันนี้แล เขาไปบังเกิดในที่ไหนหนอ”

พระศาสดาเสด็จมาแล้วตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเรานั่งสนทนากันด้วยถ้อยคำอะไรหนอ” เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลแล้ว จึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย! บุรุษนั้นไปบังเกิดแล้วในสวรรค์ชั้นดุสิต”

พระภิกษุทูลถามด้วยความสงสัยว่า “พระองค์ตรัสอะไร บุรุษนั้นฆ่ามนุษย์สิ้นเวลาเท่านี้ แล้วบังเกิดในวิมานดุสิตได้อย่างไร”

พระศาสดาตรัสว่า “บุรุษฆ่าโจรนั้น ได้กัลยาณมิตรผู้ใหญ่ ฟังเทศนาของสารีบุตร ทำวิปัสสนาญาณ

^{๒๑๐} ดูใน อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๓/๒๑.

^{๒๑๑} ดูใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๔/๑๖๒.

^{๒๑๒} ดูใน ที.ม. (ไทย) ๙/๓๗๓/๑๕๖.

^{๒๑๓} ดูใน อง.ติก.อ. (บาลี) ๒/๘๘/๒๔๒-๓.

^{๒๑๔} กิเลสที่ผูกมัดใจสัตว์ไว้กับทุกข์ มี ๑๐ ประการ คือ ๑) สักกายทัญญู ๒) วิจิกิจฉา ๓) สิลัพพตปรามาส ๔) กามฉันทะ ๕) พยาบาทหรือปฏิฆะ ๖) รูปราคะ ๗) อรูปราคะ ๘) มานะ ๙) อุทธัจจะ ๑๐) อวิชชา ดูใน อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๓/๒๑.

^{๒๑๕} ดูใน ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๔๔/๓๙๔.

^{๒๑๖} ดูใน ม.ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๓๘/๑๓๘., ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๒/๖๐.

^{๒๑๗} ขุ.พุทธ.อ. (ไทย) ๙/๒/-/๑๓๑.

ให้บังเกิด^{๒๑๘} เคลื่อนจากโลกนี้แล้วไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต”^{๒๑๙}

ในเรื่องนี้ก่อให้เกิดข้อสงสัย ๒ ประการ คือ ๑) โจรคราแดงได้เพียงวิปัสสนาญาณเบื้องต้น ยังไม่บรรลุโสดาบัน (ยังไม่ปิดประตูอบาย) ฆ่าคนมาก็มาก ทำไมไม่ตกนรก? ๒) หลังจากขึ้นสวรรค์แล้ว เขายังต้องตกนรกอีกหรือไม่? **มีวินิจฉัยดังนี้** : ...

๑) ก่อนวินิจฉัยประเด็นที่ ๑ ควรตอบคำถามก่อนว่า “ตายแล้วไปไหน” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “จิตเต สงกิลิฏฺเฐ ทุกคฺคิ ปาฎิกงฺขา จิตเต อสงกิลิฏฺเฐ สุกฺคิ ปาฎิกงฺขา” เมื่อจิตเศร้าหมอง มีทุกคติ (อบายภูมิ) เป็นอันหวังได้ เมื่อจิตผ่องใส มีสุคติ (โลก สวรรค์) เป็นอันหวังได้^{๒๒๐} นั่นก็หมายความว่า ถึงแม้เราเคยทำบาปไว้มาก แต่ถ้าหากขณะตายมีจิตผ่องใส สามารถห่วงเอากุศลธรรมมาเป็นอารมณ์ได้ ก็สามารถไปเกิดในสุคติได้ ปัญหาที่มีอยู่ว่า ทำอย่างไรจึงจะมีสติมั่นคง มีสมาธิตั้งมั่น ในขณะมีทุกข์เวทนามากๆ ในขณะกรรมและนิमितปรากฏก่อนตายได้

คำตอบมีอยู่ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า “อิมินา ปน (ปัจจยปริคฺคห) ภาณน สมณนาโคโต วิปสฺสโก พุทฺธสาสเน ลทฺธสฺสาโส ลทฺธปตฺติโง นียตคฺคิโก จุฬโสดาปนโน นาม โทติ.”^{๒๒๑} ผู้ที่เจริญวิปัสสนาภาวนาจนได้ปัจจยปริคคญาณแล้ว (กำหนดทุกข์เวทนามาจนดับได้ทุกครั้ง) เป็นผู้มีศรัทธาตั้งมั่นในพระศาสนาแล้ว จัดว่าเป็นพระจุฬโสดาบัน ชาติหน้า ๑ ชาติ มีคติเป็นที่ไปอันแน่นอน

คัมภีร์วิสุทธิมรรคมหาฎีกา อธิบายเสริมว่า “สุคติปรายโน โทติติ วุตตํ นียตคฺคิโกติ”^{๒๒๒} ชาติต่อไป ๑ ชาติ มีสวรรค์เป็นที่ไปอย่างแน่นอน

นี่คือคำตอบว่า โจรคราแดงผู้ที่เคยทำบาปไว้มากมาย แต่กลับไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิตได้อย่างไร/ นั่นก็เพราะเขาปฏิบัติวิปัสสนาจนได้วิปัสสนาญาณที่ ๒ แล้วเพียรบ่มเพาะอินทรีย์จนถึงขณะจิตสุดท้าย

๒) ก่อนวินิจฉัยประเด็นที่ ๒ มีประเด็นปัญหาถามก่อนว่า “ถ้าทำบุญและบาปมาพอๆ กัน ให้เลือกว่าจะไปตกนรกก่อนหรือจะไปสวรรค์ก่อน” ซึ่งคนส่วนใหญ่มักเลือกตกนรกก่อน เพราะจะได้ทุกข์ให้เสร็จสิ้นไปต่อไปจะได้มีความสุขในสวรรค์ได้อย่างสบายใจ ไม่ต้องคอยกังวลว่าจะต้องไปตกนรกในอนาคตข้างหน้า แต่ครั้งเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศพระธรรมจักรแก่เหล่าปัญจวัคคีย์ ขณะนั้นพรหมและเทวดาประมาณ ๑๘ โภกฺวิได้บรรลุธรรมในการประชุมครั้งนั้นด้วย^{๒๒๓} ก็หมายความว่า พรหมและเทวดาก็บรรลุธรรมได้

การบรรลุธรรมคืออะไร? คือ การบรรลุเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา (พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์) เมื่อเจริญวิปัสสนาภาวนาจนเกิดสภาวะญาณที่ ๑๔ แล้ว ครั้งแรก..โสดาปัตติมรรคญาณจะทำหน้าที่ประหารกิเลสในขณะที่เสวยนิพพานเป็นอารมณ์ ๒ ตัว คือ มิจฉาทิฏฐิ กิเลส และวิจิกิจฉากิเลส ได้เด็ดขาด สำเร็จเป็นพระโสดาบัน เป็นผู้ไม่ตกไปในอบายภูมิ ๔ อีกแล้ว^{๒๒๔}

หากว่าโจรคราแดงนั้นไปเป็นเทวดาในสวรรค์แล้ว เป็นผู้ไม่ประมาท เพียรเจริญวิปัสสนาภาวนาให้มากขึ้น ก็มีโอกาสบรรลุธรรมในสวรรค์ชั้นนั้นได้เช่นกัน เมื่อบรรลุโสดาบันแล้ว ก็แสดงว่าปิดประตูอบายได้แล้ว ก็ไม่ต้องไปทุกข์ทรมานในนรกอีกต่อไป และจะเกิดอีกไม่เกิน ๗ ชาติ

^{๒๑๘} อนุโลมขันธ์ หมายถึงวิปัสสนาญาณ (ขุ.ป.อ. (บาลี) ๒/๓๖/๓๖๗, ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓๗/๕๙๘.)
^{๒๑๙} ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๔๒๓.
^{๒๒๐} คูใน ม.ม. (บาลี) ๑๒/๗๐/๔๘, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๐/๖๒.
^{๒๒๑} วิสุทธิ. (บาลี) ๒/๒๗๑..
^{๒๒๒} วิสุทธิ. มหาฎีกา (บาลี) ๒/๔๒๔..
^{๒๒๓} คูใน ขุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๒/๕๕๔.
^{๒๒๔} คูใน ขุ.ข. (ไทย) ๒๔/๑๓/๒๑.

๒.๓ วัตถุประสงค์สูงสุดของศาสนาพุทธ

๒.๓.๑ สารที่แท้จริงของชีวิต

พระพุทธเจ้าเคยเป็นเจ้าของชายอยู่ในราชตระกูลที่อบอุ่น บ้านตั้งอยู่ท่ามกลางหมู่ญาติพี่น้อง แต่ทำไมพระองค์กลับทรงดำเนินหนีจากไป เคยเป็นถึงเจ้าชายรูปงามเรียนจบสุดยอดวิชาถึง ๑๘ ศาสตร์^{๒๒๕} เป็นที่ชื่นชมของสตรี แต่ทำไมพระองค์กลับทรงละทิ้งไป? เคยมียศฐาบรรดาศักดิ์เป็นถึงมกุฏราชกุมารพร้อมที่จะขึ้นครองราชย์สมบัติอีก ๗ วันข้างหน้า และโหราทำนายอีกว่าจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิปกครองโลก แต่ทำไมพระองค์กลับสละทุกอย่างทุกอย่าง แม้กระทั่งแม่สีผู้เลอโฉมและโอรสน้อย เสด็จออกจากพระราชวังไปอยู่ใต้ต้นมะม่วง^{๒๒๖} แต่เพียงผู้เดียว..?

พระองค์มีเมืองชื่อว่ากบิลพัสดุ์ พระองค์ทรงเป็นมกุฏราชกุมารจะต้องเป็นพระมหากษัตริย์ในอนาคตอันใกล้ มีคนรักแสนสวยชื่อว่าพระนางยโสธรา เจ้าหญิงผู้เลอโฉมแห่งนครเทวทหะ สิ่งที่มีมนุษย์อย่างเรา ๆ ต้องการ พระองค์มีเพียบพร้อมทุกอย่าง แต่ทำไมพระองค์ทรงทำเหมือนกับว่าทรงขะแยงสิ่งเหล่านี้ยั้งนัก ทนต่อไปไม่ได้อีกแล้ว จนต้องถึงกับหนีออกไปอยู่ในป่า นอกกลางดินกินกลางทราย ขอข้าวชาวบ้านกินไปวันๆ พระองค์ทรงเห็นประโยชน์อะไรจึงทรงทำเช่นนั้น คนบางพวกที่เป็นมิถิลาทูลถึงกับนึกดูหมิ่นว่า “พระองค์คิดพิเรนทร์อะไรจึงทรงทำเช่นนั้น”

ระหว่างนักวิทยาศาสตร์, นักเศรษฐศาสตร์ในยุคปัจจุบัน กับคนโบราณ ๒,๖๐๐ ปีมาแล้วว่า “พระพุทธเจ้า” ใครจึงใคร่ฉลาดกันแน่..?

ในขณะที่ฝ่ายหนึ่งสอนว่า “จงแสวงหา จงสร้างสรรค์ให้ได้มา” ..แต่อีกฝ่ายหนึ่งกลับสอนว่า “จงปล่อยวาง จงสละ”

ในขณะที่ฝ่ายหนึ่งทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียง ยศอำนาจ และความสะดวกสบายทางกาย ...แต่อีกฝ่ายหนึ่ง ก็ทำทุกอย่างเพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์ทางใจ และอบายภูมิ

ในขณะที่ฝ่ายหนึ่งยังต้องศึกษาค้นคว้าต่อไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด มีทฤษฎีใหม่ลบล้างทฤษฎีเก่าครั้งแล้วครั้งเล่า ยุคแล้วยุคเล่า ...แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ค้นคว้าค้นพบ จนแจ่มแจ้งเบ็ดเสร็จไปแล้วเมื่อ ๒,๖๐๐ ปีล่วงมาแล้ว และหลักวิชชานั้นก็ยังคงทนถาวรมาจนถึงปัจจุบัน

ระหว่างมนุษย์ผู้ต้องแก่ เจ็บ ตายด้วยกัน ๒ ผู้นี้ ใครคือมนุษย์ที่พัฒนาแล้ว ที่แท้จริง! เจ้าชายสิทธัตถะทรงละทิ้งราชสมบัติ ละทิ้งกองเพชรนิลจินดา ออกจากพระราชวังไปอาศัยโคนต้นไม้เป็นที่หลับนอน เพื่อค้นหาในสิ่งที่คนอื่นไม่เคยสนใจ พระองค์ทรงดำริว่า “ในโลกนี้ เมื่อมีร้อนก็มีหนาวมาแก้ เมื่อมีมืดก็มีสว่างมาแก้ ในเมื่อมีความแก่ ความเจ็บ ความตายก็ต้องมีวิธีแก้กันอย่างแน่นอน เราจะต้องหาวิธีนั้นให้พบให้จงได้”

พระองค์ทรงทุ่มเททั้งชีวิตในการเที่ยวสืบค้น แสวงหาหนทางหลุดพ้น นั้น มิใช่เพียงด้วยการควานหาหรือสอบถามเท่านั้น แต่ทรงใช้พระองค์ เองทดสอบทดลองตามแนววิธีการนั้น ๆ จนค้นพบด้วยพระองค์

^{๒๒๕} ศิลปะศาสตร์ ๑๘ ประการคือ ๑. รัจฉาภาษาสัตว์ มีเสียงนกร้องเป็นต้นว่าร้ายดีประการใดได้สิ้น ๒. รัจฉากำเนิดเขาและไม้เป็นต้นว่าชื่อนั้นๆ ๓. คัมภีร์เลข ๔. คัมภีร์ช่าง ๕. คัมภีร์นิติศาสตร์ รู้ที่จะเป็นครูสั่งสอนท้าวพระยาทั้งปวง ๖. คัมภีร์พาณิชย์ศาสตร์ รู้ที่จะเลี้ยงฝูงชนให้เป็นสิริมงคล ๗. พลศาสตร์ รู้จักนักชกตฤกษ์ รู้ตำราดวงดาว ๘. คัมภีร์พิภพศาสตร์ รู้เพลงขับร้องและดนตรี ๙. เวชศาสตร์ รู้คัมภีร์แพทย์ ๑๐. ฌณศาสตร์ รู้ศิลปะการยิงธนู ๑๑. ประวัติศาสตร์ ๑๒. ดาราศาสตร์ รู้วิธีทำนายดวงชะตาของคน ๑๓. มายาศาสตร์ รู้ว่าเป็นแก้ว นมไขแก้ว เป็นต้น ๑๔. เหตุศาสตร์ ผลศาสตร์ รู้จักเหตุรู้จักผลจะบังเกิด ๑๕. ภูมิศาสตร์ รู้จักที่จะเลี้ยงโคกระบือ รู้การที่จะหว่านพืชลงในนาไรให้เกิดผล ๑๖. ยุทธศาสตร์ รู้คัมภีร์พิชัยสงคราม ๑๗. ลัทธิศาสตร์ รู้คัมภีร์โลกโวหาร ๑๘. ฉันทศาสตร์ รู้จักคัมภีร์ผูกบทกลอนกาพย์โคลง

^{๒๒๖} ศึกษารายละเอียดได้ใน พระไตรปิฎก ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๓/๒๒.

เองว่า “ภาวะที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงไม่มีอยู่จริงในสังขารโลกนี้ แต่มีอยู่ในภาวะนิพพานเท่านั้น ซึ่งสภาวะนี้มีแต่ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนาเท่านั้นที่จะสัมผัสได้” คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ อธิบายไว้ว่า “นิพพานเป็นธรรมเกษม เป็นที่พึ่งอาศัยที่ปลอดภัย เป็นสภาวะไม่แก่ ไม่ตาย เย็นสนิท เป็นธรรมที่ระงับสังขารทั้งปวง เป็นที่สลัดทิ้งอุปธิทั้งหมด เป็นที่สิ้นตัณหา เป็นที่คลายกำหนด เป็นที่ดับกิเลส เป็นที่เย็นสนิท^{๒๒๗} เป็นทางดำเนินถึงความไม่แก่ ไม่ตาย ไม่ถูกข้ำศึกเบียดเบียน”^{๒๒๘}

๒.๓.๒ พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร

หากมีคำถามว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร? พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “จตุตตาริมาณี ภิกขเว อริยสัจจานิ ..ทุกข์ อริยสัจจ์ ทุกขสมุทโย อริยสัจจ์ ทุกขนิโรธอริยสัจจ์ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจ์ ..อิมสฺส โข ภิกขเว จตุนนํ อริยสัจจानํ ยถาภูตํ อภิสมพุทธตตาทถาคาโต “อรหํ สมมาสมพุทธโธ”ติ วุจจติ”^{๒๒๙}

“ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการ คือ ทุกขอริยสัจ สมุทัย อริยสัจ ทุกขนิโรธอริยสัจ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ เพราะ เราผู้แจ้งอริยสัจ ๔ ประการนี้ตามความเป็นจริง ชาวโลกจึงเรียก ตถาคตว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า”^{๒๓๐}

อริยสัจ คือความจริงแท้ของธรรมชาติทั้งปวงที่ปรากฏมีอยู่ในโลก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสยืนยันว่าโลกทั้งปวงนั้นเป็นทุกข์ หาสาระแก่นสารไม่ได้ ว่า “สพเพ สงขารา อนิจจา สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง สพเพ สงขารา ทุกขา สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ สพเพ ธมมา อนตตา ธรรมทั้งปวงมิใช่ตัวตน”^{๒๓๑} อันเนื่องด้วยหลักการเรื่องนี้นี่เองทำให้ นักบวชในศาสนาอื่นๆ กล่าวให้ร้ายศาสนาพุทธว่า “เป็นศาสนาที่มอง โลกในแง่ร้าย สอนว่าโลกทั้งโลกมีแต่ทุกข์”

แท้จริงแล้ว ศาสนาพุทธไม่มองโลกในแง่ร้าย แต่สอนให้มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง(ยถาภูต)^{๒๓๒} สอนอย่างตรงไปตรงมา มุ่งตอบปัญหาที่ว่า ทำอย่างไร จึงจะเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง คนทั้งหลายมักมองข้ามเรื่อง*ความพ้นทุกข์* แต่มุ่งความสนใจไปที่การแสวงหาความสุข เพราะไม่รู้ความจริงว่าร่างกาย-จิตใจนี้เป็นกองทุกข์แท้ๆ^{๒๓๓} ไม่มีทางทำให้เกิดความสุขถาวรได้จริง ยิ่งดิ้นรนแสวงหาความสุขหรือหลีกเลี่ยงความทุกข์มากเพียงใด จิตใจก็ยิ่งมีภาระและความทุกข์มากขึ้นเพียงนั้น เพราะไม่ว่าจะดิ้นรนเพียงใด ความสุขที่ได้มาก็ไม่เคยเต็มอ้อมและก็จะจืดจางไปอย่างรวดเร็วเสมอ ความสุขเสมือนสิ่งทีรอกการไขว่คว้าช่วงชิงอยู่ข้างหน้า เหมือนจะไขว่คว้าได้ในตอนแรก แต่ก็จะหลุดมือไปรออยู่ข้างหน้าต่อไปอีกทุกครั้ง เป็นเครื่องยั่ววนและเร่งรัดให้เกิดการดิ้นรนอยู่ตลอดเวลา แท้จริงความสุขที่พวกเราเที่ยวแสวงหากันนั้นเป็นเพียงภาพลวงตาที่ไขว่คว้าไม่ถึง^{๒๓๔} แม้ได้ลิ้มรสเสพสุขอยู่บ้างเป็นบางครั้ง สุดท้ายก็ต้องประสบกับความพลัดพรากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้..ด้วย*ความตาย* เรามักคิดว่าถ้าได้สิ่งนั้น ถ้ามีสิ่งนี้ก็จะมีความสุข พากันหลงใหลในทรัพย์สินเงินทอง ยศอำนาจ เอาแต่ดิ้นรนแสวงหา*ความสนุกสนาน* โดยไม่รู้จักความสุขที่แท้จริง พุทธศาสนาไม่ได้สอนให้แสวงหาความสุขที่เป็นภาพลวงตานั่น แต่สอนให้เรียนรู้*ทุกข์*^{๒๓๕} ซึ่งเป็นความจริงของชีวิต มีแต่พุทธศาสนา

^{๒๒๗} ดูรายละเอียดใน พระไตรปิฎก ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๖/๒๕.

^{๒๒๘} ดูรายละเอียดในพระไตรปิฎก ขุ.เถรี. (ไทย) ๒๖/๕๑๔/๖๓๙.

^{๒๒๙} ส.ม. (บาลี) ๑๙/๑๐๙๓/๓๗๗.

^{๒๓๐} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๙๓/๖๐๗.

^{๒๓๑} ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๒๗๗-๒๗๙/๖๕ , ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๗๗-๒๗๙/๑๐๖.

^{๒๓๒} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๘๘/๑๘๔ , ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๘/๒๒๐

^{๒๓๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๙๔/๑๑๔.

^{๒๓๔} ขุ.วิ.(ไทย) ๒๖/๓๙๖/๖๒๐.

^{๒๓๕} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๘๖/๓๗๑. ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นดำรงอยู่และแปรผันไป นอกจากทุกข์ ไม่มีสิ่งอื่นเกิดขึ้น นอกจากทุกข์ ไม่มีอะไรอื่นดับไป

เท่านั้นที่ตอบปัญหาเรื่องทุกข์,เหตุของความทุกข์ และวิธีเจริญวิปัสสนากาวานาเพื่อความสิ้นไปแห่งทุกข์ไว้ โดยตรง^{๒๓๖} เพราะเมื่อเรารู้แจ้งทุกข์ก็จะเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง^{๒๓๗} ภายในชาตินี้

เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงโดยสิ้นเชิง ดับภพชาติหยุด การเวียนว่ายตายเกิด เพราะเมื่อเราไม่เกิดอีก เราก็ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย และไม่ต้องตกนรกอีกต่อไป ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ความเกิดเป็นเหตุ เป็นปัจจัยแก่การเกิดกิเลสทั้งหลาย เมื่อใจเห็นโทษในความเกิดแล้วจึงแล่นไปในนิพพาน ซึ่งไม่มี^{๒๓๘}ความเกิดอีก ..เพราะความไม่เกิดอีกเป็นปัจจัย กิเลสที่ยังไม่เกิดก็เกิดไม่ได้ ที่ยังไม่บังเกิดก็บังเกิดไม่ได้ ที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้นไม่ได้ ที่ยังไม่ปรากฏก็ปรากฏไม่ได้ เพราะเหตุดับทุกข์จึงดับ ด้วยประการฉะนี้”^{๒๓๙} นั้นหมายความว่า เมื่อเราจะต้องเกิดอีกสิ่งที่จะตามมาด้วย คือความแก่ ความเจ็บ ความตาย และความทุกข์กายทุกข์ใจ ดังพระกาลาภิกษุณีกล่าวว่า “ความตายย่อมมีแก่ผู้ที่เกิดมาแล้ว ผู้ที่เกิดมาแล้ว ย่อมประสบทุกข์ เพราะเหตุนี้แล เราจึงไม่ชอบความเกิด”^{๒๔๐}

ฉะนั้น วิธีที่จะรอดพ้นจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย และความทุกข์ทั้งปวงได้ก็มีอยู่เพียงวิธีเดียวเท่านั้น นั่นก็คือ “การไม่เกิดอีก” เพราะเมื่อไม่เกิดอีกเราก็ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย ไม่ต้องทุกข์กายทุกข์ใจ และไม่ต้องตกนรกอีกต่อไป สิ่งที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายต้องเกิดอีกไม่มีที่สิ้นสุด ก็คือความต้องการของสรรพสัตว์เอง ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า

“อานนท์ กรรมชื่อว่าเป็นไร่นา วิญญาณชื่อว่าเป็นพืช **ตัณหา**ชื่อว่ายางเหนียวในเมล็ดพืช วิญญาณดำรงอยู่ได้เพราะธาตุหยาบของสัตว์ มีความหลงไม่รู้จริงเป็นเครื่องปิดกั้น มี**ตัณหา**เป็นเชื้อเครื่องผูกเหนียวใจไว้ การเกิดใหม่จึงมีต่อไปอีก”^{๒๔๑} และตรัสอีกว่า “ตัณหาทำให้สัตว์ต้องเกิดอีก จิตของสัตว์ย่อมแล่นไป สัตว์ที่ยังต้องเวียนว่ายในสังสารวัฏ ย่อมไม่อาจหลุดพ้นจากทุกข์ไปได้”^{๒๔๒}

การเจริญวิปัสสนาจนบรรลุมรรค ผล นิพพานเท่านั้นที่สามารถตัดกระแสธรรมชาติให้ขาดสะบั้นลงได้ สามารถกำจัดกิเลสต้นเหตุอันเป็นสาเหตุก่อให้เกิดการถือกำเนิดในภพใหม่ได้

เมื่อเจริญวิปัสสนาจนเกิดมรรคจิตครบ ๔ มรรค ก็จะกำจัดกิเลสต้นเหตุในจิตของตนเองให้หมดสิ้นไปได้อย่างสิ้นเชิง^{๒๔๓} เขาจะไม่ต้องเกิดใหม่อีกต่อไป เปรียบเหมือนเมล็ดมะม่วงที่มียางเหนียวอยู่ภายใน เมื่อนำไปปลูกจะงอกเป็นต้นมะม่วงได้อีก แต่ถ้านำไป**ตัณ**กำจัดยางเหนียวให้หมดไปได้จากนั้นนำไปปลูกโดยวิธีใดก็ตามจะไม่งอกอีกแล้ว กิเลสต้นเหตุในดวงจิตของเราก็เช่นกัน เมื่อปฏิบัติ**วิปัสสนา**กำจัดกิเลสต้นเหตุได้หมดแล้วก็ไม่ต้องไปเกิดใหม่อีกต่อไป เมื่อไม่เกิดอีกก็ไม่ทุกข์อีกแล้ว

๒.๓.๓ นิพพานเป็นสุขอย่างไร?

ความจริง นิพพานเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทุกคน เพราะนิพพานในความหมายอันหนึ่งก็คือความสงบเยือกเย็น และความสว่าง โดยปกติใจของคนเป็นใจเร่าร้อนเพราะกิเลสต่าง ๆ แผลเผาอยู่เสมอ แต่ถึงกระนั้น บางครั้งบางคราวที่ใจสงบ เช่นในเวลาที่เราประกอบกิจการงานสำเร็จเรียบร้อยแล้วหมดภาระกังวล ก็จะรู้สึกสบายใจ ในขณะที่สบายใจจะสังเกตได้ว่าใจก็ย่อมเยือกเย็น อันเป็นอีกความหมายหนึ่งของนิพพาน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “นตถิ สนฺติ ปรี สุขํ สุขํ สุขอื่นนอกจากความสงบไม่มี”^{๒๔๓}

^{๒๓๖} ส.ช.(ไทย)๑๗/๘๖/๑๕๗.ทั้งในกาลก่อนและในบัดนี้ เราย่อมบัญญัติทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น

^{๒๓๗} ส.ช. (ไทย) ๑๗/๔๑/๕๗.

^{๒๓๘} ชุ.ป.(บาลี) ๓๑/๒๑/๔๒๙ , ชุ.ป.(ไทย) ๓๑/๓๑/๕๗๗

^{๒๓๙} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑๕ ข้อ ๑๖๗ หน้า ๒๒๓

^{๒๔๐} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒๐ ข้อ ๗๗ หน้า ๓๐๐.

^{๒๔๑} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑๕ ข้อ ๕๖ หน้า ๗๐.

^{๒๔๒} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๓๑ ข้อ ๖๐ หน้า ๙๗

^{๒๔๓} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒๕ ข้อ ๒๐๒ หน้า ๙๕.

“ปรมา สนติ นิพพานํ นิพพานมีความสงบอย่างยิ่ง”^{๒๔๔}

พระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานปรารภพระนิพพานว่า “ในนิพพานไม่มีดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่มีดวงดาวส่องแสง ไม่มีดวงอาทิตย์ส่องสว่าง ไม่มีดวงจันทร์ส่องแสง และไม่มี**ความมืด**”^{๒๔๕}

“ความเกิดขึ้นแห่งนิพพานไม่ปรากฏ ความเสื่อมไม่มี ความเป็น อย่างอื่นของนิพพานนั้นก็ไม่มีปรากฏ นิพพานจึงเป็นสภาวะเที่ยง มั่นคง แน่แท้ นิพพานเป็นสภาวะไม่แก่ ไม่ตาย เย็นสนิท”^{๒๔๖}

ลักษณะเฉพาะของพระนิพพาน มี ๕ ประการ คือ

สนธิ ลักษณะ	มีความสุขสงบจากเพลิงทุกข์ ^{๒๔๗} เป็นลักษณะ
อจจุต รสา	มีความไม่แตกดับ ^{๒๔๘} เป็นกิจ (สัมปัตติริส)
อนิมิตต ปจจุปฏฐานา	ไม่มีนิมิตเป็นเครื่องหมายปรากฏ
(วา) นิสสรณ ปจจุปฏฐานา (หรือ) มีความออกไปจากภพ เป็นผล	
ปทฐานํ น ลพภติ	ไม่มีเหตุใกล้ให้เกิด (เพราะนิพพานเป็นธรรมที่พ้นจากเหตุ จากปัจจัยทั้งปวง) ^{๒๔๙}

นิพพานเป็นสภาวะที่ปราศจากกิเลส เมื่อไม่มีกิเลสแล้วจึงเป็นสุขอย่างยิ่ง ดังพุทธพจน์ว่า “นิพพานํ ปรมํ สุขํ”^{๒๕๐} พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง ..จึงมีปัญหาสงสัยว่า “สุขจะมีในพระนิพพานได้อย่างไร ในเมื่อนิพพานไม่มีการเสวยอารมณ์”

คำว่า ความที่ไม่เสวยอารมณ์นั้นแหละเป็นความสุขที่แท้จริง เพราะสุขที่เสวยอารมณ์นั้นยังคงอยู่ในไตรลักษณ์ คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์ บังคับบัญชาไม่ได้ ดังนั้น สุขเวทนาที่ยังเสวยอารมณ์จึงได้ชื่อว่าวิปริณามทุกข์ เพราะความสุขนั้นยังต้องวิปริตผันแปรไปเป็นทุกข์อย่างแน่นอน ส่วนสุขในนิพพานไม่ใช่สุขเวทนา แต่เป็นสันติสุข จึงไม่มีวันที่จะผันแปรไปเป็นอื่น ดังที่พระอุทายิเถระได้กล่าวถามพระสารีบุตรเถระว่า “ท่านสารีบุตร ก็นิพพานนี้ไม่มีเวทนาจะเป็นสุขได้อย่างไร” พระสารีบุตรตอบว่า

“ผู้มีอายุ นิพพานที่ไม่มีเวทนานั้นแลเป็นสุข เพราะไม่มีกามคุณ ๕ คือ รูปที่พึงรู้แจ้งทางตา เสียงที่พึงรู้แจ้งทางหู กลิ่นที่พึงรู้แจ้งทางจมูก รสที่พึงรู้แจ้งทางลิ้น โผฏฐัพพะที่พึงรู้แจ้งทางกาย อันนำใคร่ นำพอใจชวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนัด สุขโสมนัสที่อาศัยกามคุณ ๕ เกิดขึ้น เรียกว่ากามสุข ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สัจจจากกาม บรรลุฉาน ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมนี้ สัญญาณสิการที่ประกอบด้วยกามยังฟุ้งขึ้น เป็นความบีบคั้นแก่ภิกษุนั้น ทุกข์จึงเกิดขึ้นแก่คนผู้มีสุขเพียงเพื่อความบีบคั้นกังวล แม้ฉันใด สัญญาณสิการที่ประกอบด้วยกามเหล่านั้นก็ฉันนั้นเหมือนกัน ย่อมฟุ้งขึ้นแก่ภิกษุนั้น ข้อนี้เป็นความกตตันแก่ภิกษุนั้น ความกตตันนี้ท่านเรียกว่าทุกข์ ด้วยเหตุนี้แลพึงทราบว่ นิพพานเป็นสุขได้อย่างไรเล่า”^{๒๕๑}

หากมีคำถามว่า ในเมื่อนิพพานดีเลิศถึงเพียงนี้ ทำไมพระพุทธเจ้าไม่ทำให้คน บรรลุนิพพานให้หมด? ตอบว่า พระพุทธเจ้าทรงยอมรับว่า แม้พระองค์จะทรงรู้แจ้งความจริงของสิ่งทั้งปวงแล้ว แต่พระองค์ก็ไม่สามารถทำให้ใครเข้าถึงความจริงนั้นได้ จนกว่าเขาผู้นั้นจะเข้าถึงได้เองด้วยความเพียรแห่งตนเอง พระองค์เป็นเพียงผู้ชี้ทางและบอกวิธีเดินทางให้เท่านั้น ดังที่ตรัสว่า “นิพพานมีอยู่ ทางไปนิพพานมีอยู่ เรา (ตถาคต) ผู้

^{๒๔๔} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒๑ ข้อ ๒๓ หน้า ๓๘.

^{๒๔๕} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒๕ ข้อ ๑๐ หน้า ๑๘๗.

^{๒๔๖} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๓๐ ข้อ ๕๖ หน้า ๒๒๓.

^{๒๔๗} คู่มือคัมภีร์อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาฯ ชุมมหา.อ.(บาลี) ๑๗๗/๔๓๘ ,ช.อ.ป.อ. (บาลี)๑/๕๐๔/๓๓๘

^{๒๔๘} คู่มือคัมภีร์อรรถกถา ฉบับมหาจุฬาฯ ช.อ.อ. (บาลี) ๕๕/๓๔

^{๒๔๙} คู่มือคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาฯ ช.ป.ฎ. (บาลี) ๓๑/๑๐/๒๐

^{๒๕๐} คู่มือพระไตรปิฎกบาลี (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑๓ ข้อ ๒๑๕ หน้า ๑๙๐.

^{๒๕๑} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒๓ ข้อ ๓๔ หน้า ๕๐.

ซักชวนมีอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ สาวกที่เราสั่งสอนอยู่อย่างนี้ พร่ำสอนอยู่อย่างนี้ บางพวกสำเร็จนิพพานอันถึงที่สุด โดยส่วนเดียว บางพวกก็ไม่สำเร็จ ในเรื่องนี้เราจะทำอะไรได้ ตถาคตก็เป็นแต่ผู้บอกทาง ให้ บุคคลผู้ปฏิบัติ ด้วยตนเองจึงจะหลุดพ้นได้ ด้วยประการฉะนี้”^{๒๕๒}

วินิจฉัย : นิพพานเป็นอตตหรืออนัตตา?

พระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสบอกว่า "นิพพานเป็นอนัตตา" และไม่เคยบอกว่า "นิพพานเป็นอตต" อตตที่ใครๆ ยึดถือไว้แล้วไม่ก่อให้เกิดทุกข์และโทมนัส ไม่เคยมี!^{๒๕๓} ที่จริง อตตไม่เคยมีอยู่จริงใน คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อตตเป็นเพียงอุปาทานประเภทหนึ่ง ที่เหตุปัจจัยปรุงแต่งขึ้นจากอวิชชา และตัณหา เท่านั้น

พระพุทธเจ้าบอกเพียงว่า นิพพานเป็น "อสังขต"^{๒๕๔} มีลักษณะ ๓ อย่าง คือ ๑. ไม่ปรากฏมีการ เกิด (น อุปาทาโท ปณฺณายติ) ๒. ไม่ปรากฏมีการเสื่อม (น วโย ปณฺณายติ) ๓. เมื่อตั้งอยู่ ก็ไม่มีภาวะอย่าง อื่นปรากฏ (น จิตฺตสฺส อภยฺยตฺตํ ปณฺณายติ) นี่คือนิพพานของอสังขตธรรม นิพพานเป็นสภาพธรรมที่มีอยู่ จริง แต่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้แล้ว จึงเป็นนั่นเป็นนี่ ไม่ได้อีกแล้ว

ส่วนใครที่บอกว่านิพพานเป็นอนัตตา แสดงว่าคุณกำลังกล่าวขัดแย้งกับคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะสิ่งที่เป็นอนัตตา ย่อมเป็นไปเพื่ออาหาร ดังที่พระองค์ตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะรูป ..เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นอนัตตา ฉะนั้น จึงเป็นไปเพื่ออาหาร อาหารนั้นเป็นความทุกข์”^{๒๕๕}

๒.๓.๔ อริยบุคคลผู้เสวยนิพพานเป็นอารมณ์ได้แล้ว

พระอริยบุคคล คือ บุคคลที่เจริญวิปัสสนาภาวนาจนบรรลุมรรคญาณในขั้นต้นได้เป็นอย่างน้อย คือนับตั้งแต่พระโสดาปัตติมรรคขึ้นไป แบ่งออกเป็น ๔ จำพวก คือ

๑. พระโสดาบัน

คำว่า โสดาบัน แปลว่าถึงกระแสพระนิพพาน^{๒๕๖} หมายความว่าผู้บรรลุพระโสดาบันแล้วจกมุ่งหน้า ไปตามกระแสนิพพาน จนบรรลุความเป็นพระอรหันต์ ไม่มีวันตกต่ำ เมื่อสิ้นอายุขัยแล้วจักไม่ปฏิสนธิใน อายตนะภูมิอีกเลย เพราะประหัตถอกุศลกรรมมถ ๕ ประการ คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท และมิฉฉาปฏิญญา ได้โดยเด็ดขาด^{๒๕๗}

หลายคนเข้าใจว่า ความเป็นพระโสดาบันสูงส่งเกินเอื้อม ยาก ที่จะเข้าถึงได้ในชาติปัจจุบัน แต่ถ้าได้รู้ ข้อมูลดังต่อไปนี้แล้ว คุณจะ ต้องเปลี่ยนใจ..?

- พระโสดาบันท่านหนึ่งร้องให้พุ่มพวยเพราะลูกสาวเสียชีวิต ไม่ต่างจากปุถุชน คือ ท่านอนาถบิณฑิก เศรษฐี อยู่ในพระไตรปิฎก (มหามกุฏฯ) เล่มที่ ๔๐ หน้า ๒๐๔

- พระโสดาบันท่านหนึ่งโศกเศร้าร้องไห้เสื่อผ้า ผมเปียกปอน เพราะหลานเสียชีวิต คือ นางวิสาขา อยู่ในพระไตรปิฎก(มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒๕ หน้า ๓๔๐

^{๒๕๒} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑๔ ข้อ ๗๗ หน้า ๕๗-๕๘.
^{๒๕๓} คุรยลละเอียดยตี : ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๔๓/๒๕๙. อตตวาทุปาทาน หมายถึงสักกายทิฏฐิ ๒๐ ประการ (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๒๔๓/๑๙)
^{๒๕๔} ชุ.อป. (ไทย) ๓๒/๖๗/๖๖๓ ธรรมที่ปัจจัยมิได้ปรุงแต่ง ธรรมที่ไม่ได้เกิดจากปัจจัย ได้แก่พระนิพพาน (อง. ทุก. (ไทย) ๒๐/๔๘/๒๐๙, ชุ.อป.อ. (บาลี) ๑/๕๐๓/๓๓๘.
^{๒๕๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐-๒๔/๒๗-๓๑, ส.ช. (ไทย) ๑๗/๕๙/๙๔.
^{๒๕๖} คัมภีร์อรรถกถาบาลี อังคุตตรนิกาย (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๓ ข้อ ๖๓ หน้า ๓๕๓.
^{๒๕๗} คัมภีร์อรรถกถาบาลี อังคุตตรนิกาย (มหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๒ ข้อ ๘๗ หน้า ๒๔๒.

- พระโสดาบันท่านหนึ่งหนีตามสามี และฆ่าแหลະเนื้อชาย คูในพระไตรปิฎก(มหามกุฎา) เล่มที่ ๔๒ หน้า ๔๐

๒. พระสกทาคามี

สกทาคามี แปลว่า กลับมาอีกครั้งเดียว คือจะกลับมาเกิดในมนุษยโลกอีกครั้งเดียวเท่านั้น^{๒๕๘} พระสกทาคามีนี้ละกิเลสได้เท่ากับพระโสดาบัน แต่สามารถทำกิเลสที่เหลือให้เบาบางลงเท่านั้น

พระสกทาคามี คือ พระอริยะบุคคลที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ครบ ๑๖ ญาณในรอบแรกแล้วยังเพียรกำหนดวิปัสสนากรรมฐานต่อ วิปัสสนาญาณเกิดขึ้นอย่างละเอียดอ่อนแจ่มแจ้งกว่าสภาวะญาณที่เคยผ่านมาแล้ว และติดตามด้วย **โหวทานะ** แทนโคตรภูญาณ เพราะท่านเป็นอริยะบุคคลแล้ว หลังจากนั้นบรรลุถึงพระสกทาคามีมรรค และเมื่อบรรลุเข้าสู่มรรคญาณที่ ๒ แล้ว กิเลสที่มีอยู่จะเบาบาง แต่ไม่สามารถละสังโยชน์ที่เหลือให้ขาดหายโดยสิ้นเชิงได้ เมื่อหมดอายุขัยแล้วไปเกิดในเทวโลก พอหมดอายุขัยในเทวโลกแล้ว ก็กลับมาเกิดในมนุษยโลกอีก จนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์^{๒๕๙}

๓. พระอนาคามี

อนาคามี แปลว่า ไม่กลับมาอีก หมายความว่า เมื่อหมดอายุขัยแล้วจะไปเกิดในพรหมโลก และดับขันธปรินิพพานในพรหมโลกนั้น^{๒๖๐}

ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานครบ ๑๖ ญาณในรอบแรกแล้วยังเพียร กำหนดวิปัสสนากรรมฐานต่อจนวิปัสสนาญาณบังเกิดขึ้น มีอินทรีย์แก่กล้าเป็นทวิคุณจนบรรลุเข้าสู่มรรคที่ ๒ และที่ ๓ คือ ตั้งแต่ญาณที่ ๔ (อุทยัพพญาณ) จนญาณที่ ๑๒ (อนุโลมญาณ) และติดตามด้วยโหวทานะ ก็บรรลุถึงพระอนาคามีมรรค และเมื่อบรรลุเข้าสู่มรรคญาณที่ ๓ แล้ว ละสังโยชน์ที่เหลืออยู่อีก ๒ อย่างสิ้นเชิง ได้แก่ กามราคะสังโยชน์และปฏิฆะสังโยชน์ ก็คือละกามและโทสะได้อย่างเด็ดขาด และอกุศลกรรมบถได้อีก ๓ คือ ปิสุณวาจา ผรุสวาจา และพยาบาท พระอนาคามีมีความเป็นอยู่แบบสันโดษไม่มีครอบครัว มีศีล ๘ อยู่เป็นปกติ เมื่อหมดอายุขัยแล้วจะไปเกิดในพรหมโลกชั้นสุทธาวาส ซึ่งเป็นที่อยู่เฉพาะของผู้ที่บรรลุเป็นพระอนาคามีเท่านั้น^{๒๖๑}

๔. พระอรหันต์

อรหันต์ แปลว่า ผู้ควรแก่การบูชาอันวิเศษ เพราะเป็นผู้ควรแก่ทักษิณาอันเลิศ ได้ชื่อว่าชีนาสพ เพราะเป็นผู้ที่หมดกิเลสอาสวะแล้ว^{๒๖๒} เป็นผู้สิ้นภพสิ้นชาติแล้ว เป็นผู้พ้นจากสังสารวัฏฏ์ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป^{๒๖๓}

พระอริยะบุคคล ผู้มีอินทรีย์แก่กล้าเป็นทวิคุณจนบรรลุเข้าสู่มรรคที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ ได้ คือตั้งแต่ญาณที่ ๔(อุทยัพพญาณ) จนญาณที่ ๑๒ (อนุโลมญาณ) เกิดขึ้นอย่างละเอียดอ่อนแจ่มแจ้งเป็นที่สุดด้วยบารมีที่เต็มบริบูรณ์ และติดตามด้วยโหวทานะ ก็บรรลุถึงพระอรหันต์มรรคสามารถตัดกิเลสทั้งหมดได้สิ้นเชิง และเมื่อบรรลุเข้าสู่มรรคญาณที่ ๔ แล้ว ตัดขาดสังโยชน์ที่เหลืออยู่ ๕ อย่าง คือ ๖) รูปราคะ ๗) อรูปราคะ ๘) มานะ ๙) อุทธัจจะ ๑๐) อวิชชา^{๒๖๔}

^{๒๕๘} คัมภีร์อรรถกถาบาลี ขุททกนิกาย (มหาจุฬาร) เล่มที่ ๒ ข้อ ๑๕๑ หน้า ๗๘.

^{๒๕๙} คัมภีร์อรรถกถา สังยุตตนิกาย (มหามกุฎา) เล่มที่ ๓๑ หน้า ๓๐๐.

^{๒๖๐} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาร) เล่มที่ ๒๐ ข้อ ๘๘ หน้า ๓๑๖

^{๒๖๑} คัมภีร์อรรถกถาบาลี มัชฌิมนิกาย (มหาจุฬาร) เล่มที่ ๑ ข้อ ๖๙ หน้า ๑๗๗

^{๒๖๒} คัมภีร์อรรถกถาบาลี ทีฆนิกาย (มหาจุฬาร) เล่มที่ ๑ ข้อ ๑๑๖ หน้า ๔๘.

^{๒๖๓} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาร) เล่มที่ ๒๙ ข้อ ๖ หน้า ๒๗.

^{๒๖๔} พระไตรปิฎก (มหาจุฬาร) เล่มที่ ๓๑ ข้อ ๑๘๓ หน้า ๒๘๙.

๒.๔ วิปัสสนาภาวนา

คำว่า “วิปัสสนา” ตามคัมภีร์ไวยากรณ มาจาก วิ + ทิส + ยุ แปลง ทิส เป็น ปสส^{๒๖๕} แปลง ยุ เป็น อน^{๒๖๖} ลง อา อิติโขตกปัจจย^{๒๖๗}

คำว่า “วิปัสสนา” เป็นชื่อของปัญญา มีความหมายตามศัพท์ดังนี้

“วิ” แปลว่า โดยประการต่างๆ “ปัสสนา” แปลว่า หยั่งรู้ หยั่งเห็น เห็นแจ้ง ดังนั้น รวมความแล้ว “วิปัสสนา” แปลว่า ปัญญาหยั่งรู้ หยั่งเห็น เห็นแจ้งโดยประการต่างๆ ในสภาวะลักษณะรูปธรรมและนามธรรม ตามความเป็นจริงว่า สภาวะธรรมทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ตัวตน เรา เขา ไม่อยู่ในบังคับบัญชา

วิเคราะห์ศัพท์ว่า “อนิจจาทิวเสน วิวิธกาเรน ปสสตีติ วิปัสสนา อนิจจานุปัสสนาทิกา ภาวนาปณญา”^{๒๖๘} ธรรมชาติที่ชื่อว่า วิปัสสนา เพราะวิเคราะห์ว่า เห็นสังขารธรรมโดยอาการต่างๆ ด้วยอำนาจอนิจจลักษณะเป็นต้น ได้แก่ ภาวนาปัญญา มีอนิจจานุปัสสนาเป็นต้น.”

วิจิตรอนิจจาทิกัง สงขารesu ปสสตีติ วิปัสสนา. วิปัสสนา คือ ปัญญาที่เห็นสภาวะต่างๆ มีอนิจจลักษณะเป็นต้น ในสังขารทั้งหลาย^{๒๖๙}

คัมภีร์อรรถกถาปฏิสัมภิตามรรคให้ความหมายว่า วิปัสสนา คือ การเห็นแจ้ง หรือวิธีทำให้เกิดการเห็นแจ้ง มีบทบาทวิเคราะห์ว่า อนิจจาทิวเสน วิวิธเนน อากาเรหิ ธมเม ปสสตีติ วิปัสสนา^{๒๗๐} ปัญญาใด ย่อมเห็นสังขตธรรมมีขั้นเป็นต้น ด้วยอาการต่าง ๆ มีความไม่เที่ยงเป็นต้น ฉะนั้น ปัญญานั้น ชื่อว่า วิปัสสนา

อรรถกถาขณิกนิคายอธิบายว่า วิปัสสนา คือ การพิจารณาเห็นลักษณะของสภาวะธรรมที่ปรากฏ ๗ ประการ คือ ๑) อนิจจานุปัสสนา พิจารณาเห็นความไม่เที่ยง ๒) ทุกขานุปัสสนา พิจารณาเห็นความเป็นทุกข์ ๓) อนัตตานุปัสสนา พิจารณาเห็นความไม่มีตัวตน ๔) นิพพิทานุปัสสนา พิจารณาเห็นความน่าเบื่อหน่าย ๕) วิราคานุปัสสนา พิจารณาเห็นความคลายกำหนัด ๖) นิโรธานุปัสสนา พิจารณาเห็นความดับกิเลส ๗) ปฏินิสสัคคานุปัสสนา พิจารณาเห็นความสลัดทิ้งกิเลส^{๒๗๑}

สรุปว่า วิปัสสนาภาวนา คือ การเห็นประจักษ์แจ้งพระไตรลักษณ์ในรูปที่เห็น อาการที่เคลื่อนไหว ใจที่คิด เป็นต้น เป็นวิธีการปฏิบัติให้เข้าถึงสภาวะดับ สงบเย็น(นิพพาน)ได้^{๒๗๒} ถ้าต้องการสุขแท้ สุขถาวรที่ไม่กลับมาทุกข์อีกก็ต้องดำเนินไปตามหนทางนี้เท่านั้น ไม่มีทางอื่น^{๒๗๓} เป็นข้อปฏิบัติต่างๆ ในการอบรมปัญญาให้เข้าใจตามความจริง ไม่ใช่เห็นตามที่เรารวาทภาพให้เป็นด้วยความชอบ ความซึ้ง ความอยากได้ หรือความขัดใจของเรา รู้แจ้งชัดเข้าใจจริง จนถอนความหลงผิด และยึดติดในสิ่งทั้งหลายได้ ถึงขั้นเปลี่ยนท่าที่ต่อโลกและชีวิตใหม่ ความรู้ความเข้าใจถูกต้องที่เกิดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีความสุขสงบผ่อนคลายและเป็นอิสระ เพราะพ้นจากอำนาจครอบงำของกิเลสที่สุดคือนำไปสู่ความหลุดพ้นที่แท้จริงยั่งยืนถาวร(สมุจเฉทวิมุตติ)^{๒๗๔}

^{๒๖๕} คัมภีร์บาลีมูลกัจจายนสูตร. สูตรที่ ๔๗๑ : ทิสสส ปสสทิสสทกฺขา วา.

^{๒๖๖} คัมภีร์บาลีมูลกัจจายนสูตร. สูตรที่ ๖๒๒ : อนกา ยญฺญน.

^{๒๖๗} คัมภีร์บาลีมูลกัจจายนสูตร. สูตรที่ ๒๓๗ : อิตถิมโต อาปจฺจโย.

^{๒๖๘} วิภาวินี. (บาลี) ๒๖๗.

^{๒๖๙} พระมหาสมปอง มุฑิตโต แปลเรียบเรียง, คัมภีร์อภินววรรณา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒), คาถาที่ ๑๕๓ หน้า ๒๐๖.

^{๒๗๐} ชุ.ป.อ. (บาลี) ๑/๑๕๕/๓๒๘ ,อภิ.สง.อ. (บาลี) ๑/๑๐๐/๑๐๐.

^{๒๗๑} ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๖๕/๑๖๙.

^{๒๗๒} ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๒๔๘ , ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑ .

^{๒๗๓} ดูรายละเอียดใน ที.ม.อ. (บาลี) ๓๗๓/๗๕๙.

^{๒๗๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต),พุทธธรรม,(กรุงเทพฯ.,๒๕๔๕),หน้า๓๐๖.

๒.๔.๑ จุดมุ่งหมายของการเจริญวิปัสสนาภาวนา

การเจริญวิปัสสนา คือ การใคร่ครวญธรรม หมายถึงการเพ่งพิจารณาเห็นธรรมโดยความเป็นไตรลักษณ์^{๒๗๕}ตามเป็นจริง แต่ที่เราไม่เห็นรูป-เห็นนามตามความเป็นจริง (โดยความเป็นไตรลักษณ์) ได้โดยง่าย ทำให้มีความเห็นผิด เข้าใจผิด จำผิดขึ้น ไม่แจ้งในไตรลักษณ์ ที่ไม่แจ้งในไตรลักษณ์ ก็เพราะมีสิ่งที่ปิดบังไตรลักษณ์อยู่ สิ่งที่ปิดบังไตรลักษณ์ คือ สันตติปิดบังอนิจจัง อริยาบถปิดบังทุกข์ ฆนสังญาปิดบังอนัตตา^{๒๗๖}

๑. สันตติ ปิดบัง อนิจจัง สันตติ คือ ความสืบทอดของรูปนามที่เกิดขึ้นติดต่อกันอย่างรวดเร็วเหลือเกิน จึงทำให้ไม่เห็นความเกิดขึ้นและความดับไปของนามและของรูป ทำนองเดียวกับที่เห็นแสงไฟที่รูป ซึ่งแกว่งหมุนเป็นวงกลมอย่างรวดเร็ว ๆ ในที่มีต ๆ จึงทำให้เห็นไปว่าแสงไฟนั้นติดกันเป็นพิค เป็นวงกลมไปเลย ฉะนั้นเมื่อไม่เห็นความเกิดดับ ก็ทำให้เข้าใจผิดไปว่ารูปนามนี้ไม่มีการเกิดดับ เป็นของเที่ยง เป็นสุข เป็นตัวตนเราเขา เป็นของสวยงามน่าชื่นชมยินดี ต่อเมื่อได้กำหนดจนเกิดปัญญาเห็นความดับไปของนามของรูปอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว จึงจะทำลายความวิปลาสที่เห็นว่าเที่ยงว่ายั่งยืน และประหลาด มานะได้

๒. อริยาบถ ปิดบังทุกข์ อันความทุกข์เวทนาทั้งหลาย ตามปกติเป็นส่วนมากนั้นเกิดจากอริยาบถ เช่น นั่งมากก็เมื่อยเกิดทุกข์เวทนาขึ้นมาแล้วทนอยู่ไม่ได้ เดินมากก็เมื่อยทนไม่ได้ ยืนมากก็ทนไม่ไหว แม้แต่นอนมากก็ลำบากทนอยู่ไม่ได้นานเหมือนกัน อริยาบถเก่าเป็นทุกข์นั้นย่อมรู้เห็นกันทั่วไปได้โดยง่าย เมื่อนั่งนานก็เมื่อยทนไม่ได้จึงลุกเดิน ก็นึกว่าการเดินนั้นเป็นสุขสบายเพราะหายเมื่อย เดินนานหน่อยก็เหนื่อยทนไม่ได้ก็จึงนอน ก็นึกว่าการนอนนั้นเป็นสุขสบายเพราะหายเหนื่อย คือเห็นว่าอริยาบถที่เปลี่ยนใหม่นั้นเป็นสุข เพราะขณะที่เปลี่ยนใหม่ ๆ นี้ ทุกขเวทนายังไม่ทันเกิด แท้จริงอริยาบถเก่าเป็นทุกข์ อริยาบถที่เปลี่ยนใหม่ก็จะเป็นทุกข์อีกเหมือนกัน รวมความว่า หนีทุกข์เก่าไปสู่ทุกข์ใหม่นั้นเอง อริยาบถเก่านั้นเห็นทุกข์ได้ง่าย เพราะทุกขเวทนายากำลังมีอยู่ แต่อริยาบถใหม่ก็ไม่สามารถพ้นทุกข์ไปได้ จะต้องสำแดงให้ทุกข์ปรากฏขึ้นมาอย่างแน่นนอนไม่เร็วก็ช้า อริยาบถเก่าที่กำลังมีทุกข์เวทนายอยู่ เป็นที่ตั้งแห่ง โทมนัส อริยาบถใหม่ก็นึกว่าเป็นสุขนั้นก็เป็นที่ตั้งแห่งตณฺหาคืออภิชฌา แต่ว่าการเจริญวิปัสสนาภาวนานั้น เพื่อกำจัดอภิชฌา และโทมนัส ทั้งสองอย่าง ที่กล่าวมานี้ เป็นการกล่าวถึงการเห็นทุกขเวทนา ซึ่งผู้ที่เจริญวิปัสสนาภาวนาย่อมจะเห็นทุกขเวทนา ก่อนเป็นเบื้องต้น เพราะทุกขเวทนาเป็นของหยาบ เห็นได้ง่าย ขั้นที่สอง จึงจะเห็นสังขารทุกข์ที่จะต้องถูกเบียดเบียนโดยความเกิดดับอยู่เป็นนิจ ต่อไปก็เห็น ทุกขลักษณะ คือ ความเกิดดับเป็นขั้นที่สาม และจะปรากฏทุกข์สัจ เป็นขั้นสุดท้าย ทุกขเวทนา เห็นได้ในอริยาบถเก่า เห็นสังขารทุกข์ได้ในอริยาบถใหม่ เห็นทุกขลักษณะได้เมื่อกำหนดนามรูปจนสันตติขาด และจะเห็นทุกขสัจจ ได้ในสังขาร เบกขาญาณที่แก่กล้า มีกำลังพอที่จะอนุโลมให้เห็นอริยสัจ ทั้ง ๔ ได้ เมื่อเห็นทุกข์ ก็ทำลายวิปลาสธรรมที่เห็นว่าสุขว่าสวยงามนั้นได้ และประหลาดตมฺหาลงได้

๓. ฆนสังญาปิดบังอนัตตา ฆนสังญา คือ ความสำคัญว่าเป็นก้อน เป็นแห่ง ความสำคัญว่าเป็นก้อน เป็นแห่งนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นคนเป็นสัตว์ ที่ว่าเป็นคนก็สำคัญเอาหมดทั้งก้อนหมดทั้งแห่งนี้ว่าเป็นคน ถ้าย่อยก้อนนี้แห่งนี้ออกไปแล้ว ก็จะมีแต่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เท่านั้นเอง หาสิ่งที่เป็นคนเป็นตนเป็นตัวนั้นไม่มีเลย ถ้ายังถือทั้งก้อนทั้งแห่งว่าเป็นคนอยู่ ก็ย่อมจะเข้าใจผิดไปว่าเป็นของเที่ยง เพราะยังยืนอยู่นับสิบ ๆ ปี เป็นสุข เป็นสาระ สวยงามน่ารักน่าใคร่ เมื่อเห็นอนัตตา ก็ทำลายวิปลาสว่า เป็นตัวเป็นตนบังคับบัญชาขั้นนี้ได้ และประหลาดทิฏฐิลงได้ การทำลายสิ่งที่ปกปิดไตรลักษณ์ เพื่อให้เห็นไตรลักษณ์นั้นมีวิธีเดียว คือ การกำหนดเพ่งรูปนามตามวิธีที่เรียกว่า เจริญวิปัสสนาภาวนา ที่กำลังศึกษาอยู่บัดนี้^{๒๗๗}

วิธีทำลายเครื่องปิดบังไตรลักษณ์ทั้ง ๓ ประการนี้ได้มีอยู่เพียงทางเดียวเท่านั้น นั่นก็คือปฏิบัติตามหลัก

^{๒๗๕} อ.ส.ต.ต.ก.อ. (บาลี) ๓/๒๐/๑๖๕, อ.ส.ต.ต.ก.ฎีกา.(บาลี) ๓/๒๐/๑๙๒

^{๒๗๖} ดูใน อ.ส.ต.ต.ก.ฎีกา.(บาลี) ๑/๓๔๑

^{๒๗๗} วิสุทธิตี. (บาลี) ๓/๒๗๕, วิสุทธิตี.ฎีกา (บาลี) ๓/๕๒๒.

สติปัฏฐาน ๔ นอกจากนี้ไม่มีทางอื่นใดอีกเลย^{๒๗๘} สติปัฏฐาน ๔ เท่านั้นที่สามารถทำลายวิปัสสนา และทำให้เกิดวิปัสสนาปัญญาเห็นความจริงของรูปนามได้

อีกนัยหนึ่ง วิปัสสนา หมายถึงเห็นตามเหตุ ตามการณ ด้วยปัญญาตามความเป็นจริง^{๒๗๙} แต่ที่มนุษย์เห็นผิดไปจากความเป็นจริงนั้นก็เพราะวิปัสสนาธรรม ๓ ประการ คือ ทิฏฐิวิปัสสนา(ความเห็นผิด) จิตวิปัสสนา(รู้ผิด) และสัญญาวิปัสสนา(จำผิด) องค์ของวิปัสสนา มี ๔ คือ

- ๑) สุภวิปัสสนา สำคัญผิดว่ารูป-สังขารเป็นของสวยงาม
- ๒) สุขวิปัสสนา สำคัญผิดว่ารูป-นามเป็นสุข
- ๓) นิจจวิปัสสนา สำคัญว่ารูป-นามสังขารเที่ยง
- ๔) อัตตวิปัสสนา สำคัญผิดว่ารูป-นามสังขารเป็นตัวเป็นตน บัญชาตั้งใจได้^{๒๘๐}

วิปัสสนาธรรมนี้เกิดขึ้นเพราะไม่ได้กำหนดรู้ความจริงของรูป-นาม การที่จะละวิปัสสนาธรรมนี้ได้ก็โดยการกำหนดนามรูปตามนัยของสติปัฏฐาน ๔ เท่านั้น ในคัมภีร์อรรถกถา^{๒๘๑} กล่าวว่า สติปัฏฐาน ๔ มุ่งแสดงการละหรือ ทำลายวิปัสสนาธรรมทั้ง ๔ เป็นหลัก คือ

- ๑) สุภวิปัสสนา กำจัดได้ด้วยกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือละความสำคัญผิดว่ารูป-นามเป็นของสวยงามเสียได้
- ๒) สุขวิปัสสนา กำจัดได้ด้วยเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือละความสำคัญผิดว่ารูป-นามเป็นสุขเสียได้
- ๓) นิจจวิปัสสนา กำจัดได้ด้วยจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือละความสำคัญผิดว่ารูป-นามเป็นของเที่ยงเสียได้
- ๔) อัตตวิปัสสนา กำจัดได้ด้วยธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือละความสำคัญผิดว่ารูป-นามเป็นตัวเป็นตนเสียได้^{๒๘๒}

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงกล่าวได้ว่าวิปัสสนาและสติปัฏฐานเป็นสิ่งเดียวกันโดยความเป็นเหตุเป็นผลกับ คือวิปัสสนาญาณจะมีขึ้นไม่ได้เลยหากขาดกระบวนการพิจารณาธรรมตามแนวสติปัฏฐาน ๔

^{๒๗๘} ดูรายละเอียดใน ม.ม.อ.(บาลี)๑/๑๐๖/๒๕๔

^{๒๗๙} ม.อ.อ.(บาลี) ๓/๓๙๙/๒๔๗.

^{๒๘๐} ดูรายละเอียด อ.จ.ต. (ไทย) ๒๑/๔๙/๔๔ , วิสุทฺธิ.(บาลี)๒/๓๖๖.

^{๒๘๑} ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๖๙.

^{๒๘๒} ดูรายละเอียด ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๑๐๖/๒๕๔ , วิสุทฺธิ. (บาลี) ๒/๓๖๑.

๒.๔.๒ เจริญวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔

สติปัฏฐาน แปลว่า ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งสติ หรือการปฏิบัติมีสติเป็นประธาน^{๒๘๓} อีกนัยหนึ่งแปลว่า ธรรมอันเป็นอารมณ์ของสติ^{๒๘๔} สำคัญของสติปัฏฐาน พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ภิคุชทั้งหลายทางนี้เป็นทางสายเดียว เป็นทางสายเอก^{๒๘๕} เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลอรุณมรรค เพื่อให้แจ้งนิพพาน ทางนี้คือ สติปัฏฐาน ๔ คือ

๑. พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้
๒. พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้
๓. พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้
๔. พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลก^{๒๘๖}

ใจความสำคัญของสติปัฏฐาน ๔

๑) กายนุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติตั้งมั่นอยู่ในการพิจารณาเนื่อง ๆ ซึ่งกาย คือ รูปขันธ์ ด้วยความเพียร ด้วยสัมปชัญญะ ด้วยสติและไม่ยินดียินร้าย พระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้เป็น ๖ หมวด คือ

- ๑.๑) พิจารณาลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ให้เห็นการไหลเข้า ไหลออกติดต่อกันเป็นลำ ยาวสั้น สลับกันไป
- ๑.๒) พิจารณาอริยาบถ คือ พิจารณาการเดิน ยืน นั่ง นอน ให้รู้ความเป็นไปของอริยาบถ
- ๑.๓) พิจารณาสัมปชัญญะ คือ พิจารณาความรู้สึกตัวในการเคลื่อนไหวทางกาย เช่น การก้าวไป การถอยกลับ การคู้แขนเข้า การเหยียดแขนออก โดยกำหนดให้รู้ทันทุกอากัปกิริยานั้น ๆ
- ๑.๔) พิจารณาสัมผัสปฏิภูม คือ พิจารณาอาการ ๓๒ ในกายของตนมี ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น ให้เห็นว่าเป็นของน่าเกลียด
- ๑.๕) พิจารณาธาตุ คือ พิจารณาดิน น้ำ ไฟ ลม ในกายของตน ให้เห็นโดยความเป็นธาตุ เหมือนคนฆ่าโค แบ่งอวัยวะของโคที่ฆ่าแล้ว ออกเป็นส่วน ๆ อย่างชำนาญ
- ๑.๖) พิจารณาซากศพ ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ กัน ถึง ๙ ลักษณะ เช่น ซากศพที่ตายแล้ว ๑ วัน ถึง ๓ วัน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับกายของตนว่า มีสภาพอย่างเดียวกัน^{๒๘๗}

๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การมีสติตั้งมั่นอยู่ในการพิจารณาเนื่อง ๆ ซึ่งเวทนา คือ ความรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์หรือเฉย ๆ เมื่อได้เห็นรูป ได้ยินเสียง ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส ได้ถูกต้องสัมผัสด้วยกาย และได้นึกถึงสิ่งต่างๆ ทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงความรู้สึก ไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้ยั่งยืนไม่ใช่ตัวตน พระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้ ๙ ประการ คือ

- ๒.๑) เสวยสุขเวทนาอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยสุขเวทนา
- ๒.๒) เสวยทุกข์เวทนาอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยทุกข์เวทนา

^{๒๘๓} ที.ม.อ. (บาลี) ๓๖๗-๓๖๘, ที.ม.ฐีกา(บาลี) ๓๕๗-๓๕๙.

^{๒๘๔} พระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะปริจเฉทที่ ๗**, หน้า ๑๓๑.

^{๒๘๕} ทางเดียว หมายถึง เป็นทางที่บุคคลผู้ละการเกี่ยวข้องกับหมู่คณะประพตติธรรมอยู่แต่ผู้เดียว เป็นทางของบุคคลผู้ค้นพบผู้เดียวคือพระพุทธเจ้าเท่านั้น เป็นทางปฏิบัติในศาสนาเดียวคือพระพุทธศาสนา เป็นทางสายเดียวที่ดำเนินไปสู่จุดหมายเดียว คือพระนิพพาน ที.ม.อ.(บาลี)๓๗๓/๓๕๙

^{๒๘๖} ที.ม. (ไทย) ๑๒/๑๑๔/๑๑๑, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๘๑/๓๑๔-๓๑๕.

^{๒๘๗} ที.ม.(บาลี) ๑๐/๓๗๕/๒๔๙.

- ๒.๓) เสวยอุเบกขาเวทนามีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยอุเบกขาเวทนา
- ๒.๔) เสวยสุขเวทนามีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยสุขเวทนามีอามิส
- ๒.๕) เสวยทุกข์เวทนามีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยทุกข์เวทนามีอามิส
- ๒.๖) เสวยอุเบกขาเวทนามีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยอุเบกขาเวทนามีอามิส
- ๒.๗) เสวยสุขเวทนาไม่มีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยสุขเวทนาไม่มีอามิส
- ๒.๘) เสวยทุกข์เวทนาไม่มีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยทุกข์เวทนาไม่มีอามิส
- ๒.๙) เสวยอุเบกขาเวทนาไม่มีอามิสอยู่ มีสติระลึก รู้ชัดว่า กำลังเสวยอุเบกขาเวทนาไม่มีอามิส

๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึงการมีสติตั้งมั่นอยู่ในการพิจารณาเนื่องๆ ซึ่งจิต คือความคิดต่างๆ เช่น พิจารณาดูว่าจิตมีราคะหรือไม่มีราคะ จิตมีโทสะหรือไม่มีโทสะ จิตมีโมหะหรือไม่มีโมหะ โดยพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงความคิด ไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้ยั่งยืนไม่ใช่ตัวตน พระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้ ๑๖ ประการ คือ

- ๓.๑) เมื่อจิตมีราคะเกิดขึ้น สติตามกำหนดรู้ว่า จิตมีราคะ
- ๓.๒) เมื่อจิตปราศจากราคะ สติตามกำหนดรู้ว่า จิตปราศจากราคะ
- ๓.๓) เมื่อจิตมีโทสะเกิดขึ้น สติตามกำหนดรู้ว่า จิตมีโทสะ
- ๓.๔) เมื่อจิตปราศจากโทสะ สติตามกำหนดรู้ว่า จิตปราศจากโทสะ
- ๓.๕) เมื่อจิตมีโมหะเกิดขึ้น สติตามกำหนดรู้ว่า จิตมีโมหะ
- ๓.๖) เมื่อจิตปราศจากโมหะ สติตามกำหนดรู้ว่า จิตปราศจากโมหะ
- ๓.๗) เมื่อจิตหดหู่และท้อถอย สติตามกำหนดรู้ว่า จิตหดหู่ และท้อถอย
- ๓.๘) เมื่อจิตฟุ้งซ่าน สติตามกำหนดรู้ว่า จิตฟุ้งซ่าน
- ๓.๙) เมื่อจิตเป็นมหัคคตะ สติตามกำหนดรู้ว่า จิตเป็นมหัคคตะ
- ๓.๑๐) เมื่อจิตไม่เป็นมหัคคตะ สติตามกำหนดรู้ว่า จิตไม่เป็นมหัคคตะ
- ๓.๑๑) เมื่อจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า (สอฺตฺตฺร) ให้เอาสติกำหนดรู้ว่า จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า
- ๓.๑๒) เมื่อจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า (อนฺตฺตฺร) สติกำหนดรู้ว่า จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า
- ๓.๑๓) เมื่อจิตสงบแล้ว (สมาหิตจิต) สติตามกำหนดรู้ว่า จิตสงบ
- ๓.๑๔) เมื่อจิตไม่สงบ (อสมาหิตจิต) สติตามกำหนดรู้ว่า จิตไม่สงบ
- ๓.๑๕) เมื่อจิตพ้นจากกิเลสแล้ว (วิมุตตจิต) สติตามกำหนดรู้ว่า จิตพ้นจากกิเลส
- ๓.๑๖) เมื่อจิตไม่พ้นจากกิเลส (อวิมุตต) สติตามกำหนดรู้ว่า จิตไม่พ้นจากกิเลส^{๒๘๘}

๔) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมายถึง การพิจารณาธรรมอันเป็นสภาวะโดยรวมทั้งรูปธรรมและนามธรรม ทั้งภายในและภายนอก ต้องกำหนดรู้ไปตามลำดับตั้งแต่อย่างหยาบไปจนถึงอย่างละเอียดที่สุด ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ลึกซึ้งกว่าการพิจารณาเห็นกาย เวทนา และจิตอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้ปฏิบัติมา ให้ความจริงแบบอริยสัจ คือ การปฏิบัติไม่ใช่แค่ให้กำหนดรู้เรื่องสภาวะธรรมอันเป็นทุกข์ทั้งปวงเท่านั้น แต่ต้องมีการกำหนดรู้ทางดับทุกข์รวมไว้ด้วย พระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้ ๕ หมวด คือ

- ๔.๑) หมวดนิรวณฺ์ คือ ธรรมเป็นเครื่องกั้น หรือห้ามไม่ให้บรรลुकุศลธรรม มี ๕ ประการ คือ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทสะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิจฉนา
- ๔.๒) หมวดขันธฺ์ คือ กองอุปาทานขันธฺ์ ๕ กอง คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
- ๔.๓) หมวดอายตนะ คือ อายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธัมมารมณฺ์

^{๒๘๘} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๘๑/๓๑๔-๓๑๕.

๔.๔) หมวดโพชฌงค์ คือ องค์แห่งธรรมเครื่องตรัสรู้ ๗ ประการคือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปิติ ปัสสัทธิ สมาธิ อุเบกขา

๔.๕) หมวดสังขละ คือ สภาวธรรมที่เป็นความจริงแท้ ๔ ประการ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค^{๒๘๙}

๒.๔.๓ ทำไม่ต้องเจริญวิปัสสนาภาวนา

ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติหลายท่านคิดว่า การปฏิบัติสมถภาวนาดีกว่าวิปัสสนาภาวนา เพราะสมถะฝึกแล้วทำให้เหาะได้ รู้ใจคนอื่นได้ เสกมนต์คาถาอาคมขลัง ส่วนวิปัสสนาล้วนๆ ทำเช่นนั้นไม่ได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติสมถกรรมฐานก็ยังเป็นเพียงปุถุชนที่ยังต้องเวียนว่ายตาย-เกิดอยู่ในภูมิทั้ง ๕ หาที่สุดของภพชาติไม่ได้ ยังต้องตกอบาย ทรมานในนรกอีกนับชาติไม่ถ้วน ส่วนผู้ปฏิบัติวิปัสสนานั้น ถึงแม้จะเหาะไม่ได้ เสกคาถาไม่ขลัง แต่ก็ไม่เหลือภพชาติเพียงแค่ ๗ ชาติเป็นอย่างยิ่ง และตั้งแต่นั้นเป็นต้นไปก็จะไม่ตกอบายภูมิอีกเลย ไม่ว่าจะในอดีตจะเคยทำบาปอกุศลไว้มากมายปานใดก็ตาม

ผลจากสมถะไม่ว่าจะเป็นฌานสมาบัติหรืออภิญญาก็ตาม ยังเป็นเพียงโลกีย์^{๒๙๐} เป็นของปุถุชนเสื่อมถอยได้ เช่น ฤทธิ์ที่พระเทวทัตได้^{๒๙๑} เจโตวิมุตติของพระโคธิกะ^{๒๙๒} และฌานสมาบัติของพระภิกษุสามเณร ฤาษีและคฤหัสถ์ บางท่านที่มีเรื่องเล่าต่อกันมาในคัมภีร์ต่างๆ เป็นของมีมาก่อนพุทธกาล เช่น อาฬารดาบสกาลามโคตรได้ถึงอรุปรมาณที่ ๓ อุททกดาบสรามบุตร ได้ถึงอรุปรมาณที่ ๔ เป็นต้น^{๒๙๓} เป็นของมีได้ในลัทธิภายนอกพระพุทธศาสนา มิใช่จุดหมายของพระพุทธศาสนา เพราะไม่ทำให้หลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ได้อย่างแท้จริง นักบวชบางลัทธิทำสมาธิได้ฌาน ๔ แต่ยังมีมิจฉาทิฎฐิเกี่ยวกับเรื่องอัตตาและยึดถือในฌานนั้นว่าเป็นนิพพาน ก็มี^{๒๙๔} ลัทธิเช่นนี้พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธ

ผลที่ต้องการจากสมถะตามหลักพุทธศาสนา คือการสร้างสมาธิเพื่อใช้เป็นบาทฐานวิปัสสนา จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาสำเร็จด้วยวิปัสสนา คือการฝึกอบรมปัญญาที่มีสมาธินั้นเป็นบาทฐาน หากบรรลุจุดหมายสูงสุดด้วยและยังได้ผลพิเศษแห่งสมถะด้วย ก็จัดว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษได้รับการยกย่องนับถืออย่างสูง แต่หากบรรลุจุดหมายแห่งวิปัสสนาอย่างเดียวไม่ได้ผลพิเศษแห่งสมถะ ก็ยังเลืกกว่าได้ผลพิเศษแห่งสมถะคือได้ฌานสมาบัติและอภิญญา ๕ แต่ยังไม่พ้นจากอวิชชาและกิเลสต่างๆ ไม่ต้องพูดถึงจุดหมายสูงสุด แม้แต่เพียงขั้นสมาธิ ท่านก็กล่าวว่า พระอนาคามีถึงแม้จะไม่ได้ฌานสมาบัติ ไม่ได้อภิญญา ก็ชื่อว่าเป็นผู้บำเพ็ญสมาธิบริบูรณ์^{๒๙๕} เพราะสมาธิของพระอนาคามีผู้ไม่ได้ฌานสมาบัติ ไม่ได้อภิญญานั้น แม้จะไม่ใช้สมาธิที่สูงพิเศษอะไรนักแต่ก็เป็นสมาธิที่สมบูรณ์ในตัวยั่งยืนคงระดับ มีพื้นฐานมั่นคง^{๒๙๖} เพราะไม่มีกิเลสที่จะทำให้เสื่อมถอยหรือรบกวนได้ ตรงข้ามกับสมาธิของผู้เจริญสมถะอย่างเดียวกันได้ฌานสมาบัติและอภิญญา แต่ไม่ได้เจริญวิปัสสนาไม่ได้บรรลุมรรคผล แม้สมาธินั้นจะเป็นสมาธิขั้นสูงมีผลพิเศษ แต่ก็ขาดหลักประกันที่จะทำให้ยั่งยืนมั่นคง ผู้ได้สมาธิอย่างนี้ ถ้ายังเป็นปุถุชนก็อาจถูกกิเลสครอบงำทำให้เสื่อมถอยได้

^{๒๘๙} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๘๓/๒๕๗

^{๒๙๐} ดุรายละเอียต วิสุทฺธิ.(บาลี)๒/๑๙๕,๑๙๗

^{๒๙๑} ดุรายละเอียต วิ.ม.(บาลี)๗/๓๕๕/๑๖๑

^{๒๙๒} ดุรายละเอียต วิสุทฺธิ.(บาลี)๓/๓๔๓ , ขุ.ชา.อ.(บาลี)๔/๕

^{๒๙๓} ดุรายละเอียต ม.ม.ุ.(ไทย) ๑๒/๓๑๗/๒๘๓ , ม.ม.ุ.(ไทย) ๑๒/๓๑๗/๓๒๐, ม.อ.อ.(บาลี)๓/๕๗๓

^{๒๙๔} ที.สี.(บาลี) ๙/๕๐/๒๒,ที.สี.(ไทย) ๙/๕๐/๔๗,ข.ชา.อ.(บาลี) ๙/๑๖๖, ม.อ.ป.อ.(บาลี)๔/๑๕๐/๑๑๙

^{๒๙๕} วิปัสสนานิยามเนน หิ สุกขวิปัสสกสส อุปปนนมคโคปิ สมาปตติลาภินอ ฌานํ ปาทกํ อกตวา อุปปน นมคโคปิ ปรมชฌานํ ปาทกํ กตวา ปภินณกสงขารे สมนนิตตวา อุปปาทิตมคโคปิ ปรมชฌานานิโกว โหติ สพเพสุ สุตต โพชฌณคานานิ อฏฺฐ มคคฺจนานิ ปณจ ฌานนฺจคานานิ โหติ (ขุ.ป.อ.(บาลี)๑/๑๐๘/๒๐๙,อภิ.สี.อ.(บาลี)๑/๗๐๔/๒๘๕

^{๒๙๖} อัง.จตุ.(บาลี) ๒๑/๑๓๖/๑๕๕, อัง.จตุ.(ไทย)๒๑/๑๓๖/๒๐๕,อัง.จตุกก.อ.(บาลี)๒/๑๓๖/๓๘๑

การทำบุญกุศลย่อมนำความสุขความเจริญมาให้ผู้กระทำในชาติต่อ ๆ ไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การทำบุญให้ทานที่ชาวพุทธนิยมทำอยู่ทุกวันนี้ ส่งผลให้ได้ไปเกิดเพียงแค่สวรรค์ ๖ ชั้นเท่านั้น เมื่อหมดบุญก็ต้องกลับมาเกิดเป็นคนอีก และถ้าเคยทำบาปไว้ก็ต้องไปทรมานในนรกอีกหลายแสนโกฏิปี ไปเกิดเป็นเดรัจฉานบ้าง เป็นเปรตบ้าง ในพระไตรปิฎกบอกว่า “เทวดาและเวทฬผลาพรหมเมื่อเคลื่อนจากภพของตนแล้ว ยังต้องไปตกนรกหมกไหม้เสียส่วนมาก”^{๒๙๗} นั้นแสดงว่าแม้แต่พรหมและเทวดาก็ยังไม่พ้นนรก ..แล้วมนุษย์อย่างเราๆ จะเหลืออะไร?

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ การที่เราได้สั่งสมบุญไว้มาก จึงไม่รับประกันว่าเราจะหลุดพ้นจากทุกข์ ให้ประสบสุขช่วงวันรันดร์ หรือไม่ต้องกลับไปตกนรกอีกได้^{๒๙๘} แต่ถึงกระนั้น บุญก็เป็นปัจจัยสำคัญในหลายเหตุปัจจัยที่จะเป็นบันไดให้เราก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ แต่ถึงเราได้ทำบุญไว้มากมายปานใดก็ตาม ก็ไม่อาจหลุดพ้นจากทุกข์และนรกได้ เหมือนกับแสงสว่างในกลางวันย่อมตามมาด้วยความมืดมิดในยามค่ำคืนเสมอ จนกว่าจะเข้าสู่นิพพาน หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้อย่างสิ้นเชิง หรือเจริญวิปัสสนาถึงญาณที่ ๑๔ แล้ว โสดาปัตติมรรคญาณจะทำหน้าที่ประหารมิจฉาทิฏฐิและวิจิจฉาได้เด็ดขาด^{๒๙๙} เป็นผู้มีศีล ๕ อยู่โดยปกติ มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย ไม่ตกไปในนรกอีกแล้ว มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิอีกไม่เกิน ๗ ชาติ^{๓๐๐}

๒.๔.๔ ประโยชน์และอานิสงส์ของการเจริญวิปัสสนา

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติสมาธิภาวนามีมากมาย จนยากที่จะอธิบายให้เห็นจริงได้จนกว่าผู้ นั้นได้ลงมือปฏิบัติจนได้เห็นผลจริงด้วยตนเอง พอกล่าวเป็นตัวอย่างเป็นได้ดังนี้

๑. ทำให้จิตใจเกิดความสงบเยือกเย็นเป็นสุข^{๓๐๑}
๒. ปิดประตูอบาย คือ เมื่อบรรลุนิพพานแล้ว ตั้งแต่ชาตินี้เป็นต้นไปจะไม่ตกนรก^{๓๐๒} ไม่เกิดเป็นเปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉานอีกเลย^{๓๐๓}
๓. เมื่อปฏิบัติวิปัสสนาถึงสังขารูปเพกขาญาณ (ญาณที่ ๑๑) จนแก่กล้าแล้ว ทำให้โรคบางอย่างหายได้ เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ ต่อมไทรอย โรคเกี่ยวกับลมและเลือด^{๓๐๔}
๔. ถ้ามีเหตุให้ปฏิบัติไม่สำเร็จ ไปติดอยู่เพียงแค่อนุญาณ ๑๑ ก็ไม่เสียเวลาเปล่า เพราะจะเกิดปัญญาญาณ ที่จะใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในโลกได้
๕. แก้อาถรรพ มนต์ดำได้ ไม่ว่าจะถูกของหรือโดนยาพิษ ยาสั่งมา เมื่อปฏิบัติจนถึงสังขารูปเพกขาญาณแล้ว อาถรรพจะหายไปจนเกลี้ยง (เรื่องนี้ขอทำให้พิสดาร)
๖. บรรลุอมรรค ผล นิพพานได้^{๓๐๕} ไม่ต้องกลับมาเกิดอีกใน ๓๑ ภูมิ หรือในสังสารวัฏฏ์อีก อันเป็นจุดประสงค์สูงสุดอย่างแท้จริงในพระพุทธศาสนา^{๓๐๖}

^{๒๙๗} พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๙ ข้อ ๑๑๘๑ หน้า ๖๕๔
^{๒๙๘} พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๙ ข้อ ๑๗๗ หน้า ๕๐๖
^{๒๙๙} ดูใน อภิ.ปุ. (ไทย) ๓๖/๓๑/๑๒๒ , อภิ.ปุ.อ. (บาลี) ๓๑/๕๓.
^{๓๐๐} ดูใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๔/๑๖๒ , ที.ม.อ. (บาลี) ๑/๒๑๔/๑๙๖.
^{๓๐๑} ุรายละเอียด อง.อภุฎก.อ. (บาลี) ๓/๖๕-๖/๒๗๐-๒.
^{๓๐๒} ุรายละเอียด ใน อง.ทสก.(บาลี) ๒๔/๖๓/๙๕ , อง.ทสก.(ไทย) ๒๔/๖๓/๑๔๑.
^{๓๐๓} ุรายละเอียดใน ส.ม.หา.(บาลี) ๑๙/๑๐๐๖/๓๐๐ , ส.ม.หา.(ไทย) ๑๙/๑๐๐๖/๕๐๙.
^{๓๐๔} ุรายละเอียดใน ..พินิจ รัตนกุล.ศ.ตร., สวตมมต สมภา วิปัสสนา รักษาโรคได้. พิมพ์ครั้งที่ ๓ นนทบุรี. บริษัทเพชรรุ่งเรืองการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๗.
^{๓๐๕} ุรายละเอียด ม.ม.(บาลี) ๑๓/๑๙๗/๑๗๕-๖, ม.ม.(ไทย) ๑๓/๑๙๗/๒๓๕-๒๓๗.
^{๓๐๖} บรรลุอรหัตผลแล้ว ไม่กลับมาเกิดในภพอีกต่อไป ดูใน ขุ.ขุ.อ.(บาลี) ๙/๒๒๕.

อานิสงส์การเจริญวิปัสสนา ๔ ประการ

๑. มีสติมั่นคงไม่ตายด้วยความหลง^{๓๐๗}
๒. ได้เกิดอยู่ในสุคติภูมิ (คือมนุษย์,สวรรค์)
๓. ถ้าอุปนิสัยยังอ่อนอยู่ ก็จะเป็นอุปนิสัยติดขั้นสันดานไปในภพหน้า^{๓๐๘}
๔. ถ้ามีอุปนิสัยและอินทรีย์แก่กล้า ก็จะทำพระนิพพานให้แจ้งด้วยปัญญาภายใน ๗ วันหรือ ๗ เดือน หรือ ๗ ปี พระอรหันต์หรือพระอนาคามี พึงหวังได้^{๓๐๙}

ผลสำเร็จของการเจริญวิปัสสนาภาวน คือ ญาณ มรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ เท่านั้น (เอกายนมรรค^{๓๑๐}) ประกอบด้วยช่วงทางแห่งความบริสุทธิ์ ๗ ระยะ (วิสุทธิ ๗)^{๓๑๑} จำแนกออกได้เป็นแนวการศึกษา ๓ ขั้นตอน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ปราภผลเป็นสภาวะญาณ

ญาณ คือ ปัญญาหรือโหมะ ซึ่งทั้งสามคำนี้ต่างกันแต่พยัญชนะเท่านั้น แต่โดยองค์ธรรมเป็นอันเดียวกัน คือปัญญาเจตสิก จิตที่ประกอบด้วยปัญญาเรียกว่าญาณสัมปยุตต์^{๓๑๒} หรือปัญญินทรีย์ (ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความค้นคิด ความใคร่ครวญ ความเห็นแจ้ง ความรู้ดี)^{๓๑๓}

ในคัมภีร์ชื่อว่าวิสุทธิมรรคแสดงลักษณะแห่งญาณไว้ดังนี้ว่า “ญาณมีการตรัสรู้สภาวะแห่งธรรมเป็นลักษณะ มีการกำจัดเสียซึ่งความมืด คือโหมะ อันปิดบังสภาวะแห่งธรรมทั้งหลายเป็นรส มีความหายหลงเป็นผล ส่วนสมาธิจัดเป็นปทัฏฐาน(คือเหตุใกล้)ของญาณนั้น”^{๓๑๔} ซึ่งมีพระบาลีรับรองว่า “สมาธิโต ยถากุตฺ ขานาติปสฺสตี แปลว่า ผู้มีจิตตั้งมั่นแล้ว(เป็นสมาธิ) ย่อมรู้เห็นตามเป็นจริง”^{๓๑๕}

สรุปคือ ธรรมชาติที่รู้แจ้งตามความจริงที่เรียกว่ารู้อย่าง ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มีลักษณะแห่งการรู้สภาวะธรรมตาแห่งธรรมทั้งหลาย คือ ลักษณะ ๓ มีอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีลักษณะส่องแสงให้ความสว่าง และกำจัดความมืด หรือกำจัดอวิชชา คือ ความไม่รู้ซึ่งเป็นเหมือนกับความมืดอันทำให้หลง ให้สิ้นสูญไปขณะเดียวกัน ก็ทำวิชา คือ ความรู้ซึ่งเปรียบเสมือนความสว่างให้เกิดขึ้น ทำให้หายจากความหลงมีลักษณะรู้ทั่วถึงธรรมทั้งหลาย มีลักษณะการแทงตลอดสภาวะธรรม ชื่อว่า ญาณ

สภาวะญาณในการเจริญวิปัสสนา จำแนกประเภทตามที่อยู่จักกันทั่วไป ออกได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ วิปัสสนาญาณ ๙ และญาณ ๑๖^{๓๑๖}

๑) ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแสดงลำดับญาณไว้ ๑๖ ญาณ นับตั้งแต่ นามรูปปริจเฉทญาณ จนถึงปัจจเวกขณะญาณ ซึ่งบังเกิดแก่ผู้เจริญวิปัสสนาแบบวิปัสสนายานิก หรือสุททวิปัสสนา

ญาณ ๑๖ คือ ลำดับญาณที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง แก่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาล้วน หรือที่เรียกว่า การเจริญสุททญาณิกวิปัสสนา ตามลำดับมี ๑๖ ประการ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

^{๓๐๗} ดูรายละเอียดใน ส.ม. (ไทย) ๑๙/๔๘๙/๔๗๕.
^{๓๐๘} ดูรายละเอียดใน ส.ม. (ไทย) ๑๙/๔๙๔/๓๐๔, ขุ.อิติ.อ. (บาลี) ๔๑/๑๗๖.
^{๓๐๙} ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๔/๓๓๘.
^{๓๑๐} อง.ทุกก.(ไทย) ๒๐/๘๘/๓๑๕, ขุ.ม.อ.(บาลี) ๓/๕๐
^{๓๑๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๕๗-๒๕๙/๒๗๗-๒๘๓, ดูรายละเอียดในบทที่ ๓.
^{๓๑๒} มหามกุฏราชวิทยาลัย, อภิธัมมัตถวิภาวินีฎีกาแปล, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๙๖.
^{๓๑๓} อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๓๔/๓๓.
^{๓๑๔} วิสุทธิ. (ไทย) ๓/๕.
^{๓๑๕} ส.ข. (ไทย) ๑๗/๒๗/๑๘., ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๔๗/๑๐๐.
^{๓๑๖} ข.ป.อ. (ไทย) ๗/๑/๕๕.

๑. ญาณระดับต้น เป็นญาณเห็นรูป-เห็นนาม ได้แก่ นามรูปปริเฉทญาณ ปัจจัยปริคคหญาณ และสัมมสนญาณ ยังเป็นญาณที่เป็นไปด้วยอำนาจสุดมยปัญญา และจิตตามยปัญญาอยู่ ยังมีอารมณ์เป็นสมณะ คือเป็นบัญญัติอารมณ์ผสมอยู่มาก

๒. ญาณระดับกลาง เป็นญาณเห็นไตรลักษณ์ในรูปนาม ได้แก่ อุทฺยัพพญาณ เป็นญาณที่เป็นไปด้วยอำนาจภาวนามยปัญญา แต่ยังมีจิตตามยปัญญาผสมอยู่บ้าง มีอารมณ์เป็นวิปัสสนา คือมีรูปนามปรมาตถ์เป็นอารมณ์

๓. ญาณระดับสูง เป็นญาณรู้แจ้งพระไตรลักษณ์ เห็นความ ไม่เที่ยง เห็นความทนสภาพอยู่ไม่ได้ เห็นความไม่ใช่ตัวตนในทุกรูป-ทุกนามที่กำหนดรู้ ได้แก่ ภังคญาณ เป็นต้นไป เป็นไปด้วยอำนาจภาวนามยปัญญาโดยแท้ มีอารมณ์เป็นปรมาตถ์เท่านั้น^{๓๑๗}

๒) ในพระไตรปิฎกแสดงวิปัสสนาญาณ ๙ ชั้น มุ่งหมายถึงญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา สามารถนำบุคคลผู้ปฏิบัติขึ้นไปสู่โลกุตตระปัญญาได้ หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งปวง นับตั้งแต่ญาณที่ ๔ อุทฺยัพพญาณ จนถึงญาณที่ ๑๒ อนุโลมญาณ เพราะอุทฺยัพพญาณเป็นญาณแรกที่อยู่เห็นไตรลักษณ์ ด้วยปัญญาชนิดที่เรียกว่าภาวนามยปัญญา โดยไม่ต้องอาศัยจินตามยปัญญาเข้ามาช่วย ปรากฏแก่ผู้เจริญวิปัสสนาแบบสมถยานิก^{๓๑๘}

ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาญาณ ๙ ผ่านมาแล้วจะเกิดความรู้แจ้ง เห็นจริง คือเข้าถึงญาณที่สสนะวิสุทธิ และในระหว่างนั้นจะเกิดญาณหนึ่งคือโคตรภูญาณ แปลว่า ญาณครอบโคตร หมายถึงญาณที่อยู่ท่ามกลางระหว่างเป็นปุถุชน กับอริยชน เปรียบเหมือนคนข้ามเรือ เมื่อเรือเข้าเทียบท่าแล้วก้าวขาข้างหนึ่งลงไปเหยียบบนเรือ ส่วนขาข้างหนึ่งยังอยู่บนบก จะกล่าวว่าบุรุษผู้นี้อยู่บนบกหรือน้ำ อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวย่อมไม่ได้ เพราะตามสภาพที่เป็นจริง บุรุษคนนี้ได้อยู่ในน้ำและบนบก สภาพจิตของผู้เข้าถึงโคตรภูญาณนี้เป็นเบื้องต้นแห่งไสดาปัตติมรรค ญาณเปรียบเหมือนแสงเงินแสงทอง เป็นนิมิตหมายแห่งพระอาทิตย์กำลังจะขึ้น ตัวยิปัสสนาญาณ ๙ และโคตรภูญาณนี้จะเรียงลำดับขั้นตอนที่จะให้จิตเข้าถึงตวิปัสสนาผู้ปฏิบัติเมื่อได้ผ่านขั้นตอนมาโดยลำดับแล้ว จะได้บรรลุมรรคผล อันเป็นเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิต

^{๓๑๗} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), วิปัสสนานัย เล่ม ๑, หน้า ๖๙.

^{๓๑๘} ฝ่ายวิชาการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย. วิปัสสนากรรมฐาน. (พิมพ์ที่มูลนิธิสัทธัมมโชติกะ, ๒๕๒๘) หน้า ๒.

๒.๕ การเจริญสุทธวิปัสสนา

๒.๕.๑ ความหมาย

สุทธวิปัสสนาภาวนา คือ การเจริญวิปัสสนาล้วนๆ ผู้ปฏิบัติจนเห็นแจ้งแล้วเรียกว่า สุขวิปัสสกบุคคล หรือวิปัสสนายานิกบุคคล คือ แม้แต่จิตที่สงบชั่วขณะก็สามารถนำมาเป็นพื้นฐานเจริญวิปัสสนาได้^{๓๑๙} คัมภีร์ มูลปณณาสฏีกากล่าวว่า “น หิ ขณิกสมาธิ วินา วิปัสสนา สมภวติ”^{๓๒๐} แปลว่า หากขาดขณิกสมาธิ วิปัสสนาก็เกิดไม่ได้ คือต้องอาศัยขณิกสมาธิเป็นบาทจึงจะเจริญวิปัสสนาได้

เมื่อวิปัสสนาญาณสูงขึ้นตามลำดับ การเพ่งลักษณะอารมณ์ก็จะแนบแน่นขึ้นเช่นกัน เมื่อมรรคจิตเกิดขึ้นก็ย่อมบริบูรณ์พร้อมด้วยองค์ฌานทั้ง ๕ (วิตก วิจาร์ ปิติ สุข เอกัคคตา) จัดว่าเป็นปฐมฌานโสตาปัตติ มัคคจิต สกทาคามีมรรค อนาคามีมรรค อรหัตตมรรคของสุขวิปัสสกบุคคล ก็จัดเข้าเป็นปฐมฌานด้วยกัน ทั้งสิ้นตามที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาว่า

“วิปัสสนานियเมน หิ สุขวิปัสสกสส อูปปนนมคโคปิ समाปตติลาภิโน ฌานัน ปาทกั อกตวา อูปปนนมคโคปิ ปฐมฌานัน ปาทกั กตวา ปภินณคสงขาระ สมมสิตวา อูปปาติตมคโคปิ ปฐมฌานานิ โทเว โทติ สพเพสุ สตต โพชฌนคานิ อฏฐมคคังคานิ ปญจ ฌานนงคานิ โทติ.”^{๓๒๑}

มรรคที่เกิดขึ้นแก่พระสุขวิปัสสกโดยกำหนดวิปัสสนา กิติ, มรรคที่ไม่ทำฌานให้เป็นบาท เกิดขึ้นแก่ผู้ได้สมาบัติกิติ, มรรคที่ภิกษุทำปฐมฌานให้เป็นบาทแล้วพิจารณาสังขารเล็กๆ น้อย ๆ ให้เกิดขึ้นกิติ, ในมรรคทั้งหมดนั้น มีโพชฌนค ๗ องค์มรรค ๘ องค์ฌาน ๕ อยู่ด้วย

แสดงว่า แม้มรรคที่เกิดขึ้นแล้วแก่ผู้เจริญวิปัสสนาล้วนๆ ก็ย่อมประกอบด้วยองค์ปฐมฌาน คือ วิตก วิจาร์ ปิติ สุข เอกัคคตา อย่างครบถ้วน

ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย พระพุทธเจ้าตรัสถึงบุคคลผู้ควรรับทักษิณาทาน ๑๐ จำพวก บุคคลประเภทที่ ๔ คือผู้ที่บรรลุมรรคผลนิพพานด้วยการปฏิบัติวิปัสสนาล้วน หรือที่เรียกว่าสุขวิปัสสกบุคคล^{๓๒๒} คือ ท่านผู้เป็น ปัญญาวิมุตติ(ผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา) หมายถึงพระอรหันต์ผู้บำเพ็ญวิปัสสนาล้วนๆ มิได้สัมผัสวิโมกข์ ๘ แต่สิ้นอาสวะเพราะเห็นด้วยปัญญา^{๓๒๓}

สมัยพุทธกาลพระอริยะประเภทปัญญาวิมุตติมีมากกว่าฌานลาภี

พระอริยะที่เป็นสุขวิปัสสกบุคคล เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ปัญญาวิมุตติมีจำนวนมากกว่าพระอริยะ ที่เป็น ฌานลาภีบุคคล เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเจโตวิมุตติ นั้นมากมาย ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย พระพุทธเจ้าตรัสกับพระสารีบุตรว่า “อิมเสหิ หิ สารีบุตรต ปญจนัน ภิกขุสตัน สญฺฐิ ภิกขุ เตวิชชา สญฺฐิ ภิกขุ ฉพภิญญา สญฺฐิ ภิกขุ อุกโต ภาควิมุตตา อถ อิตเร ปญญาวิมุตตา”^{๓๒๔} คู่ก่อนสารีบุตร ในพระภิกษุ ๕๐๐ รูป ๖๐ รูปเป็นเตวิชชบุคคล ๖๐ รูปเป็นฉพภิญญาบุคคล ๖๐ รูปเป็นอุกโตภาควิมุตติบุคคล เหลือนอกนั้นทั้งหมดเป็นปัญญาวิมุตติบุคคล^{๓๒๕}

พระพุทธเจ้าตรัสสภาวะจิตของพระอรหันต์ผู้สุขวิปัสสกะว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เมื่อมนสิการสักกายะ จิตของเธอย่อมไม่แล่นไป ไม่เลื่อมใส ไม่ตั้งอยู่ ไม่น้อมไปในสักกายะ แต่เมื่อมนสิการถึงความดับสักกายะ จิตของเธอจึงแล่นไป เลื่อมใส ตั้งอยู่ น้อมไปในความดับสักกกายะ จิตนั้นของเธอชื่อว่า เป็นจิตดำเนินไปดีแล้ว

^{๓๑๙} ดูรายละเอียดใน ขุ.เถร.อ. (บาลี) ๒/๑๒๘๘/๖๐๓

^{๓๒๐} ม.ม.ฐีกา (บาลี) ๑/๔๙/๒๕๗, วิสุทธิ.มหาฐีกา (บาลี) ๑/๓/๑๕.

^{๓๒๑} ขุ.ป.อ. (บาลี) ๑ /๓๒๔ , อภ.สง.อ. (บาลี) ๑/๔๔๓.

^{๓๒๒} ดูรายละเอียดใน อง.ทสก. (บาลี) ๒๔/๑๖/๑๙ , อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๖/๒๙.

^{๓๒๓} อง.สตตก.อ. (บาลี) ๓/๑๔/๑๖๑.

^{๓๒๔} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๑๕/๒๓๐.

^{๓๒๕} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๕/๓๑๓.

เจริญดีแล้ว หลุดพ้นดีแล้ว พรากออกดีแล้วจากสักรายะ เธอหลุดพ้นแล้วจากอาสวะและความเร่าร้อนที่ก่อความคับแค้นซึ่งเกิดขึ้นเพราะสักรายะเป็นปัจจัย ย่อมไม่เสวยเวทนานั้น เรียกว่าธาตุที่สลัดสักรายะ”^{๓๒๖}

คัมภีร์อรรถกถาอธิบายเสริมว่า “นี่เป็นวิธีการที่พระอรหันต์ผู้บำเพ็ญวิปัสสนาล้วน ส่งจิตในอภิปุณฺณสมาบัติไปยังอุปาทานชั้น ๕ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเพื่อจะทดสอบดูว่า ความยึดมั่นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่าเป็นอัตตา ยังมีอยู่หรือไม่”^{๓๒๗}

๒.๕.๒ การกำหนดรู้อารมณ์

ก. การกำหนด

การกำหนด คือการเอาจิต (น้อมจิต,ส่งจิต,ส่งจิต)เข้าไปรับรู้อารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะอย่างจดจ่อ เผื่อดูสภาวะปัจจุบันอารมณ์ อันเป็นสภาพธรรมที่ปรากฏขึ้นตามความเป็นจริง ด้วยความเชื่อมั่นในแนวปฏิบัติ มีวิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา โดยปราศจากการคิดนึกพิจารณาปรุงแต่งหรือเพิ่มเติมสิ่งใดๆ ลงไปในทุก ๆ ขณะที่มีการกำหนดรู้ ในอานาปานสติภาวนานี้ มีศัพท์บาลีแสดงการกำหนดรู้อยู่ ๒ ศัพท์ คือ ปชานาติ และ สิกขติ มีอธิบายดังนี้

๑) บทว่า ปชานาติ แปลว่า รู้ชัด เป็นผลเกิดขึ้นจากการกำหนดรู้รูป-นามปัจจุบัน อันอาศัยการบริกรรมภาวนาเป็นเครื่องประคับประคอง

พระอรรถกถาจารย์^{๓๒๘} อธิบายว่า แม้สัตว์ดิรัจฉาน เช่น สุนัขบ้าน สุนัขจิ้งจอก เมื่อเดินไปก็รู้ว่า ตัวเดินไปก็จริงอยู่ แต่พระพุทธานุเจ้ามิได้ตรัสหมายเอาความรู้เช่นนั้น เพราะความรู้เช่นนั้นละความเห็นว่าเป็นสัตว์ไม่ได้ เพิกถอนความเข้าใจว่าสัตว์ไม่ได้ ไม่เป็นกรรมฐานหรือสติปัญญาฐานภาวนา ส่วนการรู้ของผู้เจริญภาวนาย่อมละความเห็นว่าเป็นสัตว์ เพิกถอนความเข้าใจว่าสัตว์ได้ เป็นทั้งกรรมฐานและเป็นสติปัญญาฐานภาวนา และคำที่ตรัสหมายถึงความรู้ชัดอย่างนี้ว่า ใครเดิน การเดินของใคร เดินได้เพราะอะไร

ตอบว่า ไม่ใช่สัตว์ หรือบุคคลใดๆ เดิน

ตอบว่า ไม่ใช่การเดินของสัตว์หรือบุคคลใดๆ เดิน

ตอบว่า เดินได้เพราะการแผ่ไปของวาโยธาตุอันเกิดจากจิตปรารถนา เพราะฉะนั้น ภิกษุณัณยอมรู้ชัดว่า จิตคิดว่าจะเดิน จิตนั้นก็ทำให้เกิดวาโยธาตุ ทำให้เกิดความเคลื่อนไหว การนำสกลกายให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความไหวตัวแห่งวาโยธาตุ อันเกิดจากจิตปรารถนา เรียกว่าเดิน แม้ในอิริยาบถอื่นก็เหมือนกัน เกิดจิตปรารถนาขึ้นว่าเราจะนั่ง จิตนั้นก็ทำให้เกิดวาโยธาตุๆ ก็ทำให้เกิดความจงใจในความเคลื่อนไหว ความคู้กาย เบื้องล่างลง ทรงกายเบื้องบนขึ้น ด้วยความไหวตัวแห่งวาโยธาตุอันเกิดแต่การทำของจิต เรียกว่านั่ง

กายเปรียบเหมือนเกวียน เพราะอรรถว่าไม่รู้ ธาตุลมที่เกิดจากจิตเปรียบเหมือนโค จิตเปรียบเหมือนสารถี เมื่อจิตเกิดขึ้นว่า จะเดิน จะยืน วาโยธาตุที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวก็เกิดขึ้น อิริยาบถมีเดินเป็นต้น ย่อมเป็นไปเพราะความไหวตัวแห่งวาโยธาตุอันเกิดแต่การทำของจิต^{๓๒๙}

๒) คำว่า สิกขติ แปลว่า สำเนียง หมายถึง เพียรพยายามกำหนดรู้อารมณ์ที่ปรากฏในขณะปัจจุบันอย่างใส่ใจ ก่อเกิดเป็นไตรสิกขาอย่างครบถ้วน คือ ความสำรวมของผู้เพียรพยายามใส่ใจกำหนดจัดเป็นอธิศีลสิกขา ความตั้งใจมั่นของผู้เพียรพยายามใส่ใจกำหนด จัดเป็นอธิจิตตสิกขา ความรู้ทั่วถึงของผู้เพียรพยายามใส่ใจกำหนด จัดเป็นอธิปัญญาสิกขา^{๓๓๐}

^{๓๒๖} อัง.ปณจก. (บาลี) ๒๒/๒๐๐/๒๓๐, อัง.ปณจก. (ไทย) ๒๒/๒๐๐/๓๔๑.

^{๓๒๗} อัง.ปณจก.อ. (บาลี) ๓/๒๐๐/๘๓.

^{๓๒๘} ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๗๕/๓๘๑

^{๓๒๙} ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๗๕/๓๘๑

^{๓๓๐} วิสุทธิติ.(บาลี) ๑/๒๒๐/๒๙๘

ข. การกำหนดรู้

ปริยญา แปลว่า กำหนดรู้ หรือทำความรู้จัก หมายถึง การทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ โดยครบถ้วนหรือรอบด้าน^{๓๓๑} แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น

๑) ญาณปริยญา กำหนดรู้ชั้นรู้จัก คือรู้ตามสภาวะลักษณะ ได้แก่ รู้จักจำเพาะตัวของสิ่งนั้นตามสภาวะของมัน ว่า รูปลักษณะสลาย เวณามีลักษณะเสวยอารมณ์ สัญญามีลักษณะกำหนดได้หมายรู้ ดังนี้ เป็นต้น

ภูมิแห่งญาณปริยญา เริ่มตั้งแต่กำหนดสังขาร จนถึงกำหนดปัจจัย ปริยญานี้ก็คือการตามกำหนดอย่างจดจ่อต่อเนื่อง จนแจ้งลักษณะเฉพาะของอารมณ์ที่กำหนดนั่นเอง

๒) ติรณปริยญา กำหนดรู้ชั้นพิจารณา คือ รู้ด้วยปัญญาที่ยังลึกซึ้งไปถึงสามัญญลักษณะ^{๓๓๒} ได้แก่ รู้ถึงการที่สิ่งนั้นๆ เป็นไปตามกฎธรรมดาโดยพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เช่น เวทนาและสัญญานั้น ไม่เที่ยงมีความแปรปรวนเป็นธรรมดาไม่ใช่ตัวตน

ภูมิแห่งติรณปริยญา เริ่มตั้งแต่การพิจารณากองสังขาร จนถึงอุทยัพพยานุปัสสนา (การพิจารณาเห็นความเกิดและความดับ) ปริยญานี้ ก็คือการตามกำหนดอย่างจดจ่อต่อเนื่องจนแจ้งสามัญญลักษณะของอารมณ์ที่กำหนดนั่นเอง

๓) ปหานปริยญา^{๓๓๓} กำหนดรู้ถึงขั้นละได้ คือ รู้ถึงขั้นที่ทำให้ถอนความยึดติด เป็นอิสระจากสิ่งนั้นๆ ได้ ไม่เกิดความผูกพันหลงใหล ทำให้วางใจวางท่าทีและปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้อง เช่น เมื่อรู้ว่าสิ่งนั้นๆ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแล้วก็ละนิจจสัญญาเป็นต้น ในสิ่งนั้นได้ มีสติกำหนดรู้ชัดตามความเป็นจริง วางใจเป็นกลางไม่มีความยึดติด ปล่อยวางได้ ภูมิแห่งปหานปริยญาแบ่งเป็นชั้น ๆ ได้ดังนี้

๓.๑) ตั้งต้นแต่ภังคานุปัสสนา (การพิจารณาเห็นความดับ) ต่อแต่นั้นพิจารณาเห็นโดยความเป็นของไม่เที่ยงย่อมละนิจจสัญญาเสียได้

๓.๒) พิจารณาเห็นโดยความเป็นทุกข์ ย่อมละสุขสัญญา (ความสำคัญว่าเป็นสุข) ได้

๓.๓) พิจารณาเห็นโดยความไม่เป็นตัวตน ละอัตตสัญญา (สำคัญว่าเป็นตัวตน) ได้

๓.๔) เพื่อย่นายความเพลิดเพลिन สรรอกราคะ ดับต้นหา สละคืนความยึดถือเสียได้

๒.๖.๒ การบริกรรมว่า “..หนอ”

คำว่า บริกรรม มาจากคำบาลีว่า ปริกมม หมายถึง การจัดแจง, การทอ่งบ่น, การบำเพ็ญ^{๓๓๔} เป็นการกระทำขั้นต้นในการเจริญภาวนา คือกำหนดใจเพ่งวัตถุ หรือนึกถึงอารมณ์ที่กำหนดนั้นซ้ำๆ อยู่ในใจ เพื่อทำให้สงบ^{๓๓๕}

^{๓๓๑} ดูรายละเอียดใน ขุ.ม.(ไทย) ๒๙/๖๒/๖๐, วิสุทธิ.มหาฎีกา(บาลี) ๓/๒๓๐.

^{๓๓๒} ติรณภูเจ ญาณ แปลว่า ปัญญาที่มีความหมายว่าใคร่ครวญ ได้แก่ ปัญญาที่มีการเข้าใคร่ครวญเป็นสภาวะ หรือมีการพิจารณาเป็นสภาวะ.

^{๓๓๓} คำว่า ปหาน แปลว่า ปัญญาในการละ ปัญญาเป็นเครื่องละวิปลาสทั้งหลาย มินิจจสัญญาวิปลาส เป็นต้น หรือธรรมชาติโดยย่อมละนิจจสัญญาวิปลาสเป็นต้นได้ ฉะนั้น ธรรมชาติที่นั้น ชื่อว่า ปหานาปัญญา อีกอย่างหนึ่ง พระโยคิบุคคลย่อมละนิจจสัญญาวิปลาสได้ด้วยญาณนั้น ฉะนั้น ญาณนั้นจึงชื่อว่า ปหาน ญาณ คือ “ญาณเป็นเครื่องละนิจจสัญญาวิปลาส” อีกอย่าง “คำว่า ปริจจาคภูเจ ญาณ ญาณในอรรถว่าสละ ได้แก่ญาณมีการสละนิจจสัญญาวิปลาสเป็นต้น เป็นสภาวะ” ดูใน ขุ.ป.อ. (ไทย) ๗/๙๓.(มหาฎีกา)

^{๓๓๔} พระอุตรคณาธิการ(ชวินทร์ สารคำ) รศ. ดร. จำลอง สารพัตติก. **พจนานุกรม บาลี-ไทย** ISBN ๙๗๔-๘๗๕๓๙-๑-๓ ครั้งที่ ๓/๑๐/๒๕๓๘ หน้า ๓๓๖

^{๓๓๕} ป.อ. ประยูตโต. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพฯมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๘.

การบริการภาวนาในการเจริญสมณะ คือการกำหนดใจเพ่งอารมณ์ นึกภาวนาในใจซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกระทั่งจิตถูกดึงมาเกาะติดกับนิมิต ส่วนการบริการภาวนาในการปฏิบัติวิปัสสนานั้น ไม่ใช่การท่องบ่น หรือ สาสายเหมือนสมณะ แต่เป็นการเอาจิต (โน้มน้ำจิต, น้อมจิต) เข้าไปรับรู้อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะอย่างจดจ่อ เผื่อคุณภาวะปัจจุบันอารมณ์อันเป็นสภาพธรรมที่ปรากฏขึ้นตามความเป็นจริง โดยปราศจากการคิดนึกพิจารณาปรุงแต่งหรือเพิ่มเติมสิ่งใดๆ ลงไปในทุกๆ ขณะที่มีการกำหนดรู้ ด้วยสติที่ประกอบด้วยพร้อมด้วยความเชื่อมั่นในแนวปฏิบัติ อันส่งผลให้มีวิริยะ สมาธิ และปัญญาเพิ่มพูนขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นการระลึกรู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบัน การบริการมีความสำคัญต่อการปฏิบัติวิปัสสนาอย่างยิ่งโดยเฉพาะการปฏิบัติแบบสุทธวิปัสสนา^{๓๓๖} จัดเป็นวิชขมานบัญญัติ คือบัญญัติแสดงเนื้อความที่ปรากฏ สื่อนี้ให้รู้สภาวะธรรมนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน ในเรื่องนี้ท่านมหาสีสยาตอ (พระโสภณมหาเถระ) อธิบายไว้ว่า

ผู้ปฏิบัติต้องทำความเข้าใจในความแตกต่างกันของปัจจุบันธรรมและปัจจุบันอารมณ์ ๑) ปัจจุบันธรรม คือ รูปนามที่เกิดเป็นปัจจุบันอยู่เรื่อยไป ๒) ปัจจุบันอารมณ์ คือ รูปนามที่ปรากฏในปัจจุบันเฉพาะหน้า อารมณ์ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติวิปัสสนา คือปัจจุบันอารมณ์ เพราะอภิขมาโทมนัสจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ได้อยู่ที่ว่า ผู้ปฏิบัติสามารถกำหนดได้เท่าทันตามความเป็นจริงหรือไม่ หากกำหนดได้ทัน ว่ามีรูปอะไร นามอะไรเกิดขึ้นในอารมณ์ปัจจุบัน ขณะนั้นอภิขมาและโทมนัสย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เท่ากับว่าในขณะที่นั้นสมุทัยอันเป็นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ย่อมถูกละไป(ทำลายต้นเหตุ) ดังนั้น ความสำคัญจึงอยู่ตรงที่ว่าต้องคอยสังเกตให้ได้ทันในปัจจุบันอารมณ์

หลายคนสงสัยว่า : การปฏิบัติแบบนี้มากไปด้วยคำบริการธรรม มีแต่คำบัญญัติ จะเป็นวิปัสสนาได้อย่างไร?

ตอบว่า : การเจริญวิปัสสนาเป็นการระลึกรู้สภาวะธรรมปัจจุบัน คำบริการจะทำให้รับรู้คำบัญญัติเป็นอารมณ์ก็จริง แต่ก็ช่วยให้จิตจดจ่ออารมณ์มากขึ้นในเบื้องต้น จากนั้นจึงสามารถหยั่งเห็นรูปนามตามสภาวะธรรมนั้นๆ โดยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาได้ เมื่อวิปัสสนาญาณมีกำลังมากขึ้นแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องใช้คำบริการอีกต่อไปเพราะในขณะที่ต่อจากนั้นจะสามารถรู้รูปนามได้ชัดเจน จนเห็นความเกิด-ดับอย่างรวดเร็วของสภาวะธรรมที่ กำลังกำหนดอยู่ ดังข้อความในคัมภีร์มหาภูทิกว่า “นनु จ ตชชาปถยตติวเสน สภาวธมโม คยหตีติ. สจจ คยหตี ปุพพภาเค ภาวนาย ปน วฑฒมานาย ปถยตตี สมตติกมิตวา สภาเวยว จิตตํ ติญฺจติ.”^{๓๓๗}

“ถามว่า บุคคลย่อมรับรู้สภาวะธรรมโดยเนื่องด้วยชื่อบัญญัติได้หรือไม่? ตอบว่า จริงอยู่ในเบื้องต้นแรกย่อมรับรู้เนื่องด้วยบัญญัติ (คือคำบริการสลบกันไป) แต่ในเมื่อภาวนาเจริญขึ้น จิตย่อมล่วงบัญญัติแล้วดำรงอยู่ในสถานะเดียว(ไม่มีคำบริการอีก)”

มีหลักฐานที่เกี่ยวกับการใช้คำบริการที่เป็นบัญญัติดังนี้ “มนสา สุขมาโย ลกขณปฏิเวธสส ปจจโย โหติ. ลกขณปฏิเวโธ มคคผลปฏิเวธสส ปจจโย โหติ.”^{๓๓๘} การสาธยายทางจิต เป็นปัจจัยแก่การแห่งตลอดไตรลักษณ์ การแห่งตลอดไตรลักษณ์เป็นปัจจัยแก่การแห่งตลอดมรรคผล

เมื่อโยคีบุคคลมีอารมณ์บัญญัติ พร้อมด้วยกำหนดอารมณ์ปรมัตถ์ และปฏิบัติต่อเนื่องได้ดียิ่งขึ้น สติสมาธิ จะเริ่มมีกำลังแข็งตัว เรียกว่า สมาธิญาณแก่กล้า เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะรู้รูปปรมัตถ์ และนามปรมัตถ์แท้ๆ ว่ามีสภาวะลักษณะคือ เย็น ร้อน อ่อน แข็งเคลื่อนไหวปรากฏให้กำหนดรู้ได้ เรียกว่า ความจริงปรากฏ เมื่อความจริงปรากฏ สมมุติก็หาย สมมุติเป็นเพียงสื่อให้เข้าถึงความจริง เป็นอุปกรณ์ร่วมทำให้เห็นความจริงเท่านั้น

^{๓๓๖} สุทธวิปัสสนา คือ การเจริญวิปัสสนาล้วนๆ ผู้ปฏิบัติจนเห็นแจ้งแล้วเรียกว่า สุขขวิปัสสกบุคคล

^{๓๓๗} วิสุทธิมหาภูทิก(บาลี) ๑๓๑๖.

^{๓๓๘} อภ.วิ.อ. (บาลี) ๒/๒๔๓, วิสุทธิ. (บาลี) ๑/๒๖๕.

เช่นกันก่อนที่จะเข้าถึงปรมาตม์ก็ต้องผ่านบัญญัติก่อน ไม่ผ่านบัญญัติ จะเข้าถึงปรมาตม์ได้อย่างไร เหมือนจะเข้าบ้านต้องเปิดประตูก่อน ไม่เปิดประตูจะเข้าบ้านได้อย่างไร ฉะนั้นแล^{๓๓๙}

ในเบื้องต้นของการปฏิบัติจะให้เห็นปรมาตม์ล้วน ๆ เลยทีเดียวย่อมเป็นไปได้ ในที่นี้จึงให้มีอารมณ์บัญญัติพร้อมด้วยกำหนดอารมณ์ปรมาตม์เป็นข้อปฏิบัติโดยตรง

บัญญัตินั้น ว่าโดยหลักใหญ่มีอยู่ ๒ อย่างคือ วิชขมานบัญญัติ และอวิชขมานบัญญัติ การบัญญัติตั้งชื่อว่า รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ, ปฐวีธาตุ, เตโชธาตุ, อาโปธาตุ, วาโยธาตุ โดยสภาพความเป็นจริงชั้นธัมมอยู่ ธาตุทั้ง ๔ ก็มีอยู่ เป็นปรมาตม์แท้ๆ เพียงแต่นำปรมาตม์นั้นมาตั้งชื่อเรียกเพื่อใช้สื่อสารความหมายให้รับรู้ร่วมกัน การบัญญัติตั้งชื่ออย่างนี้เรียกว่า วิชขมานบัญญัติ (บัญญัติที่มีอยู่) ส่วนบัญญัติที่ไม่มีปรมาตม์สถานะคือปราศจากความเป็นจริง เช่นรัชกาลที่ ๑ นับเวลาประมาณ ๒๐๐ กว่าปีล่วงมาแล้ว พระวรกายของพระองค์เสด็จสวรรคตไปแล้วทั้งรูปนาม สังขารก็หายไปไม่เหลือเลย แต่พระนามยังมีอยู่ เมื่อมีใครถามว่าเมืองไทยนี้ กรุงรัตนโกสินทร์ใครเป็นผู้สถาปนา ตอบได้ทันทีว่า รัชกาลที่ ๑ เป็นองค์สถาปนา ปรมาตม์สถานะคือรูปนามสังขารหายไปหมด แต่พระนามยังไม่หาย รัชกาลที่ ๒-๘ ก็เช่นเดียวกัน อย่างนี้เรียกว่า อวิชขมานบัญญัติ เป็นบัญญัติที่มีอยู่อย่างลอยๆ ไม่มีสภาวะปรมาตม์รับรอง รูปนามสังขารก็ไม่มี เมื่อไม่มีรูปนามสังขาร ปรมาตม์สถานะก็ไม่มีเหมือนกัน เป็นเพียงบัญญัติเฉยๆ มีแต่ชื่อ รูปนามไม่ปรากฏ ครั้นมาถึงสมัยนี้รัชกาลที่ ๙ ยังทรงพระชนม์อยู่ทั้งรูปนามสังขารของพระองค์ก็มีอยู่ ที่ชื่อว่า ร.๙ เป็นบัญญัติ ส่วนรูปนามของ ร.๙ เป็นปรมาตม์ ฉะนั้น ร.๙ จึงเป็นวิชขมานบัญญัติ เพราะมีสภาวะรับรอง และยืนยันว่าเป็นสัจจบัญญัติ เพราะปรมาตม์สถานะก็มีอยู่^{๓๔๐}

คำบริกรรมว่า “หนอ”

การกำหนดว่า “หนอ” เป็นการเพิ่มกำลังให้แก่ฌณิกสมาธิ คือถ้ากำหนดเพียง พอง-ยุบ คำบริกรรมกับอาการไม่พร้อมกัน ขณะกำหนดว่าพอง อาการพองยังไม่หมด แต่คำบริกรรมหมดแล้ว ทำให้จิตพุ่งออกไปข้างนอก ถ้าใส่คำว่า “หนอ” ต่อท้ายก็จะพอดีกับอาการ สมาธิที่ได้ก็จะมีกำลัง พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพมหานคร ได้บัญญัติใช้ก่อนและสอนศิษย์ยานุศิษย์สืบต่อมา ในภาษาพม่าใช้คำว่า “พองแด - เปงแด” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “พองอยู่ - ยุบอยู่” โดยเหตุที่ภาษาพมามีประกอบกิริยาคุณพากย์เหมือนภาษาบาลี จึงใช้ แด (อยู่) ควบคู่ไปกับคำว่า พอง-เปง ดังนั้น คำบริกรรมนั้นจึงมีสองคำว่า พองแด-เปงแด (พองอยู่-ยุบอยู่) อย่างไรก็ตามคนไทยทั้งประเทศคุ้นเคยกับคำว่า พองหนอ-ยุบหนอ คำบริกรรมนั้นมีประโยชน์เพื่อให้จิตจดจ่อมากขึ้น เป็นการเพิ่มวิริยะทางใจเพื่อไม่ให้ตามรู้อย่างผิวเผิน เปรียบเหมือนก้อนดินเหนียวที่ขั้วางใส่ผนังด้วยกำลังแรง ย่อมกระทบถูกผนังและติดแน่น ถ้าถูกขั้วางด้วยกำลังไม่เพียงพอ ก็อาจพุ่งไปไม่ถึงผนัง หรือแม้กระทบผนังก็ไม่ติดแน่น^{๓๔๑}

คำนี้ พระธรรมธีรราชมหามุนี(โชดก ญาณสิทธิ) ท่านอธิบายว่า คำว่า “หนอ” มาจากคำบาลีว่า “วต” แปลว่า “หนอ” ก็ได้ แปลว่าธรรมที่สรรพัสต์วิให้ข้ามพ้นวิภูฏสงสารก็ได้ วิเคราะห์ว่า **วภูฏสสารี** **ตาเรตีติ** **วโต (ธมโม)** ธรรมใดย่อมยังสรรพัสต์วิให้ข้ามวิภูฏสงสาร ฉะนั้น ธรรมนั้นชื่อว่า “หนอ” หมายถึงสติปัญญา^{๓๔๒}

^{๓๓๙} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), **วิปัสสนานัย เล่ม ๑**, พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปลโม ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.),ตรวจชำระ, หน้า ๖๙.

^{๓๔๐} คู่มือใน ภัททันตอาสาเถระ. **การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัญญา ๔**. ชลบุรี : สำนักวิปัสสนา มูลนิธิวิเวกาศรม, ๒๕๔๑.

^{๓๔๑} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) **วิปัสสนานัย เล่ม ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, หน้า ๑๗๔.

^{๓๔๒} พระครูประสาธสังวรวิจิ, **ธรรมะภาคปฏิบัติ**, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย , ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

คำบริกรรมมีประโยชน์ ดังนี้

- ๑) เพื่อให้จิตจดจ่อกับสภาวะธรรมปัจจุบันมากขึ้น
- ๒) เป็นการเพิ่มวิริยะทางใจ
- ๓) สื่อให้รู้สภาวะธรรมนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน
- ๔) จิตเป็นสมาธิ
- ๕) ปรับอินทรีย์ให้เสมอกัน

๒.๖ การปฏิบัติวิปัสสนาแบบพม่า^{๓๔๓}ในประเทศไทย

๒.๖.๑ ประวัติและแนวปฏิบัติวิปัสสนาแบบพม่า

เมื่อต้นศตวรรษนี้เอง ภิกษุชาวพม่า ชื่อว่า อุ นารทะ (U Narada) ซึ่งเป็นผู้มีใจแน่มั่นมุ่งมั่น เพื่อการแจ้งสัจจะในคำสอนตามที่ได้ศึกษามา ได้กระตือรือร้นในการค้นคว้าแสวงหาวิธีปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งจะสามารถให้บรรลุได้โดยตรงถึงจุดมุ่งหมายสูงสุด โดยไม่มีเครื่องเหนี่ยวรั้ง รุ่มราม ปราศจากสิ่งประกอบจุกจิก ปลุกย่อยทั้งหลาย ท่านท่องเที่ยวไปทั่วประเทศ พบอาจารย์หลายท่านผู้ปฏิบัติกรรมฐานอย่างเข้มงวด แต่ก็ไม่ได้รับคำแนะนำที่น่าพอใจ ขณะที่ยังคงแสวงหาอยู่ก็พบถ้ำ ๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นถ้ำที่ฝึกกรรมฐานที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ณ ภูเขาซาแกง (Sagaing) ในตอนเหนือของประเทศพม่า และพบพระภิกษุรูปหนึ่งผู้มีชื่อเสียงร่ำลือกันว่า เป็นผู้เข้าถึงอริยมรรค ซึ่งเที่ยงต่อการที่จะได้บรรลุความหลุดพ้นขั้นสูงสุดอย่างแน่อน เมื่อพระคุณเจ้า อุ นารทะ ตั้งคำถามต่อท่าน ท่านก็ย้อนถามกลับมาว่า "ทำไมท่านจึงไปแสวงหาภายนอกคำสอนของพระบรมครู สติปัฏฐานทางสายเดียว พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงสอนไว้หรือ"

อุ นารทะ จับเอาคำตามนัยนี้แล้ว ก็กลับไปศึกษาในพระสูตรอีกครั้งหนึ่งพร้อมทั้งคำอธิบายที่สืบทอดมา พิจารณาใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติตามอย่างจริงจัง ในที่สุดท่านก็สามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของพระสูตร ผลสำเร็จที่ได้จากการปฏิบัติทำให้ท่านมั่นใจว่า ตัวท่านได้พบสิ่งที่แสวงหาแล้ว เป็นวิธีการที่ชัดเจน และได้ผลในการฝึกจิตเพื่อการรู้แจ้งอย่างสูงสุด จากประสบการณ์ของท่านเอง ท่านก็พัฒนาหลักการและรายละเอียดในการปฏิบัติ ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานสำหรับผู้ที่เจริญรอยตามท่าน ไม่ว่าจะเป็ศิษย์ของท่านโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม เพื่อการตั้งชื่อวิธีการฝึกที่พระคุณเจ้า อุ นารทะ นำมาปฏิบัติ โดยเอาหลักการของสติปัฏฐานมาใช้ได้อย่างชัดเจนจำเพาะและลงถึงตัวหลักแท้ ๆ เราขอเสนอให้เรียกวิธีนี้ว่า "วิธีสติปัฏฐานแบบพม่า" ซึ่งมีได้หมายความว่า เป็นการประดิษฐ์ขึ้นของชาวพม่า แต่เพราะเหตุว่าในประเทศพม่า การปฏิบัติตามแบบโบราณได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาปฏิบัติกันอย่างได้ผล และเข้มแข็งจริงจัง

สานุศิษย์ของพระคุณเจ้า อุ นารทะ ได้เผยแพร่ความรู้วิธีนี้ทั่วไปทั้งในพม่าและประเทศพุทธศาสนาอื่นๆ และมีคนจำนวนมากได้รับประโยชน์อย่างใหญ่หลวงโดยก้าวหน้าไปตามแนวทาง ด้วยวิธีนี้ พระคุณเจ้า อุ นารทะ มหาเถระซึ่งในประเทศพม่ารู้จักกันดียิ่งในนามว่า เซตวัน หรือ มิงกุน สายะตอ (Jetavan or Mingun Sayadaw) ถึงมรณภาพ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ เมื่ออายุได้ ๘๗ พรรษา หลายคนเชื่อว่าท่านได้บรรลุอรหัตตผลแล้ว

เป็นที่น่าปลาบปลื้มยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ในประเทศพม่าทุกวันนี้ การปฏิบัติกรรมฐานสติปัฏฐานเจริญงอกงามและให้ผลมากเป็นที่น่าสังเกต ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบที่ต่างชัดกับกระแสคลื่นของวัตถุนิยมซึ่งกำลังระบาดไปทั่วโลก ทุกวันนี้สติปัฏฐานเป็นพลังอย่างแรงในชีวิตทางศาสนาของพม่า มีศูนย์ฝึกปฏิบัติธรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในประเทศ มีประชาชนหลายพันคนได้เข้ารับการอบรมการปฏิบัติสติปัฏฐานแบบเข้มงวด ใน

^{๓๔๓} พระญาณโปกเถระ, หัวใจกรรมฐาน, แปลโดย พลตรีนายแพทย์ชาญ สุวรรณวิทย์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศยาม, ธันวาคม ๒๕๔๕.

หลักสูตรเหล่านี้มีผู้เข้ารับการอบรมทั้งพระภิกษุและคฤหัสถ์ทั่วไป เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงปัญญาอันเจริญแก่กล้าของรัฐบาลพม่าภายในการนำของนายกรัฐมนตรีนุ ซึ่งหลังจากประเทศพม่าได้รับอิสรภาพแล้วไม่นาน ก็ทำการส่งเสริมสนับสนุนศูนย์ปฏิบัติธรรมเหล่านี้ โดยท่านมีความซาบซึ้งในใจว่า จิตที่ได้รับการฝึกแล้วจะเป็นทรัพยากรของประเทศ ที่มีคุณค่าในการดำเนินชีวิตทุกแบบทุกชนิด

ท่านมหาสีสะยาตอ หรือ อุ โสภณมหาเถระ (Venerable Mahasi Sayadaw หรือ U Sobhana Mahathera) ซึ่งการที่ท่านทำการสอนด้วยตนเองในหลักสูตรกรรมฐานก็ดี เขียนหนังสือและเทศนาถ้อยบรรยายก็ดี ได้ก่อให้เกิดประโยชน์มากแก่ความก้าวหน้าของการปฏิบัติในประเทศพม่า คนหลายพันคนได้รับประโยชน์จากคำแนะนำที่ฉลาดและชำนาญของท่าน ชายและหญิง ทั้งหนุ่มสาวและเฒ่าชรา ทั้งคนจนและคนมีทั้งนักปราชญ์และคนธรรมดา ต่างก็เข้ามาฝึกปฏิบัติด้วยความกระตือรือร้นเอาจริงเอาจังและก็ได้ผลทั่วทั้งการฝึกวิปัสสนาด้วยวิธีนี้ได้แพร่ขยายเข้าไปสู่ประเทศไทยและศรีลังกา

ท่านมหาสีสะยาตอ (พระโสภณมหาเถระ) ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งปริยัติและปฏิบัติ ในประวัติของท่านเล่าว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกามาก มีศิษย์มากมาย ต่อมา ท่านต้องการปฏิบัติวิปัสสนา ซึ่งเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนาที่แท้จริง จึงเที่ยวสืบค้นหาสำนักปฏิบัติวิปัสสนาที่มีหลักการสอดคล้องกับคัมภีร์ที่ได้ศึกษามา ในที่สุดได้เลือกปฏิบัติแบบกำหนดท้องพอง-ท้องยุบกับอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบท่านหนึ่ง จนเห็นผลจริง ว่าวิปัสสนามีใช้มีอยู่แต่ในตำรา การกำหนดดูอาการท้องพอง ท้องยุบอย่างจดจ่อต่อเนื่องนี้แหละ เป็นการเจริญวิปัสสนาให้บรรลุถึงมรรคผลนิพพานได้จริง อีกวิธีหนึ่ง ความสอดคล้องกันระหว่าง การกำหนดอาการพอง-อาการยุบของท้องกับหลักการในพระคัมภีร์ ผู้สนใจหาอ่านได้จากหนังสือ “วิปัสสนานัย เล่ม ๑”^{๓๔๔} เขียนโดยตัวท่านเอง อ้างหลักฐานที่มาของแต่ละข้อความไว้อย่างชัดเจน ระบุเชิงอรรถไว้ว่าข้อความนั้นๆ นำมาจากคัมภีร์ชื่ออะไร อยู่หน้าไหน?

พระโสภณมหาเถระอธิบายว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติอย่างหนึ่งคือ ภิกษุยอมพิจารณาเห็นกายนี้ ตามที่ดำรงอยู่ ตามที่เป็นไปอยู่โดย ความเป็นธาตุว่า ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม มีอยู่ในกาย”^{๓๔๕} การกำหนดรู้สภาวะพอง-ยุบจัดเป็นธาตุกรรมฐานตามพระบาลีข้างต้น โดยสภาวะพอง-ยุบเป็นลมในท้องที่ดันให้พองออกและหดยุบลงตามลักษณะของวาโยธาตุ

- สภาวะตั้งหย่อนของธาตุลมที่เป็นโณภูฏัพพารมณ เป็น ลักษณะพิเศษของวาโยธาตุ(วิตถมณฑลคุณา)
- การทำให้เคลื่อนไหวจากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่ง เป็น หน้าทีของวาโยธาตุ (สมุทธีรณสา)
- การผลัดดันออก ขยายออก ดึงออก เป็นอาการปรากฏของวาโยธาตุ(อภินิหารปัจจุปฏิฐาน)^{๓๔๖}

และเป็นการฝึกปฏิบัติในหมวดอริยาบถในกายนุปัสสนาสติปฏิฐาน ซึ่งพระพุทธตรัสไว้ว่า “ยถายถา วา ปนสสุ กาโย ปณิหิตโ ทหิต, ตถา ตถา น ปชานาติ” แปลความว่า...เธอดังกายไว้ด้วยกิริยาอาการอย่างใด ๆ ก็รู้ชัดกิริยาอาการอย่างนั้นๆ^{๓๔๗}

หลักสูตรการปฏิบัติกรรมฐานแบบเข้มงวดด้วยสติปฏิฐานของสำนักวิปัสสนา Thathana นครย่างกุ้ง ประเทศพม่าแห่งนี้ มีหลักสูตรการปฏิบัติที่ศูนย์แห่งนี้ ปกติใช้เวลา ๑ - ๒ เดือน เมื่อพ้นระยะนี้แล้ว ผู้ฝึกก็กลับไปปฏิบัติต่อตามภูมิลำเนาของตน โดยปรับใช้ให้เข้ากับสภาพชีวิตของแต่ละคน ระหว่างการฝึกปฏิบัติที่

^{๓๔๔} วิปัสสนานัย เล่ม ๑ โดย พระโสภณมหาเถระ(มหาสีสะยาตอ). พระคันธธรรมาภิมังคะ แปลและเรียบเรียง. พระพรหมโมลี ตรวจชำระ. โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์, ๒๕๕๐.

^{๓๔๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๘/๓๐๗.

^{๓๔๖} ดูใน ที.ม.(บาลี) ๑๐/๓๘/๒๖๒, อภ.สง.อ. (บาลี) ๑/๓๙๑.

^{๓๔๗} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๓๕/๒๖๐-๑.

เข้มงวด ผู้ฝึกไม่ได้รับอนุญาตให้อ่านหรือเขียนหนังสือหรือทำงานอื่นใดทั้งสิ้น นอกจากการฝึกกรรมฐาน และกิจกรรมที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน การพูดจำกัดให้มีน้อยที่สุด ช่วงที่ปฏิบัติที่นั่นผู้ปฏิบัติที่เป็นคฤหัสถ์จะต้องรักษาศีล ๘ ซึ่งละเว้นจากอาหารขบเคี้ยว (รวมทั้งอาหารเหลวบางอย่าง เช่น นม) หลังเวลาเที่ยงวัน

หลักการพื้นฐานของสติปัฏฐานมีอยู่ว่า ผู้ฝึกจะต้องยึดเอาประสบการณ์ของตนเองเป็นหลักในการปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นไปทีเดียว เขาควรเรียนรู้ให้เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่มันเป็น และควรที่จะเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยตนเอง เขาไม่ควรได้รับอิทธิพลจากผู้อื่นที่มาแนะนำหรือชักจูงให้ ในสิ่งที่เขาอาจจะเห็นหรือหวังว่าจะเห็น เพราะฉะนั้นการเข้าฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรที่กล่าวจึงไม่มีการอธิบายภาคทฤษฎี คงมีเฉพาะคำแนะนำง่าย ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องทำ และสิ่งที่ห้ามไม่ให้ทำในระยะเริ่มแรกของการปฏิบัติ เมื่อฝึกในระยะเริ่มแรกได้สักระยะหนึ่งสติจะคมขึ้น ผู้ปฏิบัติจะเริ่มรู้จักลักษณะของ **อารมณ์** ในสติปัฏฐาน ซึ่งเขาไม่เคยสังเกตทราบมาก่อนเลย อาจารย์ก็จะพิจารณาเป็นราย ๆ ไป โดยอาจไม่พูด แต่จะแนะนำสั้น ๆ ถึงแนวทาง ที่ผู้ปฏิบัติจะต้องหันความสนใจไปหาเพื่อให้บังเกิดผล คำสอนเป็นลายลักษณ์อักษรมีข้อเสียเปรียบตรงที่ไม่สามารถแนะนำเช่นนั้นได้ ทั้งนี้เพราะคำแนะนำอย่างนี้ขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติแต่ละคน ตั้งแต่เริ่มการปฏิบัติ ถึงกระนั้น หากปฏิบัติตามคำแนะนำที่จะให้ต่อไปนี้อย่างถูกต้อง ทุกขั้นตอน ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติเองจะเป็นครู นำตัวเขาก้าวหน้าไปอย่างปลอดภัย แม้จะยังคงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า ความก้าวหน้าในการปฏิบัติจะเป็นไปอย่างขึ้น หากมีครูผู้ชำนาญคอยควบคุม

วิธีการที่วางแนวไว้ในนี้เป็นแบบที่เรียกว่า วิปัสสนาล้วน (**สุทวิปัสสนา**) ซึ่งเป็นการปฏิบัติวิปัสสนาแบบที่มุ่งให้เห็นแจ้งแทงตลอดโดยเฉพาะ ล้วนๆ และโดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องบรรลุถึงฌานมาก่อน วิธีนี้ในระยะแรกมุ่งอยู่ที่การพิจารณากระบวนการของกาย (รูป) และจิต (นาม) (นามรูปปริจเฉท) ภายในชีวิตร่างกายของตน ด้วยประสบการณ์ตรงของตนเอง ความรู้ในธรรมชาติของกระบวนการเหล่านี้จะคมเฉียบมากขึ้น สมาธิจะมีพลังมากขึ้น จนถึงระดับใกล้เคียงฌาน ที่เรียกว่า อุปะการสมาธิ อุปะการสมาธินี้จะส่งผลให้วิปัสสนาลึกมาก จนหยั่งเห็นลักษณะทั่วไปของสภาวะทั้งหลาย ๓ ประการ คือ ความไม่เที่ยง ความทุกข์ และความไม่มีตัวตน และจะค่อย ๆ นำเข้าสู่การบรรลุภาวะแห่งอริยบุคคล (มรรค ผล) จนกระทั่งถึงการหลุดพ้นในขั้นสุดท้าย การเดินเข้าสู่เป้าหมายสุดท้ายจะต้องผ่านขั้นต่างๆ แห่งความบริสุทธิ์ ๗ ขั้น (วิสุทธิ ๗) ตามที่ได้อธิบายไว้ในวิสุทธิมรรคของท่านพุทธโฆษาจารย์^{๓๔๘} ..ฯลฯ..

ในการเจริญวิปัสสนาภาวนาของสำนักนี้ ให้กำหนดการเคลื่อนไหวของหน้าท้องที่มีอาการขึ้นลงอย่างสม่ำเสมอ อันเป็นผลมาจากการหายใจ ควรเข้าใจว่า การปฏิบัติที่นั่นไม่ใช่คิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของหน้าท้อง แต่เป็นการกำหนดที่กระบวนการทางกายนั้น โดยรู้ในการขึ้นและลง (พองและยุบ) อย่างสม่ำเสมอทุกขั้นตอน ถึงแม้ลมหายใจจะเป็นต้นเหตุของการเคลื่อนไหวที่หน้าท้องก็จริง แต่ความใส่ใจที่กำหนดการเคลื่อนไหวนี้ อย่าเข้าใจว่าเป็นวิธีการแบบหนึ่งของการกำหนดลมหายใจเข้า-ออก (อานาปานสติ) ในการปฏิบัติแบบนี้ อารมณ์ที่สติจับไม่ใช่ลมหายใจ แต่จับที่อาการพอง-ยุบตามที่เราได้ โดยแรงกดและดับเบาๆ

ถึงแม้ในคัมภีร์พุทธศาสนาส่วนมากกล่าวถึงการปฏิบัติแบบสมถะและวิปัสสนาควบคู่กันไป แต่ก็พบได้ถึงวิธีการปฏิบัติที่เรียกกันว่า วิปัสสนาล้วนๆ (สุทวิปัสสนา) ซึ่งเป็นวิธีการเฉพาะและโดยตรง โดยไม่ต้องได้ฌานมาก่อน^{๓๔๙}

พระภัททันตะอาสาภะมหาเถระ ผู้เป็นศิษย์เอกท่านหนึ่งของท่านมหาสีสะยาตอ (พระโสภณมหาเถระ) อธิบายการปฏิบัติตามแนวนี้ว่า การเจริญวิปัสสนาตามพระพุทธประสงค์ คือการกำหนดรูปรูปนามเป็นอารมณ์ ผิดจากการกำหนดรูปรูปนามเสียแล้วหาใช้วิปัสสนากรรมฐานไม่ ฉะนั้นพองและยุบซึ่งกำหนดอยู่นั้น ผู้ปฏิบัติรู้อยู่แต่ปรมาตฺถ์(วาโยธาต) ที่มีอาการเคลื่อนไหว ดังในสังยุตตนิกายว่า “รูป ภิภว เว โยนิโส มนสิกาโร รุ

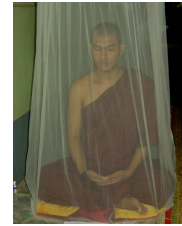
^{๓๔๘} พระญาณโปกกเถระ, **หัวใจกรรมฐาน**, ๒๕๔๕ , หน้า ๙๘-๑๐๐.

^{๓๔๙} พระญาณโปกกเถระ , **หัวใจกรรมฐาน** , ๒๕๔๕ , หน้า ๑๐๙-๑๒๕.

ปานิจฉณจ ยถาภูตํ สมบุสสธ” ตุก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอจงเป็นผู้มีโยนิโสมนสิการตั้งสติกำหนดที่รูป ถ้ามีสมาธิแล้วรูปนั้นเป็นอนิจจังก็ดี ทุกขังก็ดี อนัตตาก็ดี ย่อมเห็นได้ชัดเจนแน่นอน”^{๓๕๐} พระพุทธองค์จึงทรงเทศนาไว้ในพระบาลีสงยุตตนิคาย สหายตนวรรคว่า “โผฏฐัพพะ อนิจฺจโต ชานโต ปสฺสโต อวิชชา ปหีนติ วิชชา อูปฺพชฺชติ” บุคคลที่โผฏฐัพพารมณฺ์ถูกต้องสัมผัสนั้นนั้น ตั้งสติกำหนดรู้เห็นอยู่ว่าไม่เที่ยง บุคคลนั้นอวิชชาหายไป วิชชาญาณปรากฏ^{๓๕๑}

บุคคลที่กำหนดอาการpong อาการยุบอยู่นั้นรู้อยู่แต่ว่าวาโยโผฏฐัพพรูปเช่นนี้ แสดงว่าสัมมาทิฐิญาณเกิดขึ้น มีฉาทิฐิอวิชชาหายไป และสามารถบรรลุถึงมรรค ผล นิพพานได้เหมือนกัน หลักการของวิปัสสนานี้ อารมณฺ์ไหนกิเลสเกิดขึ้นได้ตั้งสติกำหนดอารมณฺ์นั้น กิเลสก็หายไป วิปัสสนาย่อมทำลายอนุสัยและสร้างปัญญาภูมิให้เจริญขึ้น ไม่ว่าจะอิน เคน นัง นอน อิริยาบถทั้ง ๔ และพร้อมด้วยอิริยาบถน้อยใหญ่ ซึ่งกล่าวรวมเอาไว้ทั้งหมดนี้เรียกว่าสัพพสังคาหิกวณะ ดังนี้ พอง-ยุบ คือ อัสสาสะปัสสาสะวาโยธาตุ ซึ่งเป็นวาโยธาตุทั้ง ๖ อย่าง เพราะอัสสาสะ ปัสสาสะเป็นกายปฏิพัทธ์ (ที่ท้อง) เป็นวาโยโผฏฐัพพรูป(กายสังขาร) พอง-ยุบ ในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน พระบาลีสติปัฏฐานว่า “กาเย กายานุปสฺสี วิหริติ” การเฝ้าดูภายในกายอยู่ เป็นต้น^{๓๕๒}

ดังที่พระโสภณมหาเถระ(มหาสีสยาตอ)อธิบาย และประสบการณ์การปฏิบัติของผู้เขียนเองยืนยันได้ว่า การเจริญสติกำหนดลักษณะอาการของวาโยธาตุเป็นการเจริญวิปัสสนาภาวนาที่ต้องทำตามหลักสติปัฏฐาน ๔ อย่างแน่นอน เพราะในขณะที่ปฏิบัติจริงๆ นั้น มีใจกำหนดรู้แต่อาการของวาโยธาตุ (อาการพอง-ยุบ) แต่เพียงอย่างเดียว ถ้าหากมีอารมณ์อื่น ๆ แทรกเข้ามาชัดเจนกว่าหรือจิตเคลื่อนไปรับอารมณ์นั้น ๆ ก็ให้กำหนดอารมณ์นั้นๆ จนอาการนั้นๆ ดับไปจากจิต หรือจิตดับไปจากอารมณ์นั้นๆ เสียก่อน แล้วจึงจะกลับมากำหนดรู้ลักษณะอาการของวาโยธาตุได้อีก และเมื่อเจริญภาวนาจนสภาวะญาณสูงขึ้น สภาวะอาการของวาโยธาตุดับไปแล้ว ก็ให้ตามกำหนดรู้อารมณ์ที่ยังเหลืออย่างอื่น ๆ ต่อไป โดยเฉพาะสภาวะธรรมารมณฺ์ที่ปรากฏทางจิต,อาการของจิต และตัวจิตเองที่รับรู้ธรรมารมณฺ์นั้น จนกว่าสภาวะทั้งที่เป็นธรรมารมณฺ์และจิตที่รับรู้ธรรมารมณฺ์นั้นๆ ดับจนหมดสิ้นไป จากนั้นจิตจะหน่วงเอา “พระนิพพาน” มาเป็นอารมณ์ได้เองโดยอัตโนมัติ

๒.๖.๒ ลำดับการสืบทอดวิปัสสนาวงศ์อรหันต์^{๓๕๓}

ราวพุทธศักราช ๒๓๕ พระโมคคัลลีสบุตรตีสสะเถระ พร้อมด้วยพระอรหันต์ ๑,๐๐๐ รูป ได้ร่วมกระทำตติยสังคายนาที่เมืองปาฏลีบุตร เมืองหลวงของแคว้นมคธ โดยมีพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นองค์ศาสนูปถัมภ์ หลังจากเสร็จสิ้นในการทำสังคายนาครั้งที่สามแล้ว พระผู้เป็นเจ้าก็มีจิตผ่องแผ้วค่อยพิจารณาดูความเป็นไปของพระพุทธศาสนา จึงเห็นแจ้งชัดด้วยพระอานาคตังสญาณว่า ในอนาคตกาล พระพุทธศาสนาอันมีคัมภีร์และวิปัสสนาธุระเป็นหลัก จักประดิษฐานอยู่ได้แต่ในปัจจุบันต ชนบทประเทศเท่านั้น จึงเป็นการสมควรที่เราจักส่งพระอรหันต์ทั้งหลาย ให้ไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในปัจจุบันตชนบทสืบไป

พระมหาโมคคัลลีสเถระ ซึ่งเป็นพระอรหันต์วัยชรา ๗๒ พรรษา ได้ส่งสาวก คือพระโสณะอรหันต์ และพระอุตตระอรหันต์ นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐานที่เมืองตะโหง (Thaton) หรือ สุธรรมนครในประเทศ

^{๓๕๐} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๔/๔.

^{๓๕๑} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๕๓/๔๕.

^{๓๕๒} พระภิกษุทันตะ อาสภมหาเถระ, วิปัสสนาธุระ, (กรุงเทพมหานคร : C ๑๐๐ Design co.esign co.,Ltd., ๒๕๓๖), หน้า ๑๕.

^{๓๕๓} พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๙), วิปัสสนาวงศ์, สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๕๔๕. ขอพระราชทานลิขสิทธิ์/๑ ถนนประชาอุทิศ, เขตทุ่งครุ, กรุงเทพฯ ๑๐๑๔๐ พ.ศ. ๒๕๔๖.

พม่า ตามประวัติได้มีการสืบทอดวิปัสสนาวงศ์พระอรหันต์เรื่อยมาไม่ขาดสาย จนถึงสมัยของวิปัสสนาจารย์ ติรงคะสะยาตอ พระมนโอรหันต์ พระมิงกุลโตณสะยาตอ พระมิงกุลเขตะวันสะยาตอ และท่านมหาสีสะยาตอ (พระโสภณมหาเถระ) ตามลำดับ

เมื่อวิปัสสนาวงศ์ ประดิษฐานมั่นคงในแผ่นดินสุวรรณภูมิ เป็นเวลาเกือบ ๒,๐๐๐ ปี คือตั้งแต่สองพระอรหันต์ท่านพระโสณะอรหันต์ และพระอุตตระอรหันต์นำมาประดิษฐาน ไว้เป็นเบื้องต้นแรก เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๕ เป็นต้นมา บรรดาพุทธบริษัทศิษยานุศิษย์ผู้มีจิตหวั่นเกรงภัยในวัฏสงสารปรารถนาจะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ก็พากันอุตสาหะบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานสืบทอดวิปัสสนาวงศ์ตลอดมาไม่ขาดสาย จบจนถึงสมัยพระธรรมทัสสีอรหันต์ ทำการยกย่องปกป้องพระพุทธศาสนาและขยายวิปัสสนาวงศ์ให้กว้างขวางออกไป ในปีพุทธศักราช ๑๕๔๑ ซึ่งในตอนนี้นิยมเรียกวิปัสสนาวงศ์ดั้งเดิมเพิ่มเติมเป็นว่าวิปัสสนาวงศ์อรหันตะ

สมัยนั้น ปรากฏมีพระภิกษุสองรูปเป็นสหายนัน รูปหนึ่ง มีนามว่า **พระเขมภิกขุ** กับอีกรูปหนึ่งมีนามว่า **พระติรงคภิกขุ** ตั้งแต่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เธอทั้งสองก็ตั้งใจศึกษาพระบาลี ไตรปิฎกอรรรถถาตลอดทั้งนานาพระคัมภีร์ จนมีความรู้สูงสุดตามหลักสูตรการศึกษาในสมัยนั้น แล้วปรึกษากันว่าต่อไปนี้เราทั้งสองจะทำอะไรกันดี พระเขมภิกขุผู้มีบุรพวาสนาว่า เราทั้งสองควรจะต้องตั้งหน้าบำเพ็ญวิปัสสนาธุระต่อไป เพื่อบรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินี้ให้จงได้ พระติรงคภิกขุได้ฟังก็หัวเราะแล้วคำนึงว่า อะไรกัน มรรคผลนิพพานสมัยนี้จะมีที่ไหนกัน มรรคผลนิพพานเป็นของไกลเกินฝัน หากจะมีอยู่ก็เห็นมีแต่ในพระคัมภีร์ ปัจจุบันนี้ไม่มีใครเขาสนใจเรื่องวิปัสสนาหรือมรรคผลนิพพานกันแล้ว เรามาเป็นพระอาจารย์ด้านคันถธุระบอกพระคัมภีร์กันดีกว่าต่อไปภายหน้าจะได้เป็นใหญ่ มีเกียรติยศชื่อเสียงเกรียงไกร พระเขมภิกขุหนุ่มผู้มีใจหนักแน่นประดุกฎา ได้ฟังดังนั้นก็ส่ายหน้ากล่าวย่ำว่า มรรคผลนิพพานในสมัยนี้ จะมีหรือไม่มีใครเล่าจะรู้ได้ หากว่าไม่มีการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน กล่าวเท่านั้นแล้ว ท่านก็เดินทางออกจากมหาวิทยาลัยบายนเข้าป่าไป

กาลต่อมา พระติรงคมหาเถระผู้เป็นใหญ่ ซึ่งบัดนี้วัยเข้าเกณฑ์ชรา ๗๐ พรรษาเศษแล้ว ท่านได้มีโอกาสต้อนรับอาคันตุกษิผู้มีพรชานาเสมอกันรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นสหายนานไปนานหลายปี ก็คือ **พระเขมภิกขุ** ที่บอกว่าจะบำเพ็ญวิปัสสนาแล้วหายหน้าเข้าป่าไปนั่นเอง เมื่อได้พบปะสนทนากัน ณ ที่ไร่ไถนาโดยลำพังตัวต่อตัวแล้ว แทนที่จะสนทนากัน ให้สนุกสนานด้วยเรื่องเก่า ๆ สมัยยังหนุ่มอยู่ แต่กลับชวนให้เข้าปฏิบัติวิปัสสนาทำเดี่ยว โดยอ้างว่าตัวท่านจะเป็นพระอาจารย์บอกพระกรรมฐานให้เอง พระติรงคมหาเถระคณาจารย์ใหญ่จะได้เลื่อมใสเชื่อฟังคำก็ไม่ ครั้นจะปฏิเสธไปตรง ๆ ก็เกรงจะเสียหน้าใจกัน จึงกล่าวอ้างว่า ตนเองแก่แล้ว เกิดมาชาตินี้ได้มีเกียรติยศชื่อเสียงเท่านี้ ก็เป็นที่พอใจแล้ว จะเอาอะไรกันอีก เมื่อเห็นว่า สุดท้ายจะเกี่ยวเชิญให้สหายนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้แล้ว พระเขมมหาเถระจึงกล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นก็ไม่เป็นไรแต่ขอรับรองให้จดจำ วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานไว้ จะได้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาต่อไป จะเอาไว้ใช้ประกอบการสอนในด้านคันถธุระก็ได้ หรือเผื่อว่าในวันข้างหน้า หากมีผู้มีวาสนามาขอเรียนวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะได้บอกเขาได้อย่างถูกต้องโดยบอกเขาไป

พระเขมมหาเถระ บอกวิธีการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานอย่างย่อแล้ว ก็อธิบายวิธีปฏิบัติตลอดจนสภาวะวิปัสสนาญาณโดยพิสดาร เสร็จแล้วจึงถามขึ้นว่า จำได้หรือไม่เล่าที่เราบอกมานี้ เมื่อเห็นสหายนเฝ้ารับคำด้วยดี ก็ลุกขึ้นจัดแจงห่มจีวรอันเก่าคร่ำคร่าพร้อมกับบอกว่าจะขอลาจากไปแล้ว ต่อไปคงไม่ได้พบกันเพราะฉะนั้น จึงขอให้เดินไปส่งที่ชายป่าใกล้มหาวิทยาลัยด้วย พระติรงคมหาเถระ เมื่อได้ฟังสหายนเฝ้ามาอ้างว่าต่อไปภายหน้าคงจะได้พบกันเช่นนั้น ก็พยุงสังขารอันชราเดินตามส่งถึงบริเวณชายป่าแล้ว พระเขมมหาเถระก็หยุดเดินหันหลังมามองหน้า แล้วถามขึ้นอีกว่า จำได้แน่นอนแล้วหรือวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาที่เราบอกไว้หน้านั้น พระติรงคมหาเถระก็รับรองจำได้สิ เอาเถื่อนไม่ต้องห่วง ขอให้เดินทางไปโดยสวัสดิ์เถิด

พระเขมมหาเถระผู้มาจากแดนไกลจึงกล่าวเป็นครั้งสุดท้ายว่า จำได้ก็ดีแล้ว นั่นเป็นวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้ได้บรรลุมรรคผลนิพพานอันประเสริฐ เอาเถิด.... ต่อจากนี้ เราจะแสดงผลดีผลพลอยได้เล็กน้อย ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจนบรรลุมรรคผลนิพพานว่าจะเป็นประการใด ขอจงตั้งใจดูให้ดี ๆ

ว่าเท่านี้แล้ว พระเชมมหาเถระผู้เชี่ยวชาญในอภิญญาญาณ ก็อธิษฐานให้เกิดอิทธิวิธือภิญญา เหาะทะยานขึ้นฟ้าหายวับไปต่อหน้า

กาลต่อมา...ยังมีพระภิกษุผู้มีบุญวาสนาอีกรูปหนึ่งนามว่า **พระนโมภิกขุ** ผู้มีจิตมุนานะไม่ทอดยถา หลังจากศึกษาเล่าเรียนคัมภีร์จบแล้ว ออกเดินทางจากวิหารปัจฉิมตชนบทมุ่งหน้าไปหาพระอาจารย์ติรงคมหาเถระ เรียนบทพระกรรมฐานแล้วจึงจรบ้ายหน้าไปยังวิหารปัจฉิมตชนบท ที่ท่านเคยพักอาศัยเป็นสุขสบาย ด้วยความตั้งใจว่า จะเข้าถ้ำบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน ให้สำเร็จผลจงได้ ครั้นเดินทางมาถึงวิหารนั้นแล้ว ก็แจ้งความให้พระมิ่งกุลโตณผู้เป็นศิษย์และประชาชนชาวบ้านได้ทราบทั่วกัน พร้อมกับขอความกรุณาให้ช่วยอนุเคราะห์ในเรื่องอาหารบิณฑบาตเหมือนเช่นเดิม แล้วก็รีบเข้าถ้ำที่เคยอยู่มา เริ่มปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทันที

ล่วงไปนับได้ประมาณ ๗ ปี วันนี้เป็นวันธรรมสวนะ ที่วิหารปัจฉิมตชนบทใกล้ถ้ำนั้น มีชาวบ้านทยอยทยากาพากันมาทำบุญถวายทานมากมาย ในขณะที่เขาเหล่านั้นกำลังจัดแจงภัตตาหารล้วนแต่ประณีตเพื่อนำไปถวายพระนโมเถระผู้เป็นเจ้าของ ที่เข้ากรรมฐานอยู่ในถ้ำ อันเป็นกิจวัตรประจำวันที่ช่วยกันทำมานานหลายปี แล้วอยู่ ๆ พวกเขาก็ได้เห็นพระผู้เป็นเจ้าของ พระนโมเถระนั้นเดินเข้ามายังวิหารด้วยอาการผ่องใส ก็เกิดโกลาหลตื่นเต้น ยินดีปรีดากันยกใหญ่ ต่างพากันเข้าไปกราบนมัสการท่านอย่างซุกมุนุ่นวาย บ้างก็ได้ถามความเป็นไปอยู่อิงคะเนิง เมื่อการถวายทานให้พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จสิ้นลงแล้ว ท่านก็บอกว่า ต่อไปนี้ ทุกๆ วันธรรมสวนะ ท่านจะออกจากถ้ำมาแสดงธรรมแก่ชาวบ้าน เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณที่เฝ้าผลัดเปลี่ยนเวียนเวรส่งภัตตาหารไปให้ท่านเป็นเวลานานหลายปี และโดยเหตุที่พระธรรมเทศนาที่จะแสดงนี้ จะมีประโยชน์แก่ชาวโลกต่อไปในวันข้างหน้า ฉะนั้น จึงขอให้พระมิ่งกุลโตณศิษย์ของท่าน ช่วยจัดบันทึกข้อความ สำคัญในพระธรรมเทศนาไว้ด้วย

นับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นมา พอถึงวันธรรมสวนะ ท่านพระอาจารย์นโมเถระก็ออกจากถ้ำมาแสดงพระธรรมเทศนาว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนา ตามวิปัสสนาวงศ์พระอรหันตะ ซึ่งมีใจความที่เป็นสาระสำคัญว่า เมื่อโยคีบุคคลผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้ว พระวิปัสสนาญาณจักเกิดขึ้น ในขั้นตสันดานตามลำดับ นับตั้งแต่นามรูปปริจเฉทญาณ จนกระทั่งถึงมรรคญาณผลญาณและปัจจบเวกขณญาณเป็นที่สุด และอธิบายสภาวะแห่งวิปัสสนาญาณเหล่านั้น ออกไปอย่างกว้างขวางพิสดารยิ่งนัก โดยยกเอาพระคัมภีร์วิสุทธิมรรค และข้อความที่ปรากฏมีในพระบาลีมหาสติปัฏฐานสูตร พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกา มาเป็นหลักใหญ่ แล้วก็ลงท้ายด้วยคำว่าพระปริยัติธรรมและพระปฏิบัติธรรมจะต้องตรงกัน พระปฏิบัติธรรมคือมรรคผลนิพพานจึงจะบังเกิดขึ้นได้ ในวันธรรมสวนะสุดท้าย เมื่อจบการแสดงพระธรรมเทศนาแล้ว พระอาจารย์นโมเถระก็กวักมือเรียก**พระมิ่งกุลโตณ**ผู้เป็นศิษย์ให้หน้าเอาบันทึกพระธรรมเทศนาเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนา ที่ท่านแสดงติดต่อกันหลายวันธรรมสวนะนั้น มาพิจารณาตรวจตราแก้ไขจนถูกต้องดีแล้วก็บอกว่า จงเก็บรักษาไว้ให้ดี นี่คือวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาวงศ์พระอรหันตะ แล้วก็หันมาถามชาวบ้านที่ประชุมกันอยู่ที่นั่นว่า บรรดาท่านทั้งหลายเคยได้ยินคำว่า พระอรหันต์กันบ้างหรือไม่ครั้งได้รับคำตอบว่าเคยได้ยิน ท่านจึงถามต่อไปว่า แล้วท่านทั้งหลายมีใครเคยเห็นองค์พระอรหันต์กันบ้างหรือไม่ เมื่อได้รับคำตอบว่าไม่เคยเห็น ท่านจึงถามต่อไปว่า ขณะนี้อยากจะเห็นองค์พระอรหันต์หรือไม่ เขาเหล่านั้นก็ตอบพร้อมกันว่าอยากเห็น ท่านจึงบอกว่า

ถ้าเช่นนั้น เพลาปฐมยามราตรีนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายไปประชุมกันดู ที่ปากถ้ำก็คงจะได้เห็นองค์พระอรหันต์

ราตรีนั้น ครั้นถึงเพลปฐมยาม ท่าน**พระมิ่งกุลโตณ**พร้อมกับประชาชนชาวบ้านมากมาย ได้พากันมายืนรออยู่ที่ปากถ้ำ สนทนาไต่ถามกันพึมพำอยู่ว่า องค์พระอรหันต์ที่ท่านอาจารย์พระนโมเถระบอกให้มาคอยดูนั้น จะเป็นท่านผู้ใด มาจากไหน รูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร บางคนก็ว่า คงจะเป็นพระอรหันต์ท่านเหาะมาจากฟากฟ้าป่าหิมพานต์ และบางคนก็ว่า ไม่ใช่ คงจะเป็นท่านอาจารย์นโมเถระพระผู้เป็นเจ้าของเราเสียกระมัง เพราะว่าเท่าที่สังเกตดูวันนี้เห็นเจ้ากุ่มิกายินทรีย์ผ่องใสในขณะที่บ้านกำลังวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่นั้น ก็ให้มีอันเกิดโอกาสแสงสว่างจ้าขึ้นมาในบริเวณถ้ำ ในท่ามกลางแสงสว่างนั้นก็พลันปรากฏร่างของพระ

อาจารย์ โนมเระ กำลังนั่งตั้งกายตรงดำรงสติมั่น และหลับตาในท่านั่งกรรมฐานอยู่แลดูงามสง่าน่าเคารพบูชา เลื่อมใญ่ยิ่งนัก ปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่ตามหาชนอยู่ชั่วคราวใหญ่ แล้วก็เกิดเตโชธาตุ คือไฟลุกขึ้น ไหม้ ชายฉกรรจ์และกายของท่านอย่างน่าตกใจ ผู้คนทั้งหลายเห็นเหตุร้ายเช่นนั้น ก็พากันวิ่งถลันเข้าไปเพื่อจะช่วยดับไฟ แต่ก็สายไปเสียแล้วด้วยว่า เตโชธาตุนั้นเมื่อตั้งขึ้นไหม้อยู่ชั่วอึดใจแล้ว ก็ไฟโรจน์โชติช่วงซวาลเข้าสังหารเผาผลาญสรีระกายของท่านอาจารย์โนมเระผู้เป็นเจ้า ให้ย่อยยับยุบลงโดยเร็วพลันทันใด เมื่อผู้คนที่หลายวิ่งเข้าไปถึงนั้นก็ได้เห็นแต่เพียงอัฐธาตุของท่านเหลือเป็นกองขาวโพลนอยู่

พระมิ่งกุลโตโยคิษย์ของท่านเมื่อได้เห็นปาฏิหาริย์มหัศจรรย์เกิดขึ้นกับตาเช่นนั้น ก็ทราบได้ทันทีว่า **พระνομเระ** อาจารย์ตนเป็นพระอรหันต์ ก็เกิดโสมนัสยิ่งหนักหนา จึงประกาศแก่ประชาชนชาวบ้านเหล่านั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นญาติโยมของท่านให้ได้ทราบโดยทั่วกัน ครั้นกลับมาถึงวิหารแล้ว ก็นำเอาบันทึกพระธรรมเทศนาว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนาวงศ์พระอรหันต์ มาพิจารณาศึกษาจนเป็นที่เข้าใจดีแล้ว จึงบอกลาญาติโยมชาวบ้าน เดินเข้าถ้ำไปบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นการเจริญรอยตามพระอาจารย์โนมเระอรหันต์ทันที

การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของท่านพระมิ่งกุลโตโยคินี้ปรากฏว่าท่านอุตสาหะบำเพ็ญอยู่นานหลายปี โดยมีญาติโยมทายกทายิกา ผลัดเปลี่ยนเวียนเวรกัน นำเอาภัตตาหารไปถวายท่านที่ถ้ำเช่นเดียวกับที่เคยนำไปถวายพระνομเระอรหันต์ทุกวัน เมื่อบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานอยู่นานจนได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว ก็ออกจากถ้ำ ที่บำเพ็ญกรรมฐานมายังวิหาร ตั้งสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานขึ้นโดยตัวท่านเองเป็นพระวิปัสสนาจารย์บอกกรรมฐาน ตามวิธีการวิปัสสนาวงศ์พระอรหันต์ ที่ท่านบันทึกไว้และเคยปฏิบัติมา ประชาชนชาวบ้านต่างพากันศรัทธาเลื่อมใส มาเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากมาย ไม่นานเท่าใดชื่อเสียงสำนักวิปัสสนากรรมฐานของท่านอาจารย์พระมิ่งกุลโตโยค ก็ค่อยขจรขยายแผ่กว้างออกไป

สมัยนั้น ยังมีภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งนามว่า **พระนารทภิกขุ** เป็นผู้มีบุรพวาสนาควรแก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน ครั้นบรรพชาในวิชาการทางพระพุทธศาสนาเชี่ยวชาญดี แต่แทนที่จะมีความพอใจใฝ่หาเกียรติยศชื่อเสียงในด้านคันถธุระ กลับมีความพอใจใคร่จะปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นการนำตนออกจากกองทุกข์ในวัฏฏสงสาร เพื่อไม่ให้เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ก็พอดีได้สดับข่าวอันเป็นมงคลว่า พระอาจารย์มิ่งกุลโตโยคตั้งสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานขึ้นแล้ว จึงเดินทางไปพบกับพระอาจารย์มิ่งกุลโตโยค เพื่อสอบถามให้แน่ใจก่อนว่า สำนักปฏิบัติกรรมฐานที่ตั้งขึ้นมานี้ เป็นสำนักปฏิบัติสมถกรรมฐาน หรือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ครั้นได้ความแจ้งชัดว่า เป็นสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามวิปัสสนาวงศ์พระอรหันต์ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพระโสณอรหันต์และพระอุตตระอรหันต์ พระนารทภิกขุก็ให้ตอกดีใจสุดประมาณ รับอภิวัตน์ขอกรรมฐานจากพระอาจารย์แล้วก็เริ่มบำเพ็ญ วิปัสสนากรรมฐานทันที

พระนารทภิกขุผู้มีบุรพวาสนา อุตสาหะปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอยู่เป็นเวลาช้านานนับด้วยจำนวนปีโดยมีพระอาจารย์มิ่งกุลโตโยคเป็นพระวิปัสสนาจารย์ผู้บอกกรรมฐาน และเป็นผู้ควบคุม ในขณะที่ปฏิบัติอย่างเข้มงวดกวดขัน ในที่สุด ก็ได้ผลสมความมุ่งหมาย ทำให้ท่านหมดความสงสัยในวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพราะว่าพระวิปัสสนาญาณต่าง ๆ ปรากฏอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง จนท่านได้บรรลุอมตธรรมในพระพุทธศาสนา พระอาจารย์มิ่งกุลโตโยคพิจารณาเห็นว่า พระนารทภิกขุผู้เป็นศิษย์ของท่านรูปนี้ มีสติปัญญามาก ทั้งสภาวะพระวิปัสสนาญาณก็ปรากฏขึ้นในชั้นธัมมทานชัดเจนแจ่มใสควรจะเป็นหลักสำคัญในพระศาสนาตามวิปัสสนาธุระต่อไปภายหน้า จึงมีคำสั่งกำชับให้ท่านทบทวนพระวิปัสสนาญาณ จนเชี่ยวชาญแม่นยำในสภาวะพระวิปัสสนาญาณอยู่เป็นเวลานาน เมื่อเป็นที่พอใจท่านแล้ว ก็ให้ออกจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อสอนวิชาวิปัสสนาจารย์ให้ต่อไป

กาลต่อมา ปรากฏว่าพระอาจารย์นารทเถระนั้น ท่านเป็นพระวิปัสสนาจารย์ที่มีชื่อเสียงเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนาตามวิปัสสนาธุระ ตามที่พระอาจารย์มิ่งกุลโตโยคคาดหวังไว้ทุกประการ มหาชนเรียกท่านอีกนามหนึ่งว่า **พระมิ่งกุลเขตะวัน สะยาตอร์** ที่สำนักปฏิบัติวิปัสสนาของท่าน มีศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์มากมาย ในบรรดาศิษยานุศิษย์จำนวนมากนั้น ปรากฏว่ามีศิษย์บรรพชิตที่สำคัญที่มีชื่อเสียงโด่งดัง

ในสมัยปัจจุบันอยู่รูปหนึ่ง นามว่า “**พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต**”^{๓๕๔}

หลักฐานที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ชัดว่าวิธีการสอนแบบนี้มาตั้งแต่โบราณกาลเป็นแนวปฏิบัติที่นิยมแพร่หลายในประเทศสหภาพมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานที่พระอาจารย์มหาสี สยะดอ จะนำมาใช้สอนโยคีผู้เป็นศิษย์ ฉะนั้น การกำหนดในใจว่า “พองหนอ-ยุบหนอ” ที่บริเวณท้องคือการสังเกตธาตุลม (วาโยธาตุ) ที่มีสภาวะลักษณะคือการเคลื่อนไหวอย่างชัดเจน เป็นแนวทางปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐานที่สอดคล้องกับหลักคำสอนในมหาสติปัฏฐานสูตร ที่ว่าด้วยการมีสติตามดูกาย (กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน) ในข้อกำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาโดยความเป็นธาตุทั้ง ๔ (ธาตุมนสิการปีพพะ) อาการพอง-อาการยุบ คือรูปที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสของธาตุลมนี้เรียกว่า วาโยโณภูฏัพพรูป เป็นรูปปรมาณูที่มีลักษณะของวาโยธาตุชัดเจนคือการเคลื่อนไหว พระพุทธรองค์ทรงเทศนาไว้ในบาลีสันสกฤตนิภาษว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอจงเป็นผู้มีโยนิโสมนสิการ ตั้งสติกำหนดที่รูป ถ้ามีสมาธิแล้ว รูปนั้นอนิจจังก็ดี ทุกขังก็ดี อนัตตาก็ดี ย่อมเห็นได้ชัดเจนแน่นอน” ยิ่งทรงเทศน์อีกว่า “โยคีบุคคลที่โณภูฏัพพรูปมณเฑาะฏต้องสัมผัสนั้นตั้งสติกำหนดรู้เห็นอยู่ว่าไม่เที่ยงบุคคลนั้นวิชชาหายไปวิชชาญาณปรากฏ” ดังนั้น การกำหนด “พองหนอ-ยุบหนอ” จึงเป็นการสังเกตวาโยโณภูฏัพพรูปด้วยโยนิโสมนสิการอันประกอบด้วยอาตาปีหรือวิริยะ (ความเพียร) สติ (ความระลึกได้) สมาธิ (ความตั้งมั่นแห่งจิต) และสัมปชัญญะ (ความรู้ตัวทั่วพร้อม) มีหลักฐานยืนยันว่าเป็นคำสอนของพระพุทธรองค์ที่ตรัสไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร เมื่อพลังของปัจจัยดังกล่าวแก่กล้าพอเพียงแล้วผู้ปฏิบัติ (โยคี) จะเห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์และความไม่ใช่ตัวตนของรูปธรรมและนามธรรม มีสัมมาทิฐิและวิชชาญาณเกิดขึ้น จนสามารถบรรลุมรรค ผล นิพพานได้ในที่สุด

๒.๖.๓ ประวัติท่านมหาสี สยะดอ (อุ โสภณมหาเถระ)

ท่านมหาสี สยะดอ มีนามที่ชาวพม่าเรียกกันว่า **อุ โสภณมหาเถระ** เป็นบุตรของอุกันถ่อ และ ต่อชวยออก ชาวบ้านตำบลไซคุน(Seikkhun) อยู่ทางตะวันตกของเมืองชวยโบ ไปราว ๗ ไมล์ เมืองชวยโบ เคยเป็นราชธานีของพม่ามาครั้งหนึ่งในสมัยราชวงศ์อลองพญา ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของพม่า ท่านมหาสีสยะดอ เกิดเมื่อวันแรม ๓ ค่ำ เดือน ๘ หลัง ปีมะโรง จ.ศ. ๑๒๖๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๗

บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ อายุ ๑๒ ปี ณ วัดปยินมะนา มีพระอาทิที่จะเป็นอุปัชฌาย์ โดยมีฉายาว่า โสภณ แปลว่า “ผู้ตั้งงามในพระศาสนา”

อุปสมบทเป็นพระภิกษุในวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๖ ตรงกับวันจันทร์ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๑๒ เมื่ออายุ ๑๙ ปี ๔ เดือน โดยมีพระสุเมธาเถระ เป็นพระอุปัชฌายาจารย์ และพระนิมมละ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

การศึกษา

ท่านได้ศึกษาปริยัติธรรมที่วัดประจำหมู่บ้านและวัดอื่น ในอีกหลายจังหวัด จนกระทั่งสอบผ่านการศึกษาจากสนามสอบกลางทั้ง ๓ ชั้น คือ ปถมแก่ (ขั้นต้น) ปถมลัด (ขั้นกลาง) ปถมจี (ขั้นสูง) โดยสอบได้ชั้นปถมจีใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ในสมัยนั้นการสอบปริยัติธรรมมีเพียง ๓ ชั้น จากนั้นจึงเดินทางไปศึกษาต่อที่จังหวัดมณฑลเยเมื่ออายุ ๒๔ ปี ในพ.ศ. ๒๔๗๑ ต่อมา ในพุทธศักราช ๒๔๗๒ ได้เดินทางไปพำนักอยู่ วัดตองไวกะเลจังหวัดมอญลำไย ตามคำอาราธนาของเจ้าอาวาสวัดตองไวกะเลซึ่งเป็นคนหมู่บ้านเดียวกัน และสอนปริยัติธรรมในสำนักนี้ต่อมาอีก ๒ ปี ในพ.ศ. ๒๔๘๓ รัฐบาลได้เพิ่มการทดสอบชั้นธรรมาจารย์ (ชั้นครูสอนธรรม) ขึ้นตามสมาคมเอกชนในจังหวัดต่างๆที่ชื่อว่า เจตียงคณะ และสมาคมเอกชนในจังหวัดมณฑลเยที่ชื่อว่า สักยสีหะ

^{๓๕๔} ดูรายละเอียดในหนังสือ “๑๐๐ ปี อัครมหาภิกษุฐานาจารย์” , มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , พิมพ์ที่ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , ถนนบรมราชชนนี ตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐, ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

เวลานั้นท่านได้เข้าสอบขั้นใหม่และสามารถสอบผ่าน ๘ คัมภีร์เป็นวิชาหลัก ๓ คัมภีร์ คือพระวินัย (มหาวิทยาลัย และสมันตปาสาทิกา) พระสูตร (สีกขันธวรรคและอรรถกถาสีกขันธวรรค) พระอภิธรรม (ธรรมสังคณี และอัญญาสาลินี) พร้อมด้วยคัมภีร์อื่นอีก ๕ คัมภีร์มีคัมภีร์มหาวิทยาลัยและอรรถกถาเป็นต้น จึงได้รับคุณวุฒิเป็น “สาสนธชะ” สิริปวระธรรมาจริยะ” ใน พ.ศ. ๒๔๘๓

การปฏิบัติ

ในปีพ.ศ. ๒๔๗๔ ท่านร่วมกับเพื่อนพระภิกษุรูปหนึ่งเตรียมกันมาแต่บริวารที่จำเป็น เช่นบาตรและไตรจีวร เป็นต้นท่านนั้น ได้เดินทางออกจากเมืองมระหม่ง เทียวแสวงหาความรู้ในวิถีปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานที่ได้ผลชัดแจ้งจริงจัง และได้มาพบพระอาจารย์สอนวิปัสสนาผู้มีชื่อเสียง คือ ท่าน อุ นารทะ ฌ เมืองสะเทิม ซึ่งประชาชนส่วนมากรู้จักท่านในนามว่า “มิงกุลเซตวัน สะยาตอ ที่ ๑” ท่านมอบตัวเป็นศิษย์ อยู่กับท่านสะยาตอ และมุ่งหน้าฝึกหัดปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาอย่างคร่ำเคร่ง จนผ่านการฝึกหัดปฏิบัติภาวนา ณ เมืองสะเทิมแล้ว จึงเดินทางกลับไปทำหน้าที่เดิม คือกลับไปสอบบาลีคัมภีร์พระพุทธศาสนาอยู่เมืองมระหม่ง อีก ต่อมาทางรัฐบาลพม่าได้มอบให้ท่านเป็นกรรมการผู้สอบความรู้ภาษาบาลีผู้หนึ่ง ถึงแม้จะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ครั้งแรก แต่ท่านก็ทำหน้าที่เป็นผลสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี ทางราชการจึงถวายนามท่านว่า “สาสนธชะ สิริปวระ ธรรมาจริยะ”

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

ก. งานปกครอง

พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นผู้ดูแลวัดตองไวกะเล กล่าวคือ หลังจากที่ท่านไปปฏิบัติธรรมได้ ๔ เดือนท่านเจ้าอาวาสวัย ๗๘ ปี ได้ล้มป่วยด้วยโรคชราจึงส่งโทรเลขขอให้ท่านกลับวัด เมื่อท่านกลับไปอุปัฏฐากได้เพียง ๗ วัน ท่านเจ้าอาวาสก็มรณภาพ ท่านจึงรับตำแหน่งเป็นผู้ดูแลวัด (ตามหลักพระวินัย พระภิกษุผู้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องอุปสมบทครบ ๑๐ พรรษาเท่านั้น)

พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเจ้าอาวาสวัดตองไวกะเล จังหวัดมอญ

พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นเจ้าอาวาสวัดมหาสิ (วัดคลองใหญ่) ณ หมู่บ้านซิกคูน จังหวัดชเวโก คำว่า มหาสิ แปลว่า กองใหญ่ จึงได้สมญานามตามชื่อวัดว่า มหาสิสะยาตอ

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นเจ้าอาวาสสำนักมหาสิ จังหวัดย่างกุ้ง ตามคำอาราธนาของสมาคมพุทธศาสนานูเคราะห์ ซึ่งมีประธานคือนายตะวินผู้เป็นคนหบดีใหญ่และได้รับตำแหน่งขุนนางระดับ เซอร์ จากรัฐบาลอังกฤษที่เข้ามาปกครองพม่าในสมัยนั้น

ข. งานคัมภีร์

พ.ศ. ๒๔๙๓ ร่วมคณะแต่งปทานุกรมพระไตรปิฎกบาลี –พม่า ในหมวดสระ ๘ เสียง

พ.ศ. ๒๔๙๗-๙๙ เป็นผู้ถามพระไตรปิฎก (สังคีติปุจฉกะ) ในสมัยสังคายนาครั้งที่ ๖ (ฉัฐสังคายนา) ซึ่งเริ่มในวันเพ็ญเดือน ๖ พ.ศ. ๒๔๙๗ และสำเร็จในวันเพ็ญเดือน ๑๐ พ.ศ. ๒๔๙๙ และยังเป็นผู้ร่วมคณะชำระพระไตรปิฎกเป็นรอบสุดท้าย ๕ รูป ซึ่งเรียกว่า โอสานโสธกะ

พ.ศ. ๒๔๙๙-๒๕๐๒ ร่วมคณะชำระคัมภีร์อรรถกถาในรอบสุดท้าย สมัยอรรถกถาสังคายนา ซึ่งเริ่มในวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๑ พ.ศ. ๒๔๙๙ และสำเร็จในวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๓ พ.ศ. ๒๕๐๒

พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๔ ร่วมคณะชำระคัมภีร์ฎีกาในรอบสุดท้ายสมัยฎีกาสังคายนา ซึ่งเริ่มในวันแรม ๓ ค่ำ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๕๐๓ และสำเร็จในวันขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๓ พ.ศ. ๒๕๐๕

ค. งานวิปัสสนาธุระ

ท่านสอนกรรมฐานตั้งแต่มานักอยู่ที่วัดมหาสิ จังหวัดชเวโก จนกระทั่งย้ายมาประจำสำนักมหาสิ จังหวัดย่างกุ้ง จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิตสำนักสาขาของสำนักมหาสิที่เปิดสอนโดยวิปัสสนาจารย์ศิษย์

ของท่านมีราว ๓๐๐ แห่งทั่วประเทศมีบัญชีรายชื่อนักปฏิบัติที่ได้ผ่านการเจริญวิปัสสนาที่สำนักมหาสีในสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่ราว ๗๐๐,๐๐๐ คน

ข. งานวิชาการ

พ.ศ. ๒๔๘๑	หนทางแห่งวิปัสสนา
พ.ศ. ๒๔๘๗	วิปัสสนานัย
พ.ศ. ๒๔๙๓	มหาสติปัฏฐานสูตรนิสสัย
พ.ศ. ๒๔๙๙	วิสุทธิญาณกถา (บาลี)
พ.ศ. ๒๕๑๐	วิสุทธิมรรคนิทานกถา (บาลี)
พ.ศ. ๒๕๐๙-๑๐	วิสุทธิมรรคมหาฎีกานิสสัย (๔ เล่ม)
พ.ศ. ๒๕๑๔-๑๗	วิสุทธิมรรคแปล (๔ เล่ม)

นอกจากนี้ยังมีธรรมบรรยายเกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนาภาวนาซึ่งได้รับการถอดเทปและจัดพิมพ์เป็นหนังสืออีกราว ๗๐ เล่ม เช่น ธรรมจักรเทศนา โพชฌงค์ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษไว้แล้ว

ครั้น พ.ศ. ๒๔๘๔ เมื่อท่านมีพรรษา ๑๘ อายุ ๓๘ ปี ได้กลับไปยังบ้านเกิดของท่าน และจำพรรษาอยู่ในวัดแห่งหนึ่ง ชื่อวัด “มหาสี จอง” สี เป็นคำพม่า แปลว่า กลอง คำว่า มหาสี ก็แปลว่า กลองใหญ่ เพราะมีกลองใบใหญ่อยู่ในวัดนั้น เมื่อท่านอยู่จำพรรษาในวัดนั้น ได้นำเอาวิธีปฏิบัติสติปัฏฐานภาวนาขึ้นมาปฏิบัติ และมีประชาชนทั้งพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา เข้ารับฝึกหัดปฏิบัติกันอย่างจริงจังเป็นจำนวนมาก ท่านเองก็เอาใจใส่สั่งสอนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น ได้รับผลอย่างจริงจัง ปรากฏว่าบรรดาผู้ปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานภาวนาของท่านต่างได้รับความสุขสบายเพราะเริ่มเข้าใจหลักการสำคัญของสติปัฏฐานและเรียนรู้วิธีปฏิบัติโดยเฉพาะได้ด้วยตนเอง

ต่อมาเมื่อได้ตั้งศูนย์การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาขึ้น ณ นครย่างกุ้งในปี พ.ศ.๒๔๙๐ แล้ว ๗๗ นาย อูนุ นายกรัฐมนตรีแห่งสหภาพพม่า สมัยนั้นและเซอร์ อู สุวิน กรรมการบริหารแห่งสมาคมพุทธศาสนาสังคะ ได้นิมนต์ท่านมหาสีเสียดอ ขณะนั้นท่านมีอายุ ๔๖ ปี พรรษา ๒๖ ให้ลงมาอยู่จำพรรษา ณ นครย่างกุ้ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งท่านได้มาให้การอบรมสั่งสอนการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาอยู่ ณ สำนักงานใหญ่ของสมาคม เรียกว่า “สาสนะยิตสะ (Thathana Yeitha)” ในนครย่างกุ้งแต่บัดนั้น ตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ ศูนย์วิปัสสนาภาวนา ณ นครย่างกุ้งนี้มีเนื้อที่ ประมาณ ๖๐ ไร่ มีอาคารกว่า ๕๐ หลัง เป็นที่พำนักของพวกวิปัสสนาจารย์และโยคีทั้งภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ชายหญิง เฉพาะที่ศูนย์การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแห่งนี้ (เมื่อราว ๑๐ ปีมาแล้ว) มีผู้เข้าปฏิบัติมากกว่า ๑๕,๐๐๐ คน ถ้านับผู้เข้ารับการฝึกหัดปฏิบัติไปประเทศพม่า ก็มีจำนวนมากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ คน มีสำนักปฏิบัติที่เป็นสาขาและปฏิบัติตามวิธีของท่านมหาสี เสียดอ ทั่วประเทศพม่ากว่า ๑๐๐ สำนัก และวิธีการอย่างเดียวกันนี้ได้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศไทยและประเทศศรีลังกา

ท่านมหาสี เสียดอ ได้รับเกียรติจากรัฐบาลสหภาพพม่า ยกย่องถวายปริญญาอัคคมหาบัณฑิตแก่ท่าน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ และถวายนิยัตยภัตเป็นประจำเดือน กับทั้งได้ตั้งเงินเดือนให้แก่โยมหญิงและโยมชายด้วย

ในคราวที่การประชุมสังคายนาครั้งที่ ๖ (ฉัฐสังคายนา) จัดขึ้นที่พระนครย่างกุ้งเป็นเวลานานถึง ๒ ปี จวบจนบรรลุความสำเร็จลงในปี พ.ศ.๒๕๐๐ (ค.ศ.๑๙๕๖) นั้น พระอาจารย์มหาสี เสียดอว์ ก็ได้มีบทบาทสำคัญยิ่งเช่นกัน นอกจากท่านจะรับหน้าที่เป็นหนึ่งในคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการรวบรวมดำเนินการทำพระคัมภีร์ที่สังคายนาเพื่อให้สังฆสภาที่มาประชุมรับรองแล้ว ท่านยังรับหน้าที่สำคัญยิ่ง อันได้แก่ เป็นผู้ตั้งปุจฉา(ปุจฉกะ) ซึ่งเป็นผู้ถามข้อความในพระไตรปิฎก เพื่อให้พระเถระระดับสูงทรงอภิเษกความทรงจำเป็นเลิศนามว่า พระเถระจารย์วิจิตตสาราภิวังสะ เป็นผู้วิสัชนา เปรียบเทียบได้กับท่าน**พระมหากัสสปมหาเถระ** ในคราวสังคายนาครั้งแรก

แม้ว่าจะมีภาระหน้าที่มากมาย พระอาจารย์มหาสี สยาดอร์ ก็ยังสามารถจดจำรับตำราได้มากมายกว่า ๗๐ เล่ม โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาพม่า ตำราสำคัญเล่มหนึ่งที่ควรต้องกล่าวถึงไว้ในที่นี้คือ คำแปลพระอรรถกถาของคัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นภาษาพม่า ซึ่งจากต้นฉบับพระคัมภีร์ภาษาบาลีแต่เดิมทั้ง ๒ เล่มนับว่ามีความหนาแน่นมากอยู่แล้ว พระอรรถกถาเล่มนี้ก็ยังมีเนื้อหาความหนาแน่นมากขึ้นไปอีก โดยได้แสดงให้เห็นความยากในแง่ต่างๆ ทั้งทางด้านภาษาศาสตร์และเนื้อหา ในปีพ.ศ. ๒๕๐๐(ค.ศ.๑๙๕๖) พระอาจารย์จึงได้รับสถาปนาสมณศักดิ์ชั้นสำคัญยิ่ง คือ อัครมหาบัณฑิต (Agga-Maha-Pandita)ภารกิจท่วมท้นดังได้กล่าวมานี้มิได้ทำให้พละกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระอาจารย์ มหาสี สยาดอร์ อัครมหาบัณฑิต ถดถอยลงแต่ประการใด ท่านยังคงเดินทางเป็นพระธรรมทูตออกเผยแผ่พระพุทธธรรมไปในประเทศต่าง ๆ หลายต่อหลายครั้ง ท่านเป็นรัตนชนิกานอกอีกหนึ่งดวงในวงการพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

๒.๖.๔ การเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแบบพอง-ยุบ เข้ามาแพร่หลายเป็นที่นิยมกันในประเทศไทย เริ่มจากความดำริริเริ่มของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลธรรม ที่ได้จัดส่งพระมหาโชดก ญาณสิทธิ (พระธรรมธีรราชฆานูณี) และคณะไปศึกษาวิปัสสนาธุระที่สหภาพพม่า

ปีพุทธศักราช ๒๔๘๕ พระพิมลธรรมได้ส่งพระมหาโชดก ญาณสิทธิ วัดมหาธาตุ ฯ ไปศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่สำนักศาสนียิตสา นครร่างกุ้ง ประเทศพม่า ซึ่งมีท่านพระโสภณมหาเถระ (มหาสี สยาดอร์) เป็นเจ้าสำนัก พระมหาโชดกได้ไปศึกษาฝึกการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ประเทศพม่าเป็นเวลา ๑ ปีเศษ จึงคิดจะกลับประเทศไทย ในครั้งนั้นพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) ได้แสดงความจำนงไปยังสภาการศึกษาพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ขอให้จัดส่งพระวิปัสสนาจารย์ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาช่วยสอนการปฏิบัติในประเทศไทยด้วย ๒ รูป ทางสภาการศึกษาประเทศไทยยินดีส่งพระภิกษุทั้งสาม **อาสภมหาเถระ** กัมมภูฏานาจารย์ และท่านอินทวังสะ ภาวนาจารย์ เดินทางมาพร้อมกับพระมหาโชดก ญาณสิทธิ

ปีพุทธศักราช ๒๔๘๖ พระพิมลธรรมประกาศตั้งวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานขึ้นแผนกหนึ่ง ใช้สถานที่ภายในบริเวณพระอุโบสถเป็นที่ปฏิบัติ เมื่อเปิดสำนักกรรมฐานขึ้นแล้วมีพระเถระานุเถระ พระภิกษุสามเณรสมัครเข้าปฏิบัติเป็นจำนวนมาก จึงต้องกั้นห้องรอบพระอุโบสถ และภายในพระวิหารหลวงขึ้นจนจรดถึงกัน มีพระมหาโชดก ญาณสิทธิ กับพระอาจารย์ชาวพม่า ๒ ท่าน เป็นอาจารย์สอนประจำตั้งแต่บัดนั้นมา

การปฏิบัติวิปัสสนาได้เจริญก้าวหน้าขยายสาขาออกไปสู่ต่างจังหวัดอย่างรวดเร็ว จึงกล่าวได้ว่าการปฏิบัติวิปัสสนาในประเทศไทยเกิดขึ้นภายใต้การนำของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภเถระ) ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระธรรมธีรราชฆานูณี (โชดก ญาณสิทธิ) และพระอาจารย์ชาวพม่า ๒ ท่านดังกล่าว

ปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ขณะดำรงตำแหน่งพระพิมลธรรม) ได้นำการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเสนอคณะสังฆมนตรี เพื่อตั้งเป็นกองการวิปัสสนาธุระขึ้นในคณะสงฆ์ไทย ครั้งต่อมาจึงจัดตั้งสำนักงานกลางกองการวิปัสสนาธุระขึ้นที่วัดมหาธาตุ ฯ คณะ ๕ กรุงเทพมหานคร โดยมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภเถระ) เป็นผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ แต่งตั้งพระธรรมธีรราชฆานูณี (โชดก ญาณสิทธิ) เป็นพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๔เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ในฐานะสภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติตั้งสถาบันวิปัสสนาธุระขึ้นเป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียกว่า “สถาบันวิปัสสนาธุระแห่งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและปฏิบัติ ทั้งปริยัติศาสนา และปฏิบัติศาสนา ซึ่งเป็นธุระในพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

๒.๖.๕ ประวัติพระภิกษุทันตะ อาสภมหาเถระ (อัครมหาภิกษุญาณนาคจริยะ)

มีนามเดิมว่า หม่องซิ่น ถือกำเนิดในสกุล ตวยเต้าจี้ ซึ่งเป็นสกุลขุนนางชั้นสูงของพม่า พระอาจารย์ เกิดเมื่อ ๑๗๗๘ ปีกุน พุทธศักราช ๒๔๕๔ ที่ตำบลจวนละเหยียน อำเภอเยสะโจ จังหวัดปะดุกู ประเทศพม่า โยมบิดามีนามเดิมว่า อุโพอ้าน โยมมารดา มีนามว่า ดอร์เปียว มีพี่น้อง ๓ คน ท่านเป็นบุตรคนสุดท้อง

ชีวิตในช่วงปฐมวัย

ได้รับการศึกษาขั้นต้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๑ อายุได้ ๗ ปี เริ่มเรียนหนังสือตั้งแต่หลักสูตร นะโม พุทธายะ สิทธิธัมม ไปจนถึงทศมหาชาดก ซึ่งเป็นหลักสูตรพื้นฐานการศึกษาที่กุลบุตรพม่าจะต้องเรียนในสมัยนั้น

เข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัตร์

บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ อายุได้ ๑๕ ปี โดยมีพระภิกษุทันตะ ญาณมหาเถระ เจ้าอาวาสวัดโชติการาม เป็นพระอุปัชฌาย์ และในเวลาต่อมาก็อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้รับฉายาว่า อาสภโณ พัทธสีมาวัตจวนละ เหยียน อำเภอเยสะโจ จังหวัดปะดุกู เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๔๗๓ โดยมี

- พระภิกษุทันตะ ญาณมหาเถระ เป็นพระอุปัชฌาย์
- พระภิกษุทันตะ อุเกลสมหาเถระ เป็นพระกรรมวาจาจารย์
- พระภิกษุทันตะ อุปัญญามหาเถระ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ภาคคันถะธุระ

ได้รับการศึกษา ดังนี้คือ

๑. ระเบียบวินัย ข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ
๒. ไวยากรณ์บาลีมหาจักจายน์
๓. อภิธรรมมัตถสังคหอรรถถา
๔. ศึกษาปริยัติธรรมชั้นสูงที่มหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย

วุฒิธัมมาจริยะ

เมื่ออายุได้ ๒๗ ปี ๗ พรรษา สอบได้วุฒิธัมมาจริยะ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดแห่งการศึกษาคณะสงฆ์พม่า

ตำแหน่งในมหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย

ท่านได้รับความเห็นชอบ มีมติเอกฉันท์จากบรรดาพระมหาเถระปาติโมกข์แห่งมหาวิทยาลัยให้ดำรงตำแหน่ง “คณะวาทกษะยาตอ” คือ เป็นพระคณาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ประจำมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ให้การศึกษาระดับปริญญา บาลี อรรถกถา ฎีกา และพระคัมภีร์ต่าง ๆ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ เป็นต้นมา

ภาควิปัสสนาธุระ

๑. เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดสวนลน จังหวัดเมียนฉั่น โดยมีท่านพระอาจารย์ ภัททันตะ กวิมหาเถระ ปธานกัมมัฏฐานาจริยะ เป็นผู้บอกกรรมฐานให้
๒. เดินทางไปเข้าวิปัสสนากรรมฐานต่อ ณ วัดมหาสิ ตำบลเซตโชน จังหวัดสวายะโป ซึ่งเป็นสำนักของมหาสิ สะยาตอ

ตำแหน่งพระวิปัสสนาจารย์

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ ท่านได้รับการถ่ายทอดวิชา “วิปัสสนาจารย์” จากพระอาจารย์ภัททันตะ โสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต (มหาสิ สะยาตอ) และได้รับมอบหมายให้เป็นวิปัสสนาจารย์ประจำสำนักมหาสิ สาสนยิสสา แห่งนครย่างกุ้ง

ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ สมเด็จพระพุทธปาหัง (อาจ อาสภมหาเถร) มีความประสงค์จะวางรากฐานวิปัสสนาธุระไว้ ณ ประเทศไทยจึงได้แสดงความจำนงไปยังสภาพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ขอให้จัดส่งพระวิปัสสนาจารย์ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาช่วยสอนวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทย สภาการพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยจึงมอบหมายให้ท่านพระอาจารย์ภักทันตะ โสภณมหาเถร อัครมหาบัณฑิต เป็นผู้พิจารณาพระวิปัสสนาจารย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามความต้องการของสมเด็จพระพุทธปาหัง ท่านภักทันตะ โสภณมหาเถรพิจารณาโดยรอบคอบแล้วจึงมีบัญชาให้พระอาจารย์ภักทันตะ อาสภเถร ธรรมจาริยะเป็นผู้รับภาระหน้าที่อันสำคัญนี้ ท่านจึงตัดสินใจเดินทางมาประเทศไทย รับหน้าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์สอนวิปัสสนากรรมฐานอยู่ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ พระอาจารย์ภักทันตะ อาสภเถร ธรรมจาริยะได้รับอาราธนาจากนายธรรมบุญ สิงคารวณิช และพระภิกษุเดือน เนื่องจำนงค์ ให้มาเป็นพระอาจารย์สอนกรรมฐานประจำสำนักวิปัสสนาวิเวกาศรม

ผลงานรจนานั่งสี่ธรรมะ

แม้ว่าพระอาจารย์ภักทันตะ อาสภมหาเถร จะมีหน้าที่ในการบอกกรรมฐานแก่ศิษยานุศิษย์ ซึ่งเป็นภาระที่หนักอยู่แล้ว แต่ยังอุตสาหะรจนานั่งสี่ธรรมะเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนาเป็นภาษาไทยไว้หลายเล่ม เช่น แฉกธรรมปฏิบัติ แนวปฏิบัติวิปัสสนา หลักการเจริญวิปัสสนา ปฏิจจสมุปปาทจักกเทศนา วิปัสสนาที่ปณีฎีกา

พำนักในประเทศไทย

ปีพุทธศักราช ๒๔๙๖ พำนัก ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (๑๐ ปี)

ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ พำนัก ณ สำนักวิปัสสนาวิเวกาศรม อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (๓๗ ปี)

๑ มีนาคม ๒๕๔๒ ย้ายมาพำนัก ณ สำนักวิปัสสนาสมมิตร-ปราณี อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี (๓ปี)

๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๕ พำนัก ณ วัดภักทันตะอาสภาราม ตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัด

ชลบุรี

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ พระอาจารย์ภักทันตะ อาสภมหาเถร อัครมหาบัณฑิต ฐานานุกรมจาริยะ ได้ถึงแก่กรรมภาพ ณ โรงพยาบาลศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เมื่อเวลา ๑๙.๕๕ น. รวมอายุ ๑๐๐ พรรษา ๘๑